

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÇEVİRİ ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yeliz BİROS

**İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Programı**

Tez Danışman: Doç. Dr. Bayram BAŞ

Temmuz, 2019

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÇEVİRİ ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Yeliz BİROS
(Y1312.260032)**

**İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Programı**

Tez Danışman: Doç. Dr. Bayram BAŞ

Temmuz, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Y1312.260032 numaralı öğrencisi **Yeliz BİROS**'un “ÇEVİRİ ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA” adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 27.06.2019 tarih ve 2019/15 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 16.07.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER				
Danışman	Doç. Dr.	Bayram BAŞ	Yıldız Teknik Üniversitesi	
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Aylin SÖZER ÇAPAN	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Osman ÖZDEMİR	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	
YEDEK ÜYELER				
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Murat LÜLECI	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Doç. Dr.	Mustafa BAŞARAN	Yıldız Teknik Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Çeviri Çocuk Kitaplarındaki Değerler Eğitimi Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin hem metin içerisinde hem de Bibliyografya ’da gösterilenlerden oluştuğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../20...)

Yeliz BİROS

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, 6-10 yaş aralığındaki çocuklara yönelik, 17 ülkenin yazılı eserlerindeki değerler incelenmiştir. Ülkelere ait yazılı eserlerin seçiminde uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. Çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan değerleri saptamak amacıyla Schwartz Değerler Listesi kullanılmıştır. Buradaki değerler güç, başarı, hazcılık, uyarılım, özyönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik olmak üzere 10 ana kategoriden oluşmaktadır. Kategorilere ayrılan iletiler sunuluş biçimlerine göre de doğrudan ve dolaylı anlatımla aktarılan değerler olarak sınıflandırılmıştır.

Araştırma dört ayrı bölüm ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Birinci bölüm, kavramsal çerçevedir. Kavramsal çerçeve bölümünde Bu bölümde; değer tanımları ve yaklaşımları üzerinde durulmuş, Shwartz'ın Değer Teorisi, Shwartz Değerler Listesi, Shwartz Değer Kuramındaki Değer Tipleri ve Ana Değer Grupları Arasındaki İlişkiler Modeli sunulmuş; değerler eğitimi, değer öğretimi yaklaşımları, değerler eğitimi öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler, ülkelere göre değerler eğitimi açıklanmıştır.

İkinci bölümde, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemleri, sınırlılıkları, araştırmanın yöntemi, verilerin analizi, inandırıcılık ve tutarlılığı açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, araştırmanın inceleme nesnelerini oluşturan 17 eserde yer alan değerlerin tespitine yönelik bulgulara yer verilmiş, bu değerlere yönelik bu bulgular çizelgeler ve şekiller aracılığıyla yorumlanmıştır.

Dördüncü bölüm sonuç ve önerilerden meydana gelmektedir. 17 ülkenin yazılı eserlerinde tespit edilen bulgular ve yorumlar ışığında ortaya çıkan sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilerden oluşmaktadır.

Araştırmanın her aşamasında değerli eleştirilerini sunan, fikirleri ve çözümleriyle bana yol gösteren değerli danışman hocam Doç. Dr. Bayram BAŞ'a, çalışmanın inceleme nesnelerini belirlerken fikirlerinden yararlandığım Prof.Dr.Selahattin DİLİDÜZGÜN, Prof.Dr. Sedat SEVER, Mustafa Ruhi ŞİRİN'e, her türlü desteğini esirgemeyen çalışmanın her anında sonsuz sabrı ve anlayışı ile yanımda olan sevgili eşim Aras BİROS'a, çalışma süresince kaynak desteğinde bulunan, manevi desteği ile çalışmaya teşvikiyle Mahmut YILMAZ'a ve beraber çıktığımız bu yolda birlikte başarmanın sevincini yaşadığım Nil Deniz ATLI'ya içtenlikle teşekkürlerimi sunarım.

Temmuz, 2019

YelizBİROS

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	xii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xv
ABSTRACT	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 .Kavramsal Çerçeve.....	1
1.2 Değer Nedir?	1
1.3 Değer Yaklaşımları.....	3
1.3.1 Allport, Vernon ve Lindzey (1960)'in değer teorisi	3
1.3.2 Spranger değerler teorisi	5
1.3.3 Rokeach'ın değer teorisi.....	6
1.3.4 Schwartz'ın değer teorisi.....	8
1.3.4.1 Schwartz değerler listesi.....	9
1.3.4.2 Schwartz değer kuramı'ndaki değer tipleri ve ana değer grupları arasındaki ilişkiler modeli	11
1.3.5 Nelson'un değer teorisi	12
1.3.6 Hofstede'nin kültürel değerler teorisi	13
1.4 Değerler Eğitimi	15
1.4.1 Okul öncesi dönemde değerler eğitimi.....	20
1.4.2 İlköğretimde değerler öğretimi.....	24
1.5 Değer Öğretimi Yaklaşımları	25
1.5.1 Değerin doğrudan öğretimi yaklaşımı.....	25
1.5.2 Değeri belirginleştirme/değer açıklama yaklaşımı.....	26
1.5.3 Değer analiz yaklaşımı	27
1.5.4 Bütüncül yaklaşım, Kohlberg'in adil topluluk okulları	29
1.5.5 Değerler eğitiminde gizilgüç: örtük programı.....	30
1.5.6 Karakter eğitimi.....	32
1.6 Değerler Eğitimi Öğretiminde Kullanılan Yöntem Teknikler.....	35
1.7 Ülkelere Göre Değer Öğretimi Yaklaşımı.....	35
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	43
2.1 Araştırmanın Önemi	43
2.2 Araştırmanın Amacı	43
2.3 Problem Cümlesi	44
2.4 Alt Problemler	44
2.5 Sınırlılıklar.....	45
2.8 Verilerin Toplanma Araçları	46
3. BULGULAR VE YORUM	51

3.1 Çeviri Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Yer Alan Değerler	51
3.1.1 Hayvanlar Toplantısı- ErichKastner (Almanya)	52
3.1.1.1 Eserin Künye Bilgileri.....	52
3.1.1.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	52
3.1.1.3 Güç	53
3.1.1.4 Başarı	53
3.1.1.5 Hazcılık	54
3.1.1.6 Uyarılım	54
3.1.1.7 Öz-Denetim	55
3.1.1.8 Evrenselcilik.....	57
3.1.1.9 İyilikseverlik	60
3.1.1.10 Geleneksellik.....	61
3.1.1.11 Uyma	61
3.1.1.12 Güvenlik.....	62
3.1.2 Bunun Adı Findel- Andrew Clements (Amerika).....	64
3.1.2.1 Eserin künye bilgileri	64
3.1.2.2 schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi	65
3.1.2.3 Güç	65
3.1.2.4 Başarı	69
3.1.2.5 Hazcılık	71
3.1.2.6 Uyarılım	73
3.1.2.7 Öz-Denetim	74
3.1.2.8 Evrenselcilik.....	77
3.1.2.9 İyilikseverlik	77
3.1.2.10 Geleneksellik.....	79
3.1.2.11 Uyma	80
3.1.2.12 Güvenlik.....	82
3.1.3 Borulardaki Ayı- JulioCortazar (Arjantin).....	82
3.1.3.1 Eserin künye bilgileri	82
3.1.3.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	83
3.1.3.3 Başarı	84
3.1.3.4 Hazcılık	84
3.1.3.5 Uyarılım	85
3.1.3.6 Öz-Denetim	85
3.1.3.7 Evrenselcilik.....	86
3.1.3.8 İyilikseverlik	86
3.1.3.9 Geleneksellik.....	87
3.1.3.10 Uyma	87
3.1.3.11 Güvenlik.....	87
3.1.4 Gümüş Eşek- Sonya Hartnett (Avustralya).....	88
3.1.4.1 Eserin künye bilgileri	88
3.1.4.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	88
3.1.4.3 Güç	89
3.1.4.4 Başarı	90
3.1.4.5 Hazcılık	90
3.1.4.6 Uyarılım	91
3.1.4.7 Öz-Denetim	91
3.1.4.8 Evrenselcilik.....	92
3.1.4.9 İyilikseverlik	93
3.1.4.10 Geleneksellik.....	95

3.1.4.11 Uyma	97
3.1.4.12 Güvenlik	98
3.1.5 Lollipop- Christine Nöstlinger (Avusturya)	99
3.1.5.1 Eserin künye bilgileri	99
3.1.5.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi	99
3.1.5.3 Güç	100
3.1.5.4 Başarı	100
3.1.5.5 Hazcılık	101
3.1.5.6 Uyarılım	102
3.1.5.7 Öz-Denetim	102
3.1.5.8 Evrenselcilik	106
3.1.5.9 İyilikseverlik	106
3.1.5.10 Geleneksellik	108
3.1.5.11 Uyma	109
3.1.5.12 Güvenlik	109
3.1.6 Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece- Odile Kayser (Çin)	111
3.1.6.1 Eserin künye bilgileri	111
3.1.6.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi	111
3.1.6.3 Güç	112
3.1.6.4 Başarı	112
3.1.6.5 Hazcılık	112
3.1.6.6 Uyarılım	113
3.1.6.7 Öz-Denetim	113
3.1.6.8 Evrenselcilik	114
3.1.6.9 İyilikseverlik	114
3.1.6.10 Geleneksellik	114
3.1.6.11 Uyma	115
3.1.6.12 Güvenlik	115
3.1.7 Büyücünün Şapkası- Tove Jansson (Finlandiya)	116
3.1.7.1 Eserin künye bilgileri	116
3.1.7.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi	116
3.1.7.3 Güç	117
3.1.7.4 Başarı	118
3.1.7.5 Hazcılık	119
3.1.7.6 Uyarılım	121
3.1.7.7 Öz-Denetim	122
3.1.7.8 Evrenselcilik	125
3.1.7.9 İyilikseverlik	126
3.1.7.10 Geleneksellik	127
3.1.7.11 Uyma	127
3.1.7.12 Güvenlik	128
3.1.8 35 Kilo Tembel Teneke- Anna Gavalda (Fransa)	130
3.1.8.1 Eserin künye bilgileri	130
3.1.8.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi	131
3.1.8.3 Güç	131
3.1.8.4 Başarı	133
3.1.8.5 Hazcılık	135
3.1.8.6 Uyarılım	137
3.1.8.7 Öz-Denetim	137
3.1.8.8 Evrenselcilik	140

3.1.8.9 İyilikseverlik	140
3.1.8.10 Geleneksellik.....	143
3.1.8.11 Uyma	144
3.1.8.12 Güvenlik.....	145
3.1.9 Arkadaşım Bir Griskok- Malarie Blackman (İngiltere).....	149
3.1.9.1 Eserin künye bilgileri	149
3.1.9.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	150
3.1.9.3 Güç	150
3.1.9.4 Başarı	152
3.1.9.5 Hazcılık	153
3.1.9.6 Uyarılım	154
3.1.9.7 Öz-Denetim	155
3.1.9.8 Evrenselcilik.....	157
3.1.9.9 İyilikseverlik	158
3.1.9.10 Geleneksellik.....	158
3.1.9.11 Uyma	158
3.1.9.12 Güvenlik.....	160
3.1.10 Reçel Kavanozu- Houshang Moradi Kermani (İran).....	160
3.1.10.1 Eserin künye bilgileri	160
3.1.10.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	161
3.1.10.3 Güç	161
3.1.10.4 Başarı	165
3.1.10.5 Hazcılık	166
3.1.10.6 Uyarılım	166
3.1.10.7 Öz-Denetim	167
3.1.10.8 Evrenselcilik.....	171
3.1.10.9 İyilikseverlik	171
3.1.10.10 Geleneksellik.....	174
3.1.10.11 Uyma	176
3.1.10.12 Güvenlik.....	179
3.1.11 Kendini Aslan Sanan Şola- Bernardo Atxaga (İspanya).....	182
3.1.11.1 Eserin künye bilgileri	182
3.1.11.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	182
3.1.11.3 Güç	183
3.1.11.4 Başarı	183
3.1.11.5 Hazcılık	184
3.1.11.6 Uyarılım	184
3.1.11.7 Öz-Denetim	184
3.1.11.8 Evrenselcilik.....	186
3.1.11.9 İyilikseverlik	186
3.1.11.10 Geleneksellik.....	186
3.1.11.11 Uyma	187
3.1.11.12 Güvenlik.....	187
3.1.12 Kumkurdu- Asa Lind (İsveç)	188
3.1.12.1 Eserin künye bilgileri	188
3.1.12.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	188
3.1.12.3 Güç	189
3.1.12.4 Başarı	190
3.1.12.5 Hazcılık	190
3.1.12.6 Uyarılım	191

3.1.12.7 Öz-Denetim	192
3.1.12.8 Evrenselcilik.....	195
3.1.12.9 İyilikseverlik.....	196
3.1.12.10 Geleneksellik.....	198
3.1.12.11 Uyma	198
3.1.12.12 Güvenlik.....	199
3.1.13 Cecü'nün Yer Cüceleri- Umberto Eco (İtalya)	200
3.1.13.1 eserin künye bilgileri	200
3.1.13.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	200
3.1.13.3 Güç	201
3.1.13.4 Başarı.....	201
3.1.13.5 Hazcılık	202
3.1.13.6 Uyarılım	203
3.1.13.7 Öz-Denetim	203
3.1.13.8 Evrenselcilik.....	205
3.1.13.9 İyilikseverlik.....	207
3.1.13.10 Geleneksellik.....	208
3.1.13.11 Uyma	208
3.1.13.12 Güvenlik.....	209
3.1.14 Mor İnek- Zulema Clares (Küba).....	209
3.1.14.1 Eserin künye bilgileri	209
3.1.14.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	210
3.1.14.3 Güç	211
3.1.14.4 Başarı.....	211
3.1.14.5 Hazcılık	211
3.1.14.6 Uyarılım	211
3.1.14.7 Öz-Denetim	212
3.1.14.8 Evrenselcilik.....	212
3.1.14.9 İyilikseverlik.....	213
3.1.14.10 Geleneksellik.....	213
3.1.14.11 Uyma	213
3.1.14.12 Güvenlik.....	213
3.1.15 Marangozun Köpeği Kaştanka- Anton Çehov (Rusya).....	213
3.1.15.1 Eserin künye bilgileri	213
3.1.15.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	214
3.1.15.3 Güç	214
3.1.15.4 Başarı.....	216
3.1.15.5 Hazcılık	217
3.1.15.6 Uyarılım	218
3.1.15.7 Öz-Denetim	218
3.1.15.8 Evrenselcilik.....	219
3.1.15.9 İyilikseverlik.....	219
3.1.15.10 Geleneksellik.....	220
3.1.15.11 Uyma	220
3.1.15.12 Güvenlik.....	221
3.1.16 Papağanın Diriliş Öyküsü- Eduardo Galeano (Uruguay).....	222
3.1.16.1 Eserin künye bilgileri	222
3.1.16.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	222
3.1.16.3 Güç	223
3.1.16.4 Başarı.....	223

3.1.16.5 Hazcılık	223
3.1.16.6 Uyarılım	224
3.1.16.7 Öz-Denetim	224
3.1.16.8 Evrenselcilik.....	225
3.1.16.9 İyilikseverlik	225
3.1.16.10 Geleneksellik.....	225
3.1.16.11 Uyma	225
3.1.16.12 Güvenlik.....	225
3.1.17 Çöp Adada Küçük Bir Denizkızı- Vagelis İliopulos (Yunanistan).....	225
3.1.17.1 Eserin künye bilgileri	225
3.1.17.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi.....	226
3.1.17.3 Güç	226
3.1.17.4 Başarı	227
3.1.17.5 Hazcılık	227
3.1.17.6 Uyarılım	228
3.1.17.7 Öz-Denetim	228
3.1.17.8 Evrenselcilik.....	229
3.1.17.9 İyilikseverlik	230
3.1.17.10 Geleneksellik.....	232
3.1.17.11 Uyma	232
3.1.17.12 Güvenlik.....	232
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	235
4.1 Sonuç	235
4.2 Öneriler.....	244
KAYNAKLAR	247
ÖZGEÇMİŞ.....	253

KISALTMALAR

ABG	: Arkadaşım Bir Griskok
ADKG	: Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece
Akt.	: Aktaran
BA	: Borulardaki Ayı
BAF	: Bunun Adı Findel
BŞ	:Büyücünün Şapkası
CYC	:Cecü'nün Yer Cüceleri
ÇAKBD	: Çöp Adada Küçük Bir Denizkızı
GE	:Gümüş Eşek
HT	:Hayvanlar Toplantısı
K	:Kumkurdu
KASŞ	: Kendini Aslan Sanan Şola
L	:Lollipop
Mİ	: Mor İnek
MKK	: Marangozun Köpeği Kaştanka
OKTT	:35 Kilo Tembel Teneke
PDÖ	:Papağanın Diriliş Öyküsü
RK	:Reçel Kavanozu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.1: Allport, Vernon ve Lindzey'in Değerler Sınıflaması	5
Çizelge 1.2: Spranger'in Değerler Sınıflaması	6
Çizelge 1.3: Rokeach'ın Değerler Sınıflaması	7
Çizelge 1.4: Schwartz'ın Sınıflandırma Grafiği	10
Çizelge 1.5: Değer boyutları, içeriği ve güvenirlik katsayıları.....	13
Çizelge 1.6: Nalson Değer Sınıflandırması	20
Çizelge 1.7: Ülkelere Göre Ortak Değerler	36
Çizelge 1.8: Avrupa Vatandaşlığı Eğitimi Safhaları	40
Çizelge 2.1: İncelenecek Çeviri Çocuk Edebiyatına Ait Eserler	46
Çizelge 2.2: Shwartz Değer Sınıflaması Tablosu	47
Çizelge 3.1: Eserlerin Ayrıntılı Analizi	51
Çizelge 3.2: Hayvanlar Toplantısı Değer Çözümlemesi	52
Çizelge 3.3: Bunun Adı Findel Değer Çözümlemesi	65
Çizelge 3.4: Borulardaki Ayı Değer Çözümlemesi	83
Çizelge 3.5: Gümüş Eşek Değer Çözümlemesi	88
Çizelge 3.6: Lollipop Değer Çözümlemesi	99
Çizelge 3.7: Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece Değer Çözümlemesi	111
Çizelge 3.8: Büyücünün Şapkası Değer Çözümlemesi	116
Çizelge 3.9: 35 Kilo Tembel Teneke Değer Çözümlemesi	131
Çizelge 3.10: Arkadaşım Bir Griskok Değer Çözümlemesi.....	150
Çizelge 3.11: Reçel Kavanozu Değer Çözümlemesi	161
Çizelge 3.12: Kendini Aslan Sanan Şola Değer Çözümlemesi	182
Çizelge 3.13: Kumkurdu Değer Çözümlemesi	188
Çizelge 3.14: Cecü'nün Yer Cüceleri Değer Çözümlemesi	200
Çizelge 3.15: Mor İnek Değer Çözümlemesi	210
Çizelge 3.16: Marangozun Köpeği Kaştanka Değer Çözümlemesi	214
Çizelge 3.17: Papağanın Diriliş Öyküsü Değer Çözümlemesi.....	222
Çizelge 3.18: Çöp Adada Bir Denizkızı Değer Çözümlemesi	226
Çizelge 3.19: İncelenen Tüm Eserlerin Değer Çözümlemesi.....	226

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Schwartz değer kuramı'ndaki değer tipleri ve ana değer grupları arasındaki ilişkiler modeli	11
Şekil 1.2: Akbaş'ın Milli Eğitimin Duyuşsal Amaçlarını İçeren Değer Sınıflandırması	20

ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNDE YER ALAN DEĞERLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÖZET

Çocukların hemen hemen tüm gelişim evrelerinde sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinden faydalanılmaktadır. Çocuklar, okul öncesi döneminde dinleme becerileriyle, okul döneminde ise hem dinleme hem de okuma becerileriyle çocuk edebiyatı eserlerine ulaşmaktadırlar. Çocuk edebiyatı okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde, ana dili öğretiminde ve edebiyat okuru yetiştirmede olduğu kadar, değer aktarımında da oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu sebeple çocuk edebiyatı ürünlerindeki değerlerin farkında olunması ve bu değerlerin niteliğinin incelenmesi gerekmektedir. Değerlerin içerisinde evrensel değerler ve ulusal değerler yer almaktadır. Her ülkenin kendine has ulusal değerleri vardır ve bunları korumak adına milli eğitimlerinin genel amaçlarını ulusal değerlerine göre şekillendirmektedirler. Çocuk edebiyatı ürünlerine dinleme veya okuma becerisiyle ulaşan çocuğun hedeflenen değerleri kazanması daha da kesinleşir, kendisini öğrenerek eğitir ve yaşam boyu sahip olacağı değerlerini belirlemesine katkı sağlar. Bu çalışmada, 6-10 yaş aralığındaki çocuklara yönelik hazırlanmış çeviri romanların değerler eğitimi katkıları tespit edilmiştir. Araştırmanın inceleme nesnelerini, 6-10 yaş aralığındaki çocuklara yönelik 17 ülkeye ait birer öykü oluşturmaktadır. Öyküleri tespit etmek amacıyla “Eğitim Sen İlköğretim Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu” içerisinde yer alan çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinden olan öyküler, ait oldukları ülkelere göre listelenmiştir. Bu listeden yararlanılarak bir form oluşturulup, uzman görüşleri alınmıştır. Verilerin toplanmasında Schwartz Değerler Listesi kullanılmıştır. Derecelendirme yüzde dağılımı şeklinde yapılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniklerinden kategorisel içerik analizi kullanılmıştır. İncelenen eserlerde 869 değer tespit edilmiştir. Bu değerlerin 108 tanesi güç, 55 tanesi başarı, 66 tanesi hazcılık, 55 tanesi uyarılma, 211 tanesi özdenetim, 45 tanesi evrenselcilik, 102 tanesi yardımseverlik, 50 tanesi geleneksellik, 83 tanesi uyum, 94 tanesi de güvenlik değerlerini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Çocuk edebiyatı, roman, 6-10 yaş, değerler, değerler eğitimi, Schwartz Değerler Listesi*

A RESEARCH ON VALUES FOUND IN TRANSLATED CHILDREN'S LITERATURE WORKS

ABSTRACT

Both verbal and written literature products are used in almost all developmental stages of children. Children access the children's literature works with their listening skills during the pre-school period as well as both with their listening and reading skills during the schooling period. Children's literature has a quite important place in value transfer as well as in the process of encouraging the children to gain the habit of reading, in teaching the mother tongue and raising literature readers. Therefore, it is necessary to be aware of the values presented in children's literature products and to examine the quality of these values. Such values contain both universal values and national values. As a matter of fact; each country has its own national values and, in order to protect them, shapes their national educational purposes according to their national values. When a child accesses children's literature products with her/his listening or reading skill; it become more and more definite for her/him to acquire the targeted values, thus to learn and educate her/himself and to determine the values that s/he will have for life. In this study; contributions of the translated novels prepared for 6-10 year old children to their values education have been determined. The research objects of the study constitute a collection of stories from 17 countries, one from each country, intended for 6-10 year old children. In order to determine these stories, the translated children's literature products found in the "Education and Science Workers' Union Elementary School Children Literature Book Catalogue" were listed according to their country of origin. This list was used to create a form and obtain expert opinions. The Schwartz Values List was used to collect the data. The rating was made as percentage distribution. In the analysis of the data; categorical content analysis, a content analysis technique, was used. A total of 869 values were determined in the works examined. 108 of these values were related to power, 55 of them to success, 66 of them to hedonism, 55 of them to stimulation, 211 of them to self-control, 45 of them to universalism, 102 of them to helpfulness, 50 of them to traditionalism, 83 of them to harmony and 94 of them to security.

Keywords: *Children's literature, novel, 6-10 year age, values, values education, Schwartz Values List*

1. GİRİŞ

1.1 .Kavramsal Çerçeve

1.2 Değer Nedir?

Değer nedir? Bir şeyi değerli kılan nedir? Bir şeyin değeri ona yüklenen anlam mıdır ya da şeyler bu yüklenen anlamla mı değer kazanmaktadır? Günlük konuşma dilinde bu ikisi neredeyse eş anlamlı gibi kullanılır. Bir şeyin değeri ona yüklenen anlamdan kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle değerler onlara anlam yüklendiği, anlamlı görüldüğü için değerlidirler. Hiçbir şey birisi ona anlam yüklemeyince değeri değildir. Şeylerin kendi başlarına değerlerinden söz edilemez demektir bu. Değeri o şeye katan anlam yükleyendir. Ona anlamı yükleyen bir kişidir. Bu edimde belirleyici olan da kişidir, anlam yükleyerek ya da yüklemeyerek değerli olup olmamayı tayin eden de odur (Tepe, 2009:1-10).

Değer problemi felsefede aslında değerlendirme problemi olarak karşımıza çıkar. Çünkü “iyi nedir?”, “güzel nedir?”, “faydalı nedir?”, “doğru nedir?” gibi sorular sormak, değerlendirme etkinliğini belli açılardan problem haline getirmektir; saygı, dürüstlük, adalet, eşitlik gibi kişilerarası ilişkilerin temelindeki anlamla ilgili sorular ortaya koymak veya sanat, bilim, moral gibi insan başarılarının özelliklerini araştırmaksa, farklı çeşitten değerleri problem haline getirmek olur (Kuçuradi, 2013: 8). Buna göre değer, insanın yapı olanakları, insanın yapıp ettikleri insan sorunları, vb. çerçevesinde nesne edilenin, benzerleri arasındaki özel yeri ve onu diğerlerinden farklı kılan, onu o şey yapan ayırıcı özelliklerinin bütünüdür.

Bir şeye değer atfetme yoluyla değerlendirme, insanın bir var olma şartı ve bir insan fenomenidir. İnsanları ve kendisini değerlendirmeden, olayları ve durumları -en azından kendisinin içinde bulunduğu olayları ve durumları- değerlendirmeden yaşayamaz kişi (Kuçuradi, 2013: 25). İnsanların eylemde bulunurken öznel olsun olmasın değerleri doğrultusunda eylemde bulunurlar.

İnsan eylemine etki eden bu yargılar setinin bilişsel, kültürel, moral, etik belirleyenleri mevcuttur.

Öznel olsun olmasın, bir şeyin doğruluğu veya yanlışlığı hakkında verdiğimiz yargılar, sadece nesnel doğruluğu göz önünde bulundurarak verdiğimiz yargılardan ibaret değildir. Moral, etik veya ahlâksal adlarıyla andığımız bir doğruluk türünü esas alan bakış açısı altında da yargılar veririz (Özlem, 1990: 311).

Bireyler toplumsal kurallar, gelenekler ve görenekler yoluyla “iyi-kötü”yü ve “doğru- yanlış”ı ayırmayı ve kendi ahlâk ilkeleri doğrultusunda bir ölçü edinmeyi öğrenirler (Beill, 2003:14). Bu ölçü değerler sistemini oluşturur. Değerlerin insan eylemlerinin oluşturucu unsurlarıdır ve hiçbir eylem değer dışı değildir. Terim olarak “değer” bizim objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen ve bunun gibi yargılarımızı oluşturan standartlarımızı ve prensiplerimizi ifade eder (Halstead & Taylor, 2000: 169). Değerlere yapılan atıfların sıklığı günümüzde artmaktadır. Çünkü değerlerin kişiler üzerinde yaptırım gücü vardır. Değerler, kişiler üzerinde kimi zaman güçlü baskılar kurar. Bunun sonucunda kişiler o değerlere uyarlar. Bu durum sosyal değerlerin, davranış örüntülerinin normları veya standartları gibi hareket etmesi anlamına gelmektedir. Toplumun belli bir hareketi genel olarak onaylaması ya da onaylamaması o hareketin doğru veya yanlış olduğunu göstermektedir (Fichter, 2009: 171).

Her eylemin değer koruyarak, değer çiğneyerek, ya da her ikisini birden yaparak hep değerlerle ilgili olduğunu görürüz. Eylemek değerlendirme yapmaktır; değerlendirmek ise farklı eylem seçenekleri arasından birisini seçmektir. Her seçimde seçilen kadar seçilmeyenler de vardır. Her tek eylemde bir eyleyen özne olarak insan bir de bu eylemin yöneldiği özne ya da özneler, özneye ilgili durumlar vb. vardır. Bu nedenle her eylemde bulunan, kendisinin ya da karşısındakilerin değerini koruyacak biçimde eylemde bulunabileceği gibi, onların insan olarak değerine zarar verecek biçimde de eylemde bulunabilir. Bunun için her eylem değerle, insanın değeriyle ilgilidir. İnsanların kimi zaman kendi benlerini, kendi çıkarlarını bir yana koyarak değerlendirmeler yapabildikleri, şeyleri bu anlamda da “anamlı”, “değerli” görebildikleridir (Teper, 2009: 7-9).

Değerler, insanın gerçeğe ve adalete duyduğu inançtır. Bu anlamda etik değerler, tarihsel bağlamda toplumun gelişmesi için önemli olmakla birlikte onun manevi dünyasının varoluşsal taraflarını da oluşturmaktadır. Kötülüğü yenmek yalnız sosyo-kültürel ve ahlaki değerlerin güç kazanmasıyla mümkün olmaktadır. İyilik ve kötülüğün her zaman tüm kültürlerde mevcut oluşu insanın değerler ve ahlaki girişimler neticesinde kendi şahsiyetini geliştirmesine neden olmaktadır. Değerler iç kontrol mekanizması olarak nesnel ahlaki değerleri anlayarak ilkeleri uygulama istikametinde kendine yön vermektedir. Vicdan kavramı burada temel rol oynamaktadır. Bu anlamda ahlaki değerler maddi başarıya değil, gerçek anlamda insan onuru ve şahsiyetine saygı düşüncesine dayanmaktadır. Adalet kavramı da bu bağlamda anlaşılmalıdır. Nitekim adalet anlayışına dayalı sistemlerde bireylerin birbirlerini anlamaları ve ihtiyaçlarına uygun olarak ilişki kurmaları ortaya çıkmaktadır.

Değerler, insana özgü, insanı insan yapan ve onu diğer canlılardan ayıran bir nitelik taşır. Ayrıca değerler, insanın amaçlarına uygun tarzda kendini gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olur. Aristoteles'in deyişiyle, kişilere "insanın işini" yapabilecek duruma gelmelerine insana özgü diğer bütün etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmak değerlerin işlevidir. Yani değerler kişilere doğru bilmesine, doğru düşünme, doğru değerlendirmesinde, doğru eylem içinde olduğunu görebilmesinde yardımcı olmaktadır (Kuçuradi,1995:8).

Değerler, kültürel bilgidir; kültürün öğeleri üzerine kurulur ve her zaman bir seçimi vurgular. Değerler ya zamanla kaybolurlar ya da bir sonraki nesle aktarılarak yıllarca devam ettirilirlir, bu olay değerlerin içselleştirilmesine ve genel kabul görmesine bağlıdır. Değerler bize neyi yapmamız gerektiğini kesin olarak söylemezler. Ancak yapılacak olan doğru şeyler için rehberlik ederler (Gudmundsdottir,1991'den Akt., Akbaba-Altun, 2003: 7-18).

1.3 Değer Yaklaşımları

1.3.1 Allport, Vernon ve Lindzey (1960)'in değer teorisi

Allport, Vernon ve Lindzey (1960)'in Değer Teorisi'nde değerler sisteminin altı bileşenin olduğunu söylemektedirler ve değerler sisteminde bireysel

farklılıkların önemini vurgulamaktadırlar: Bu altı bileşen estetik, kuramsal, ekonomik, siyasi, sosyal ve dinî değerlerden oluşmaktadır. Bireysel farklılıklara göre öncelik sıralaması değişen bu değerler bireyin yaşam tarzlarının oluşmasını sağlar ve bireye yön verir, yaşam amaçlarını belirler. Her değer boyutuna özgü değerler de içkindir. Estetik değerlerde şekil ve uyum önemlidir. Güzellik, zarafet, uyum, simetri gibi kavramlar estetik değeri yüksek olan bireyler tarafından benimsenen kavramlardır; kuramsal değerlerde gerçekliğe ulaşmak önemlidir. Kuramsal değerlerde en önemli kavramlar; muhakeme, gözlem, eleştiri ve mantıksal düşüncedir. Amaç bilgi edinimi ve bilginin düzenlenmesidir. Ekonomik değerlerin ana kavramı ise fayda olarak belirlenmiştir. Bireyin öncelikli hedefi, servet edinmek ve diğerlerini geçmektir. Faydacı ve pratik tavırlar önemlidir. Dini değerler, bireyin evreni anlamak amacıyla benimsemiş olduğu, kutsal ve ahlâki öğeler taşıyan inançlar sistemini ifade eder. Evrenin bütünlüğünü anlamak ve betimlemek, bu değer alanının önemli bir parçasıdır (Samur, 2011: 45). Siyasi değerlerde ağırlıklı olan kavram güçtür. Gücün kazanımı ve kullanılması bu değeri benimseyen bireylerin en temel amacı olarak gözlenir. Sosyal değerlerin temeli ise hayatı şekillendiren kavram olarak sevgiye dayanmaktadır. Yakın ilişkiler ve dostluklar kurabilme, nazik, sempatik ve özverili olma da sosyal değer alanının alt bileşenlerindendir.

Bu alt boyutlar, insanın varlık alanları olarak kabul edilmektedir. Bu bakış açısına göre, her insanın kendine özgü kabul ettiği, önemsedığı bir veya birden çok değer vardır ve bu değerler insanın yaşamını belirler. Bir birey için önemli olan değer, bir diğeri için aynı derecede önem arz etmeyebilir.

Allport, Vernon ve Lindzey'in değer teorisinin yapısında pragmatik ve rekabetçi bir yan vardır. Siyasal, ekonomik ve dini bileşenlerin açılanması bu özü gözler önüne sermektedir.

Çizelge 1.1: Allport, Vernon ve Lindzey'in Değerler Sınıflaması

Estetik Değerler	• Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Kuramsal Değerler	• Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insanlar deneysel, eleştirci, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değerler	• Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerim hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir
Siyasi Değerler	• Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olan kuvvetle ilgilidir.
Sosyal Değerler	• Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempatiktir. Bencil değildir.
Dini Değerler	• Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar.

Kaynak: (Çapoğlu,E., Okur,A., 2015:3; Ulusoy, K., Dilmaç, B., 2014:23).

1.3.2 Spranger değerler teorisi

Psikolojide değer testi ilk defa Spranger tarafından 1928 yılında kullanılmıştır. Spranger, deneklerinin her birinde hâkim olan değerlere göre onları kişilik tiplerine ayırmaya çalışmış ve herkesin altı temel kişilik tipinden birine gireceğini ifade etmiştir. Spranger'in değerler sınıflaması 6 gruba ayrılmaktadır.

Çizelge 1.2: Spranger'in Değerler Sınıflaması

Bilimsel Değer	•Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	•Finansal amaçları ve araçları kapsar. Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemszenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	•Deneyimler, tercihler ve kabulleri kapsar. Simetri, uyum ve forma önem verir. Sanatın toplum için bir zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	•Toplumsal ve bireysel ilişkiler ve bu ilişkilerde yönelimleri kapsar. Başkalarını sevme, yardım etme ne bencil olmama esastır.
Politik Değer	•Güç, liderlik, yetkinlik ve benzeri değerleri kapsar. Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	•Dünya, evren hakkındaki genel inançlara dair değerleri kapsar. Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlülüğüne bağlar. Din uğrunda dünyevi hazları feda eder.

Kaynak: (Yazıcı, 2006: 3; Güngör, 1998: 84-87; Aydın&Akyol-Gürler,2012: 10).

Güngör (1998: 85), bu değerlere ahlaki değerleri de eklemiştir. Dürüst ve doğru olma, hoşgörülü yardımsever olma gibi değerleri ahlaki değerler olarak belirtmiştir.

1.3.3 Rokeach'ın değer teorisi

Rokeach'ın Değer Teorisi'nde değerlerin bireyin sergilediği davranış ve tutumlar üzerinde kalıcı etkilerinin olduğuna inanılmakta ve belirli bir davranış ve varoluş amacının kişisel ve toplumsal olarak olan ya da olmayan, tercih edilen ya da edilmeyen şeyler hakkındaki kararlarımız ile ilgili olduğu ifade edilmektedir.

Rokeach değerleri sosyal boyutta ele almış ve onu bu çerçevede tutum ve davranışlarla ilişkilendiren bir değer teorisi oluşturmuştur.

Rokeach değerleri iki ana başlıkta toplamış, her bir başlık altında da onsekiz değer gruplamıştır. Ana değerleri, temel değerler (terminal) ve araç (Instrumental) değerler olarak sınıflandırmıştır (Yazıcı, 2006:502).

Çizelge 1.3: Rokeach'ın Değerler Sınıflaması

Temel (Terminal) Değerler	Araç (Instrumental) Değerler
Özgürlük	Bağımsız Olma
Mutluluk	Bağışlayıcılık
Aile Güvenliği	Cesaret
Barış İçinde Bir Dünya	Dürüştlük
Başarılı Olma	Entelektüellik
Bilgelik	Geniş Görüşlülük
Dinî Olgunluk	Hırslılık/Azim
Eşitlik	İtaatkârlık
Gerçek Dostluk	Kendini Kontrol Etme
Güzellikler Dünyası	Kibarlık
Heyecan Verici Bir Yaşam	Kendine Hâkim Olma
İ Huzur	Mantıklılık
Kendine Saygı	Neşelilik
Rahat Bir Yaşam	Sevecenlik
Sosyal Kabul	Sorumluluk Sahibi Olma
Ulusal Güvenlik	Temizlik
Zevk	Yardımseverlik
Gerçek Dostluk	Yaratıcı Olmak

Kaynak: (Güngör, 1998:85; Kasa, Kara, Tunca vd., 2015:5; Aydın&Gürler, 2012:12; Samur, A.Ö., 2011:40; Ulusoy&Dilma, 2014: 25).

Rokeach bireylerin sahip olduğu bir değerler sisteminin varlığını ortaya koyarken bazı varsayımlarda bulunmuştur. Bunları;

- Her birey, bir değere ve değerler sistemine sahiptir,

- Bir insanın sahip olduğu değerlerin toplam sayısı görece ufaktır,
- Herkes aynı değere farklı derecelerde sahiptir,
- Değerler, değer sistemleri içinde organize olmuştur,
- İnsanın sahip olduğu değerler, kültürün, toplumun, kurumların ve bireylerin kişiiliğinin bir ürünüdür, şeklinde sıralamıştır (Samur, 2011: 40).

1.3.4 Schwartz’ın değer teorisi

Schwartz değer kavramını, insanların hareketleri seçme ve olayları değerlendirmede etkili istendik kavramlar olarak tanımlamıştır (Schwartz&Bilsky,1987). Değer kavramını, ulaşılmak istenen ve bunun için çaba harcanan, insan davranışlarına, seçimlerine veya bu davranış ve seçimlerin değerlendirilmesine yön veren inançlar olarak gören Schwartz, evrensel değerlerin üç değişik insan ihtiyaıyla ilgili olduğunu varsaymıştır. Bunlar biyolojik, sosyal uyum ihtiyaçları ve grupların mutluluk ve hayatta kalmayla ilgili ihtiyaçlardır. Yaptıkları araştırma sonucunda elli altı özel ve on tür evrensel değer olduğunu öne sürmüştür. Bu değer türleri ve özel değerler aşağıda sıralanmıştır (Schwartz, 1994). Schwartz’ın yaklaşımı değerleri toplumsal aktörler olarak sunmaktadır. Bireylerin davranışlarına etki ve belirleme gücü bu yaklaşımın zeminini oluşturmaktadır. Değerler insana “ne” olduğunu gösterdiği kadar, “ne” anlama geldiğini de gösterir (Balat & Dağal, 2006).

Schwartz & Bilsky (1987)’ye göre değerlerin özellikleri şunlardır: (Ulusoy, 2007: 25; Akt: Akbalık, 2015: 20; Neslitürk,S., 2013:30):

1. Değerler; inanılırdır, ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla i içe geçerler.
2. Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler.
3. Değerler, çoğu eylem ve durumların üzerindedirler.
4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini motive eden standartlar olarak işlev görürler.
5. Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.

Çizelge 1.4: Schwartz'ın Sınıflandırma Grafiği

Açıklama	Değerler	Kaynaklar
Güç (Power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü.	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek).	Etkileşim Grup
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (zeki olmak).	Etkileşim Grup.
Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke, hazza yönelim.	Zevk, hayattan tat almak.	Organizma
Uyarılma (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.	Organizma
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak (kendine saygısı olmak).	Organizma Etkileşim
Evrensellik (universalizm): Anlayışçılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (iç uyum).	Grup organizma
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi,	Organizma etkileşim grup

Kaynak: Aydın&Gürler 2012: 13; Kuşdil&Kağıtçıbaşı, 2000: 60-65; Schwartz, 1996: 122-123; Ulusoy&Dilmaç, 2014: 29-30).

1.3.4.1 Schwartz değerler listesi

1992 yılında Schwartz tarafından geliştirilen Schwartz Değerler Listesi 57 değer ifadesinden ve on altı boyuttan oluşmaktadır (Schwartz ve Boehnke, 2004). Kuşdil & Kağıtçıbaşı (2000) tarafından yapılan çalışmada ana boyut ve değer tipleri ile her bir değer tipi içerisinde yer alan değerlerle ilgili olarak kullanılan Türkçe adlandırmalar esas alınmıştır. Değerler üç sosyal psikoloji uzmanının ortak çalışmasıyla İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Denekler toplam 57 değeri ve yanlarında parantez içinde verilmiş olan açıklamaları okuduktan sonra her birini kendi hayatlarını yönlendiren bir ilke olmaları açısından taşıdıkları öneme göre 1 (ilkelerime ters düşer) ile 7 (en üst düzeyde önemlidir) arasında değişen bir ölçek üzerinde değerlendirmişlerdir. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından yapılan çalışmada değer tipleri için güvenilirlik katsayıları .51 - .77, değer grupları için .77 - .83 arasında değişmekte olup bu katsayılar evrensellik

için .77, yardımseverlik (iyilikseverlik) için .76, hazcılık için .54, güç için .75, başarı için .66, uyarılma için .70, özyönelim (özyönelim) için .69, geleneksellik için .63, uyma için .51 ve güvenlik için .59 olarak bulunmuştur. Ayrıca ana değer grupları iç tutarlılık analiz sonuçlarına baktığımızda; muhafazakârlık grubu için .80, yeniliğe açıklık değer grubu için .81, özaşkılık değer grubu için .81, özgenişletim değer grubu için .84 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 1.5: Değer boyutları, içeriği ve güvenilirlik katsayıları

Değer Boyutu	Değer Boyutunun İçerdiği Değerler	Güvenirlik Katsayısı
Güç (Power)	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek.	0.75
Başarı (Achievement)	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (zeki olmak).	0.66
Hazcılık (Hedonizm)	Zevk, yaşamdan zevk almak, isteklerine düşkün olmak.	0.54
Uyarılma (Stimulation)	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.	0.70
Öz-Denetim (Self-Control)	Yaratıcı olmak, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygılı olmak.	0.69
Evrensellik (Universalism)	Sosyal adalet,barış içinde bir dünya, erdemli olmak, güzel bir dünya, çevreyi korumak, açık fikirli olmak, eşitlik, doğayla bütünlük, iç huzuru.	0.77
Yardımseverlik (Benevolence)	Manevi bir yaşam, bağışlayıcı olmak, dürüst olmak, yardımsever olmak, sadık olmak, sorumlu olmak, anlamlı bir yaşam, gerçek dostluk, oldun sevgi.	0.76
Geleneksellik (Tradition)	Bana düşen hayatı kabullenmek, ılımlı olmak, dindar olmak, alçak gönüllü olmak, geleneklere saygılı, mahremiyete ve özel haklara saygı.	0.63
Uyum (Comformity)	İtaatli olmak, ana babaya ve yaşlılara değer vermek, kibar olmak, kendini denetleyebilmek.	0.51
Güvenlik (Security)	Ulusal güvenlik, bağlılık duygusu, iyiliğe karşılık vermek, toplumsal düzen, aile güvenliği, sağlıklı olmak, temiz olmak.	0.59

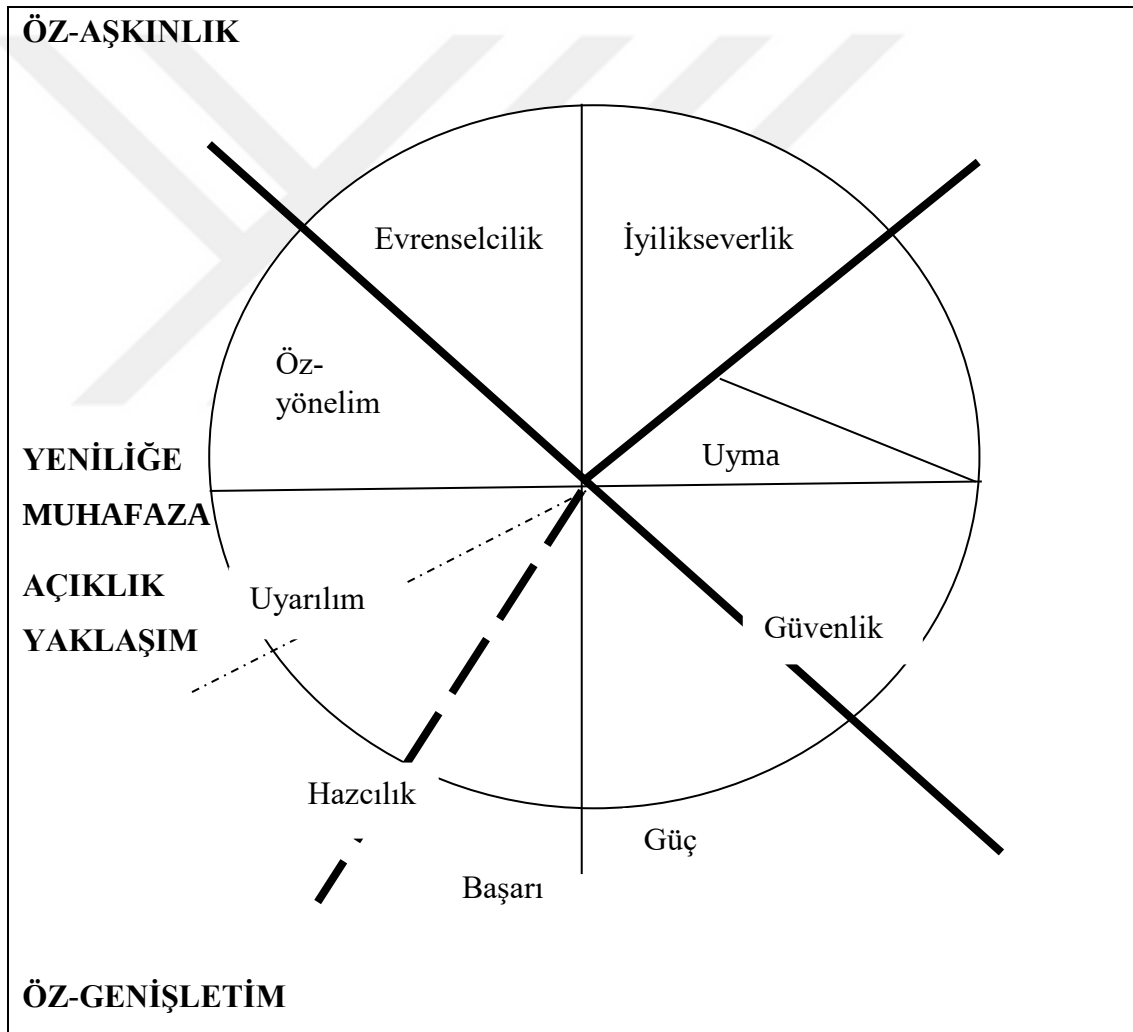
1.3.4.2 Schwartz değer kuramı'ndaki değer tipleri ve ana değer grupları arasındaki ilişkiler modeli

Schwartz'ın oluşturduğu değerler listesinin iki boyutu bulunmaktadır (Biel, 2002, s.4):

- Yeniliğe açıklık – Tutucu yaklaşım
- Özaşkınlık – Özgenişletim Boyutu

Bu boyutlara göre oluşan 10 güdüsel değer tipi şekil’de yer almaktadır.

Şekil 1.1: Schwartz değer kuramı'ndaki değer tipleri ve ana değer grupları arasındaki ilişkiler modeli

Karalar ve Kiracı'nın (2010) aktardığı üzere Schwartz'ın değer listesinin ilk boyutu, yeniliğe açıklık – tutucu yaklaşım boyutudur. Bu boyutun yeniliğe açıklık yönü; bireylerin duygusal ve düşünsel ilgilerini önceden kestirilemeyecek biçimlerde izlemelerine olanak sağlayan öz yönelim, uyarılım

ve hazcılık değer tiplerinden oluşmaktadır. Tutucu yaklaşım yönü ise; bireylerin yakın oldukları kişilerle, kurumlarla ve geleneklerle olan ilişkilerindeki süreklilik ve belirliliğin sürmesine olanak sağlayan geleneksellik, uyma ve güvenlik değer tiplerini içermektedir.

Schwartz'ın değer listesinin ikinci boyutu, özaşkınlık-zgenişletim boyutudur. Bu boyutun özaşkınlık yönü, bireyin, yakın ya da uzak tüm insanların ve doğanın yararı için, bencil amaçlarından vazgeçmesine yönelik evrenselcilik ve iyilikseverlik değer tiplerinden oluşmaktadır. Özgenişletim yönü ise; başkalarının zararına bile olsa, bireyinkendi çıkarları doğrultusunda davranmasına olanak sağlayan güç, başarı ve hazcılık değer tiplerini kapsamaktadır.

Schwartz'ın tanımladığı 10 güdüsel değer tipinin biri dışındakilerin tek bir boyutta yer aldığı göze çarpmaktadır. şekil 1'de kesikli çizgiyle gösterildiği gibi, yalnızca hazcılık değer tipi hem yeniliğe açıklık hem de zgenişletim boyutunda yer almaktadır.

Schwartz'ın değer kuramı, belirlenen 10 değer tipleri arasındaki dinamik ilişkileri belirlemeye yönelik olarak biçimlendirilmiştir. Değer tiplerinin, güdüsel amaçları gereğince, birbirleriyle uyum ya da çelişki içinde olabilecek nitelikte oldukları görülmektedir. Değer tipleri arasında var olduğu düşünülen uyumluluklar ve çelişkiler şekil 1'de dairesel biçimde gösterilmektedir. Dairenin eperi üzerinde birbirinin karşısında yeralan tiplerin (rn. evrenselcilik - g) eliştikleri, birbirlerine yakın olarak yeralan tiplerin (rn. evrenselcilik-iyilikseverlik) ise uyumlu oldukları öngörülmektedir

1.3.5 Nelson'un değer teorisi

Nelson (1974) değerleri "kişisel değer", "grup değerleri" ve "sosyal değerler" şeklinde üç grupta sınıflamıştır. Kişisel değerler, belirli bir bireyin değerleridir. Buna göre birey arkadaşlarını, grubu veya genel sosyal değerleri dikkate almaksızın bu değerlere bağlanmak arzusundadır. Belirli bir grubun değerlerinden ziyade kendi değerleri ön plandadır. Grup Değerleri, belirli bir grubun yeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup bir aile, bir dini grup, bir siyasi grup, bir kulüp veya organizasyon veya bir etnik grup olabilir. Sosyal değerler ise genel olarak üzerinde anlaşmaya varılmış, toplumun büyük bir

kısmı tarafından paylaşılan değerlerdir; bu değerler toplumu şekillendirir, tanımlar ve o toplumun yapısını etkiler (Akt: Coşkun, 2011: 24).

Çizelge 1.6: Nelson Değer Sınıflandırması

Bireysel Değerler	Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer kişisel tercihlerimizle ilgilidir
Grup Değerler	Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir.
Sosyal Değerler	Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar.

Kaynak: (Yazıcı, 2006: 3; Michaelis, 1988: 361)

Ünlü hümanist psikoterapist Carl Rogers (1969) değerleri şu 3 kategoriye ayırmaktadır:

- İşlevsel (faal) değerler: Bireyin bir nesneyi diğerine tercih etmesini mümkün kılar.
- Tasarlanan (hayal edilen) değerler: Temsili bir nesne, ideal veya iyi olan için kişinin tercihleridir.
- Objektif değerler: Gerçekte olsa bile arzu edilir olması tasarlanmaksızın, objektif olarak tercih edilen değerlerdir (Akt., Keskin, 2008:9).

1.3.6 Hofstede'nin kültürel değerler teorisi

Değerler üzerine kültürlerarası geniş bir araştırma yapmış olan Hofstede (1980), değeri “belirli durumları diğerlerine tercih etmeye yönelik büyük bir eğilim” olarak ifade etmiştir (Fischer & Smith, 2004: 669-688). Hofstede bu tercih etme eğilimini, bireyi ya da bir grubu diğerlerinden ayıran zihinsel programlamanın varlığına bağlamıştır. Hofstede, zihinsel programı açıklamak için değer ve kültür kavramlarından yararlanmıştır. Değeri, belirli bir durumu diğerine tercih etme şeklinde tanımlamakta, buna ek olarak değerlerin, toplumların ve bireylerin sahip olduğu özellikler olduğunu ve bir topluluğun kültürünü belirlediğini söylemektedir. Bu durumda, bireyin seçtiği durum, diğerini tercih

etmesinin nedeni, sahip olduğu zihinsel programlamasının bir sonucudur. Birbirinden farklı düşünen, farklı tavırları, farklı yaşam amaçları olan bireylerin, farklı seçimler yapması, dolayısıyla farklı değer yargılarına sahip olması kaçınılmazdır (Turan&Aktan, 2008: 230; Hofstede 1980, akt. Samur, 2011: 25).

Bireylerin davranışlarında hem bireyin kendisi hem de içinde bulunduğu durum etkilidir. Eğer bir bireyin zihinsel programı ve içinde bulunduğu durum bilinirse, bireyin davranışı da kestirilebilir. Zihinsel program, fiziksel olarak bireyin beyin hücrelerinde kayıtlıdır. Ancak bu kodları doğrudan gözlemek mümkün değildir. Gözlenebilir olan ise bireyin sözleri ve davranışlarıdır. Sözler ve davranışlar bu programın son aşaması olup sistematığın çözümlenmesini sağlar. Zihinsel program, hem bireyin kendisine özgü, hem de diğer bireylerinkine benzerdir. Bu durumu Hofstede (1980) zihinsel programlamanın evrensellik, kolektiflik ve bireysellik özellikleriyle açıklar. Bunlardan ilki olan evrensellik, tüm insanlık için ortak davranışları ifade eder. Gülmek, ağlamak, arkadaşlık, saldırganlık gibi biyolojik sistemin sonucu gelişen faaliyetler, bu düzeyde yer alır. Kolektiflik, belirli grup veya ortak bir payda da buluşan insanlar için aynıdır. Bu düzeyi bireyler, aynı grup içindeki insanlarla ortak paylaşımda bulundukları durumlar için geliştirmiştir. Bir toplumun üyelerinin aynı dili konuşması, benzer yemek alışkanlıklarına sahip olması kolektif düzeyin etkisinde gerçekleşmektedir. Bireysellik ise bütün insanlarda birbirinden farklıdır. Aynı kültür içinde farklı davranışların ortaya çıkması bireysel düzeyin bir sonucudur. (Akt. Samur 2011: 26)

Ortak vurguları bakımından Rokeach(1973), Schwartz&Bilsky(1987), Kuluckhohn(1951) değer teorileri incelendiğinde değerler;

(a) belirli durumlarda (b) tercih edilen hayat tarzı ve davranışlar hakkında, (c) seçimlerimizi veya olayları ve davranışları değerlendirmemizi yönlendiren, (d) önem sıralamasına göre derecelendirilmiş (e) görüş veya inançlardır (Akt; Aavik & Allik, 2002: 221-235).

Scheller (1966)'e göre “bütün değerler aynı özelliklere sahip değildirler. Değerlerin taşıyıcıları vardır ve değerler taşıyıcılarına ahlâkla ilgilerine ve görelili olup olmadıklarına göre üç gruba ayrılırlar:

1. Kişisel değerler
2. Vital (hayati) değerler
3. Şey'lerin taşıdığı değerler.

Birinci gruptaki değerler; iyi, kötü, sevgi ve nefret gibi değerlerdir. Bu değerlerin taşıyıcısı kişilerdir. İkinci gruptaki değerler ise, sağlıklı olma ve hasta olma, bitkin ve dinç, gülbüz ve cılız, asil ve bayağı olma gibi değerlerdir. Bu değerlerde temelini canlı varlık dünyasında yani insan, hayvan ve bitkide bulurlar. Üçüncü grupta yararlı, hoş gibi değerlerle kültür değerleri, ekonomik, estetik değerler vardır. Bu değerlerin temelinde belli bir “şey” vardır. İşte bu “şey”e Scheller “değer taşıyan şey” adını vermektedir.” değerlendirmesini yapmaktadır (Akt., Biçer, 2013:12).

1.4 Değerler Eğitimi

Değer, insanı değerli kılan, sahip olduğu üstün nitelikler ve sahip olduğu donanımlardır. Sahip olunan değerler bireyin gelecekte kişiliğini, bakış açısını, davranışlarını, hatta hayatını belirleyecek etkenler olduğu için, bireyin belli başlı değerlerin farkına varması, gerekli değerleri kazanması, yeni değerler benimsemesi; bütün bu değerleri kişiliğinin temel taşları haline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekir. Neredeyse hayat boyu devam eden bu değer kazanma/kazandırma süreçlerine değerler eğitimi denilmektedir (Yaman, 2014:18).

Çocuklarda kişilik gelişiminin yüzde seksen oranında ilk beş yaşlarında gerçekleştiğini düşünürsek bu yaşlarda değerler eğitiminin verilmesinin daha uygun olduğu görülmektedir. Bu yaşta çocukların büyük çoğunluğu herhangi bir eğitim kurumuna gitmedikleri için, yaşamının büyük bir kısmını aile yanında geçirmektedir. Çocuğun büyük sorumlulukları aile dediğimiz mekanizmaya bağımlıdır. Aile yanında verilen her türlü eğitim süreci, bireyin kişiliğinin yapılanmasında önemli rol oynamaktadır. Bireylerin değerler eğitim sistemine sahip olmaya başlama yaşı yeri olarak da aileleri göstermemiz doğru olacaktır (Dilmaç & Ulusoy, 2014: 62). Olumlu erken yaşantılar sonraki davranış ve düşünce süreçlerinin sağlıklı gelişimi için, gerekli zemini oluşturur (Gunnar& Barr, 1998: 1-14). Aile bireylerin doğuştan üyesi olduğu en küçük gruptur.

Bireyler ilk davranışlarını ailesi ile olan etkileşimi sonucunda kazanır. Bireyin aile içinde kazandığı bilgi, tutum ve değerler sağlam temelli ve diğer değerler ile uyumlu olmalıdır (Dilmaç & Ulusoy, 2014: 85). Okula yaşantısı için gerekli olgunluğa ve sosyal ve duygusal becerilere sahip olmayan çocuklar okulun beklentilerini yerine getirmekte zorlanmakta, arkadaşlık kurma ve başkalarıyla uyumlu ilişkiler kurarak bir arada yaşama becerilerini gösterememektedir. Hatta sıklıkla bu çocuklar farkında olmadan diğer çocuklar üzerinde olumsuz ve yıkıcı etkiler yapmaktadır (Walker & Golly, 1999:104-6).

Okul öncesi dönemde çocuğun davranışlarını taklit ederek model alacağı kişiler öncelikle ebeveynlerdir. Ebeveynlerin, bir rol model olarak sergiledikleri kendi davranışları ve ana-baba olarak çocuğa karşı olan tutumları çocuk için en temel bilgi kaynaklarından biridir ve eğitimi sırasında da çocuğun eğitime katılım yoluyla onun gelişimine destek vermeye devam ederler (Yalçın, Yemenici, Sabancı, Kalaycı, vd. 2012).

Okullarda hem örtük olarak hem de programlı ve planlı bir biçimde verilen değer eğitimi, bireyin aile ve çevresinden aldığı değerleri sürdürmesini ve geliştirmesini sağlamaktadır. Planlı ve programlı bir biçimde gerçekleşen formal eğitim içerisinde yer alan örgün eğitim kurumlarından biri olan ilkokulun amacı da bireylere bilgi, beceri, olumlu tutum, davranış ve değerler kazandırmaktır (Kasa, Kılınç, Kara, Tunca, Bayır, vd. 2015: 111).

Yetişme döneminde, arkadaş çevresi önemli bir değer sistemi oluşturur. Eskiden aile içinde öğrenilen ve aktarılan değerler, küçülen dünyada artık sosyal çevreyle de oluşmaktadır. Aileler, değer sisteminin gelişmesinde çocukları üzerindeki etkileri azaldığı için, sahip oldukları değerleri, çocuklarına yeterince aktaramadıklarını hissetmektedirler. En çok sosyal alanda, gençlerin tutum ve davranışlarının kendi değerleriyle uyuşmadığını gördüklerinde rahatsız olmaktadır. Bu durum, insanları toplumsal olarak değerler konusuna daha duyarlı hale getirmektedir. Böylece değerler eğitimi daha programlı ve sistemli bir şekilde çocuklara vermek istemektedirler. Bu durum da önemli bir sosyal kurum olan okulların, bu konu üzerine eğilmelerinin önemini ortaya koymaktadır (Aydın&Gürler, 2012: 45).

Bir ulusal eğitim programı, öncelikle çocuk ve gençte istenen değerlerin neler olduğunu ve nerede/nasıl/ne zaman yapılacağını planlamakta mıdır? sorusunun cevabına odaklanmak gerekir (Albayrak, Avşaroğlu, Bakalım, vd. 2015:83). Bu bağlamda Türk Milli Eğitiminin genel amaçları şu şekilde belirtilmektedir:

Türk Milli Eğitiminin Amaçları

I – Genel amaçlar:

Madde 2 – Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. (Değişik: 16.6.1983 - 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, 2016).

Türk Milli Eğitim Sisteminde değerler eğitimi yönergesi ile aşağıda belirtilen değerler belirlenmiştir:

- Sevgi

- Sorumluluk
- Saygı
- Hoşgörü/ Duyarlılık
- Özgüven
- Empati
- Adil Olma
- Cesaret
- Liderlik
- Nazik Olma
- Dostluk
- Yardımlaşma/ Dayanışma
- Temizlik
- Doğruluk/ Dürüstlük
- Aile Birliğine Önem Verme
- Bağımsız ve Özgür Düşünebilme
- İyimserlik
- Estetik Duyguların Geliştirilmesi
- Misafirperverlik
- Vatanseverlik
- İyilik Yapma
- Çalışkanlık
- Paylaşımçı Olma
- Şefkat
- Merhamet
- Selamlaşma
- Alçakgönüllülük
- Kültürel Mirasa Sahip Çıkma
- Fedakârlık (Albayrak, Avşaroğlu, Bakalım, vd. 2015: 83).

Bu değerler öğrencilerin yaşlarına, hazır bulunuşluluklarına uygun olarak sunulup kazandırılmalıdır.

Değerler eğitiminde en büyük sorulardan birisi, hangi değerlere odaklanılması gerektiğine yöneliktir. Bu konuda en çok kabul gören görüş ise, genel olarak

evrensel değerler üzerinde durulması gerektiğidir. Ancak, evrensel değerler denildiğinde pek çok farklı değeri bu listeye katmak mümkün olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında üzerinde durulması gereken bir takım temel değerler olması gerektiği düşünülmektedir. (Uzunkol, 2014: 5). Bu konuda en belirgin ve üzerinde uzlaşılan görüşlerden birisi, karakter eğitimcisi Thomas Lickona'ya aittir. Lickona (1992), iki temel değer okullarda mutlaka öğretilmesi gerektiğini vurgulamaktadır: Saygı ve sorumluluk. O'na göre bu değerler, diğer değerlerin oluşumuna temel sağlayacak değerlerdir ve bu değerlere her alanda gerek duyulmaktadır. Lickona, saygı ve sorumluluk değerlerinin kişisel gelişim, kişilerarası ilişkiler, demokratik ve insancıl bir toplum, adil ve barışçıl bir dünya için temel değerler olduğunu belirtmiştir (Lickona 1992: 43). Bütün bunlar, günümüzde toplumsal hayatta var olan olumsuzlukların giderilmesi için temel oluşturmaktadır. Ayrıca, her iki değer de tek başlarına oldukça önemli bir yere sahip olsalar da, saygı ve sorumluluk değerlerinin iç içe olduğu ve birbirini tamamlayan değerler olduğu düşünülmektedir. Türk Milli Eğitim Sisteminde değerler eğitimi yönergesindeki değerler listesinde Lickona(1991)'in birbirini tamamlayan saygı ve sorumluluk değerleri yer almaktadır.

Değer eğitiminde, ahlaki gelenek, adalet, iyi ve doğrunun anlaşılması, çıkarımda bulunmak, şefkatli olmak, fedakârlık göstermek, özverili olmak, kendi duygu ve davranışlarını kontrol altına almak, alçak gönüllü olmak gibi değer ve uygulamalar yer almaktadır. (Akbaş, 2008: 22).

Akbaş'ın değer ölçen araçları (Rokeach, 1973; Schwartz, 1992; Allport, 1960) inceleyerek ve Milli Eğitim Temel Kanununu, Türk Milli Eğitim Sisteminin Genel Amaçları ve İlköğretimin Genel Amaçları incelenerek değer ifadesi taşıyan amaçlar seçerek yaptığı çalışmada; Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde hangi düzeyde gerçekleştiğini tespit ettiği çalışmasında Milli Eğitimin Temel Amaçları içerisinde yer alan değerlerin olduğu bir liste oluşturmuştur. Bu değerleri aşağıdaki şekilde kategorize etmiştir.

Şekil 1.2: Akbaş'ın Milli Eğitimin Duyuşsal Amaçlarını İçeren Değer Sınıflandırması

Kaynak: Akbaş, 2004: 110, 116, 119, 123, 124

Okullardaki değerler eğitiminin amacı, öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmaktır. Her öğrenciyi hem ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak, hem de “iyi insan”, “iyi vatandaş” olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırıp, onları kendi ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmektir (Doğan, Uğurlu, Çetinkaya, 2013: 92). Bundan dolayı değer eğitimi; eğitimin amaçları arasında görülmeli, erken çocukluk döneminden başlayarak çocuklara değerlerin öğretilmesi ve bunların içselleştirilmesi sağlanmalıdır.

1.4.1 Okul öncesi dönemde değerler eğitimi

Bu dönemde iyi davranışlara ilişkin deneyimler oldukça önemlidir. Erken çocukluk döneminde edinilen olumlu erken deneyimler, sonraki davranış ve düşünce süreçlerinin sağlıklı gelişimi için gerekli temeli sağlar (Gunnar& Barr, 1998).

Okulöncesi dönemde çeşitli etkinliklerle çocuklar öğrenileni zihinde anlamlandırabilecek, somutlaştırabilecek, eğlenerek öğrenebilecek ve sosyal yaşamda uygulama fırsatı bulabilecektir. Öğrenen ve öğretene için çok önemli bir yere sahip olan etkinliklerin çocuğa nasıl ve ne şekilde sunulduğu da önemli konulardan bir tanesidir. Özellikle soyut olarak nitelendirilen değerlerin (sevgi, saygı, doğruluk vb.) öğretilmesi gibi daha karmaşık olan başlıklarda etkinliklerin nasıl ve ne şekilde sunulduğu da önem kazanmaktadır. Bu nedenle

okul öncesi dönemde verilecek değerler eğitiminde çeşitli etkinlikler kullanılarak değerlerin somutlaştırılarak verilmesi daha kalıcı ve yararlı olabilir (Kasa, Kılınç, vd.,2015:73). Toplumların güvenle işleyebilmesi yeni yetişen vatandaşların toplumun değerlerini benimsemesi ile mümkündür. Bireyin toplumun değerlerine uymaması başarısız olmasına, toplumdan dışlanmasına ve mutsuzluğuna yol açabilir (Alpöge, 2011: 10).

Karakterin anahtar bileşenleri çocukluk çağında tam faal duruma geçmekte ve okul öncesi dönemi, sosyal ve ahlaki özelliklerin olgunlaşmasında belirgin bir geçiş noktası haline gelmektedir (Uyanık-Balat, Yalçın, Yemenici vd., 2012: 3). Okul öncesi dönemde sosyal duygusal gelişim alanındaki ilerlemeler çocuğun bir birey olarak toplumsallaşmasındaki en temel becerilerden oluşmaktadır. Çocuğun toplumun etkin bir üyesi olabilmesi için kendisinin bir birey olduğunu ve başkalarından/diğerlerinden farklı olduğunu anlaması gerekmektedir (Kasa, Kılınç, vd.,2015:22).

İyi veya kötü, doğru veya yanlış olarak nitelendirilen davranışların hepsi birlikte ahlakı oluşturur. Ahlaki gelişim, insanın küçük yaşlardan itibaren toplumca beğenilen iyi ve doğru davranışları öğrenerek yapmasıdır. Üç yaşından itibaren çocuklar, insanların iyi ve kötü niyetlerini ayırt etmeye, neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiği ile ilgili anlayış geliştirmeye başlarlar. Bu süreçte uyulması gereken kurallar da fark edilmeye başlanır. Mesela çekmeceleri karıştırıp içindekileri yere döken çocuğa annenin “Hayır!” diyerek yasaklar koymaya başlamasıyla kurallar içselleştirilir. Üç yaşındaki bir çocuk artık iyi ve kötü kavramlarının anlamlarını türetir ve bunların içeriğini doldurabilir. Mesela çalmak ve yalan söylemek gibi davranışlar kötüdür diye muhakeme kurabilir. Okul öncesi dönemde çocuklar, ahlaki bilgilerini uygulamaya başladıklarında problem yaşayabilirler. Örneğin başka bir çocuğu salıncaktan itmenin yanlış olduğunu bilirler, ancak aynı zamanda salıncağın boşalıp böylelikle salıncağa binme fırsatına sahip oldukları için sevinirler (...) Çevreden gelen davranışlara ilişkin ilk izlenim ve bilgiler de giderek ahlaki davranışlara ve ahlak kurallarına temel olur. Okul öncesi dönemdeki çocuklar, bir durumun ahlaki muhakemesini yapacakları zaman, eylemin nasıl sonuçlanacağına bakarlar. Eylemde bulunan kişinin düşündükleri ve niyeti önemli değildir. 4-10 yaşları arasında, muhakemede bulunulurken, davranış

niyetten çok nesnel sorumluluk bağlamında değerlendirilir. (Yukay-Yüksel vd., 2015: 272).

Piaget okul öncesi dönemde “benmerkezci” bir ilgi ve algı düzeyinde olan çocukların her şeyde uygun veya karşıt amaç ve niyetler bulunduğu düşüncesinden uzaklaşmadığını, egosantrik kaldığı oranda kendi düşüncelerini başkalarınıninkiyle karşılaştırmak ve sonuçta inandığı şeylere kanıt bulmak kaygısına düşmediğini belirtir (Piaget, 2007: 252). Bu dönem çocuğunun genel özellikleri arasında benmerkezcilik, merak ve öğrenme isteği, soyut kavramları somutlaştırma, sosyalleşme, karşılık bekleme, model arama sayılabilir. Çocuğun ahlaki gelişimi de bu dönemde yoğun bir şekilde gelişim göstermektedir. Yapılan araştırmalar bilinçlilik hali, doğruyu yanlıştan ayırma, iyiyi kötüden ayırma gibi durumların sadece doğrudan müdahaleyle veya eğitimle olacağını göstermektedir (...) Bu dönemde çocuk için doğru ve yanlışlar diğerleri tarafından neyin kabul edilip edilmediğine göre yönetilir. Piaget bu dönemde çocuk için doğru ya da yanlış kavramını yetişkinin etkilediğine inanır (Uyanık Balat vd., 2012: 4)

Değerler eğitimi bireyin kendi kendini tanımasını, kendi ile uyum içinde olmasını, düşünüş ve eylemlerinde tutarlı olmasını sağlayan özelliklerin kazandırılması için bilinçli ve planlı bir öğrenme ortamlarının oluşturulmasıdır. Değerler eğitimi, öğrencilerin iç motivasyonlarını geliştirmelerine, neyin doğru olduğuna yönelik yorum yapmalarına ve bunu davranışa dönüştürmelerine olanak sağlar (Akbaş, 2008).

Değerler eğitimi kapsamında literatürde ortak bazı değerlerin yer aldığı görülmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir; Dürüstlük, Azimlilik, Sorumluluk, Affedicilik, Açık Görüşlülük, Cesaretlilik, Yardımseverlik, İç Kontrol- İç Disiplin, Seven, Neşelilik, Bağımsızlık- Kendine Güven, Nezaket, Akıllı- Düşünen, Sadık Vefalı, Mantıklı- Tutarlı, Yaratıcılık, İşbirlikçilik (Uyanık Balat, vd. 2012:12). Erken çocukluk, değerlere ilişkin bilgilerin temelini atıldığı ilk dönemdir. Değerler, farklı kaynaklardan beslenerek gelişmektedir ve özellikle küçük çocuklarda iyi davranışlara ilişkin deneyimlerin oldukça çeşitli olması önemlidir. Çocuklar, değerlere ilişkin bilgileri yaşamları boyunca öğrenmektedirler ancak ilk bilgiler erken dönemde kazanılmaya başlanmaktadır. Bu süreç yaşam boyu devam etmekte fakat temel

değerler yaşamın ilk yıllarında oluşmaktadır (Akt. Ogelman&Sarıkaya, 2015: 83). Erken çocukluk eğitiminin amaçlarından bazıları da çocuklara başkaları ile uyumlu çalışma, başkalarını sevmek, duygularını uygun biçimde ifade edebilme, arkadaşlarına yakınlık gösterme, nazik olma vb. olumlu davranışları kazandırmaktır.

Okul öncesi kurumlarında verilen sistemli eğitimin amaçlarından biri de çocuklara sosyal beceri, psikososyal davranış ve günlük yaşamdaki problem çözme becerilerini kazandırmaktır. Okul öncesi dönemdeki çocuklara sosyal beceriler, psiko-sosyal davranış ve sosyal problem çözme becerileri paylaşma, saygılı olma, sabırlı olma gibi diğer bireylerle etkileşim kurma ve sürdürmeye yardımcı temel değerlerle verilebilmektedir (Craig, 2009).

Okul öncesi eğitim çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir yere sahiptir. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden bir çocuk, aile ve komşuluk çevresinin içinde bulunduğu kültürel kesimden farklı, genel kültür değerlerine dayalı sosyal bir ortam içinde eğitilir. Böylece toplumun kültür değerlerinin özümlemesi sağlanır. Kültürel özelliklere uygun alışkanlıkların kazanılması da bu eğitsel ortamda gerçekleşir (Oğuzkan&Oral, 2002). Oyun, okul öncesi dönemde çocuğun yaratıcı/üretken etkinliğidir. Dolayısıyla okul öncesi dönemde değerler eğitiminin temel vasıtası oyun/dramatizasyon ve olay-olgu hikâyeleri, çocuk kitaplarıdır.

Bu dönemde; güven, sorumluluk alma, sevgi ve saygı duyma, hakkını koruma, savunma, teşekkür etme, yardım isteme, özür dileme, izin isteme, paylaşma, karar verebilme, problem çözebilme gibi değerler erken yaşlarda kazandırılması gereken değerlerdir. Okul öncesinde değerler eğitimin amacı, çocukların gelişim alanlarının birbiri ile olan dinamik etkileşimini destekleyerek çocuğun bütün gelişim alanlarındaki davranışlarını daha üst düzeye çıkarmak, çeşitlendirmek ve zenginleştirmektir (Yazar& Erkuş, 2013).

Çocukların okul öncesi dönemde birlikte oynamaları onların, sosyal deneyimlerini artırır. Arkadaş grupları, çocuğun kendini tanımasına ortam hazırlar. Çocuk, kendini kabul ettirmeyi, başkalarını kabul etmeyi, haklarını korumayı ve başkalarının haklarına saygıyı, bu grup oyunlarında öğrenir. Böylece, çocuk kendi merkezli bir dünyadan, sosyal yönelimli bir dünyaya geçiş

yapar. Başkalarının duyguları, ihtiyaçları vb. önem kazanmaya başlar. Bir diğer deyişle “empati” yapmayı öğrenir. Sosyalleşme, başkalarının ilgi ve ihtiyaçlarını kabul edip saygı göstermeyi (empati) de çocuklarda bir özellik olarak yerleştirmeye çalışır. Başkaları yetenek ve beceri yönünden ne kadar zayıf olsalar bile onların haklarını, ihtiyaç ve çıkarlarını tanımayı ve saygı göstermeyi çocuklara ancak sosyalleşme öğretebilir.

Bu dönem çocuğu için arkadaşlık bir ihtiyaçtır. Çünkü hemen her çocuğun paylaşmaya, paylaşırken öğrenmeye, tecrübe kazanmaya ihtiyacı vardır. Eğer arkadaşlık çocuklarda yalnızca birlikte oyun oynama olarak değerlendirirsek, yanlış bir değerlendirme yapmış oluruz. Çünkü arkadaşlık aynı zamanda yaşamı birbirinden öğrenme sürecidir. Bu süreçle yaşanan her deneyim, çocuğa önemli değerler ve beceriler katar. Akran grupları, çocukların sosyalleşmesinde önemli rol oynar (Onur, 2001).

Değer eğitimi etkili, model olmaya dayanan ve somut olay ve olguları içeren, okulöncesi dönem çocuklarında görülen problem davranışları da kapsayan bir içerikle zenginleştirilmelidir. Bir değer, çocuk için bilgiden çok hayatın içinde olan bir olgu olduğu için bu eğitimi verecek kişi bu hayatın içinde olmalıdır. Dolayısıyla eğitimci değer eğitimi verdiğini iyi bilerek hareket etmelidir. Çünkü değer eğitimi veren öğretmenlerin diğer öğretmenlere oranla daha fazla motive olmaya ve motive etmeye ihtiyacı vardır. Konuların çok soyut olması, öğretmenin motive olmasıyla birlikte sabırlı olmasını da gerektirir (Doğan Temur&Yuvacı,2014: 125).

1.4.2 İlköğretimde değerler eğitimi

İlköğretim düzeyinde, 10 yaşından itibaren ahlaki gelişim bakımından daha üst düzeye doğru ilerleyen öğrencilerin, olaylara başkalarının bakış açısıyla bakabilme ve toplum yaşamı için oluşturulan kuralların ortak bir anlayışla değiştirilebileceği konularında yönlendirilmeye gereksinimleri vardır (Can, 2002:136). Çünkü, bu dönemde çocukların soyut değer ve ilkeleri kavrayabilmeleri için yalnızca öğüt vererek telkinde bulunmak yeterli olmamakta, değerlerin varlığı ve yokluğunda karşılaşılabilecek durumları gözlerinde canlandırmalarına yardımcı olmak gerekmektedir (Erden& Akman,1997:116).

Demokratik toplumlarda eğitim kurumları sadece bilişsel amaçlara ulaşmak için değil insanı insan yapan bütün değerlerini içermelidir. Eğitim için değerlerden arınarak tümüyle teknolojik olmaya çalışmak ya da yalnızca geleneksel ve alışlagelmiş değerlere tutunmak değerler karmaşasına neden olacaktır. Eğitim en azından iyi bir insan, iyi bir yaşam ve iyi bir toplum oluşturmak yolunda gösterilen kısmi bir çaba olarak görülmek zorundadır (Maslow, 1996:68-74).

1.5 Değer Öğretimi Yaklaşımları

Değerler ve değerler eğitimi ile ilgili literatüre baktığımızda, değerler öğretimi ile ilgili farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlar;

- Değerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı,
- Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı/Değer Açıklama Yaklaşımı
- Değer Analiz Yaklaşımı,
- Bütüncül Yaklaşım, Kohlberg'in Adil Topluluk Okulları,
- Değerler Eğitiminde Gizilgüç: Örtük Programı,
- Karakter Eğitimi (Dilmaç&Ulusoy, 2014: 68-69).

1.5.1 Değerin doğrudan öğretimi yaklaşımı

Doğrudan öğretim yaklaşımı gerek eğitim-öğretim sisteminde gerekse diğer iş ve işlemlerde kullanılan en eski yaklaşımlardan biridir. Bu yaklaşımın özellikle formal değerler eğitimi tarihinin ilk yıllarında sıkça kullanıldığı bilinmektedir. Bu yaklaşım, öğretmen merkezli olduğundan değerlerin öğretimi çeşitli yöntem ve tekniklerle öğretmen tarafından yapılmaktadır (Özdaş, 2013). Bu yaklaşımın temelinde, yetişkinlerin çocuklara ahlaki değerleri doğrudan öğretirken, onların davranışlarını biçimlendirme ve iyi alışkanlıklar kazandırma görev ve sorumluluğu olduğu inancı yatmaktadır (Helsted & Taylor 2000). Değerler telkin etme yaklaşımının temel amacı önceden belirlenmiş belirli bir değerleri öğrencilerin zihinlerine sokmaktır. Bunu gerçekleştirmek için sık ve vurgulu tekrarlarla ve davranış ilkeleri kullanılarak değerlerin pekiştirilmesiyle başarılabılır. İstenilen davranışlar övülür ve ödüllendirilir, istenilmeyen davranışlar eleştirilir ve cezalandırılır (Naylor, Diem, 1987'den akt.Şahin, 2013).

Telkin yaklaşımında, öğrenciye sunulacak materyallerin yapılandırılması ve aşama aşama öğrenciye sunuluşunda öğretmen etkin rol üstlenmektedir. Değerlerin doğrudan öğretiminde, okuma metinleri, şiirler, fabl’lar, masallar, çocuklara ahlaki mesajlar veren kısa hikâyeler kullanılabilir (Akt.: Dilmaç, 2007). Bu yaklaşımda öğrenci kazanımları ve bu kazanımlara ulaştıracak etkinlikler için zaman bellidir. Öğrencinin performansı izlenir ve öğrenciye anında dönüt verilerek öğrenci yönlendirilir. Öte yandan bu yaklaşımda öğrenci katılımı önemlidir (Akt: Dilmaç, 2007). Bu yaklaşım ilköğretim düzeyinde, ergenlik öncesi çocuklarda daha etkili olmaktadır. Bu nedenle ilköğretimde değerlerin kazandırılmasında en çok başvurulan yöntemlerden biridir (Doğanay, 2009).

1.5.2 Değeri belirginleştirme/değer açıklama yaklaşımı

Değerleri belirginleştirme yaklaşımı öncelikli olarak hümanistik psikoloji ve hümanistik eğitim hareketi olarak Gordon Allport (1955), Abraham Maslow (1970), Carl Rogers (1969) vd.’nin yaklaşımları ile ortaya çıkmıştır. Hümanistik eğitim düşüncesi öğrencilere rasyonel düşünme, duygusal farkındalık konularında yardım ederek onların kişisel kalıp ve değerlerini açıklamasına olanak vermektir (Huitt, 2004).

Değer belirginleştirme yaklaşımının temeli bireylerin yaşamalarındaki önemli durumları kendilerinin nasıl belirlediğine dayanmaktadır. Birey bu yaklaşımda neye değer verip vermeyeceğini başkalarının telkiniyle değil, olası sonuçları inceledikten sonra kendisi karar vermektedir (Doğanay,2009; Akt. Güder, (Ed.), 2015:155). Değeri belirginleştirme yaklaşımı etik sorgulamaya, farkındalık ve rasyonel düşünmeye odaklanan öğretim yöntemlerinin geliştirilmesine dayanmaktadır.

Değer açıklama yaklaşımında öğrencilere değer empoze edilmeden, zorlama yapılmadan üç ana basamakta değer kazandırılır (Simon, Leland & Kirschenbaum, 1972, Akt. Akbaş, 2008:13). Basamakların uygulanması ile öğrencilerin değerlerini açıklığa kavuşturması ve kendi yaşantıları yoluyla değerleri içselleştirmeleri sağlanmaya çalışılır.

Seçme: Bu basamakta ilk olarak öğrencilerin değerleri özgürce seçmeleri için fırsat verilir. Mevcut seçeneklerden hareketle alternatifler oluşturulur ve her

alternatifin olası sonuçları düşünülerek değerlendirme yapılır. Değerlendirme sonucunda seçim yapılır (Akbaş, 2008:13-14; Neslitürk, 2013:21).

Ödüllendirme: Bu basamakta öğrencinin seçiminden memnun olması ve gurur duyması beklenir. Ayrıca öğrencinin, özgürce yaptığı ve gurur duyduğu seçimi diğer bireylerin yanında da sözlü olarak ifade etmesi gerekir (Akt.: Çengelci 2010).

Hareket: Bu basamakta öğrencinin seçtiği değere uygun davranması beklenir. Bu hareket yaşamının tümünde tutarlı bir şekilde devam edebilmektedir (Akt.: Akbaş 2008:14, Kasa, Kılınç, Kara vd., 2015:155; Neslitürk,2013:21).

Değer belirginleştirme yaklaşımında öğretmenler grup çalışmasına önem vermektedirler ve değeri empoze etmekten kaçınmaktadırlar. Bu yaklaşımda öncelikle öğretmen ya da öğrenci tarafından herhangi bir olayla ilgili konu ortaya atılmaktadır. Daha sonra öğretmen öğrencilerin bu konuyla ilgili okuma, düşünme gibi etkinlikler yapmasını söyleyerek değer tercihlerini yapmalarını istemektedir. Bu süreçte öğrenciler belirginleşen değerlerini açıklamaktadırlar.

Değer belirginleştirmede anahtar öge yanıtları açıklamaktır. Bu durumda öğretmenler öğrencilerin yanıtlarını açıklamalarına yardım etmelidir. (Gül,2013, akt., Kasa, Kılınç, Kara vd., 2015:156). Bu yaklaşımda öğretmenler sınıf oyunları, sergiler, gereksinimlerden hareketle oluşturulmuş alıştırmalar ve özel konular içeren etkinliklerle öğrencilere değerlerini açıklama fırsatı verebilir (Akt.:Akbaş, 2008:14).

Bu yaklaşımda öğretmen sınıfı öğrenci merkezli bir yapıya dönüştürmeli, öğrencilerden tartışma ortamına katılmalarını istemeli, onlara sorumluluklar vermelidir. Ayrıca öğrencilere kendilerini güvende hissedecekleri bir ortam sağlamalıdır (Bybee&Sund, 1990'dan akt. Kasa, Kılınç, Kara vd., 2015:156).

1.5.3 Değer analiz yaklaşımı

Değer çözümlemesi (analizi) yaklaşımı, değer öğretiminde dikkati, düşünceyi ve ayırt etmeyi amaçlayan bir öğretme yoludur. Bu yaklaşımda öğrenci, gerçek ya da yapay bir sorunla karşılaştığı zaman, duygusal olmadan, akılcı bir şekilde mantıksal düşünme süreçlerini kullanarak sorunu çözümlemeye çalışır (Aydın&Gürler, (2012: 74).

Bireyin kendi değerlerini oluşturmasına ve yaşam becerileri geliştirmesine yardım etme amacıyla kullanılan öğretim yaklaşımlarından biri ise değer analizidir. Değer analizi yaklaşımında değer içeren problemler üzerinde duygusal olmadan, akılcı, mantıklı ve sistematik bir şekilde durulur. Bu yaklaşımda öğrenciler çözüme yönelik görüşler ortaya atar, değerlendirme yapar ve sonuçlara ulaşır (Akbaş,2008: 14).

Bu yaklaşım ile öğrenciler, değerlerin neden önemsenmesi ve neden değerlere uygun yaşanması gerektiği konusunda ikna olur. Bu yaklaşımda “başkalarının eşyalarını almamalıyız” şeklinde öğütler verilmek yerine, bulduğu cüzdanı sahibine iade eden öğrencinin davranışının neden doğru ve dürüst olduğu her yönüyle tartışılır. Bu nedenle öğütler vermekten daha etkilidir (Erdem & Akman, 1998).

Akbaş (2008)’in aktardığına göre; değer analizi bilimsel problem çözme basamaklarıyla benzerlik gösteren yedi aşamada yapılır:

- Problemin tanımlanması.
- Problemin ve alternatif yolların açıklanması.
- Her alternatifle ilgili kanıtlar toplayarak sonucun tahmin edilmesi.
- Kanıtların değerlendirilmesi ve uzun vadeli sonuçların öngörölmesi.
- Oluşacak durumun yeniden tanımlanması.
- Her durum için mümkün olan sonucun değerlendirilmesi ve açıklanması.
- Alternatifler arasından seçme ve uygun hareket için karar alma.

Aşamalar öğrenciler bütün yeterlilikleri kazanana kadar uygulanır. Değer analizinde de birçok basamak öğretmenin soracağı seri sorulara bağlıdır. Grupların küçük olması durumunda, dikkat dağıldığında özetleme yapılırsa, yeterli zaman varsa ve örnek problemin içeriği yeterliyse amacına ulaşması kolaylaşır.

Değerler analizi, öğretmenlerin aktif bir şekilde öğretileri yönlendirmesine bağlı olarak parçalara ayrılmıştır. Genellikle öğretmenin sadece bir dinleyici, soru

soran bir kişi ve öğrencilerin söylediklerinin bir açıklayıcısı olması gerektiğı iddia edilir. Fakat bu süreçte öğretmenlerin çok daha iddialı bir rolü vardır. Onlar, aktif bir şekilde çalışarak öğrencilerin, analiz yapabilmeleri için kriterlerden yararlanmalarını sağlamalıdır. Ayrıca karar verirken onları, seçenekleri düşünmeleri ve değerlendirmeleri için gerekli olan zihinsel uygulamalarla meşgul ederler (Thomas, 1992: 105, Akt. Tahiroğlu, 2014:124).

1.5.4 Bütüncül yaklaşım, Kohlberg'in adil topluluk okulları

Kohlberg, ahlaki yargı yeteneğı ile hak-haksızlık ikiliğinden demokratik bir kişilik yapısının çekirdeğinin oluştuğı ve eleştirel rasyonel bir değerlendirme becerisini kasteder. Ahlakî problemler, farklı talep, çıkar ve değerlerin çatıştığı adalete dair problemler olup bu problemler aynı zamanda demokrasi problemleridir. Adalete dayanan bir ahlaklılığı temel alan demokratik yaklaşımda bu türden problemler, bütün tarafların perspektiflerinin dikkate alınıp herkes için en adili olabilecek bir çözümün bulunması ile çözülebilir (Kohlberg & Turiel, 1978, Akt. Çiftçi, 2003: 43).

Adil topluluk yaklaşımında, toplum ve okulların arzu ettikleri ve istemiş oldukları değerleri öğrenciye kazandırmak ve kazandırılan bu değerlerin sürdürülmesini amaçlamaktadır. Bu yaklaşıma göre okulların önermiş oldukları değerler eşsiz ve temel değerlerdir. Bu yaklaşım Kohlberg'in zihinsel gelişim araştırmalarını esas alır (Hunt (1981); Whitney (1986) ve Warnock (1996), Akt.Ulusoy&Dilmaç, 2014:76).

Demokratik kişilik ya da hak-haksızlık konusundaki yargılama yeteneğı olarak ahlaklılık demokratik ortamlarda gelişir. Demokratik ortam, demokratik uzlaşma, adalet, hak, ödev bilinci ve duygusu gelişmiş bireylerin oluşturduğu; insan onuru, özgürlüğü, eşitliği, yaşamın dokunulmazlığı ve insana güven gibi değerlerin temel değerler olarak kabul edildiğı, bir dayanışma ve uzlaşma ortamıdır. Böyle bir ortamın kurallarının dayandığı hukuk, aynı zamanda birey haklarını ve özgürlüğünü garanti etmesinden dolayı toplumun üyeleri tarafından uzlaşılmış/sözleşilmiş kuralların ifadesidir. Bu grup veya toplum, rasyonel-eleştirel düşünen, sorumluluk üstlenebilen, özgür karar verebilen, karar ve davranışlarının arkasında duran, otonom bireylerin oluşturduğu bir toplumdur. Aksi halde, bu özelliklere sahip olmayan kişilerden oluşmuş toplumlarda

demokrasi işlevsel olamaz ve kötüye kullanılıp istismar edilir (Lind, 1984'den akt., Çiftçi, 2003: 44).

Adil topluluk okulu yaklaşımının değer eğitime/ahlak eğitime ilişkin boyutlarını iki ana çerçevede toplayabiliriz. Bu çerçevede demokrasi için eğitim için ahlak için eğitimin örtüşmesi sağlanır;

- Okul değerlerin aktarılmasını içerdiği için, ahlaki konuları içeren tartışmalarla değerlerin geçerliliklerinin irdelenmesine olanak sağlamak, çocukların ahlaki yargı dengelerinin bir üst evre yapı özellikleri ile karşılaşmalarına olanak vererek, sarsılmasını sağlamak.
- Okul yapısını çocukların, karar alma ve yürütme sürecine katılabilecekleri doğrultuda demokratikleştirmek, çocuklara demokrasinin prensiplerini öğrenirken benzerlik uygulamalara olanak sağlamak (Çileli,1986'den Akt.Ulusoy&Dilmaç, 2014:76).

1.5.5 Değerler eğitiminde gizilgüç: örtük programı

Günümüzde öğrencilerin bilişsel gelişimi kadar sosyal gelişimlerinin de önemli olduğu düşünülmekte ve sosyal gelişimlerini sağlamada, resmi programdan ziyade okulun sosyo-kültürel özelliklerinin oluşturduğu ikinci bir program üzerinde durulmaktadır (Çubukçu, 2012: 1515). Örtük program, resmi programda belirtilen amaç ve faaliyetlerin dışında, öğrenme-öğretme süreci içerisinde ortaya çıkan bilgi, fikir ve uygulamalar sonucu öğrencilerin ulaştıkları niteliklerdir. Okullarda uygulanması için ortaya konulan resmi programda yer alan amaç, kapsam ve faaliyetler gerçekte tümüyle aynen uygulanamamaktadır. Örtük program kısaca öğrencilerin resmi programda belirtilenlerin dışında kazandıkları bilgi, görüş ve değerlerden oluşmaktadır (Yüksel, 2002: 63). Örtük program, okul ve sınıf içerisinde özellikle yönetici ve öğretmenlerin tutum ve davranışlarıyla ortaya çıkan öğrenme yaşantılarını kapsamaktadır. Bu öğrenme yaşantıları da okulun dışındaki toplumsal, ekonomik, siyasi talep ve şartlardan etkilenmektedir.

Yüksel(2004: 57-71)'e göre de örtük program, değerleri, okulun idari ve örgütsel araç düzenlemeleriyle, sınıf iklimiyle ve okul-çevre etkileşimiyle kazandırmaktadır. Okulun idari ve örgütsel araç düzenlemeleri kategorisinde; okulun kuralları ve imkânları, okul binasının mimari özellikleri, öğrenme

ortamlarının fiziksel koşulları, dersler ve derslere ayrılan zaman, ders dışı faaliyetler ve bunlara ayrılan zaman yer almaktadır. Okul-çevre arasındaki etkileşimler kategorisinde ise, okulların, toplumsal norm ve değerleri, ideolojileri öğrencilere iletme Şekilleri yer almaktadır. Ders kitaplarında yer alan bilgileri ve okulların siyaset, aile, din, ekonomi, nüfus gibi diğer toplumsal kurumlarla ilişkisi de bu başlık kapsamında ele alınmaktadır. Sınıf iklimi kategorisi içerisinde ise, öğretmenlerin görüş ve beklentileri, sınıftaki öğretmen davranışları, önyargıları, öğrenci özellikleri, sınavlar ve öğrencinin başarısız olma ölçütleri bulunmaktadır.

Toplumsal ilişkileri düzenleme, toplumsal gelişmeyi sağlama ve bireylerin davranışlarının etik olmasını sağlama gibi birçok işlevi olan değerlerin öğretimi her zaman eğitimciler tarafından dikkate alınmıştır. Değerler eğitimi eğitim programlarıyla ya da örtük programlarla sunulmuştur. Eğitim programlarında yer alan değer eğitimi doğrudan değer öğretimi olarak ifade edilmektedir. Doğrudan değer öğretiminin, derslerin içinde farklı öğretim yöntem ve tekniklerle planı bir şekilde öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır.

Örtük program ile öğretilen değer eğitimi, okul ortamındaki kurallar, yönetimin ve öğretmenlerin tutum ve davranışları vb. şeyler ile öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Örtük programda değer eğitimi plansız, programsız bir şekilde yapılmaktadır. Planlı veya plansız bir şekilde yapılan değer öğretiminde öğretmenlerin önemli görevleri vardır. Öğretmen sadece dersin içeriğini öğretmenin yanında öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve sosyal yönden gelişimini de etkilemektedir (Akbaş, 2009: 404).

Örtük program ders kitabında okunanlar ya da sınıfta tartışılanların aksine, gerçek yaşam deneyimlerinden oluşmaktadır. Bütün öğrencilerin öncelikle okulda, daha sonra da toplumda etkili ve üretken birer vatandaş olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için, belli sosyal normlardan oluşan örtük programı içselleştirmeleri gerekmektedir. Örtük program; toplantılar, kıyafet düzenlemeleri, öğrenciyi izleme ve diğer bütün kültürel özellikler aracılığıyla okulun öğrencilere dolaylı olarak öğrettiği her şeyi kapsamaktadır. Örtük programın öğeleri, okuldaki bireylerin sahip oldukları değerler, inançlar, tutumlar ile okuldaki işleyişin önemli birer parçası olan norm ve kurallar, törenler, ritüeller ve kişilerarası iletişimin niteliğidir. Olumlu okul yaşantıları,

eğitimci ve araştırmacılar tarafından büyük ilgi görmektedir. Bir eğitim programı insanların düşüncelerini, hissettiklerini, inançlarını ve yaptıklarını her yönüyle yansıtmalıdır. Okullar niteliklere yüklenen değerleri anlama süreci ve olanakları en iyi şekilde örtük program etkinlikleriyle öğrencilere sunabilir (Çubukçu, 2012: 1517).

1.5.6 Karakter eğitimi

Karakter ancak değerlerle inşa edilebilir. İnsanlar arasında öne çıkan, hayran olunan ve saygı duyulan insanın özellikleri hep aynıdır. İyi karakterin tanımı aynı zamanda hangi değerlerin öğretilmesi gerektiğinin de cevabıdır. Alçakgönüllü, dürüst, kibar, sadık, sabırlı, saygılı, sorumluluk sahibi ve içten kişiler diğer insanlar tarafından karakterli insan olarak nitelendirilmektedir (Kelley, 2003'den akt. Akbaş,2008:16).

İnsani ve evrensel değerlerin erken yaşta öğretilmesi toplumsal barışın ve oluşan algıların düzelmesine katkı sağlamaktadır. Değerler eğitimi doğru bir şekilde uygulanırsa, çocuğun gelişimine katkı sağlamasının yanı sıra bugün yanlış bilinen birçok saplantılı fıkirden de kurtulmuş olunacaktır (Balat &Becerren, 2010).

Davranışları yönlendiren ilkelerin toplumun ve zamanın ahlakî ilkelerine uygun olması ahlakî karakter, bencillik gibi kuvvetlerin bireyin istikrar ve dengesini bozması ise ahlakî olmayan karakter olarak isimlendirmiştir. Ona göre karakter kelimesini ister ahlakî, ister ahlak dışı olsun yalnız tutarlı hareketler için kullanmak gerekir. Herkes iyi veya kötü sahada olsun diğerlerinin hareketlerinin tutarlı olmasını ister (Akbaş, 2008:16).

İlköğretim sürecinde karakter eğitiminin önemi büyüktür. Karakter eğitimi, öğrencilerin sorumluluklarını taşıyabilecekleri makul seçimler yapabilmelerine imkân sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi demektir (Akt. Ekşi, 2003: 81).

Karakter eğitiminde daha doğrudan yaklaşımlara dönüş teklifleri öğretmenlere olağanüstü bir sorumluluk yüklemektedir. Pozitif rol modelleri olmak, müfredat çerçevesi içinde ahlaki konularda düşünme fırsatları sağlamak, ahlaka uygun bir sınıf iklimi yaratmak ve öğrencilere sınıf dışında hizmet programları, kulüpler ve danışmanlık yoluyla karakter eğitimi gerçekleştirme bu sorumluluklar

arasındadır (DeRoche & Williams, 1998; Lickona, 1991; Ryan & Bohlin, 1999; Wiley, 1998; Wynne, 1997; Akt. Ekşi, 2003).

Gelişim süreci içinde çocuk, zihinsel gelişimi için ilgileneceği bir faaliyet arar. Sıkıldığında yaptığı bazı davranışlar, yaramazlık ve zarar verici davranış olarak isimlendirilir. Oysa çocuk, hiçbir şey yapmamaktansa zaman zaman kötü şeyler yapmayı tercih eder (Özen, 2001).

Berkowitz (2002); çocuğun karakter gelişimine yönelik eğitimde yapılan çalışmalardan yola çıkarak okullarda dikkat edilmesi gereken yedi temel noktayı şöyle belirtir;

1. Çocuğun kişilik gelişimine en önemli etki, insanların çocuğa nasıl davranışlar gösterdiği, insan davranışlarıyla sevecen, destekleyici, dürüst, açık saygılı, tutarlı olmalıdır.
2. Çocuğun önünde bir kişinin diğerine nasıl davrandığıdır. Ebeveynler çocuklarının okulda yapılanlar, öğretmenler ve diğer yetişkinleri izlediğinin ve taklit ettiğinin çok iyi farkında olmalıdırlar. Çocuklar diğerlerini model alırlar ve taklit ederler.
3. Okul her üyesinin iyi karakterli bireyler olmasını istemelidir. Yani iyi karakter bir öncelik ve beklenti konusu olmalıdır.
4. Okul ortamında olumlu karakterlerin benimsenmesi; çocuklar olumlu olan davranışlardan etkilenirler ve onları izleyerek öğrenmeye ve kendilerinde geliştirmeye çalışırlar.
5. Çocuğun iyi karakter özelliklerini uygulama fırsatlarına sahip olması gerekir.
6. Çocukların ahlaki konular hakkında konuşma, tartışma ve tepki verme fırsatları olmalıdır.
7. Aileler, okulun karakter eğitimi amacıyla verdiği emeklere ortak olmalıdırlar. (Akt. Uyanık-Balat, 2012, 32).

Etkili karakter eğitiminde tek bir senaryo yoktur, ancak bazı önemli temel ilkeler vardır. Karakter Eğitimi Ortaklığı (The Character Education Partnership), etkili karakter eğitiminde 11 ilke belirlemiştir (Lickona, Schaps & Lewis, 1996; akt. Izgar, 2013:72):

1. İyi karakterin temelini oluşturan etik değerleri geliştirir.
2. Karakter kavramını düşünce, duygu ve davranışı kapsayacak şekilde kapsamlı olarak tanımlar.
3. Kapsamlı, kasıtlı, ileriye yönelik ve etkili bir karakter gelişimi yaklaşımını kullanır.
4. İnsancıl bir okul topluluğu yaratır.
5. Öğrencilere ahlaki eylem olanakları sunar.
6. Tüm öğrenenlere saygı duyan, onların karakterini geliştiren ve başarılı olmalarına yardımcı olan anlamlı ve zorlayıcı bir akademik program içerir.
7. Öğrencilerin içsel güdülenmelerini arttırmaya çalışır.
8. Karakter eğitiminde sorumluluğu paylaşan ve öğrencilerin eğitimine rehberlik edecek aynı öz değerlere uymaya çalışan bir öğrenme ahlak topluluğu olacak okul personeli taahhüt eder.
9. Karakter eğitimi inisiyatifinin ortak ahlaki liderliğini ve uzun vadeli desteğini artırır.
10. Aileleri ve toplum üyelerini karakter oluşturma çabalarında ortaklar olarak işe koşar.
11. Okulun karakterini, okul personelinin karakter eğitimcileri olarak işlevini ve öğrencilerin ne ölçüde iyi karakter sergilediklerini değerlendirir. (Akt. Izgar, 2013:72).

Karakter eğitiminde değer gerçekleştirme yaklaşımlarının tersine öğretmenler model olurlar, öğrencilerin ahlakî karakterlerini geliştirmeye çalışırlar, ahlakî konularda kendi görüş ve düşüncelerini rahatça ve açıkça ifade ederler. Kısaca hayatta neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirtirler (Akt. Akbaş,2008:19).

Karakter eğitiminde hangi yaklaşımlar kullanılmalıdır? Bu sorunun cevabını vermek için Ekşi (2003) literatürü taramış ve aşağıdaki örneklerle ilgili geniş bilgi vermiştir. Karakter eğitiminde bazı uygulamaların ahlakî muhakemeye, bazılarının ise erdemli davranışların alışkanlık haline gelinceye kadar uygulanmasına vurgu yaptığı (Thomas, 1991), bazı uygulamalarda öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun edebi ürünler kullanıldığı, ayın değerini ve sınıf

etkinliklerini içeren bülten hazırlandığı (Milson, 2000), problemli bir okulda ise, disiplinle ilgili düzenlemelerin gözden geçirildiği, öğrencilere üniforma giyme zorunluluğu getirildiği ve derslerde değer tartışmalarına ve ilgili hikâyelere (Bernardo & Neal, 1997) yer verildiği görülmüştür (Akt. Ekşi, 2003: 79-96).

1.6 Değerler Eğitimi Öğretiminde Kullanılan Yöntem Teknikler

Değerlerin kazanımı çocukların sosyal gelişim süreçlerini etkiler. Sosyal gelişim süreçleri psikososyal gelişim, sosyal beceriler ve sosyal problem çözme becerilerinden oluşur. Dolayısıyla, bireyin sosyal gelişim süreçlerini kazanmaları sosyal gelişimlerini etkiler (Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Bandura ve Zimbardo, 2000'den akt. Dereli-İman 2014: 250)

Öğretmenler öğrencilere hipotetik durumlar önerir ve onları potansiyel çözümleri formüle etmek için yönlendirirler. Diğer öğrencilerle çalışarak ve durumun olası sonuçlarını tartışarak öğrencilerin ahlaki doğru ve yanlış öğrenecekleri beklenildi. Değerler netleştirilmesinin potansiyel çürümesi ya da çökmesi, öğrenciler her zaman ahlaki olarak doğru olduğu düşünülen aksiyon ya da davranışı seçmeyebilirler (Graff, 2012: 10-11).

1.7 Ülkelere Göre Değer Eğitimi Yaklaşımı

Uluslararası alan yazında değerler eğitimi; karakter eğitimi, toplumsal eğitim, vatandaşlık eğitimi ve ahlaki eğitim gibi farklı temalar içinde ele alınmaktadır. Değerler eğitimi ile sosyal, siyasal, kültürel ve estetik değerlerin öğretimi kastedilmektedir (Balcı & Yelken, 2010: 82).

Demokratik toplumlarda değer eğitiminin demokratik aktif vatandaşlık eğitimiyle birlikte ele alınması gerekir. Bu tür bir eğitimin, doğru ve derinliğine bilgiye dayalı, temel demokratik değerlerin geliştirilmesine odaklı aktif vatandaşlık becerilerini içermesi gerekir. Avrupa Birliği'nin medeniyet değerlerinin demokratik ve siyasi ilkelerinin eğitim sistemine içkin kılınmaya çalışıldığı programlar uygulanmakta, müfredatlar Avrupa Birliği değerleri çerçevesinde içeriklendirilmektedir. Bu aynı zamanda bir yurttaşlık eğitimidir.

Yurttaşlık eğitimi kamunun iyiliği, kişisel haklar, adalet, eşitlik, çeşitlilik, doğruluk, vatanseverlik vb. değerleri kapsar. Yurttaşlık eğitimi, ülkenin siyasi ve kanuni sistemine uygun bilgi, tutum, inanç, değer ve davranışları içerir. Yurttaşlık ve kanun ilişkili eğitim olarak geçer. Geleneksel olarak yurttaşlık eğitimi, sosyal bilgiler ve tarih ders kitapları içinde yer alır (Kirschenbaum, 1995:23).

Doğanay (2009), farklı ülkelerde belirlenen ortak değerleri bir arada sunmuştur. Farklı ülkelerde ortak değerlere önem verildiği görülmektedir. Bu değerler Tablo'da gösterilmektedir:

Çizelge 1.7: Ükelere Göre Ortak Değerler

Ülke	Değerler
Türkiye	Adil olma, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, özgürlük, duyarlılık, dürüstlük, eşitlik, hoşgörü, saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik, aile birliğine önem verme.
Yeni Zelanda	Doğruluk, itaat etme, başkalarını düşünme, dürüstlük, saygı, sorumluluk, iyi kalplilik, merhamet, görev.
Avustralya	Tarafsızlık, gerçeğe saygı, akıl yürütmeye saygı, adalet, eşitlik, başkalarının iyiliğini düşünme, özgürlük, çeşitliliği kabul etme, çatışmalara barışçıl çözümler arama
ABD	Özgürlük, gizlilik, doğruluk, hukukun üstünlüğü, insan onuru, adalet, sadakat, uluslararası insan hakları, hakkaniyet, eşitlik, sorumluluk, dürüstlük, çeşitlilik, otoriteye saygı

Farklı ülkelerin değer eğitimi sisteminde bu dört süreci ister vatandaşlık eğitimi ister karakter eğitimi programlarında akıl yürütme ve mantıklılığı teşvik etme, empati geliştirme, özsaygı geliştirme, işbirliği geliştirme gibi boyutları tespit etmek mümkündür. Bailey (2000), değer eğitiminin şu dört süreci kapsamı gerektiğini belirtmektedir.

Akıl Yürütme ve Mantıklılığı Teşvik Etme: Ahlaki kararlar başkalarının etkisi ile sorgulanmadan verilmesi gereken kararlar değildir. Bu süreç, sahip olunan

mevcut bilgiler ile akıl yürütme süreci işletilerek, ortaya çıkabilecek sonuçlar dikkate alınarak bir yargılama ve karar verme süreci gerektirir. Bu nedenle değerler eğitimi, akıl yürütme sürecinin kullanılmasına odaklanmalıdır.

Empati Geliştirme: Empatik düşünme değerler eğitimi sürecinde mutlaka olması gereken bir ögedir. Empatik düşünme, bir karar vermeden önce yansıtıcı düşünme ve buna bağlı olarak hoşgörölü davranılmasına yardımcı olur. Ayrıca, yansıtıcı düşünme sayesinde farklı bakış açıları geliştirileceğinden akıl yürütme sürecine katkıda bulunur.

Özsaygı Geliştirme: Kişinin kendini algılama biçimi, kendisiyle ilgili düşünceleri karşısındakine olan tavırlarında belirleyici rollerden birine sahiptir. Özsaygı düzeyi düşük olan insanlar, genellikle başkalarına da yardımcı olmazlar. Bu anlamda özsaygı, mutlaka değer eğitiminin bir parçası olmalıdır.

İşbirliğı Geliştirme: Bireyselciliğın ve rekabetin temel alındığı bir eğitim ortamında yetişen bireylerin bencil, benmerkezci bireyler olması beklenir. Ancak, başkalarıyla ortaklaşa, işbirliğı içinde çalışan ve öğrenen öğrencilerde biz duygusu daha fazla gelişeceğinden, bu kişilerden toplumsal değerlere daha fazla saygı duyması beklenir. Bu yüzden, hem akademik hem de duyuşsal özelliklerin kazanımında önemli etkileri kanıtlanmış işbirliğine dayalı öğrenme, değer eğitiminin de önemli bir parçası olmalıdır (Akt: Doğanay, 2009: 264-265):

Avrupa Birliğı'nde değer eğitimi, 1971 yılında Avrupa Eğitim Geliştirme Merkezi'nin kurulmasıyla ortak bir değer eğitimi anlayışının oluşması sağlanmıştır. Eğitim ve kültür politikalarının ana rolünün, karşılıklı anlayışı ve Avrupalılık bilincini daha iyi bir noktaya getirmek olduğı ifade edilebilir. Bunun için yabancı dil ve Avrupa tarihinin öğretimi önemli görölmekte, eğitim politikalarında da buna öncelik verilmektedir. Eğitim sürecinde, ayrıca Avrupalılara birçok bilgi, tutum, beceri ve davranış kazandırılması da hedeflenmektedir (Topsakal, 2004:132). 3 Mart 1995'te Eğitim Bakanları Konseyi tarafından benimsenen kararlara göre, okul öğrencilerinin bir kural olarak ana dile/dillere ek olarak birliğın iki dilini öğrenme fırsatına sahip olmalarının gerekliliğı ifade edilmiş, birlik vatandaşlarının dil becerilerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi ihtiyacı vurgulanmıştır. Eğitim Bakanları

Konseyi söz konusu kararda, ilköğretimde modern dillerin okul çağı başlangıcından itibaren öğretiminin geliştirilmesini ya da kurulmasını arzu ettiğini belirtir. Erken yaşta dil öğrenimi yoluyla genç insanlar arasında karşılıklı saygı ve anlayışı kuvvetlendirir. Gençler Avrupa kültürel zenginliğinin açıklığını ve farklılığını kazanabilirler. (Topsakal, 2004:133).

Avrupa Okullarında Vatandaşlık Eğitimi (Citizenship Education at School in Europe) belgesinde (Eurydice, 2005) vatandaşlık eğitimi, gençlere içinde yaşadığı toplumun mutluluğu ve gelişimine katkı yapabilme kapasitesinde aktif ve sorumlu vatandaşlar olarak yetişmelerini sağlayan okul eğitimi olarak tanımlanmaktadır. Vatandaşlık eğitiminin amaç ve içeriği çok farklı boyutlar taşımasına karşın, genellikle üç temel boyutta gençleri olgunlaştırmayı amaçlamaktadır. Bu boyutlar (1) siyasal okuryazarlık, (2) eleştirel düşünme ve belirli değer ve tutumların geliştirilmesi ve (3) aktif katılımdır.

Raporda incelenen ülkelerin, sorumlu vatandaşlıkla bazı temel değerleri ilişkilendirdikleri görülmektedir. Demokrasi, insan onuru, hoşgörü, eşitlik, hukukun üstünlüğü, sosyal adalet, dayanışma, sorumluluk, ülkeye bağlılık, işbirliği, katılım, manevi, ahlaki, kültürel ve fiziksel gelişim tüm ülkelerin az ya da çok okullarında yer verdikleri temel değerlerdir. Benzer şekilde İngiltere’de Crick Raporu olarak da bilinen Okullarda Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Raporu’nda da (Qualifications and Curriculum Authority, 1998: 13) vatandaşlık eğitiminin üç temel boyuttan oluşması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu boyutlar (1) sosyal ve ahlaki sorumluluk, (2) topluma katılım ve (3) siyasal okuryazarlık. Sorumluluk hem siyasal hem de ahlaki şu erdemleri içermektedir; (a) başkalarını sevmek ve önemsemek, (b) davranışlarının başkalarını nasıl etkileyeceğini önceden düşünme ve hesaba katma ve (c) davranışların doğurgularını anlama ve dikkate alma. (Akt.Doğanay, Seggie&Caner, 2012: 74).

Öte yandan demokrasiyle yönetilen bir ülkede demokratik değerlerin öğretilmesine ihtiyaç vardır. Saygı ve sorumluluk demokratik bir toplum yaratmaya yardım ederler. Kanunla yönetim, fırsat eşitliği, uygun yönetim, akıl argümanları, temsili hükümet, kontrol, denge demokratik karar alma bunların hepsi demokratik yönetimin değerleridir (Lickona, 1992:46).

Vatandaşlık Eğitimi Politikası Araştırma Projesinde dokuz ülkeden farklı alanlarda 182 uzmana yirmi birinci yüzyılın küresel eğilimleri ve bu eğilimlerin vatandaşlarda hangi özellikleri gerektirdiği sorulmuştur. Görüşü alınan katılımcılar yirmi birinci yüzyıl vatandaşının sahip olması gereken erdem ve değerleri dokuz başlık altında belirtmişlerdir. Bunlar;

- Sorunlara küresel toplumun bir üyesi gibi yaklaşma
- Diğerleriyle işbirliği içinde çalışma ve diğerlerinin toplumdaki rol ve sorumlulukları için sorumluluk üstlenme
- Kültürel farklılıkları anlama, kabullenme ve onlara karşı hoşgörülü olma
- Sistematik ve eleştirel düşünme
- Çatışmaları barışçıl yollarla çözme
- Çevreyi koruyan bir yaşamı benimseme
- İnsan haklarına saygı duyma ve savunma
- Yaşamın tüm boyutlarına aktif olarak katılma
- Bilgi teknolojilerini kullanma

Bu erdem ve değerler her ülkenin yeni yetişen genç vatandaşlarının sahip olması gereken temel değerlerdir. Bu erdem ve değerlerin kazandırılması dünyaya küresel bir görüş açısıyla bakabilen evrensel vatandaşların yetişmesine de önemli katkı sağlayacaktır (Akt.Doğanay, Seggie&Caner, 2012: 75).

Çizelge 1.8: Avrupa Vatandaşlığı Eğitimi Safhaları

Bilgi	Tutumlar/Görüşler	Beceriler	Davranış
-Demokrasi fonksiyonu	-Avrupa kimliği	-Entelektüel beceriler	Sosyal ve politik katılım
-Politik/yasal süreçler	-Avrupa medeniyetinin değeri	-Eylem becerileri	
-Vatandaşlık hakları ve görevleri	-Avrupa’da kurulan değerler (Demokrasi, sosyal adalet, insan hakları)	-İletişim Becerileri	
-Avrupa’da vatandaşlık		-Anlaşmazlıkları	
-Avrupa Birliği politikası nasıl etkilenir?		-Şiddetsiz çözme	
		-Sorumluluk üstlenme	
		-Tercihler yapma	

Kaynak: The Report of Amsterdam (1997:13-14).

Avrupa Eğitim Bilgi Ağı EURYDICE, üyesi olan 30 ülkede ortak değerlerin ve vatandaşlık eğitiminin nasıl öğretildiği üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. 2004- 2005 öğretim yılında gerçekleştirilen araştırma sonucunda, katılımcı ülkelerde toplumsal uyumu ve etkin vatandaşlığı pekiştiren uygulamalar araştırılmıştır. Bu çerçevede;

- Politika okur-yazarlığı (ilgili kurumların işleyişlerini, insan haklarını, sosyal problemleri ve çözüm yollarını vb. öğrenme),
- Eleştirel düşünme ile davranış ve değerlerin geliştirilmesi (toplumsal hayata etkin katılım, kendine ve diğerlerine saygının geliştirilmesi, sosyal ve ahlaki sorumluluğun edinilmesi, dayanışma ruhunun güçlendirilmesi, farklılıklara toleransın ve sorun çözme yöntemlerinin geliştirilmesi vb.)
- Etkin katılım (okulda demokrasi uygulamalarına katılım, ulusal ya da uluslara arası boyutta toplumsal hayata katılım, diğer toplum kuruluşları ile ortak projeler gerçekleştirilmesi vb.) belirleyici ölçütler olarak gösterilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda çoğu ülkenin resmi belgelerinde açık bir biçimde bu ölçütlere yer verildiği görülmüştür. Ancak Almanya, Finlandiya, İsveç, İngiltere, İzlanda ve Bulgaristan gibi bazı ülkelerin öğretim programlarında politika okur-yazarlığına bir vurgu yapılmadığı saptanmıştır.

Sadece Almanya ve Hollanda’da ise davranış ve değerlerin geliştirilmesi ölçütüne resmi belgelerde rastlanamamıştır. Çek Cumhuriyeti, Lüksemburg, Macaristan ve İzlanda’da öğrencilerin toplum hayatına etkin katılımı konusuna öğretim programının hiçbir düzeyinde atıfta bulunulmamıştır. İtalya ve Hollanda’da ise bu ölçüt sadece lise’de eğitim-öğretim amacı olarak gösterilmiştir (<http://www.eurydice.org...>).

EURYDICE’in araştırmasına vatandaşlık eğitiminin kapsamı ve öğretimi açısından bakıldığında da, ülkeler arasında farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Çizelge’de araştırmaya katılan bazı ülkelerdeki uygulamalar özetlenmiştir (<http://www.eurydice.org...>).

ABD’nin Minnesota eyaletinde geliştirilen Toplumun Sesleri ve Karakter Eğitimi Modeli de bu tür programlardan birisidir (Minnesota Community Voices and Character Education Project, 2003). Öğrenme ve biliş konusundaki araştırma sonuçları ve karakter eğitimi programlarının sınırlılıkları dikkate alınarak hazırlanan programın temel özelliği beceri temelli bir karakter eğitimi modeli olmasıdır. Etik olarak olgunlaşmış bir bireyin sahip olması gereken temel etik beceriler görüş açısı oluşturabilme, akıl yürütme, ahlaki güdülenme odaklı olma ve ahlaki eylemde bulunma olarak belirtilmiştir. Bu değer ve becerilerin geliştirilmesi için model şu temel öğrenme özellikleri üzerine kurulmuştur:

- Değer ve tutumların geliştirilmesinden çok etik becerilerin geliştirilmesine odaklanma
- Etik becerilerin geliştirilmesi için yapılandırılmış deneyimlere dayalı oluşturmacı bir öğrenme öğretme yaklaşımı benimseme
- Öğrencilere özbenliğini geliştirme sorumluluğu yükleme
- Yakın çevreyle uyum içinde olma
- Değerleri tüm derslerin eğitim programının bir parçası haline getirme
- Etik gelişmede okul ve sınıf ortamlarının önemini vurgulama (Akt.Doğanay, Seggie&Caner, 2012: 77).

ABD eğitim sisteminin amaç ve ilkeleri arasında “Her kültürden bireylerin kendi kültürlerine uygun gelişimlerinin sağlanması”, “ırk, din, cinsiyet, sosyo-

ekonomik durum ve aile yapısına göre ayırım yapılmaması” vardır (Balcı, 2013: 32).

New Jersey’de de devlet okulları için 4 temel değer belirlenmiştir. Bunlar: kendine saygı, başkalarına saygı, vatandaşlık sorumluluğu ve doğal çevreye saygıdır (Akt. Kinnir, Kernes&Dautheribes,2000:4-5).

Avustralya’daki değerler eğitimi çalışmalarından hareketle okullarda öğretilen en temel değerler şunlardır (Hooper,2003: 44):

- İlgili olma
- Empati ve tolerans
- Barış ve şiddetsizlik
- Sevgi ve saygı
- Üstünlük ve başarı
- Dürüstlük ve doğruluk
- Adaletlilik
- Birliktelik.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde çalışmanın önemi, amacı, problem cümlesi, alt problemler, sınırlılıklar, çalışmanın deseni, araştırmanın inceleme nesneleri, veri toplama araçları, verilerin analizi ve çalışmanın inandırıcılık/aktarılabılır boyutları belirlenmiştir.

2.1 Araştırmanın Önemi

Çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan değerler eğitimi ile ilgili bu araştırmada, incelenen eserlerde yer alan temel değerlerin sıralamasını ve analizinin yapılması, bu eserler aracılığıyla aktarılan değerlerin ülkemiz çocuklarının değer sıralamasında önem verilen değerler ile bağdaşıklık gösterip göstermediğinin ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır. Çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan değerlerden ülkelere göre öne çıkanların ve popüler olanların tespit edilmesi önemli görülmüştür.

Bu çerçevede farklı ülkelerde ve toplumumuzda hangi değerlerin önemli kabul edildiğine göre ülkemiz çocuklarının değer yönelimlerini konusunda öneriler sunmak mümkün olacaktır. Böylelikle ülkemizde, değer eğitiminin hem farkındalığı hem de niteliği artırılabilir.

2.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmada farklı ülkelerin çocuk kitaplarında yer alan değerlerin Schwartz değer sınıflandırmalarıyla karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu nedenle, toplumların beklentileri sahip olduğu değerlerle yönlendirilmektedir. Bu nedenle toplumların değer sisteminin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Özellikle çocuklarda geçmişe kıyasla okul ve aile dışında televizyon, görsel basın, internet gibi birden fazla faktörün de değer kazandırmada etkili hale gelmiş olması, toplumların değer sisteminin devamlılığını etkileyebilmektedir. Araştırmada toplumların kendilerini diğerlerinden farklılaştıran hangi değerleri

ve güçlü bir sosyal kontrol aracı olan değerler sistemlerini çocuk edebiyatı ürünleri aracılığıyla nasıl aktardıkları incelenmiştir.

2.3 Problem Cümlesi

17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan değerler nelerdir?

2.4 Alt Problemler

- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan güç değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan başarı değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan hazcılık değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan uyarılım değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan özyönelim değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan evrenselcilik değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan iyilikseverlik değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan geleneksellik değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan uyma değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan güvenlik değerleri nelerdir?
- 17 farklı ülkeye ait çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan değerler ülkelerin yapısal özellikleri ile örtüşmekte midir?

2.5 Sınırlılıklar

Bu araştırmanın konusu çeviri çocuk edebiyatında yer alan değerlerin tespiti olduğu için araştırmada sadece 17ülkeye ait esere yer verilerek, araştırma sınırlandırılmıştır.

2.6 Desen

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. “Durum çalışmaları, karmaşık bir durumun geniş bir şekilde tanımlanarak ve kendi doğal ortamında bileşenlerinin belirlenerek boylamsal olarak çalışılmasına imkân sağlar.” (Subaşı, M., Okumuş, K. 2017: 419-426). “Durum çalışmaları özellikle program değerlendirme araştırmalarında kullanılması çok uygun olmakla birlikte derinlemesine veri gerektiren diğer tüm araştırma konularında da verim sağlayacaktır.” (Aytaçlı, 2012:1-9). Bu çalışmada genel durum 6-10 yaş aralığındaki çocuklara yönelik hazırlanmış çeviri eserlerde yer alan değerler, tek bir durumu oluşturmaktadır. Bu durumun altındaki değer kategorileri ise birbirleriyle bağlantılı tek durum desenini meydana getirmektedir.

2.7 Araştırmanın İnceleme Nesneleri

“Kültürler, gelenekler, yaşantılar ve devlet politikaları yazılı araçlar yoluyla gelecek nesillere aktarılmış, bu kaynakları kullanan tarihçiler ve arkeologlar, geçmiş hakkında bugün bildiğimiz şeylerin pek çoğunu, bu yazılı kaynakların analizi yoluyla bize ulaştırmışlardır”(Yıldırım ve Şimşek, 2013: 216). Buradan hareketle bu araştırmada 6-10 yaş aralığındaki çocuklara yönelik, 17 ülkenin yazılı eserlerindeki değerlerin incelenmesine karar verilmiştir. Çalışmada örneklem seçiminde tabaka örnekleme yöntemi kullanılmıştır. “Tabaka örnekleme, sınırları saptanmış bir evrende alt tabakalar veya alt birim gruplarının var olduğu durumlarda kullanılır. Önemli olan, evreni kendi içinde saf ve benzeşik bir olgu olarak kabul etmek yerine, evren içindeki alt tabakaların varlığından yola çıkarak evren üzerinde çalışmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013:133). Bu araştırmanın inceleme nesnelerini 6-10 yaş aralığındaki çocuklara yönelik 17 ülkeye ait birer eser oluşturmaktadır. Eserleri tespit etmek amacıyla “Eğitim Sen İlköğretim Çocuk Edebiyatı Kitap Katalogu” içerisinde yer alan çeviri çocuk romanları ait oldukları ülkelere göre listelenmiştir. Bu listeden

yararlanılarak uzman görüşlerini almak amacıyla form oluşturulmuştur. (Ek-1) Uzmanlardan, formda belirtilen eserler içinde hedef kitleye en uygun olanlarını işaretlemeleri istenmiştir.

Formdan elde edilen veriler doğrultusunda araştırmanın inceleme nesneleri belirlenmiştir. İncelenecek çeviri çocuk romanları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Çizelge 2.1: İncelenecek Çeviri Çocuk Edebiyatına Ait Eserler

Sıra	Eserin Adı	Yazar	Ülke
1	Hayvanlar Toplantısı	ErichKastner	Almanya
2	Bunun Adı Findel	Andrew Clements	Amerika
3	Borulardaki Ayı	JulioCortazar	Arjantin
4	Gümüş Eşek	SonyaHartnett	Avustralya
5	Lollipop	ChristineNöstlinger	Avusturya
6	Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece	Odile Kayser	Çin
7	Büyücünün Şapkası	ToveJansson	Finlandiya
8	35 Kilo Tembel Teneke	AnnaGavalda	Fransa
9	Arkadaşım Bir Griskok	MalarieBlackman	İngiltere
10	Reçel Kavanozu	HoushangMoradiKermani	İran
11	Kendisini Aslan Sanan Şola	BernardoAtxaga	İspanya
12	Kumkurdu	Asa Lind	İsveç
13	Cecü'nünYer Cüceleri	Umberto Eco	İtalya
14	Mor İnek	ZulemaClares	Küba
15	Marangozun Köpeği Kaştanka	Anton Çehov	Rusya
16	Papağanın Diriliş Öyküsü	EduardoGaleano	Uruguay
17	Çöp Adada Küçük Bir Denizkızı	Vagelisİliopulos	Yunanistan

2.8Verilerin Toplanma Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Buna göre nitel araştırmada

doküman incelemesi tak başınabir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir.” (Yıldırım & Şimşek,2013). Çalışmada çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan değerleri saptamak amacıyla Schwartz Değerler Listesi kullanılmıştır. Derecelendirme yüzde dağılımı şeklinde yapılmıştır. “Kategori tekrarları yüzde anlamında sayılır ve sunulur. Bu yolla araştırmacı, iki dokümanı karşılaştırma konusunda daha kesin bir yargıya ulaşabilir”(Yıldırım ve Şimşek, 2013: 230).

Tablo 2’de Schwartz’ın Değer Sınıflaması Tablosu yer almaktadır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000), Akbaş (2004); akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2014: 29).

Çizelge 2.2: Shwartz Değer Sınıflaması Tablosu

Schwartz’ın Değer Sınıflaması Tablosu	
Değer Grupları	Değerler
Güç (Power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek
Başarı (Achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin(muktedir) olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak
Hazcılık(Hedonism): Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım(Stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim (Self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak
Evrenselcilik(Universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum
İyilikseverlik (Benevolence): Bireyin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardım sever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat

Çizelge 2.2: (Devamı) Shwartz Değer Sınıflaması Tablosu

Geleneksellik(Tradition): Kültür veya dinsel töre, fikirlere saygı ve bağlılık	Alçak gönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat(dünyevi işlerden el ayak çekmek), mahremiyet
Uyma(Confirm): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, itaatkar olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Güvenlik(Security): Toplumun var olan ilişkilerinin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak

2.9 Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. İçerik analiziyle bulgular açıklanıp kavramlarla ilişkilendirilmiştir. “Genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder. Kategorilenme, mesajların kodlanmasını, yani anlamlarının işlenmesini gerektirir” (Bilgin, 2006: 19). Betimsel analizle ise daha derin bir şekilde kavramlar yorumlanmıştır. “Araştırmacı kategorilere bağlı analizlerin sonuçlarını düz yazı şeklinde ifade edebilir. Ancak sayısallaştırılma kullanılacaksa, var/yok, yüzde dağılımı ve kapsanan alan olmak üzere üç farklı yol tercih edilebilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 230-231). Shwartz’ın Değer Sınıflamasına dayanarak çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan değerler analiz edilmiştir. Analizde yüzde dağılımı tekniği kullanılmıştır. Kategori tekrarları yüzde olarak sayılıp sunulmuştur. Bu teknikle birden fazla dokümanı karşılaştırma konusunda daha kesin bir yargıya ulaşılmıştır.

2.10 İnandırıcılık ve Aktarılabilirlik

“Lincoln ve Guba(1985’ten akt. Erlandson, Harris, Skipper ve Allen, 1993), nitel araştırmanın niteliğini artırabilecek birtakım stratejiler önermektedirler. Bu çerçevede iç geçerlilik yerine inandırıcılık, dış geçerlik yerine aktarılabilirlik, iç güvenirlik yerine tutarlık ve dış güvenirlik yerine teyit edilebilirlik kavramlarını kullanmayı tercih etmektedirler” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 298).

“İçerik analizinde güvenilirlik, özellikle kategori sistemi ve buna bağı olarak kodlama işlemi üzerinden sağlanır.” (Gökçe, 2006: 83). Çalışmada, tutarlık ve teyit edilebilirliği sağlamak amacıyla inceleme nesneleri uzman görüşleri alınarak seçimler yapılmıştır. Tutarlık ve teyit edilebilirliğin en önemli belirtisi olan kategori sisteminde ise Schwartz Değerler Listesi kullanılmış ve buna bağı olarak kodlamalar yapılmıştır.

“İçerik geçerliği, tahmin geçerliği, karşılaştırma geçerliği, yorum geçerliği. Bunların ölçülmesi ya da test edilmesi, içerik analizi dışındaki yöntemlerinkine benzerdir” (Bilgin, 2006: 17). Çeviri çocuk edebiyatı romanlarında yer alan değerler frekanslarıyla saptanmıştır. İncelenen romanlardaki değerler ölçülmüştür. Bu durumda çalışmada içerik inandırıcılığı söz konusudur.

Çalışmada tespit edilen değerler nitel ve nicel açıdan ayrı değerlendirildikleri için farklı çalışmalarda kullanılabilecek özellik göstermektedir. Bu durum da çalışmayı aktarabilir kılmaktadır.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1 Çeviri Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Yer Alan Değerler

Aşağıdaki tabloda yer alan eserler Shwartz'ın Değer Sınıflamasına göre tek tek incelenmiştir. Listede yer alan eserlerin ayrıntılı analizi ve yer alan değerlerin dökümü yapılmıştır.

Çizelge 3.1: Eserlerin Ayrıntılı Analizi

Sıra	Eserin Adı	Yazar	Ülke
1	Hayvanlar Toplantısı	Erich Kastner	Almanya
2	Bunun Adı Findel	Andrew Clements	Amerika
3	Borulardaki Ayı	Julio Cortazar	Arjantin
4	Gümüş Eşek	Sonya Hartnett	Avustralya
5	Lollipop	Christine Nöstlinger	Avusturya
6	Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece	Odile Kayser	Çin
7	Büyücünün Şapkası	Tove Jansson	Finlandiya
8	35 Kilo Tembel Teneke	Anna Gavalda	Fransa
9	Arkadaşım Bir Griskok	Malarie Blackman	İngiltere
10	Reçel Kavanozu	HoushangMoradiKermani	İran
11	Kendisini Aslan Sanan Şola	Bernardo Atxaga	İspanya
12	Kumkurdu	Asa Lind	İsveç
13	Cecü'nün Yer Cüceleri	Umberto Eco	İtalya
14	Mor İnek	Zulema Clares	Küba
15	Marangozun Köpeği Kaştanka	Anton Çehov	Rusya
16	Papağanın Diriliş Öyküsü	Eduardo Galeano	Uruguay
17	Çöp Adada Küçük Bir Denizkızı	Vagelis İliopulos	Yunanistan

3.1.1 Hayvanlar Toplantısı- ErichKastner (Almanya)

3.1.1.1 Eserin K nyeye Bilgileri

Kitabın Adı: Hayvanlar Toplantısı / Die Konferenz Der Trier

Yazar: Erich Kastner

Türkçe (Orijinal Dili: Almanca)

Çeviren: Süheyla Kaya

 ocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.1.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin     mlenmesi

Çizelge 3.2: Hayvanlar Toplantısı Değer     mlenmesi

Hayvanlar Toplantısı Değer ����mlenmesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	40	3	7,5
Başarı	40	1	2,5
Hazcılık	40	0	0
Uyarılma	40	3	7,5
��z-Denetim	40	9	22,5
Evrenselcilik	40	10	25
Yardıms severlik	40	6	15
Geleneksellik	40	0	0
Uyum	40	1	2,5
Güvenlik	40	7	17,5

G   değeri 3 sıklıkla %7,5; başarı değeri 1 sıklıkla %2,5; uyarılma değeri 3 sıklıkla %7,5;   z-denetim değeri 9 sıklıkla %22,5; evrenselcilik değeri 10 sıklıkla %25; yardıms severlik değeri 6 sıklıkla %15; uyum değeri 1 sıklıkla %2,5 ve güvenlik değeri 7 sıklıkla %17,5 oranla eserde yer almaktadır.

HT'de evrenselcilik değer sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değer boyutları   z-denetim ve yardıms severliktir. Uyum ve başarı değerlerinin sıklığı

ise en az olanlarıdır. Hazcılık ve geleneksellik değerleri ise eserde yer almamaktadır.

3.1.1.3 Güç

Fil kendince iyi olan bir düşünceyi otoritesini kullanarak diğerlerine benimsetmeye çalışmaktadır.

“... “ Aklıma bir fikir geldi!” dedi fil. “ Sadece çocuk insanlar için, sadece onlar için! Mükemmel bir fikir! Yani ben ve karım çok beğendik... İnsanlar durmadan konferanslar yapıyor ama hiçbir sonuca varamıyorlar. İşte aklıma gelen fikri söylüyorum: Biz de bir konferans yapalım!” Filin bu sözlerinden sonra uzun bir sessizlik oldu. Sonunda leylekler ve flamingolar gagalarını takırdatarak, “Daha görüşecek misiniz?” diye anlamlı bir soru yönelttiler. “Sakın hattı kesmeye kalkışmayın!” diye gümbürdedi fil. Sonra, “Paul! Theodor! Max! Reinhold! Ulrich! Gustav!” diye bağırdı.”...”(HT, s.17, Otorite Sahibi Olmak).

Oscar arkadaşlarının düşüncelerini dikkate almadan otoritesini kullanarak planına ayak uydurmalarını sağlamaktadır.

“... “Rezil falan olmayacağız!” diye gürlledi Oskar. “Suç konferanslarda değil, insanlarda! Hiç özsaygınız yok mu sizin? Çok komik! Beni dinleyin korkak tavşanlar. Bugünden itibaren bütün delegasyonlar Hayvanlar Gökdeleninde toplanacak! Derhal bütün cins ve türlere haber verin! Konferans dört hafta sonra...” (HT, s.18, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.1.4 Başarı

Hayvanlar arzuladıkları hedefe ulaşarak başarılı olmuşlardır.

“...Zafer hayvanların olmuştu! Devlet başkanı arının imzaladığı sözleşme şöyleydi: "Dünyadaki bütün ülkelerin sorumlu temsilcileri olarak bizler, yaşamımızı ve servetimizi ortaya koyarak, aşağıdaki maddeleri uygulayacağımıza söz veriyoruz: 1- Bütün sınır bariyerleri ve sınır nöbetçileri kaldırılacak. Artık ülkeler arasında sınırlar olmayacak. 2- ordular ve bütün ateşli ya da patlayıcı silahlar yok edilecek. Artık dünyada savaşlar olmayacak. 3- Düzenin sağlanması için gerekli görülen polise sadece ok ve yay verilecek. Polisin asli görevinin bilim ve tekniğin sadece ve sadece barışın emrinde olmasını denetlemek olduğunu kabul ediyoruz. Artık öldürme biliminden başka bir şey olmayan savaş bilimi olmayacak. 4- Büroların, memurların ve evrak dolaplarının sayısı kaçınılmaz olan asgari seviyeye indirilecek. İnsanların büroların hizmetinde değil, büroların insanların hizmetinde olduğunu kabul ediyoruz. 5- Gelecekte en yüksek maaş öğretmenlere verilecek. Çocukları gerçek birer insan gibi yetiştirmenin en yüce ve en zor görev olduğunu kabul ediyoruz. Bundan böyle eğitimin hedefi, insanların yüreklerine kazınan kayıtsızlığı yok etmek olacaktır!"...” (HT, s.80, Başarılı Olmak).

3.1.1.5 Hazcılık

HT’de Hazcılık değerine ait bir iletiye rastlanmamıştır.

3.1.1.6 Uyarılım

Fil Oscar insanlara karşı cesur başkaldırısında çoğunluk oluşturmaya çalışmaktadır.

“...Geceyi tuhaf rüyalar görerek geçiren fil, sabahın köründe, daha uyku mahmurluğundan kurtulmadan telefon etmek için postaneye koştu; terliklerini bile çıkarmamıştı. Altı telefon konuşması yapacağını bildirdi görevliye: Güney Amerika’da yaşayan küçük yeğeni Tapir Theodor;; Avustralya’da yaşayan Kanguru Gustav; Kuzey Kutbu’nda yaşayan yaşlı Kutup Ayısı Paul; Orta Avrupa’da yaşayan Baykuş Ulrich; Asya’da yaşayan Fare Max ve Kuzey Amerika’da yaşayan Boğa Rainhold ile konuşacaktı. Mısır Merkez Postanesi’nde çalışan leylek ve flamingoların işleri başlarından aşkındı. Başlangıçta hatlar biraz karıştı ama sonra işler yoluna girdi. “ Beni iyi dinleyin lütfen!” diye bağırdı Fil Oskar. “İnsanlar böyle devam edemezler! ...” (HT, s.16, Cesur Olmak).

Cesur Oscar korkan arkadaşlarını cesaretlendirmektedir.

“... “Rezil falan olmayacağız!” diye gürledi Oskar. “Suç konferanslarda değil, insanlarda! Hiç özsaygınız yok mu sizin? Çok komik! Beni dinleyin korkak tavşanlar. Bugünden itibaren bütün delegasyonlar Hayvanlar Gökdeleninde toplanacak! Derhal bütün cins ve türlere haber verin! Konferans dört hafta sonra...” (HT, s.18, Cesur Olmak).

Hayvanların bütün şehri kaplaması insanların sıradan hayatlarını yaşayamamalarını ve heyecanla olacakları beklemlerini sağlamıştır.

“...Ertesi sabah Cape Town'da şaşırtıcı bir olay gerçekleşti. Fare ve sıçanlar dört bir yönden akın akın kente geliyordu. Arabalar ve trenler oldukları yerde durmuş, insanlar evlere, çatılara kaçışmışlardı. Sanki bütün kenti sel basmıştı! Fareler ve sıçanlar sağa sola bakmadan, tek hedefe kilitlenmiş olarak konferans delegelerinin toplandığı büyük beyaz binaya akıyordu. Milyonlarca kemirgen merdivenlerden çıkıyor, kapıları, pencereleri ve balkonları geçerek, aldıkları bilinmeyen bir emir doğrultusunda, sonsuz ve durdurulamaz bir taşkın gibi binaya doluyordu. Bu manzarayı gören insanların az daha kalpleri duracaktı. Birkaç dakika içinde odalar, koridorlar ve salonlar tanınmayacak hale geldi. Konferans delegelerinin; komisyonların, alt komisyonların, raportörlerin, sekreterlerin bütün evrakları lime lime olmuş yerlere saçılmıştı. Parçalanmamış tek bir kağıt parçası bile yoktu. Büyük toplantı salonuna kağıt çığı düşmüş gibiydi. Katılımcılardan bazıları parça pinçik kağıtların arasından burunlarını çıkarmış bakıyorlardı. Çok geçmeden fare ve sıçanlar geldikleri gibi hızla ortadan kayboldular. Ve o anda büyük televizyon ekranında Aslan Alois göründü ve konuşmaya başladı: "Bunun olması gerekiyordu. Evraklarınız sağduyunuzun önünde engel oluşturuyordu. Şimdi yolunuzun üzerindeki engeller kaldırıldı. Artık uzlaşmanızı istiyoruz. Çocuklar için!" ...”(HT, s.58, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

3.1.1.7 Öz-Denetim

Uykusu gelmeyen küçük fil babasından bir şey daha okumasını isteyerek kendi amacını belirlemiştir.

“...O gün akıllarına hiçbir şey gelmediği için ayaklarını sürüyerek evlerine döndüler. Oskar eve geldiğinde çocuk fillerin bir türlü yatmak istemediklerini gördü. En küçüğü, "Bize bir şey daha oku lütfen" diye yalvardı babasına. Baba fil, "Yeni Sahra Resimli Dergisi"ni eline alıp yüksek sesle okumaya başladı: "Savaş biteli dört yıl olmasına rağmen Avrupa'da hala anne ve babasının nerede olduğunu bilmeyen binlerce çocuk var ve sayısız anne baba..." "Yeter Oskar!" diye araya girdi karısı, "Küçük filler için hiç de uygun değil bu yazı!" ..." (HT, s.11, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Duyarlı olan fil güç durumunda olan insanlara ne olacağını merak etmektedir.

“... "Şu birkaç bulaşık için mi?" diye sordu kadın. "Her geçen gün daha da tembelleşiyorsun!" "Kastettiğim senin tabakların, kaşıkların değil," yanıtını verdi fil. "İnsanları düşünüyorum! Mültecileri, atom bombasını, grevleri, Çin'deki açlığı, Güney Amerika'daki felaketleri, Vietnam'da sürdürülen Savaşı, kaybolmuş çocukları Ve anne babaları, Filistin'deki huzursuzlukları, İspanya'daki hapishaneleri, karaborsayı, göçmenleri düşünüyorum..." Bitkin bir halde mutfak sandalyelerinden birine çöktü. O sırada karısı çocukların süt kaplarını yıkıyordu. "İşte bak!" diye bağırdı baba fil ansızın. Karısı korkudan kaplardan birini elinden düşürmüştü. "Bak!" diye bağırdı boğuk sesiyle. Bu arada "Sahra Akşam Gazetesi"nin durduğu masaya yumruğunu indirdi. "İşte! Oku bak! Lanet olsun! Yine bir konferans! Ah şu insanlar! Sadece yıkmayı biliyorlar. Ne zaman bir şeyler inşa etmek isteseler ortaya çıkan şey, insan gururunun utanç kaynağı bir Babil Kulesi oluyor! Ben sadece çocuk insanlara acıyorum!" "Bütün dünyaya telgraf: Paris'te dışişleri bakanları konferansı yarıda kesildi. Sonuç yok. Başkentler tedirgin. Konferans dört hafta sonra Perşembe günü yeniden toplanacak. Her yerde gizli kabine toplantıları yapılıyor..."(HT, s.12,13, Merak Duyabilmek).

Duyarlı Oscar insanların doğru şeyler yapmadığını düşünerek bu durumu düzeltmek için kendi amacını gerçekleştirmek için çoğunluk sağlamaktadır.

“...Geceyi tuhaf rüyalar görerek geçiren fil, sabahın köründe, daha uyku mahmurluğundan kurtulmadan telefon etmek için postaneye koştu; terliklerini bile çıkarmamıştı. Altı telefon konuşması yapacağını bildirdi görevliye: Güney Amerika'da yaşayan küçük yeğeni Tapir Theodor;; Avustralya'da yaşayan Kanguru Gustav; Kuzey Kutbu'nda yaşayan yaşlı Kutup Ayısı Paul; Orta Avrupa'da yaşayan Baykuş Ulrich; Asya'da yaşayan Fare Max ve Kuzey Amerika'da yaşayan Boğa Rainhold ile konuşacaktı. Mısır Merkez Postanesi'nde çalışan leylek ve flamingoların işleri başlarından aşkındı. Başlangıçta hatlar biraz karıştı ama sonra işler yoluna girdi. " Beni iyi dinleyin lütfen!" diye bağırdı Fil Oskar. "İnsanlar böyle devam edemezler! ..." (HT, s.16, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Filin hayvanlar arasında konferans düzenlenmesi fikri herkese farklı gelmiştir.

“... “ Aklıma bir fikir geldi!” dedi fil. “ Sadece çocuk insanlar için, sadece onlar için! Mükemmel bir fikir! Yani ben ve karım çok beğendik... İnsanlar durmadan konferanslar yapıyor ama hiçbir sonuca varamıyorlar. İşte aklıma gelen fikri söylüyorum: Biz de bir konferans yapalım!” Filin bu sözlerinden sonra uzun bir sessizlik oldu. Sonunda leylekler ve flamingolar gagalarını takırdatarak, “Daha görüşecek misiniz?” diye anlamlı bir soru yönelttiler. “Sakın hattı kesmeye kalkışmayın!” diye gümbürdedi fil. Sonra, “Paul! Theodor! Max! Reinhold! Ulrich! Gustav!” diye bağırdı.”...(HT, s.17, Yaratıcı Olmak).

Özgüvenli Oscar konferansın düzenlenmesi için arkadaşlarını da cesaretlendirmektedir.

“... “Rezil falan olmayacağız!” diye gürledi Oskar. “Suç konferanslarda değil, insanlarda! Hiç özsaygınız yok mu sizin? Çok komik! Beni dinleyin korkak tavşanlar. Bugünden itibaren bütün delegasyonlar Hayvanlar Gökdeleğinde toplanacak! Derhal bütün cins ve türlere haber verin! Konferans dört hafta sonra...” (HT, s.18, Kendine Saygısı Olmak).

Konferansın herkesin gözleri önünde olacağını bilen bazı hayvanlar kendilerine ve başkalarına olan saygılarından dolayı bakım yaptırmaktadırlar.

“...Bербere koşan devekuşu, tüylerini bir güzel kıvırtıp hareketlendirdi. Bizon, kaküllerini maşayla kıvırttı.Yan kabinde ise Aslan Alois, kurutma başlığının altında kan ter içinde oturuyordu, konferans için perma yaptıırıyordu tüyelerine. Saçları kuruyana kadar pençelerini kesip törpüleyen genç kıza baktı. "Ne kadar sıcak!" dedi iç geçirerek. "Bu sıcak beni öfkeliendirebilirdi. Eğer bu kadar sarışın olmasaydım..." "Sarışın yelelere bayılırım," diye karşılık verdi genç kız, bu arada aslana gülümsemişti. Bunun üzerine Alois, cümlesinin sonunu getirmedi. Tavuskuşu, en ünlü ressamlardan birinin kapısını çalıp tüylerindeki desenleri yeniletti...” (HT, s.24, Kendine Saygısı Olmak).

Oskar'ın karısı Oskar'ın içinde daha iyi olacağını düşündüğü takım elbiseyi ütülemeyi tercih etmiştir.

“...Oskar'ın karısı kocasının pazar günleri giyeceği elbiseyi ütölüyordu. Oskar'ın buruşuk pantolonundan oldum olası haz etmezdi, nihayet konferansta biraz şık olabilecek, diye düşündü. Bu arada Oskar, sol dişine dolgu yaptırmaya dişçiye gitmişti...” (HT, s.26, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Konferansa gitmek için yola çıkan hayvanlar bazı insanların meraklarını uyandırmışlardır.

“...Konferansa ulaşmak için denizde, karada ve havada bir sürü hayvan yolculuk ediyor olmasına rağmen bu durum pek az insanın dikkatini çekmişti. Sadece demiryolu hatları üzerinde oturan insanların biraz şaşkırdıkları söylenebilir. Fakat içlerinden biri, "Sanırım gezici bir sirk

bu," deyince onlar da ikna olmuşlardı. En çok da bugünlerde resimli kitaplara göz gezdiren küçük çocuklar şaşırmış olmalıydılar çünkü resimli hayvan kitaplarından hayvanlar ansızın yok olmuştu! Sanki biri eline makas alıp özene bezene kesmişti hayvan resimlerini. Elbette resimleri kesen yoktu; hayvanlar gecenin bir yarısı kitaplardan atlayıp çıkmış ve zamanında Hayvanlar Gökdeleni'nde olmak için yola koyulmuşlardı..." (HT, s.33, Merak Duyabilmek).

Şehri kaplayan hayvanları insanlar meraklı gözlerle izlemektedirler.

"...Ertesi sabah Cape Town'da şaşırtıcı bir olay gerçekleşti. Fare ve sıçanlar dört bir yönden akın akın kente geliyordu. Arabalar ve trenler oldukları yerde durmuş, insanlar evlere, çatılara kaçışmışlardı. Sanki bütün kenti sel basmıştı! Fareler ve sıçanlar sağa sola bakmadan, tek hedefe kilitlenmiş olarak konferans delegelerinin toplandığı büyük beyaz binaya akıyordu. Milyonlarca kemirgen merdivenlerden çıkıyor, kapıları, pencereleri ve balkonları geçerek, aldıkları bilinmeyen bir emir doğrultusunda, sonsuz ve durdurulamaz bir taşkın gibi binaya doluyordu. Bu manzarayı gören insanların az daha kalpleri duracaktı. Birkaç dakika içinde odalar, koridorlar ve salonlar tanınmayacak hale geldi. Konferans delegelerinin; komisyonların, alt komisyonların, raportörlerin, sekreterlerin bütün evrakları lime lime olmuş yerlere saçılmıştı. Parçalanmamış tek bir kağıt parçası bile yoktu. Büyük toplantı salonuna kağıt çığı düşmüş gibiydi. Katılımcılardan bazıları parça pinçik kağıtların arasından burunlarını çıkarmış bakıyorlardı. Çok geçmeden fare ve sıçanlar geldikleri gibi hızla ortadan kayboldular. Ve o anda büyük televizyon ekranında Aslan Alois göründü ve konuşmaya başladı: "Bunun olması gerekiyordu. Evraklarınız sağduyunuzun önünde engel oluşturuyordu. Şimdi yolunuzun üzerindeki engeller kaldırıldı. Artık uzlaşmanızı istiyoruz. Çocuklar için!" ..."(HT, s.58, Merak Duyabilmek).

3.1.1.8 Evrenselcilik

Hayvanlar, insanların yeteknelerini kötü kullandıklarını oysa bu yetekleriyle güzel bir dünya yaratabileceklerini düşünmektedirler.

"...Günün birinde hayvanların sabrı taşıtı... Cuma akşamları birkaç yudum içmek için Kuzey Afrika'daki Çad Gölü'nde, Fil Oskar ve Zürafa Leopold ile buluşan Aslan Alois, sanatçılara özgü yelesini savurarak, "Ah, şu insanlar! Eğer bu kadar sarışın olmasaydım şu an öfkeden mosmor kesilebilirdim!" dedi. Yukarı kaldırdığı hortumunun altında dönüp sanki ılık duş alıyormuş gibi tozlu sırtına su püskürten Fil Oskar, tembel tembel gerinip derin bas sesiyle mırıldandı. Söylediklerini ne aslan ne de zürafa anlamıştı. Zürafa Leopold, suyun başında, bacaklarını iki yana açmış hızlı ve küçük yudumlarla bir süre su içtikten sonra, "Çok korkunçlar!" diye lafa girdi. "Oysa her şey çok güzel olabilir! Balıklar gibi dalıyorlar; bizim gibi yürüyorlar, ördekler gibi süzülüyorlar, dağ keçileri gibi tırmanıyorlar ve kartallar gibi uçuyorlar. Ama bütün bu yeteneklerinin sonucu ne?" "Savaşlar!" diye homurdandı Aslan Alois..."(HT, s.9, Güzelliklerle Dolu Bir Dünya).

Oskar savaşların,grevlerin olmadığı barış dolu bir dünya arzulamaktadır.

“...”Ben sadece insanların çocuklarına acıyorum," dedi Fil Oskar kulaklarını sarkıtarak. "Ne iyi ne güzel çocuklar hepsi. Ama savaşları, devrimleri ve grevleri onlar da yaşamak zorundalar. Büyükler çocukların daha iyi bir dünyada yaşamaları için her şeyi yaptıklarını söylüyorlar. Ne büyük küstahlık, değil mi?"...” (HT, s.9, Dünyaya Barış İstemek).

Hayvanlar barışı arzulayarak harekete geçmektedirler.

“...”Savaşmadan duramıyorlar. Önce bir bahane bulup aralarında anlaşmazlık çıkarıyor, sonra da kavgaya tutuşuyorlar. Eğer bu kadar sarışın olmasaydım..." "Tamam, anladık," diye sözünü kesti zürafa. "Ama kızmak çözüm değil. Bir şeyler yapmalıyız!" "Çok doğrul" diye bağırdı Fil Oskar. "Özellikle de çocuk-insanlar için ama ne?"...” (HT,s.10, Dünyaya Barış İstemek).

Barışı arzulayan Oskar dünyada olan bitenleri gördükçe üzülmemektedir.

“...”Şu birkaç bulaşık için mi?" diye sordu kadın. "Her geçen gün daha da tembelleşiyorsun!" "Kastettiğim senin tabakların, kaşıkların değil," yanıtını verdi fil. "İnsanları düşünüyorum! Mültecileri, atom bombasını, grevleri, Çin'deki açlığı, Güney Amerika'daki felaketleri, Vietnam'da sürdürülen Savaşı, kaybolmuş çocukları Ve anne babaları, Filistin'deki huzursuzlukları, İspanya'daki hapishaneleri, karaborsayı, göçmenleri düşünüyorum..." Bitkin bir halde mutfak sandalyelerinden birine çöktü. O sırada karısı çocukların süt kaplarını yıkıyordu. "İşte bak!" diye bağırdı baba fil ansızın. Karısı korkudan kaplardan birini elinden düşürmüştü. "Bak!" diye bağırdı boğuk sesiyle. Bu arada "Sahra Akşam Gazetesi'nin durduğu masaya 1rumruğunu indirdi. "İşte! Oku bak! Lanet olsun! Yine bir konferans! Ah şu insanlar! Sadece yıkmayı biliyorlar. Ne zaman bir şeyler inşa etmek isteseler ortaya çıkan şey, insan gururunun utanç kaynağı bir Babil Kulesi oluyor! Ben sadece çocuk insanlara acıyorum!" "Bütün dünyaya telgraf: Paris'te dışişleri bakanları konferansı yarıda kesildi. Sonuç yok. Başkentler tedirgin. Konferans dört hafta sonra Perşembe günü yeniden toplanacak. Her yerde gizli kabine toplantıları yapılıyor..."(HT, s.12,13, Dünyaya Barış İstemek).

Barış arzulayan fil karısına dünyada olup biteni anlatmaya çalışarak durumun ciddiyetini onun gözlerinin önüne sermektedir.

“...En büyük çocuğunun okul çantasına takıldı gözü. Çantayı açıp boya kutusu ve resim kağıdı çıkardı ve karısına, "Bak!" dedi. "Şimdi sana dünyada işlerin nasıl görüldüğünü göstereceğim!" Sonra kağıda iki yarım küre çizdi... "Bu yarım kürelerden biri," dedi, "her yerde sefalet diz boyu, kimse sağduyulu davranmıyor. Bütün hayvanlar bunun farkında. . . Sadece bir hayvan, "dedi fil, "sefalet ve karışıklığı görmek istemiyor. Devekusu tabii ki. O, kafasını kuma gömüyor." " Bu da diğer yarım küre," diye devam etti. "Yüzlerce yıldan bu yana insanlar sefalet içinde yaşıyor, sağduyu adeta unutulmuş. Bütün hayvanlar bunun farkında... Ancak bazı insanlar," dedi fil, " bundan ders çıkarmak istemiyor. Yönetiyorlar, konuşuyorlar..." (HT, s.14,15, Dünyaya Barış İstemek).

Fil dostlarını arayarak dünya barışını sağlamak adına düzenleyecekleri konferanstan söz etmektedir.

“... “ Aklıma bir fikir geldi!” dedi fil. “ Sadece çocuk insanlar için, sadece onlar için! Mükemmel bir fikir! Yani ben ve karım çok beğendik... İnsanlar durmadan konferanslar yapıyor ama hiçbir sonuca varamıyorlar. İşte aklıma gelen fikri söylüyorum: Biz de bir konferans yapalım!” Filin bu sözlerinden sonra uzun bir sessizlik oldu. Sonunda leylekler ve flamingolar gagalarını takırdatarak, “Daha görüşecek misiniz?” diye anlamlı bir soru yönelttiler. “Sakın hattı kesmeye kalkışmayın!” diye gümbürdedi fil. Sonra, “Paul! Theodor! Max! Reinhold! Ulrich! Gustav!” diye bağırdı.”...”(HT, s.17, Dünyaya Barış İstemek).

Konferansa katılacak her tür ve cins toplantılar düzenleyerek kendi delegesini seçmektedir.

“...Çok geçmeden bütün hayvanlar, ister gölde, ister kutuplarda, ister gökyüzünde Veya okyanus zemininde yaşasınlar, konferans haberini almışlardı. Toplantılar yapıp her tür ve cins için bir delege seçtiler. Aynı Büyük Tufan’dan önce gemisine her hayvandan birer çift alan Nuh’un yaşadığı çok çok eski zamanlarda olduğu gibi... Delegeler derhal yolculuk için gerekli hazırlıklara başladılar...” (HT, s. 23, Toplumsal Adalet).

Dünya barışını sağlamak için hayvanlar yola çıkmaktadırlar.

“...Nihayet lokomotifler hareket etti. Birçok delege gibi Oskar, Alois ve Leopold de mendil sallamak için Vagon camlarını indirmişti. Anne fil ile çocukları ve elbette diğer hayvan yavruları da gidenlere el sallayarak karşılık verdiler. Oskar’ın karısı, "Oralarda rezil olmayın sakın!" diye bağırdı hortumunu yukarı kaldırarak. "Korkma olmayız!" diye yanıtladı onu Okar. “Dünyayı düzene kavuşturacağız! Biz insanlara benzemeyiz!”...” (HT, s.28, Dünyaya Barış İstemek).

Hayvanlar toplantıda barış istediklerini duyurmaktadırlar.

“...Buraya çocuk-insanlara yardım etmek için toplanmış bulunuyoruz. Neden? Çünkü insanlar bu en önemli görevlerini ihmal ediyorlar! Biz savaşların, açlıkların ve devrimlerin, bir daha asla yaşanmamasını oybirliğiyle talep ediyoruz! İnsanlar buna bir son vermek zorundalar. Son verebilirler! Son vermeliler!”...” (HT, s.52, Dünyaya Barış İstemek).

Hayvanlar toplumsal adalet ve barış için tüm güçlerini kullanmaktadırlar.

“...Hemen söyleyelim Hızla yaklaşan bulutlar, güve bulutlarıydı! Bu uğuldayarak gelen güve bulutları, pencerelerden, kapılardan, uçsuz bucaksız koyu bir gölge gibi girip Sonra parçalanarak yoğun, gri bir tül misali üniformalıların üzerine indi. Gerek üniformalıların, gerekse de güve saldırısına uğramayan sivillerin nefesi kesilmişti. o anda televizyon ekranında Boğa Reinhold görüldü. "Üniformalarınız," diye

seslendi boğa, "birliğin ve sağduyunun önünde elgel. Sadece bu salonda değil, bütün dünyada. Üniiformalar ortadan kalkmalı! Sadece bu salonda değil, bütün dünyada! Sizden birlik olmanızı talep ediyoruz! Çocuklar için!"... (HT, s.64, Toplumsal Adalet).

3.1.1.9 İyilikseverlik

Hayvanlar barışı sağlamak adına özellikle çocuklara nasıl yardım edeceklerini düşünmektedirler.

"..."Savaşmadan duramıyorlar. Önce bir bahane bulup aralarında anlaşmazlık çıkarıyor, sonra da kavgaya tutuşuyorlar. Eğer bu kadar sarışın olmasaydım..." "Tamam, anladık," diye sözünü kesti zürafa. "Ama kızmak çözüm değil. Bir şeyler yapmalıyız!" "Çok doğrul" diye bağırdı Fil Oskar. "Özellikle de çocuk-insanlar için ama ne?"... (HT,s.10, Yardımsever Olmak).

Aile bireylerine olan sevgi çocuklarına vakit ayıran babalar şeklinde eserde yer almaktadır.

"...O gün akıllarına hiçbir şey gelmediği için ayaklarını sürüyerek evlerine döndüler. Oskar eve geldiğinde çocuk fillerin bir türlü yatmak istemediklerini gördü. En küçüğü, "Bize bir şey daha oku lütfen" diye yalvardı babasına. Baba fil, "Yeni Sahra Resimli Dergisi'ni eline alıp yüksek sesle okumaya başladı: "Savaş biteli dört yıl olmasına rağmen Avrupa'da hala anne ve babasının nerede olduğunu bilmeyen binlerce çocuk var ve sayısız anne baba..." "Yeter Oskar!" diye araya girdi karısı, "Küçük filler için hiç de uygun değil bu yazı!" Leopold eve geldiğinde küçük zürafaların henüz yatmak istemediklerini gördü. En küçüğü, "Lütfen baba, bize bir şeyler oku" diye üsteledi. Baba zürafa "Günlük Sahra Haberleri'ni eline alıp okumaya başladı; "Savaştan dört yıl sonra Batı Almanya'da mültecilerin sayısı, on dört milyona ulaştı; çoğunluğu yaşlı ve çocuklar oluşturuyor. Bu sayı her ay artıyor. Hiç kimse mültecileri..." (HT, s.11, Olgun Sevgi).

Aile içerisinde işbölümü olduğu, aile bireylerinin birbirlerine yardım ettikleri eserde görülmektedir.

"...Diğer hayvanların çocukları gibi küçük filler de nihayet uyumuşlardı. Fil Oskar mutfakta bulaşık yıkayan karısına yardım ediyor, bulaşıkları kuruluyordu..." (HT, s.12, Yardımsever Olmak).

Fil dünyada olup bitenlere karşı kendini sorumlu hissetmektedir.

"..."Şu birkaç bulaşık için mi?" diye sordu kadın. "Her geçen gün daha da tembelleşiyorsun!" "Kastettiğim senin tabakların, kaşıkların değil," yanıtını verdi fil. "İnsanları düşünüyorum! Mültecileri, atom bombasını, grevleri, Çin'deki açlığı, Güney Amerika'daki felaketleri, Vietnam'da sürdürülen Savaşı, kaybolmuş çocukları Ve anne babaları, Filistin'deki huzursuzlukları, İspanya'daki hapishaneleri, karaborsayı, göçmenleri düşünüyorum..." Bitkin bir halde mutfak sandalyelerinden birine çöktü.

O sırada karısı çocukların süt kaplarını yıkıyordu. "İşte bak!" diye bağırdı baba fil ansızın. Karısı korkudan kaplardan birini elinden düşürmüştü. "Bak!" diye bağırdı boğuk sesiyle. Bu arada "Sahra Akşam Gazetesi'nin durduğu masaya 1rumruğunu indirdi. "İşte! Oku bak! Lanet olsun! Yine bir konferans! Ah şu insanlar! Sadece yıkmayı biliyorlar. Ne zaman bir şeyler inşa etmek isteseler ortaya çıkan şey, insan gururunun utanç kaynağı bir Babil Kulesi oluyor! Ben sadece çocuk insanlara acıyorum!" "Bütün dünyaya telgraf: Paris'te dışişleri bakanları konferansı yarıda kesildi. Sonuç yok. Başkentler tedirgin. Konferans dört hafta sonra Perşembe günü yeniden toplanacak. Her yerde gizli kabine toplantıları yapılıyor..."(HT, s.12,13, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Fil, olup bitenlere karşı karısının da tepkisiz kalmamasını sağlamak içinona basitçe her şeyi anlatmaktadır.

"...En büyük çocuğunun okul çantasına takıldı gözü. Çantayı açıp boya kutusu ve resim kağıdı çıkardı ve, karısına, "Bak!" dedi. "Şimdi sana dünyada işlerin nasıl görüldüğünü göstereceğim!" Sonra kağıda iki yarım küre çizdi... "Bu yarım kürelerden biri," dedi, "her yerde sefalet diz boyu, kimse sağduyulu davranmıyor. Bütün hayvanlar bunun farkında. . . Sadece bir hayvan, "dedi fil, "sefalet ve karışıklığı görmek istemiyor. Devekuşu tabii ki. O, kafasını kuma gömüyor." " Bu da diğer yarım küre," diye devam etti. "Yüzlerce yıldan bu yana insanlar sefalet içinde yaşıyor, sağduyu adeta unutulmuş. Bütün hayvanlar bunun farkında... Ancak bazı insanlar," dedi fil, "bundan ders çıkarmak istemiyor. Yönetiyorlar, konuşuyorlar..." (HT, s.14,15, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Hayvanlar konferansta özellikle çocuklara karşı sorumlu olduklarını düşünerek barışı istemektedirler.

"...Hemen söyleyelim Hızla yaklaşan bulutlar, güve bulutlarıydı! Bu uğuldayarak gelen güve bulutları, pencerelerden, kapılardan, uçsuz bucaksız koyu bir gölge gibi girip Sonra parçalanarak yoğun, gri bir tül misali üniformalıların üzerine indi. Gerek üniformalıların, gerekse de güve saldırısına uğramayan sivillerin nefesi kesilmişti. o anda televizyon ekranında Boğa Reinhold görüldü. "Üniformalarınız," diye seslendi boğa, "birliğin ve sağduyunun önünde engel! Sadece bu salonda değil, bütün dünyada. Üniformalar ortadan kalkmalı! Sadece bu salonda değil, bütün dünyada! Sizden birlik olmanızı talep ediyoruz! Çocuklar için!"..." (HT, s.64, Sorumluluk Sahibi Olmak).

3.1.1.10 Geleneksellik

HT'de Geleneksellik değerine yönelik iletiye rastlanmamaktadır.

3.1.1.11 Uyma

Çocukların babalarına rica etmeleri ve babalarının da çocuklarının ricasını kırmayarak onlara bir şeyler okuması kibarlık göstergesidir.

“...O gün akıllarına hiçbir şey gelmediği için ayaklarını sürüyerek evlerine döndüler. Oskar eve geldiğinde çocuk fillerin bir türlü yatmak istemediklerini gördü. En küçüğü, "Bize bir şey daha oku lütfen" diye yalvardı babasına. Baba fil, "Yeni Sahra Resimli Dergisi'ni eline alıp yüksek sesle okumaya başladı: "Savaş biteli dört yıl olmasına rağmen Avrupa'da hala anne ve babasının nerede olduğunu bilmeyen binlerce çocuk var ve sayısız anne baba..." "Yeter Oskar!" diye araya girdi karısı, "Küçük filler için hiç de uygun değil bu yazı!" Leopold eve geldiğinde küçük zürafaların henüz yatmak istemediklerini gördü. En küçüğü, "Lütfen baba, bize bir şeyler oku" diye üsteledi. Baba zürafa "Günlük Sahra Haberleri'ni eline alıp okumaya başladı; "Savaştan dört yıl sonra Batı Almanya'da mültecilerin sayısı, on dört milyona ulaştı; çoğunluğu yaşlı ve çocuklar oluşturuyor. Bu sayı her ay artıyor. Hiç kimse mültecileri..." (HT, s.11, Kibarlık).

3.1.1.12 Güvenlik

Dünyada iyi şeylerin olmaması güvenli ortamı tehdit etmektedir.

“... "Şu birkaç bulaşık için mi?" diye sordu kadın. "Her geçen gün daha da tembelleşiyorsun!" "Kastettiğim senin tabakların, kaşıkların değil," yanıtını verdi fil. "İnsanları düşünüyorum! Mültecileri, atom bombasını, grevleri, Çin'deki açlığı, Güney Amerika'daki felaketleri, Vietnam'da sürdürülen Savaşı, kaybolmuş çocukları Ve anne babaları, Filistin'deki huzursuzlukları, İspanya'daki hapishaneleri, karaborsayı, göçmenleri düşünüyorum..." Bitkin bir halde mutfak sandalyelerinden birine çöktü. O sırada karısı çocukların süt kaplarını yıkıyordu. "İşte bak!" diye bağırdı baba fil ansızın. Karısı korkudan kaplardan birini elinden düşürmüştü. "Bak!" diye bağırdı boğuk sesiyle. Bu arada "Sahra Akşam Gazetesi'nin durduğu masaya 1rumruğunu indirdi. "İşte! Oku bak! Lanet olsun! Yine bir konferans! Ah şu insanlar! Sadece yıkmayı biliyorlar. Ne zaman bir şeyler inşa etmek isteseler ortaya çıkan şey, insan gururunun utanç kaynağı bir Babil Kulesi oluyor! Ben sadece çocuk insanlara acıyorum!" "Bütün dünyaya telgraf: Paris'te dışişleri bakanları konferansı yarıda kesildi. Sonuç yok. Başkentler tedirgin. Konferans dört hafta sonra Perşembe günü yeniden toplanacak. Her yerde gizli kabine toplantıları yapılıyor..." (HT, s.12,13, Ulusal Güvenlik).

Dünyadaki güvenli ortamın tehlikede olduğu anlatılmaktadır.

“...En büyük çocuğunun okul çantasına takıldı gözü. Çantayı açıp boya kutusu ve resim kağıdı çıkardı ve, karısına, "Bak!" dedi. "Şimdi sana dünyada işlerin nasıl görüldüğünü göstereceğim!" Sonra kağıda iki yarım küre çizdi... "Bu yarım kürelerden biri," dedi, "her yerde sefalet diz boyu, kimse sağduyulu davranmıyor. Bütün hayvanlar bunun farkında. . . Sadece bir hayvan, "dedi fil, "sefalet ve karışıklığı görmek istemiyor. Devekusu tabii ki. O, kafasını kuma gömüyor." "Bu da diğer yarım küre," diye devam etti. "Yüzlerce yıldan bu yana insanlar sefalet içinde yaşıyor, sağduyu adeta unutulmuş. Bütün hayvanlar bunun farkında... Ancak bazı insanlar," dedi fil, "bundan ders çıkarmak istemiyor. Yönetiyorlar, konuşuyorlar..." (HT, s.14,15, Ulusal Güvenlik).

Toplumsal düzenin sürmesi adına fil yeni adımlar atmaktadır.

“... “ Aklıma bir fikir geldi!” dedi fil. “ Sadece çocuk insanlar için, sadece onlar için! Mükemmel bir fikir! Yani ben ve karım çok beğendik... İnsanlar durmadan konferanslar yapıyor ama hiçbir sonuca varamıyorlar. İşte aklıma gelen fikri söylüyorum: Biz de bir konferans yapalım!” Filin bu sözlerinden sonra uzun bir sessizlik oldu. Sonunda leylekler ve flamingolar gagalarını takırdatarak, “Daha görüşecek misiniz?” diye anlamlı bir soru yönelttiler. “Sakın hattı kesmeye kalkışmayın!” diye gümbürdedi fil. Sonra, “Paul! Theodor! Max! Reinhold! Ulrich! Gustav!” diye bağırdı.”...”(HT, s.17, Toplumsal Düzenin Sürmesini İstemek).

Hayvanlar kendi türlerinin güvenliği için endişelenmektedirler.

“... “ Bir dakika! Paul nerede? Umarım başına bir iş gelmemiştir!” Ve hemen düztabanları iri cüssesini taşıdığıınca asansöre koşmaya başladı. Oskar boşuna endişelenmemiştir. Kutup ayısı ve diğer kutup hayvanları tehlikedeydi. Ansızın bir sıcak su akıntısına kapılmışlardı; üzerinde yolculuk yaptıkları kar pırıltılı buz mavisi buzdağı, her geçen saat eriyor, küçülüyordu...” (HT, s.36, Aile Güvenliği).

Hayvanların barışı arzulamaları sonucu şehri kaplamaları inşaları endişelendirip şehrin güvenliğini tehdit etmektedir.

“...Ertesi sabah Cape Town'da şaşırtıcı bir olay gerçekleşti. Fare Ve sıçanlar dört bir yönden akın akın kente geliyordu. Arabalar ve trenler oldukları yerde durmuş, insanlar evlere, çatılara kaçışmışlardı. Sanki bütün kenti sel basmıştı! Fareler ve sıçanlar sağa sola bakmadan, tek hedefe kilitlenmiş olarak konferans delegelerinin toplandığı büyük beyaz binaya akıyordu. Milyonlarca kemirgen merdivenlerden çıkıyor, kapıları, pencereleri ve balkonları geçerek, aldıkları bilinmeyen bir emir doğrultusunda, sonsuz ve durdurulamaz bir taşkın gibi binaya doluyordu. Bu manzarayı gören insanların az daha kalpleri duracaktı. Birkaç dakika içinde odalar, koridorlar ve salonlar tanınmayacak hale geldi. Konferans delegelerinin; komisyonların, alt komisyonların, raportörlerin, sekreterlerin bütün evrakları lime lime olmuş yerlere saçılmıştı. Parçalanmamış tek bir kağıt parçası bile yoktu. Büyük toplantı salonuna kağıt çığı düşmüş gibiydi. Katılımcılardan bazıları parça pinçik kağıtların arasından burunlarını çıkarmış bakıyorlardı. Çok geçmeden fare ve sıçanlar geldikleri gibi hızla ortadan kayboldular. Ve o anda büyük televizyon ekranında Aslan Alois göründü ve konuşmaya başladı: "Bunun olması gerekiyordu. Evraklarınız sağduyunuzun önünde engel oluşturuyordu. Şimdi yolunuzun üzerindeki engeller kaldırıldı. Artık uzlaşmanızı istiyoruz. Çocuklar için!" ...”(HT, s.58, Ulusal Güvenlik).

Güvelerin bulutlar halinde her yeri sarmaları insanlar için güvenlik tehdidi oluşturmaktadır.

“...Hemen söyleyelim Hızla yaklaşan bulutlar, güve bulutlarıydı! Bu uğuldayarak gelen güve bulutları, pencerelerden, kapılardan, uçsuz

bucaksız koyu bir gölge gibi girip Sonra parçalanarak yoğun, gri bir tül misali üniformalıların üzerine indi. Gerek üniformalıların, gerekse de güve saldırısına uğramayan sivillerin nefesi kesilmişti. o anda televizyon ekranında Boğa Reinhold göründü. "Üniformalarınız," diye seslendi boğa, "birliğin ve sağduyunun önünde engel! Sadece bu salonda değil, bütün dünyada. Üniformalar ortadan kalkmalı! Sadece bu salonda değil, bütün dünyada! Sizden birlik olmanızı talep ediyoruz! Çocuklar için!"... (HT, s.64, Ulusal Güvenlik).

Hayvanların insanlara ders vermek için herkes çocuklarını alması hem ailelerin hem de ulusun güvenliğinin tehdit etmektedir.

"...Ama bu bilgi de hiçbir işe yaramıyordu. Çocuklar dünyadaki bütün çocuklar, sanki yer yarılmış içine girmişlerdi... Güney Afrika'nın Cape Town kentindeki konferans binasının önüne on binlerce umutsuz insan toplanmıştı. Hiç ses çıkarmadan öylece bekliyorlardı. Bağırarak, kızmak için güçleri yoktu, çok üzgünlerdi. Fakat tıklım tıklım dolu meydandaki bu sessizlik özel etkisini göstermişti. Topçular hala kapıda nöbettelerdi ama topların namlusu artık kalabalığın üzerine çevrili değildi. Çünkü topçuların da çocukları vardır. Büyük toplantı salonunda devlet başkanları oturmuş çaresizlik içinde önlerindeki not defterlerine bakıyorlardı. Salonda çıt yoktu. Onların da çocukları, torunları ortadan kaybolmuştu! (HT, s. 70, Ulusal Güvenlik/ Aile Güvenlik).

3.1.2 Bunun Adı Findel- Andrew Clements (Amerika)

3.1.2.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Bunun Adı Findel / Frindle

Yazar: Andrew Clements

Türkçe (Orijinal Dili: İngilizce)

Çeviren: Mine Kazmaoğlu

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.2.2 schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlemesi

Çizelge 3.3: Bunun Adı Findel Değer Çözümlemesi

Bunun Adı Findel Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	87	18	20,68
Başarı	87	5	5,74
Hazcılık	87	10	11,49
Uyarılma	87	5	5,74
Öz-Denetim	87	21	24,13
Evrenselcilik	87	1	1,14
Yardımseverlik	87	11	12,64
Geleneksellik	87	2	2,29
Uyum	87	10	11,49
Güvenlik	87	4	4,59

Güç değeri 18 sıklıkla %20,68; başarı değeri 5 sıklıkla %5,74; hazcılık değeri 10 sıklıkla %11,49; uyarılma değeri 5 sıklıkla %5,74; öz-denetim değeri 21 sıklıkla %24,13; evrenselcilik değeri 1 sıklıkla %1,14; yardımseverlik değeri 11 sıklıkla %12,64; uyum değeri 10 sıklıkla %11,49 ve güvenlik değeri 4 sıklıkla %4,59 oranla eserde yer almaktadır.

BAF'ta öz-denetim değer sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değer boyutları güç, yardımseverlik, uyum ve hazcılıktır. Geleneksellik ve evrenselcilik değerlerinin sıklığı ise en az olanlarıdır.

3.1.2.3 Güç

Bayan Deaver'ın sınıf ortamını adaya çevirmek istemesi öğrenciler tarafından da benimsenmiştir.

“...Üçüncü sınıftayken bir keresin de, Bayan Deaver 'in sınıfını tropik bir adaya dönüştürmeye karar vermişti Nick. New Hampshire'daki hangi çocuk şubat ortasında azıcık yaz havasına hayır diyebilir ki? İşte, Nick de önce herkesten kahverengi ve yeşil kartondan küçük palmiyeler yapıp her sınıfın köşesine yapıştırmalarını istedi. Henüz altı aylık, çiçeği burnunda bir öğretmen olan Bayan Deaver bayıldı buna. "Aman ne hoş!"Ertesi gün bütün kızlar saçlarına kağıttan çiçekler, bütün oğlanlar da gözlerine güneş gözlüğü takmış, başlarına plaj şapkası geçirmişlerdi. Bayan Deaver ellerini çırparak, “Ne güzel rengarenk!” ...” (BAF, s.11-12, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Bayan Deaver’ın etkisiyle öğrenciler sınıfı tropik bir adaya dönüştürmüştür.

“...Bir sonraki gün Nick evden getirdiği bir tornavidayla sınıfın termostat ayarlarını yükseltip yaklaşık otuz dereceye getirdi. Bütün çocuklar şort ve tişört giyerek çıplak ayakla dolaşmaya başladılar. Bayan Deaver kısa bir süre için sınıftan çıkınca da, Nick çepeçevre yerlere on fincan kadar ince beyaz kum serpti. Bayan Deaver bir kez daha öğrencilerinin yaratıcılığına hayran kaldı...” (BAF, s.12, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Öğrencilerin sınıflarını tropik adaya çevirmesinden okul hademesi rahatsız olmuş ve durumu müdüre iletmiştir.

“...- Ama üstlerine bastıkça kumlar koridora yayılmaya başlayınca, bunu hiç de yaratıcı bulmayan okul hademesi.Manny burnundan soluyarak doğruca müdüriyete gitti...” (BAF, s.12, Otorite Sahibi Olmak).,

Bayan Deaver’ın sınıfını tropik bir adaya çevirmesi müdüre hanımın hoşuna gitmemiştir.

“...Kumları izleyen Müdür Hanım sınıfa girdiğinde Bayan Deaver ön tarafta birkaç çocuğa Hawaii dansı öğretirken, ince uzun boylu, kumral, üstü çıplak oğlanın teki de, süngerden yapılmış bir voleybol topuyla birbirine düğümlenmiş altı tişörtten oluşan bir ağın üstünden servis atmak üzereydi. Üçüncü sınıfın sıcak güney denizlerine yolculuğu orada sona erdi. O dakikada...” (BAF, s.12, Otorite Sahibi Olmak).

Tüm öğrenciler Bayan Granger’dan çekinmetedir.

“...Herkes Bayan Granger'ın x ışınlarıyla gördüğünden emindi. Onun on beş metre yakınında sakız çiğnemeyi aklınızdan bile geçiremezsiniz...” (BAF, s.17, Otorite Sahibi Olmak).

Bayan Granger’ın ödevler konusundaki hassasiyeti görülmektedir.

“...Bir de "Günün Sözcüğü" yazılı olurdu. Bir günlüğüne kaytarıp, o sözcüğü defterinize yazmayacak, sözlükten bakıp anlamını öğrenmeyecek olsanız, Bayan Granger önünde sonunda bunun farkına varır ve o zaman da yalnızca sizin için bir hafta boyunca iki tane Günün Sözcüğü olurdu...” (BAF, s.20, Otorite Sahibi Olmak).

Nick, Bayan Granger'in derslerinin zor geçtiğini önceki yıllardan deneyimlemiştir.

“...Nick onun hakkında bir sürü şey duymuş; geçen yıl kütüphanede, İngilizce dersi başlamadan sözcük listelerini tamamlama telaşıyla sözlüklerinin içinde kaybolup gitmiş beşinci sınıf öğrencilerini görmüştü. Okulun başlamasına daha bir hafta vardı, ama Nick beşinci sınıfın uzun bir yıl olacağını şimdiden hissediyordu...” (BAF, s.22, Otorite Sahibi Olmak).

Çok fazla ödev yapmamış olan Nick, Bayan Granger ile tanıştıktan sonra ödev yapmaya başlamıştır.

“... O güne kadar, doğru dürüst ev ödevi verilmediği için Nick bundan pek rahatsız olmamıştı. Tabii perşembe akşamları, doğru yazılışları öğrenilmesi gereken sözcükleri tekrarlamış, dördüncü sınıfta da birkaç kısa kitap özeti yazmış; ama bunların dışında ödev nedir bilmemişti. Hiçbir gün okul ödevleri onun boş zamanlarına taşmamıştı. Bayan Granger'in sayesinde o günler geri de kalmıştı artık...” (BAF, s.29, Otorite Sahibi Olmak).

Nick arkadaşlarını ikna etmiş ve herbiri kaleme findel diyeceklerine yemin etmişlerdir.

“...Sağ elini havaya kaldırarak Nick'in kaleme aldığı yemini okudular: Bugünden itibaren sonsuza kadar bir daha KALEM sözcüğünü asla kullanmayacağım. Onun yerine FİNDEL sözcüğü kullanılacak ve başkalarının da kullanması için elinden geleni yapacağım. Ve hepsi teker teker Nick'in findeliyle yeminin altına imzalarını attılar...” (BAF, s.47, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Dersin akışını bozan öğrenciler Bayan Granger'in uyarısı ile hemen toparlanmış ve derse devam etmişlerdir.

“...Üç sıra ötesinde oturan John, "Bende yedek bir tane var. Sana ödünç veririm, Nick” diye atıldı. Ardından da, herkese göstere göstere sırt çantasında bir şey arandı. "Yani, yedek bir findelim olduğunu sanıyorum, anneme üç dört tane almasını söylemişim. Dün çantamda yedek bir findelim olduğundan emindim, ama çıkarmışım herhalde... Dur bakayım... Hah işte, burada." Sonra da John onu herkesin dikkatini çekecek biçimde Nick'e fırlattı; Nick bilerek tutamadı ve bir şamata kopararak yerlerde arandı. Bayan Granger da, sınıftaki bütün çocuklar da açık ve net bir şekilde mesajı almışlardı. Nick'in John'dan ödünç aldığı o siyah plastik şeyin tuhaf bir adı vardı... Değişik... Hiç duyulmamış bir ad: Findel. Bir gülüşmedir koptu ama Bayan Granger bakışlarını sertleştirdi, sınıf yine sessizleşti ve dersin geri kalanı plana, yani Bayan Granger'in planına uygun devam etti...” (BAF, s.48-49, Otorite Sahibi Olmak).

Nick'in kaleme findel demesini tüm öğrenciler kabullenmişlerdir.

“...Herkesin tek tek resmi çekildikten sonra, sıra grup fotoğrafına geldi. Saç baş düzgün, bütün sınıf sırtarak konferans salonunun sahnesinde dizilmişti. Ama fotoğrafçı, "Gülümseyiiiiin!" dediğinde, hiç kimse öyle yapmadı. Onun yerine, bütün çocuklar, "Findel" dediler ve kameranın görebileceği şekilde kalemleri kaldırdılar...” (BAF, s.51, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Bayan Granger findel kelimesinin kullananlara okulda kalma cezası vermiştir.

“...Fotoğrafçının filmi bitmişti. Dolayısıyla, beşinci sınıfın bundan başka grup fotoğrafını çekemedi. Beşinci sınıfın altı öğretmenin hoşuna gitmedi bu. Bayan Granger'sa müthiş öfkeleni. Aslında hiç kimse öğretmenleri kızdırmayı amaçlamamıştı. Yalnızca eğleniyorlardı. Ancak bu, okuldaki bütün çocukların yeni sözcüğü dillerine dolamalarına neden oldu. İnsan yeni bir sözcük kaptığında, onu durmadan yineler. Lincoln İlkokulu'ndaki çocuklar Nick'in yeni sözcüğünden hoşlandılar, hatta ona bayıldılar.' Ama Bayan Granger bayılmadı. Sınıf fotoğrafının çekildiği günün ertesinde, bütün sınıflarına bir duyuru yaptı ve müdüriyetin oradaki ilan tahtasına bir yazı astı. “Bundan böyle, kalem sözcüğü yerine findel sözcüğünü kullananlar, dersler bittikten sonra okulda kalıp , yüz kere şu cümleyi yazacaktır: Bu cezayı bir kalemle yazıyorum.” Bayan Granger.

Ancak bu, herkesin Nick'in yeni sözcüğünü daha da çok kullanmak istemesinden başka işe yaramadı...” (BAF, 52, Otorite Sahibi Olmak).

Müdüre Hanım Nick'in annesine öğrencilerin otoriteye saygı göstermeleri gerektiğini belirtmiştir.

“... Nick'in annesi müdüre lafını sürdürüyordu. “ Yani çocukların komik bir sözcük üretilip kullanmalarının ne sakıncası var? Böyle bir sözcüğün kullanımını yasaklayan bir kural koymaya gerek var mı?” Müdür hanım iç çekerek şöyle yanıtladı: "Evet, saçma sapan görüldüğü doğru. Ama Bayan Granger bunun çocukların 'be' demelerini engellemek gibi olduğunu düşünüyor-Kurallar olmak zorunda. Sözlükler de bunun için var. Hem zaten, asıl sorun o sözcük değil, otoriteye gösterilen saygısızlık." (BAF, s.61, Otorite Sahibi Olmak).

Bayan Chatham, Judy'ye Bayan Granger'ın çocuklara verdiği cezayı açıklamıştır.

“...Judy, müdürün bu konu üzerine rahatça konuşamadığını hemen fark etti. Kapının dışında asılı duyuruyu sorunca, Bayan Chatham, "Ah, o mu?" diye güldü. "Önemsiz bir şey. Bazı çocuklar şakanın dozunu kaçırınca, buna bir son vermek gerekti."...” (BAF, s.68, Otorite Sahibi Olmak).

Nick'in kelime yerine findeli kullanmasını tüm öğrenciler benimseyip kullanmaya başlamıştır.

“...Söz konusu yazının Westfield Gazetesi'nde yayımlanmasının haftasına kalmadan, hem ortaokul hem lise öğrencileri kalem yerine findel sözcüğünü kullanmaya başlamışlardı. Hepsi ona bayılıyorlardı...” (BAF, s. 78, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Findel kelimesinin gün geçtikçe benimsenmesi anlatılmıştır.

“...”İngiliz dilinde yepyeni bir sözcük üretebileceği üzerine iddiaya giren Daly, kentteki bütün binaların ve duvarların üstüne tebeşirle q-u-i-z harflerini yazınca, ertesi sabah herkes bunu okumuş, bir hafta içinde de bütün İrlanda'da herkes bunun anlamını merak eder olmuş ve böylece yeni bir sözcük yaratılmıştı. Quiz, İngilizce'de belli bir nedeni olmadan tek bir kişi tarafından üretilmiş yegane sözcüktü yani bugüne kadar öyleydi. Şimdi yeni bir sözcük daha var: Findel. İşte karşınızda, New Hampshire'ın Westfield kasabasından Alice Lunderson ve öyküsü...” (BAF, s.85, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Findel kelimesini Nick'in yarattığını tüm ülke bilmektedir.

“...Bud'ın avukatı, “ Şu sipariş yığınının görüyor musun? Bu bela demek. Başka bir şey değil,” dedi. “ Biz bir ticari markayı tescil ettirdik, ama aslında bunun bir başvurudan öte anlamı yok. Bütün ülke o sözcüğü şu küçük çocuğun yarattığını biliyor ve eğer Sen onun babasıyla bir anlaşma yapmazsan, elinde hiçbir şey kalmaz. Hatta yüklü bir tazminat davası da işin cabası olur. Sözcük o çocuğa ait.” (BAF, s.87, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Nick'in yaratıcılığı ailesine maddi anlamda katkı sağlamıştır.

“...”Bir şey daha var, Tom. işte." Bud Lawrence, Nick'in babasına 2 bin 250 dolarlık bir çek uzattı'

"Bu nedir?" "İlk üç haftalık findel satışlarından Nick'e olan borcum bu," diye açıkladı. Bud sırtarak, Tom çeke bakıp, başını salladı. "Bu müthiş bir şey, Bud. gerçekten çok sevindim, çünkü Nick'in üniversite eğitimine ciddi katkısı olacak. Ama ikimizin arasında kalmasını rica ediyorum. Nick bunu duyacak olursa, bir daha ne çimleri biçer, ne de tek kuruş biriktirir herhalde. Yani, aramızda kalsın işte, tamam mı?" "Elbette, Tom, anlıyorum," dedi Bud' "Ya|nızca ikimiz bileceğiz." Sonra da tokalaştılar...” (BAF, s. 90-91, Zengin Olmak).

3.1.2.4 Başarı

Nick kırtasiyeciyi de findelin kalem olduğunu benimsetmiştir.

“...Altı gün sonra kırtasiyecinin tezgahı önünde bu kez Janet duruyordu. Aynı dükkan, aynı kadın. Bir gün önce John, ondan bir gün önce Pete, ondan bir gün önce Chris, ondan bir gün önce Dave gelmişti. Janet Nick'in aynı kadından findel istemek üzere gönderdiği beşinci çocuktu. İşte Janet findel istediğini söyler söylemez, kadın hemen elini kalemlere uzatıp, “Mavi mi, siyah mı?” diye sordu...” (BAF, s.46-47, Hırslı Olmak).

Nick kaleme findel dedirterek arkadaşları arasında sözü geçen biri olduğunu göstermiştir.

“...Sağ elini havaya kaldırarak Nick'in kaleme aldığı yemini okudular: Bugünden itibaren sonsuza kadar bir daha KALEM sözcüğünü asla kullanmayacağım. Onun yerine FİNDEL sözcüğü kullanılacak ve başkalarının da kullanması için elinden geleni yapacağım. Ve hepsi teker teker Nick'in findeliyle yeminin altına imzalarını attılar...” (BAF, s.47, Sözü Geçen Biri Olmak).

Öğrencilerin inatla findeli kalem yerine kullanmalarına karşın Bayan Granger da kalemi kullanmalarını istemektedir.

“...Fotoğrafçının filmi bitmişti. Dolayısıyla, beşinci sınıfın bundan başka grup fotoğrafını çekemedi. Beşinci sınıfın altı öğretmenin hoşuna gitmedi bu. Bayan Granger'sa müthiş öfkeleni. Aslında hiç kimse öğretmenleri kızdırmayı amaçlamamıştı. Yalnızca eğleniyorlardı. Ancak bu, okuldaki bütün çocukların yeni sözcüğü dillerine dolamalarına neden oldu. İnsan yeni bir sözcük kaptığında, onu durmadan yineler. Lincoln İlkokulu'ndaki çocuklar Nick'in yeni sözcüğünden hoşlandılar, hatta ona bayıldılar.' Ama Bayan Granger bayılmadı. Sınıf fotoğrafının çekildiği günün ertesinde, bütün sınıflarına bir duyuru yaptı ve müdüriyetin oradaki ilan tahtasına bir yazı astı. “Bundan böyle, kalem sözcüğü yerine findel sözcüğünü kullananlar, dersler bittikten sonra okulda kalıp , yüz kere şu cümleyi yazacaktır: Bu cezayı bir kalemle yazıyorum.” Bayan Granger.

Ancak bu, herkesin Nick'in yeni sözcüğünü daha da çok kullanmak istemesinden başka işe yaramadı...” (BAF, 52, Hırslı Olmak).

Nick amacına ulaşmış, tüm öğrenciler kalem yerine findeli kullanmaya başlamıştır.

“...Söz konusu yazının Westfield Gazetesi'nde yayımlanmasının haftasına kalmadan, hem ortaokul hem lise öğrencileri kalem yerine findel sözcüğünü kullanmaya başlamışlardı. Hepsi ona bayılıyorlardı...” (BAF, s. 78, Başarılı Olmak).

Nick findel kelimesini İngiliz diline findel sözcüğünü sokmayı başarmıştır.

“...”İngiliz dilinde yepyeni bir sözcük üretebileceği üzerine iddiaya giren Daly, kentteki bütün binaların ve duvarların üstüne tebeşirle q-u-i-z harflerini yazınca, ertesi sabah herkes bunu okumuş, bir hafta içinde de bütün İrlanda'da herkes bunun anlamını merak eder olmuş ve böylece yeni bir sözcük yaratılmıştı. Quiz, İngilizce'de belli bir nedeni olmadan tek bir kişi tarafından üretilmiş yegane sözcüktü yani bugüne kadar öyleydi. Şimdi yeni bir sözcük daha var: Findel. İşte karşınızda, New Hampshire'in Westfield kasabasından Alice Lunderson ve öyküsü...” (BAF, s.85, Başarılı Olmak).

3.1.2.5 Hazcılık

Öğrenciler Bayan Deaver'ın dersinde sınıfı tropik adaya çevirmiş eğlenmektedirler.

“...Kumları izleyen Müdür Hanım sınıfa girdiğinde Bayan Deaver ön tarafta birkaç çocuğa Hawaii dansı öğretirken, ince uzun boylu, kumral, üstü çıplak oğlanın teki de, süngerden yapılmış bir voleybol topuyla birbirine düğümlenmiş altı tişörtten oluşan bir ağın üstünden servis atmak üzereydi. Üçüncü sınıfın sıcak güney denizlerine yolculuğu orada sona erdi. O dakikada...” (BAF, s.12, Zevk).

Nick'in derste çıkardığı sesle Jane eğlenmektedir.

“...Bayan Avery sesi kimin çıkardığını hiç anlayamadı ve giderek kendini onu duymazlıktan gelmeye alıştırdı. Ama hala bir atmacayı andırıyordu. Nick açısından bütün bu olay uzun süreli ve başarılı bir bilimsel deneydi. Ve Janet Fisk de bunun tadını çıkardı...”(BAF, s.15, Zevk).

Nick ödevlerini bitirip eğlenmek istemektedir.

“...Nick sözlüğün ilk sayfasını açtı. "Sözcükler ve Kaynakları" başlıklı bir önsöz vardı. Şahane, diye düşündü Nick. Raporu için aradığı şey tam da buydu. Birkaç dakikada işi biterdi. Bütün ödevlerini tamamlayıp, dışarıya çıkıp oynamaya koşacağı zaman yüzüne vuracak güneşi ve rüzgârı şimdiden hissedebiliyordu...” (BAF, s.29-30, Zevk).

Nick rapor ödevinin eğlenceli olduğunu düşünmektedir.

“...Bu raporu sunmanın aslında eğlenceli olabileceğine karar vermişti. Özel bir nitelik kazandırabilirdi bu işe. Bayan Granger bunu hak etmişti...(BAF, s.31, Zevk).

Nick annesinin dinlettiği çocuk şarkılarından hoşlanmaktadır.

“...O iki yaşlarındayken, annesi ona bir sürü çocuk şarkısı kasetiyle birlikte o kırılmaz kasetçalarlardan almıştı. Nick onlara bayılıyor, bir daha, bir daha, bir daha çalıp duruyordu. Kasetle kasetçaları annesine, ağabeyine ya da babasına götürüp, birbirine çarpıyor; üçünden biri kaseti kovup, aleti çalıştırana değin, "Guvagala, guvagala, guvagala," diyordu. Ve işte üç yıl boyunca, o ne zaman "guvagala" dese, Nick'in ailesi insan seslerinin çalgılara eşlik ettiği o hoş nameleri dinlemek istediğini anlıyordu...” (BAF, s.43, Zevk).

Nick findel dediğinde tüm sınıf eğlenmiştir.

“...Üç sıra ötesinde oturan John, "Bende yedek bir tane var. Sana ödünç veririm, Nick” diye atıldı. Ardından da, herkese göstere göstere sırt çantasında bir şey arandı. "Yani, yedek bir findelim olduğunu sanıyorum, anneme üç dört tane almasını söylemiştim. Dün çantamda yedek bir findelim olduğundan emindim, ama çıkarmışım herhalde... Dur

bakayım... Hah işte, burada." Sonra da John onu herkesin dikkatini çekecek biçimde Nick'e fırlattı; Nick bilerek tutamadı ve bir şamata kopararak yerlerde arandı. Bayan Granger da, sınıftaki bütün çocuklar da açık ve net bir şekilde mesajı almışlardı. Nick'in John'dan ödünç aldığı o siyah plastik şeyin tuhaf bir adı vardı... Değişik... Hiç duyulmamış bir ad: Findel. Bir gülüşmedir koptu ama Bayan Granger bakışlarını sertleştirdi, sınıf yine sessizleşti ve dersin geri kalanı plana, yani Bayan Granger'ın planına uygun devam etti..." (BAF, s.48-49, Zevk).

Çocuklar sınıf fotoğrafı çekilirken hepbirlikte pozlarını değiştirip findel diyerek eğlenmişlerdir.

"...Herkesin tek tek resmi çekildikten sonra, sıra grup fotoğrafına geldi. Saç baş düzgün, bütün sınıf sırtarak konferans salonunun sahnesinde dizilmişti. Ama fotoğrafçı, "Gülümseyiiiiin!" dediğinde, hiç kimse öyle yapmadı. Onun yerine, bütün çocuklar, "Findel" dediler ve kameranın görebileceği şekilde kalemleri kaldırdılar..." (BAF, s.51, Hayattan Tat Almak).

Lincoln İlkokulundaki çocuklar Nick'in sözcüğü findeli çok sevmişlerdir.

"...Fotoğrafçının filmi bitmişti. Dolayısıyla, beşinci sınıfın bundan başka grup fotoğrafını çekemedi. Beşinci sınıfın altı öğretmenin hoşuna gitmedi bu. Bayan Granger'sa müthiş öfkeleni. Aslında hiç kimse öğretmenleri kızdırmayı amaçlamamıştı. Yalnızca eğleniyorlardı. Ancak bu, okuldaki bütün çocukların yeni sözcüğü dillerine dolamalarına neden oldu. İnsan yeni bir sözcük kaptığında, onu durmadan yineler. Lincoln İlkokulu'ndaki çocuklar Nick'in yeni sözcüğünden hoşlandılar, hatta ona bayıldılar.' Ama Bayan Granger bayılmadı. Sınıf fotoğrafının çekildiği günün ertesinde, bütün sınıflarına bir duyuru yaptı ve müdüriyetin oradaki ilan tahtasına bir yazı astı. "Bundan böyle, kalem sözcüğü yerine findel sözcüğünü kullananlar, dersler bittikten sonra okulda kalıp, yüz kere şu cümleyi yazacaktır: Bu cezayı bir kalemle yazıyorum." Bayan Granger. Ancak bu, herkesin Nick'in yeni sözcüğünü daha da çok kullanmak istemesinden başka işe yaramadı..." (BAF, 52, Zevk).

Nick öğretmenine sözcüğüyle kendisinin ve diğer çocukların eğlendiğini söylemektedir.

"...Dersler bitince, gitti başını Bayan Granger'ın ofisinin kapısından uzattı. "Benimle konuşmak mı istemiştiniz?" "Evet, Nicholas. Lütfen içeri gel, otur." Nick yerine yerleşince, Bayan Granger ona baktı ve, "Sence bu "findel" işi yeterince uzamadı mı? Okulun düzenini bozmaktan başka bir şey değil öyle düşünmüyor musun?" Nick güçlkle yutkundu, ama yine de, "Bence hiçbir zararı yok. Yalnızca eğleniyoruz; hem o gerçekten gerçek bir sözcük. Kötü bir laf da değil, farklı sadece. Zaten sözcükler gerçekte böyle bir değişime uğramaz mı? Siz öyle söylemiştiniz."..." (BAF, s. 53, Zevk).

Öğrenciler Nick'in cezaya kalmasını espirili bir dille muhabire anlatmaktadırlar.

“...Ya şu Nick denen oğlan,” diye sordu Judy, onun da okuldan sonra kalması gerekti mi?” Çocuklar kıkırdadılar. Kızıl kahverengi saçlı, uzun boylu, gözlüklü bir oğlan, "Bayan Granger, Nick'i öyle çok alıkoydu ki, herkes onu evlat edinmek istediğini düşünüyor artık," dedi. Muhabir gülümseyerek,"Bugün Nick'i bulup, onunla konuşabilir miyim acaba? diye sordu..." (BAF, s.72, Hayattan Tat Almak).

3.1.2.6 Uyarılım

Kırtasiyeciler çocukların sürekli gelip kaleme findel demelerine alışmıştır.

“...Altı gün sonra kırtasiyecinin tezgahı önünde bu kez Janet duruyordu. Aynı dükkan, aynı kadın. Bir gün önce John, ondan bir gün önce Pete, ondan bir gün önce Chris, ondan bir gün önce Dave gelmişti. Janet Nick'in aynı kadından findel istemek üzere gönderdiği beşinci çocuktur. İşte Janet findel istediğini söyler söylemez, kadın hemen elini kalemlere uzatıp, “Mavi mi, siyah mı?” diye sordu...” (BAF, s.46-47, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Bayan Granger'in dersinde John ve Nick cesurca kaleme findel diyerek şamata koparmışlardır.

“...Üç sıra ötesinde oturan John, "Bende yedek bir tane var. Sana ödünç veririm, Nick” diye atıldı. Ardından da, herkese göstere göstere sırt çantasında bir şey arandı. "Yani, yedek bir findelim olduğunu sanıyorum, anneme üç dört tane almasını söylemişim. Dün çantamda yedek bir findelim olduğundan emindim, ama çıkarmışım herhalde... Dur bakayım... Hah işte, burada." Sonra da John onu herkesin dikkatini çekecek biçimde Nick'e fırlattı; Nick bilerek tutamadı ve bir şamata kopararak yerlerde arandı. Bayan Granger da, sınıftaki bütün çocuklar da açık ve net bir şekilde mesajı almışlardı. Nick'in John'dan ödünç aldığı o siyah plastik şeyin tuhaf bir adı vardı... Değişik... Hiç duyulmamış bir ad: Findel. Bir gülüşmedir koptu ama Bayan Granger bakışlarını sertleştirince, sınıf yine sessizleşti ve dersin geri kalanı plana, yani Bayan Granger'in planına uygun devam etti...” (BAF, s.48-49, Cesur Olmak).

Nick'in cesurca kaleme findel demesi Bayan Granger'i kızdırmıştır.

“... “ Ama gerçekten findelim yoktu yanımda,” dedi Nick- Cesaretine kendi de şaşırmıştı. Gözlüklerinin ardında saklanarak gözlerini kocaman açıp boş boş bakmayı sürdürdü. Bayan Granger'in gözlerinde de önce şimşekler çaktı, sonra kısıldı dudakları bir çizgi halinde gerildi. Birkaç saniyelik suskunluğun ardından,“ demek öyle. Pekâlâ. O zaman konuşulacak bir şey kalmadı, Nicholas. Gidebilirsin.” Nick, “ Teşekkürler, efendim,” dedi; sırt çantasını kapattığı gibi kapıya yollandı ve tam koridorda adımını atarken, dönüp, “ Birdaha findelimi unutmayacağıma söz veriyorum. Hoşça kalın,” dedi...” (BAF, s.50, Cesur Olmak).

Grup fotoğraflarını çekilen sınıf cesurca pozunu bozup kalemlerini göstererek findel demişlerdir.

“...Herkesin tek tek resmi çekildikten sonra, sıra grup fotoğrafına geldi. Saç baş düzgün, bütün sınıf sırtarak konferans salonunun sahnesinde dizilmişti. Ama fotoğrafçı, "Gülümseyiiiiin!" dediğinde, hiç kimse öyle yapmadı. Onun yerine, bütün çocuklar, "Findel" dediler ve kameranın görebileceği şekilde kalemleri kaldırdılar...” (BAF, s.51, Cesur Olmak).

Findel lafını çıkaran Nick cesur bir general gibi gözükersen arkadaşlarına verdiği sözden dönmeyip kaleme findel demeyi sürdürmüştür.

“...Nick gözlerini dosdoğru onunkilerin içine dikerek, "Şey, ben ve... yani birkaç arkadaşımın birlikte bu sözcüğü kullanmaya yemin ettik; sözümüzü tutmak zorundayız. Hem, yanlış bir şey olduğunu da düşünmüyorum. Sözcüğümü seviyorum," dedi. İyi bir generalin olması gerektiği gibi, cesur görünmeye çalışıyordu...” (BAF, s. 55, Cesur Olmak).

3.1.2.7 Öz-Denetim

Nick, Lincoln İlkokulundaki çocuklardan farklıdır.

“...Lincoln İlkokulu'ndaki çocuklarla öğretmenlerden harbiden kötü, harbiden akıllı ve harbiden iyi çocukları içeren-üç liste yapmalarını isterseniz, Nick Allen bunların hiçbirinde yer almazdı. Nick tamamen kendine özgüydü ve herkes de bunu bilirdi...” (BAF, s.11, Bağımsız Olmak).

Nick her zaman fikri olan yaratıcı bir çocuktur.

“...Peki, Nick bir baş belası mıydı? Öyle de denemez. Kesin olan şuydu: Nick Allen'ın her zaman bir dolu fikri vardı ve onları kullanmayı iyi bilirdi...” (BAF, s.11, Yaratıcı Olmak).

Nick üçüncü sınıftayken sınıfını tropik bir adaya çevirmiştir.

“...Üçüncü sınıftayken bir keresin de, Bayan Deaver 'in sınıfını tropik bir adaya dönüştürmeye karar vermişti Nick. New Hampshire'daki hangi çocuk şubat ortasında azıcık yaz havasına hayır diyebilir ki? İşte, Nick de önce herkesten kahverengi ve yeşil kartondan küçük palmyeler yapıp her sınıfın köşesine yapıştırmalarını istedi. Henüz altı aylık, çiçeği burnunda bir öğretmen olan Bayan Deaver bayıldı buna. "Aman ne hoş!"Ertesi gün bütün kızlar saçlarına kağıttan çiçekler, bütün oğlanlar da gözlerine güneş gözlüğü takmış, başlarına plaj şapkası geçirmişlerdi. Bayan Deaver ellerini çırparak, “Ne güzel rengarenk!” ...” (BAF, s.11-12, Yaratıcı Olmak).

Nick üçüncü sınıftayken sınıfının tropik bir adaya dönüşmesini sağlamıştır.

“...Bir sonraki gün Nick evden getirdiği bir tornavidayla sınıfın termostat ayarlarını yükseltip yaklaşık otuz dereceye getirdi. Bütün çocuklar şort ve tişört giyerek çıplak ayakla dolaşmaya başladılar. Bayan Deaver kısa bir süre için sınıftan çıkınca da, Nick çepeçevre yerlere on fincan kadar ince beyaz kum serpti. Bayan Deaver bir kez

daha öğrencilerinin yaratıcılığına hayran kaldı..." (BAF, s.12, Yaratıcı Olmak).

Derste sesi çıkaranın kim olduğu merak edilmektedir.

"...O sesi çıkaran bendim." "Sen mi?" dedi Janet. "Peki, ama nasıl oldu da Bayan Avery benim yaptığımı sandı?..." (BAF, s. 14, Merak Duyabilmek).

Nick öğretmenin sözlüklerini merak etmektedir.

"..."Öğretmenim, sınıfta bir sürü sözlüğünüz var, hele şu koskocaman... Bu kadar sözcüğü nereden bulmuşlar? Başka başka sözlüklerden mi kopyalamışlar? Yani, çok kalın bir kitap gerçekten..." (BAF, s. 25, Merak Duyabilmek).

Nick ödevini uzun sayfalara rağmen okuyup yapmaktadır.

"... İlk Sözlükler, Sözcük Dedektifleri ve Günümüz Sözlükleri gibi başlıklar içeren üç sayfa dolusu yazı olduğunu gördü. Hiç iç açıcı değildi. Ama Nick yapmak zorundaydı, bu yüzden divana çöküp hepsini okudu..." (BAF, s.31, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Nick'in aklına ödeviyle ilgili bir fikir gelmiştir.

"... Divana uzanıp, koluyla gözlerini örterek bütün bu can sıkıcı konular üzerine nasıl bir rapor verebileceğini düşünmeye çalıştı. Üç dakikayı dolduracak malzeme çıkarabilse şanslı sayılırdı. Ama Nick, Nick olduğu için, birden aklına bir fikir geldi..." (BAF, s. 31, Yaratıcı Olmak).

Nick kaleme yeni bir isim koymuştur.

"... "Özür dilerim... bilerek yapmadım, gerçekten," dedi Nick. "Önüne bakmıyordum... Al işte..." Eğilip yerden aldığı kalem Janet'a uzattı. Al şu..." İşte o anda üçüncü şey oldu. Nick, "kalemimi" diyeceği yerde, "Al şu... findelini," dedi. "Findel mi?" Janet kalemimi aldı ve aklından zorun mu var, dercesine Nick'e bakarak, çatık kaşlarla, "Findel de nedir?" diye sordu. Nick sırtıttı; "Yakında anlarsın. Haydi, görüşürüz," dedi..." (BAF, s. 44, Yaratıcı Olmak).

Nick'in aklına parlak bir fikir gelmiştir.

"...Ve sokaktan aşağıya, merdivenlerden yukarıya, kapıdan içeriye ve yukarı kattaki odasına koşuncaya kaclat da yalnızca parlak bir fikir olmaktan çıkmıştı artık. Bir plana, hem de kapsamlı bir plana dönüşmüştü ve gerisi, Nick'in bu fikri eyleme geçirmesine kalmıştı. "Eylem"se Nick'in göbek adıydı. Ertesi gün okul çıkışı plan uygulamaya kondu. Nick kırtasiye dükkanına girdi ve tezgahın gerisindeki bayandan bir findel istedi. Kadın alnını kırıştırdı. "Bir ne?" Nick, "Bir findel, lütfen. Siyah," dedi ve kadına gülümsedi..." (BAF, s.46, Yaratıcı Olmak).

Nick kaleme findel demeyi tercih etmektedir.

“...Evet, ama ya kalem sözcüğü? Onu o... öteki sözcükle değiştirmek gerekli mi gerçekten? Kalem sözcüğünün çok uzun bir geçmişi var. Eski Yunanca'da 'kamyş' anlamındaki kalamostan gelir. Zamanla, bugün kullandığımız kalem sözcüğüne dönüşmüştür, çünkü ilk yazı gereçleri kamıştan yapılıyordu. Kalem sözcüğü bir şeylerden kaynaklanıyor. Bir anlamı var, Nicholas. " "Ama benim için findel de bir o kadar anlamlı," dedi Nick. "Hem kalamos sözcüğünü de birileri uydurmamış mı zaten?" ...” (BAF, s.55, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Pete’in aklına parlak bir fikir gelmiştir.

“...Ertesi gün okula yürürlerken, Pete’in aklına parlak bir fikir geldi. “ Beşinci sınıftaki herkesi Bayan Granger’a yollayıp, “Arkadaşımdan findel ödünç alabilir miyim? Diye sorarsak nasıl olur?”...” (BAF, s.56, Yaratıcı Olmak).

Nick babasının tavsiyesini dinlemeyerek sözcüğüne sahip çıkmaktadır.

“...Nick başını salladı. “ Olmaz, baba. İşe yaramaz. O gerçek bir sözcük oldu artık. Eskiden yalnızca bana aitti, ama artık değil. Nasıl yapabileceğimi bilsem, herhalde durdururdum. Ama yapamam." Dediğini kavradılar mı diye annesiyle babasına baktı. Kavramışlardı. "Dediğim gibi, saygısızlık etmeyeceğim, ama sözcüğümü seviyorum. Sanırım, neler olacağını bekleyip görmekten başka yapılacak bir şey yok şimdilik." Ve satranç taşları Nick'in kral ve kraliçesi ona hak vermek zorunda kaldılar. Oyun devam edecekti...” (BAF, s.64-65, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Gazeteci Judy’nin ilkokul ile ilgili haber daha çok ilgisini çekmektedir.

“...Judy'nin o sırada üstünde çalıştığı tek konu Doğu Bulvarı boyunca dikilecek on sekiz yeni ağaçla ilgiliydi. Ağaçlar biraz daha bekleyebilirdi. İlkokuldaki olaydan gerçek bir hikaye çıkacağı benziyordu...” (BAF, s.67, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Muhabir Bayan Granger’a yeni sözcüğü niçin yasakladığını sormuştur.

“...Muhabir hemen konuya girdi. "Öğrencilerinizin yeni sözcüğü kullanmalarını engellemeye çalıştığınızı duydum. Savaş nasıl gidiyor?" ...” (BAF, s.70, Merak Duyabilmek).

Muhabir çocuklara findel kelimesinde neden bu kadar ısrar ettiklerini sormaktadır.

“...Derken onlara, "Çocuklar siz niye 'findel' demekte ısrar ediyorsunuz? Okulda kalmaktan nefret etmiyor musunuz?" diye sordu...” (BAF, s.71, Merak Duyabilmek).

Muhabir okulda cezaya kalan öğrencilerin içinde Nick’in olup olmadığını merak etmektedir.

“...Ya şu Nick denen oğlan,” diye sordu Judy, onun da okuldan sonra kalması gerekti mi?” Çocuklar kıkırdaştılar. Kızıl kahverengi saçlı,

uzun boylu, gözlüklü bir oğlan, "Bayan Granger, Nick'i öyle çok alıkoydu ki, herkes onu evlat edinmek istediğini düşünüyor artık," dedi. Muhabir gülümseyerek,"Bugün Nick'i bulup, onunla konuşabilir miyim acaba? diye sordu..." (BAF, s.72, Merak Duyabilmek).

Muhabir Nick'in kaleme neden findel dediğini merak etmektedir.

"..."Ee, anlat bakalım, Nick, niye findel diye yeni bir sözcük uydurdun? diye sordu Alice Lunderson..." (BAF, s. 83, Merak Duyabilmek).

Muhabir Nick'e Bayan Granger'in yeni kelimeye kızmasına şaşırıp şaşırmadığını sormaktadır.

"...Alice gülümseyerek, "O zaman Bayan Granger'ın buna kızması seni şaşırttı mı? diye sordu..." (BAF, s. 83, Merak Duyabilmek).

Alice Nick'in yeni sözcüğüne ne olacağını merak etmektedir.

"..."Peki, şimdi ne yapacaksın? Yeni sözcüğüne ne olacak?" Alice konuyu toparlamaya girişmişti..." (BAF, s.84, Merak Duyabilmek).

Nick'in babası kasabaların eski sakin haline dönüşüp dönüşmeyeceğini merak etmektedir.

"...Nick'in babası ağır adımlarla dükkanına dönerken, sakin küçük kasabalarında her şey yine eskisi gibi olacak mı diye merak ediyordu..." (BAF, s.91, Merak Duyabilmek).

3.1.2.8 Evrenselcilik

Okul müdürü Bayan Granger ile görüşmek için gazetecileri engellememiştir.

"...Ancak ne diyebilirdi ki müdür? Muhabiri Bayan Granger' dan uzak tutma şansı yoktu. Amerika özgür basını olan özgür bir ülkedydi sonuçta. Judy aklına koymuşsa er geç dilbilgisi öğretmeniyle konuşurdu..." (BAF, s.69, Açık Fikirli Olmak).

3.1.2.9 İyilikseverlik

Nick, Janet'a Bayan Avery'nin dersindeki sesi kendinin çıkardığını itiraf etmiştir.

"...Öğle tatilinde, Janet'ın yanına gidip, onunla konuştu. Bayan Avery'nin arkadaşını suçlamış olmasından ötürü kendini kötü hissediyordu. Janet, Nick'le aynı mahallede oturuyor, arada sırada birlikte oyun oynuyorlardı. Janet, iyi beyzbol oynadığı gibi, futbola da, ister kız ister erkek olsun okulda ne kadar çocuk varsa çoğundan daha iyiydi. "Baksana, Janet," dedi Nick, okuma sırasında azarlandığını için kusura bakma. Benim suçumdu. O sesi çıkaran bendim." "Sen mi?" dedi Janet. "Peki, ama nasıl oldu da Bayan Avery benim yaptığımı sandı?..." (BAF, s. 14, Dürüst Olmak).

Janet, Nick'in derslerinde çıkardığı sesi sır olarak saklayacaktır.

“...Bunun üzerine Nick ona karatavukların hikayesini anlatınca, bu Janet'a çok ilginç geldi. O da birkaç cik sesi çıkarmayı denedi. Ötüşleri Nick'inkilerden bile daha tiz cırlaktı. Janet bunu sır olarak saklayacaktı...” (BAF,s. 15, Gerçek Arkadaşlık).

Bayan Granger öğrencilerinin ödevlerini düzenli kontrol etmektedir.

“...Bir de "Günün Sözcüğü" yazılı olurdu. Bir günlüğüne kaytarıp, o sözcüğü defterinize yazmayacak, sözlükten bakıp anlamını öğrenmeyecek olsanız, Bayan Granger önünde sonunda bunun farkına varır ve o zaman da yalnızca sizin için bir hafta boyunca iki tane Günün Sözcüğü olurdu...” (BAF, s.20, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Bayan Granger sorumluluk sahibi bir öğretmendir.

“...Ardından Bayan Granger'ın "evde çalışmak için uygun" gördüğü sözlüklerin bir listesi verilmişti. Bayan Allen, "işini bu kadar ciddiye alan bir öğretmene sahip olmak ne güzel," dedi...” (BAF, s.21, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Nick ev ödevlerinin bilincindedir.

“...Ertesi güne küçük bir rapor hazırlamak zorundaydı o. Ayrıca otuz beş sözcüğün tanımlarını yazması gerekiyordu. Bayan Granger için. Okul böyle olmamalıydı. Hiç Nick'e göre değildi bu...” (BAF, s.27, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Nick Bayan Granger'in ödevlerini yapmaktadır.

“...Annesinin, Bayan Granger istedi diye satın aldığı gıpgıcır kırmızı sözlükten tanımları buldu önce. Bu bir saate yakın sürdü. Sokağın aşağısından, John'ların bahçesinden bir beyzbol maçının sesleri geliyordu- çığlıklar ve bağrışmalar eşliğinde birkaç dakika aralıkla yinelenen sopa vuruşları ve top yakalama sesleri. Ama Nick'in bir rapor yazması gerekiyordu...” (BAF, s.29, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Bayan Granger dersin son dakikalarında bile konu işlemeye devam etmektedir.

“...Bayan Granger o gün işleneceklerin hepsini 'son sekiz dakikaya sıkıştırdı; ortalıkta yüklemeler, adlar, edatlar uçuştı ve elbette, yine bir ev ödevi verildi...” (BAF, s.41, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Nick Janet'a yere düşen kalemını vermektedir.

“... “Özür dilerim... bilerek yapmadım, gerçekten,” dedi Nick. "Önüme bakmıyordum... Al işte..." Eğilip yerden aldığı kalemı Janet'a uzattı. Al şu..." İşte o anda üçüncü şey oldu. Nick, "kalemını" diyeceği yerde, "Al şu... findelini," dedi. "Findel mi?" Janet kalemını aldı ve aklından zorun mu var, dercesine Nick'e bakarak, çatık kaşlarla, "Findel de nedir?" diye sordu. Nick sırtıttı; "Yakında anlarsın. Haydi, görüşürüz," dedi...” (BAF, s. 44,Yardımsever Olmak).

Bayan Granger kaleme ısrarla findel diyen öğrencisi Nick'i uyarmamıştır.

“... “ Ama gerçekten findelim yoktu yanımda,” dedi Nick- Cesaretine kendi de şaşırmıştı. Gözlüklerinin ardında saklanarak gözlerini kocaman açıp boş boş bakmayı sürdürdü. Bayan Granger’ın gözlerinde de önce şimşekler çaktı, sonra kısıldı dudakları bir çizgi halinde gerildi. Birkaç saniyelik suskunluğun ardından,“ demek öyle. Pekâlâ. O zaman konuşulacak bir şey kalmadı, Nicholas. Gidebilirsin.” Nick, “ Teşekkürler, efendim,” dedi; sırt çantasını kapıldığı gibi kapıya yollandı ve tam koridorda adımını atarken, dönüp, “ Birdaha findelimi unutmayaçağıma söz veriyorum. Hoşça kalın,” dedi...” (BAF, s.50, Bağışlayıcı Olmak).

Nick sözcüğüne sahip çıkmaktadır.

“...Nick gözlerini dosdoğru onunkilerin içine dikerek, "Şey, ben ve... yani birkaç arkadaşımınla birlikte bu sözcüğü kullanmaya yemin ettik; sözümüzü tutmak zorundayız. Hem, yanlış bir şey olduğunu da düşünmüyorum. Sözcüğümü seviyorum," dedi. İyi bir generalin olması gerektiği gibi, cesur görünmeye çalışıyordu...” (BAF, s. 55, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Nick ,Dave ve Pete’i Bayan Granger’a findel ödünç almak için yolladığını itiraf etmektedir.

“... “ Saygısızlık etmedim. Yeminle. Herkesin sözcüğümü kullanmasını sağladım, ama senin de dediğin gibi, bunun kimseye bir zararı yok. Dave ve Pete’le birlikte, herkesi Bayan Granger’dan findel ödünç almak için izin istemeye yolladığımız için pişmanım. Bu hoş olmadı, sanırım... ama benim sözcüğümü bir kere kullandılar diye çocukları okulda alıkoyup yüz cümle yazdırarak, o başlattı bunu. Bütün çocuklar benim sözcüğümü kullanmaya bayılıyor. Bu yalnızca bir eğlence, o kadar.” ...” (BAF, s.64, Dürüst Olmak).

3.1.2.10 Geleneksellik

Bayan Granger kalem sözcüğünün geçmişine saygı duymaktadır.

“...Evet, ama ya kalem sözcüğü? Onu o... öteki sözcükle değiştirmek gerekli mi gerçekten? Kalem sözcüğünün çok uzun bir geçmişi var. Eski Yunanca'da 'kamuş' anlamındaki kalamostan gelir. Zamanla, bugün kullandığımız kalem sözcüğüne dönüşmüştür, çünkü ilk yazı gereçleri kamuştan yapılıyordu. Kalem sözcüğü bir şeylerden kaynaklanıyor. Bir anlamı var, Nicholas. " Ama benim için findel de bir o kadar anlamlı," dedi Nick. "Hem kalamos sözcüğünü de birileri uydurmamış mı zaten?" ...” (BAF, s.55, Geleneklere Saygılı Olmak)..

Nizk babasına kalem kelimesinin findele dönüşmesi ile ilgili artık bir şey yapamacağını söylemektedir.

“...Nick başını salladı. “ Olmaz, baba. İşe yaramaz. O gerçek bir sözcük oldu artık. Eskiden yalnızca bana aitti, ama artık değil. Nasıl yapabileceğimi bilsem, herhalde durdururdum. Ama yapamam." Dediğini kavradılar mı diye annesiyle babasına baktı. Kavramışlardı.

"Dediğim gibi, saygısızlık etmeyeceğim, ama sözcüğümü seviyorum. Sanırım, neler olacağını bekleyip görmekten başka yapılacak bir şey yok şimdilik." Ve satranç taşları Nick'in kral ve kraliçesi ona hak vermek zorunda kaldılar. Oyun devam edecekti..." (BAF, s.64-65, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

3.1.2.11 Uyma

Sınıfa müdüre hanımın girmesiyle eğlenceli ortam sonlanmıştı.

"...Kumları izleyen Müdür Hanım sınıfa girdiğinde Bayan Deaver ön tarafta birkaç çocuğa Hawaii dansı öğretirken, ince uzun boylu, kumral, üstü çıplak oğlanın teki de, süngerden yapılmış bir voleybol topuyla birbirine düğümlenmiş altı tişörtten oluşan bir ağın üstünden servis atmak üzereydi. Üçüncü sınıfın sıcak güney denizlerine yolculuğu orada sona erdi. O dakikada..." (BAF, s.12, İtaatkar Olmak).

Tüm öğrenciler Bayan Granger'a itaat etmektedir.

"...Herkes Bayan Granger'ın x ışınlarıyla gördüğünden emindi. Onun on beş metre yakınında sakız çiğnemeyi aklınızdan bile geçiremezsiniz..." (BAF, s.17, İtaatkar Olmak).

Nick, beşinci sınıf öğrencilerinin ödevlerini telaşla yaptıklarına şahit olmuştur.

"...Nick onun hakkında bir sürü şey duymuş; geçen yıl kütüphanede, İngilizce dersi başlamadan sözcük listelerini tamamlama telaşıyla sözlüklerinin içinde kaybolup gitmiş beşinci sınıf öğrencilerini görmüştü. Okulun başlamasına daha bir hafta vardı, ama Nick beşinci sınıfın uzun bir yıl olacağını şimdiden hissediyordu..." (BAF, s.22, İtaatkar Olmak).

Nick eğlenmek yerine Bayan Granger'ın ödevini yapmayı tercih etmektedir.

"...Annesinin, Bayan Granger istedi diye satın aldığı gılgıcır kırmızı sözlükten tanımları buldu önce. Bu bir saate yakın sürdü. Sokağın aşağısından, John'ların bahçesinden bir beyzbol maçının sesleri geliyordu- çığlıklar ve bağrışmalar eşliğinde birkaç dakika aralıklarla yinelenen sopa vuruşları ve top yakalama sesleri. Ama Nick'in bir rapor yazması gerekiyordu..." (BAF, s.29, İtaatkar Olmak).

Nick, Janet'in kaleminin yere düşürmesi üzerine ondan özür dilemektedir.

"... "Özür dilerim... bilerek yapmadım, gerçekten," dedi Nick. "Önüme bakmıyordum... Al işte..." Eğilip yerden aldığı kalemi Janet'a uzattı. Al şu..." İşte o anda üçüncü şey oldu. Nick, "kalemini" diyeceği yerde, "Al şu... fındelini," dedi. "Fındel mi?" Janet kalemini aldı ve aklından zorun mu var, dercesine Nick'e bakarak, çatık kaşlarla, "Fındel de nedir?" diye sordu. Nick sırtıttı; "Yakında anlarsın. Haydi, görüşürüz," dedi..." (BAF, s. 44, Kibarlık).

Dersi kaytaran çocuklar Bayan Granger'ın ciddileştiğini görüp sessizleşmişlerdir.

“...Üç sıra ötesinde oturan John, "Bende yedek bir tane var. Sana ödünç veririm, Nick” diye atıldı. Ardından da, herkese göstere göstere sırt çantasında bir şey arandı. "Yani, yedek bir findelim olduğunu sanıyorum, anneme üç dört tane almasını söylemişim. Dün çantamda yedek bir findelim olduğundan emindim, ama çıkarmışım herhalde... Dur bakayım... Hah işte, burada." Sonra da John onu herkesin dikkatini çekecek biçimde Nick'e fırlattı; Nick bilerek tutamadı ve bir şamata kopararak yerlerde arandı. Bayan Granger da, sınıftaki bütün çocuklar da açık ve net bir şekilde mesajı almışlardı. Nick'in John'dan ödünç aldığı o siyah plastik şeyin tuhaf bir adı vardı... Değişik... Hiç duyulmamış bir ad: Findel. Bir gülüşmedir koptu ama Bayan Granger bakışlarını sertleştirdi, sınıf yine sessizleşti ve dersin geri kalanı plana, yani Bayan Granger'ın planına uygun devam etti...” (BAF, s.48-49, İtaatkar Olmak).

Bayan Granger Nick'e kibar davranmaktadır.

“... “ Ama gerçekten findelim yoktu yanımda,” dedi Nick- Cesaretine kendi de şaşırmıştı. Gözlüklerinin ardında saklanarak gözlerini kocaman açıp boş boş bakmayı sürdürdü. Bayan Granger'ın gözlerinde de önce şimşekler çaktı, sonra kısıldı dudakları bir çizgi halinde gerildi. Birkaç saniyelik suskunluğun ardından,“ demek öyle. Pekâlâ. O zaman konuşulacak bir şey kalmadı, Nicholas. Gidebilirsin.” Nick, “ Teşekkürler, efendim,” dedi; sırt çantasını kapıldığı gibi kapıya yollandı ve tam koridorda adımını atarken, dönüp, “ Birdaha findelimi unutmuyacağıma söz veriyorum. Hoşça kalın,” dedi...” (BAF, s.50, Kibarlık).

Bayan Granger Nick'i nazikçe yanına çağırmıştır.

“...Dersler bitince, gitti başını Bayan Granger'ın ofisinin kapısından uzattı. "Benimle konuşmak mı istemiştiniz?" "Evet, Nicholas. Lütfen içeri gel, otur." Nick yerine yerleşince, Bayan Granger ona baktı ve, “Sence bu “findel” işi yeterince uzamadı mı? Okulun düzenini bozmaktan başka bir şey değil öyle düşünmüyor musun?” Nick güçlükle yutkundu, ama yine de, “Bence hiçbir zararı yok. Yalnızca eğleniyoruz; hem o gerçekten gerçek bir sözcük. Kötü bir laf da değil, farklı sadece. Zaten sözcükler gerçekte böyle bir değişime uğramaz mı? Siz öyle söylemişsiniz.”...” (BAF, s. 53, Kibarlık).

Nick ve arkadaşları birbirine verdikleri sözü tutmaktadır.

“...Nick gözlerini dosdoğru onunkilerin içine dikerek, "Şey, ben ve... yani birkaç arkadaşım ile birlikte bu sözcüğü kullanmaya yemin ettik; sözümüzü tutmak zorundayız. Hem, yanlış bir şey olduğunu da düşünmüyorum. Sözcüğümü seviyorum," dedi. İyi bir generalin olması gerektiği gibi, cesur görünmeye çalışıyordu...” (BAF, s. 55, İtaatkar Olmak).

Nick'in annesi, evlerine gelen müdüreye kahve ve kek ikram etmektedir.

“...Sonra Nick'in annesi müdüre, kahve ve muzlu kek ikram etmek istedi; ama o, "Yok, teşekkür ederim, artık gerçekten gitmem gerek," dedi...” (BAF, s.63, Kibarlık).

3.1.2.12 Güvenlik

Okul hademesi öğrencinin temiz olmamasından rahatsız olup ve durumu müdüre iletmektedir.

“...Ama üstlerine bastıkça kumlar koridora yayılmaya başlayınca, bunu hiç de yaratıcı bulmayan okul hademesi. Manny burnundan soluyarak doğruca müdüriyete gitti...” (BAF, s.12, Temiz Olmak).

Bayan Granger Nick'in yeni kelimesinin toplumsal düzeni bozduğunu düşünmektedir.

“...Dersler bitince, gitti başını Bayan Granger'ın ofisinin kapısından uzattı. "Benimle konuşmak mı istemiştiniz?" "Evet, Nicholas. Lütfen içeri gel, otur." Nick yerine yerleşince, Bayan Granger ona baktı ve, "Sence bu "findel" işi yeterince uzamadı mı? Okulun düzenini bozmaktan başka bir şey değil öyle düşünmüyor musun?" Nick güçlüğüle yutkundü, ama yine de, "Bence hiçbir zararı yok. Yalnızca eğleniyoruz; hem o gerçekten gerçek bir sözcük. Kötü bir laf da değil, farklı sadece. Zaten sözcükler gerçekte böyle bir değişime uğramaz mı? Siz öyle söylemiştiniz."...” (BAF, s. 53, Toplumsal Düzenin Sürmesini İstemek).

Veliler Nick'in yeni sözcüğünün yarattığı etkiden çocuklarını korumak istemektedir. Bu sebeple yönetime şikayette bulunmuşlardır.

“...Veliler okulu arayıp şikayetçi oldular. Okul otobüslerinin şoförleri greve gidecekleri tehdidinde bulundular. Bunun üzerine, okulun yönetim kurulu ve başmüfettişi de işe karıştı. İşte, tam bu noktada Lincoln İlkokulu Müdürü, Bay ve Bayan Allen'ın evine küçük bir ziyaret yaptı. Onlarla oğulları hakkında konuşmak istiyordu. Beşinci sınıftaki, Nick adlı oğulları hakkında...” (BAF, s. 57, Aile Güvenliği).

Nick'in annesi müdüre hanımdan oğlunun yaptıkları hakkında bilgi almaktadır.

“...Nick'in annesi müdüre lafını sürdürüyordu. “ Yani çocukların komik bir sözcük üretip kullanmalarının ne sakıncası var? Böyle bir sözcüğün kullanımını yasaklayan bir kural koymaya gerek var mı?” Müdür hanım iç çekerek şöyle yanıtladı: "Evet, saçma sapan görüldüğü doğru. Ama Bayan Granger bunun çocukların 'be' demelerini engellemek gibi olduğunu düşünüyor-Kurallar olmak zorunda. Sözlükler de bunun için var. Hem zaten, asıl sorun o sözcük değil, otoriteye gösterilen saygısızlık." (BAF, s.61, Aile Güvenliği).

3.1.3 Borulardaki Ayı- JulioCortazar (Arjantin)

3.1.3.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Borulardaki Ayı / Discurso del Oso

Yazar: JulioCortazar

Türkçe (Orijinal Dili: İspanyolca)

Çeviren: Saliha Nilüfer

Resimleyen: EmilioUrberuaga

Resimli Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.3.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi

Çizelge 3.4: Borulardaki Ayı Değer Çözümlemesi

Borulardaki Ayı Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	25	2	8
Başarı	25	1	4
Hazcılık	25	3	12
Uyarılma	25	1	4
Öz-Denetim	25	7	28
Evrenselcilik	25	3	12
Yardımseverlik	25	3	12
Geleneksellik	25	2	8
Uyum	25	1	4
Güvenlik	25	2	8

Güç değeri 2 sıklıkla %8; başarı değeri 1 sıklıkla %4; hazcılık değeri 3 sıklıkla %12; uyarılma değeri 1 sıklıkla %4; öz-denetim değeri 7 sıklıkla %28; evrenselcilik değeri 3 sıklıkla %12; yardımseverlik değeri 3 sıklıkla %12; geleneksellik 2 sıklıkla %8; uyum değeri 1 sıklıkla %4 ve güvenlik değeri 2 sıklıkla %8 oranla eserde yer almaktadır.

BA'da öz-denetim değer sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değer boyutları Evrenselcilik ve yardımseverliktir. uyum, uyarılma ve başarı değerlerinin sıklığı ise en az olanlarıdır.

Güç

İnsanların değer davranışları aynı zamanda gelişimsel, duygusal ve kişilik özelliklerine göre de değişmektedir. İnsanlar tarafından beğenilmeyi istemek hem bir güç istenci hem de duygusal süreçlerle ilişkili olabilir.

“... Sanırım, binada yaşayanlar sever beni; çünkü kürkümle pırıl pırıl yaparım boruların içini ve koşarım durmadan yorulmadan, bir kattan ötekine geçmeye bayılırım kayarak borulardan...” (BA, s.5, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Dikkati davranış üzerine yoğunlaştırmak değer-davranış ilişkilerini de gözler önüne serer. Sosyal güç sahibi olmak gücün işlevselliğini göstermeyi de içermektedir.

“... Ara sıra, bir musluğun ağzından çıkarırım pençemi; gördü mü bunu, üçüncü kattaki kız “ yandım anam!” diye basar çılgılığı; homurdanırım bazen, ikinci kattaki ocağın üzerinden, aşçı kadınsa yakını durur bacanın iyi çekmediğinden...” (BA, s.7, Sosyal Güç Sahibi Olmak).

3.1.3.3 Başarı

Başarı değeri bir gereksinim olarak insanları davranış ve eylemlere sürükler. Uyarıcının güçlü olduğu hallerde bir gereksinim için başarılmasıyla zeki olmak değer bileşeni arasında güçlü bağları günceller.

“...Uzun yaz günlerinin gecelerinde yıldızların suyu öptüğü sarnıçta yüzerim; yüzümü yıkar, temizlerim önce bir pençemle, sonra ötekiyle, sonra da her ikisiyle ve işte o zaman, değmeyin keyfime...” (BA, s.12-14, Zeki Olmak).

3.1.3.4 Hazcılık

Yapılan işten ve yaşamdan tat almak hazcılık değer boyutunun önemli vurgularındandır. Duyumsal doyum zevk ile elde edilir.

“... Sanırım, binada yaşayanlar sever beni; çünkü kürkümle pırıl pırıl yaparım boruların içini ve koşarım durmadan yorulmadan, bir kattan ötekine geçmeye bayılırım kayarak borulardan...” (BA, s.5, Zevk).

İstek ya da arzuların doyurulması ve zevk hazcılığın göstergesidir.

“...Uzun yaz günlerinin gecelerinde yıldızların suyu öptüğü sarnıçta yüzerim; yüzümü yıkar, temizlerim önce bir pençemle, sonra ötekiyle, sonra da her ikisiyle ve işte o zaman, değmeyin keyfime...” (BA, s.12-14, Zevk).

Yaşamın tadını çıkarmak hazcılığın duygusal doyurulma açısından önemli bir göstergesidir.

“...Kayarım evin bütün borularından, memnun mesut homurdanırım bir yandan; karı kocalar sağa sola dönerler yatakta ve söylenip dururlar evin

borularına. Kimi, lambayı yakıp not alır bir kağıda, şikayet etmeyi unutmamak için kapıcı zili çaldığında...” (BA, s.16, Zevk).

3.1.3.5 Uyarılım

Heyecan, değişken bir hayat yaşamak ve yenilik yaşamda zorluklar karşısında olumlu tutum almak ve üstesinden gelme iradesi açısından önemli bir amaçtır. Yaşamı anlamlı kılan aynı zamanda kendini yönetme gereksinimleriyle ilgili uyarılımlardır.

“...Ben, evin borularındaki ayıyım. Sessiz sakin saatlerde borulardan tırmanırım; sıcak su boruları, kalorifer boruları, ve havalandırmadan; bir evden öbürüne gezerim borulardan geçerek; ben borularda gezen ayıyım...” (BA, s.1-3, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

3.1.3.6 Öz-Denetim

Kendi amaçlarını seçebilmek ve toplumsal beklenti ve normlara uygun davranabilmek özdenetimsel bir amaçtır. Özdenetim bireylerin uygun etkileşimi ve grubun işlevselliği açısından bozucu eğilimlerin ketlenmesi olarak değerlendirilebilir. BA’da kendi amaçlarını seçebilmek ve gündelik etkileşimde buna uygun davranmak olarak özdenetim değer boyutu yer almıştır.

“...Ben, evin borularındaki ayıyım. Sessiz sakin saatlerde borulardan tırmanırım; sıcak su boruları, kalorifer boruları, ve havalandırmadan; bir evden öbürüne gezerim borulardan geçerek; ben borularda gezen ayıyım...” (BA, s.1-3, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

“... Ara sıra, bir musluğun ağzından çıkarırım pençemi; gördü mü bunu, üçüncü kattaki kız “ yandım anam!” diye basar çığlığı; homurdanırım bazen, ikinci kattaki ocağın üzerinden, aşçı kadınsa yakını durur bacanın iyi çekmediğinden...” (BA, s.7, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Yaratıcı olmak merak ve bağımsızlık güdüleriyle de ilişki olarak özdenetim boyutunun bileşeni olarak BA’da yer almıştır.

“... Geceleri sessizce yürürüm; usulcacık çıkıp çatıya, bacanın tepesinden, dans ediyor mu diye bakarım aya; derken, rüzgâr gibi inerim yeniden borumdaki buhar kazanına...” (BA, s.10, Yaratıcı Olmak/Merak Duyabilmek).

“...Uzun yaz günlerinin gecelerinde yıldızların suyu öptüğü sarnıçta yüzerim; yüzümü yıkar, temizlerim önce bir pençemle, sonra ötekiyle, sonra da her ikisiyle ve işte o zaman, değmeyin keyfime...” (BA, s.12-14, Yaratıcı Olmak).

Kendi amaçlarını seçebilmek toplumsal açıdan ilişkilere katkıda bulunmayı, yaşamdan zevk almayı, duygusal doyumu kolaylaştıran bir değer bileşeni olarak yer almaktadır.

“...Açık kalmış bir musluk olur her zaman; o musluğu arayıp da bulunca, burnumu uzatıveririm dışarıya...” (BA, s.18, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

“...Borularda gezemeyen yaratıkların odalarındaki karanlığa bakarım; onları öyle görünce, o denli kocaman ve sakar, içimi bir hüznün kaplar; horlamalarını duyarım ve rüya görürken çıkardıkları sesleri; onlar nasıl da yalnızdırlar...” (BA, s.20, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

3.1.3.7 Evrenselcilik

Güzelliklerle dolu bir dünya kaygı temelli olmayan bir değerdir. Benlik değeri ve olgunlaşma açısından desteklenmesi gereken bir kazanç amaç olarak yer almaktadır. İnsanları çatışmadan uzaklaştırmaya, kişisel çıkar ve özelliklerin nasıl dışarı vurulacağını da düzenleyen bir değer boyutudur.

“... Geceleri sessizce yürürüm; usulcacık çıkıp çatıya, bacanın tepesinden, dans ediyor mu diye bakarım aya; derken, rüzgâr gibi inerim yeniden borumdaki buhar kazanına...” (BA, s.10, Güzelliklerle Dolu Bir Dünya).

“...Uzun yaz günlerinin gecelerinde yıldızların suyu öptüğü sarnıçta yüzerim; yüzümü yıkar, temizlerim önce bir pençemle, sonra ötekiyle, sonra da her ikisiyle ve işte o zaman, değmeyin keyfime...” (BA, s.12-14, Güzelliklerle Dolu Bir Dünya).

Fiziksel dünyaya karşı sorumluluk hissetmek ve bunu edimleriyle göstermek evrenselcilik değer boyutunun önemli bir bileşenidir.

“...Açık kalmış bir musluk olur her zaman; o musluğu arayıp da bulunca, burnumu uzatıveririm dışarıya...” (BA, s.18, Çevreyi Koruma).

3.1.3.8 İyilikseverlik

İyilikseverlik kendini aşma ve sorumluluk sahibi olmak, yaşam koşullarını ya da anlık durumların ötesinde benliğe içkin bir değer olarak sunulmuştur. İyilik, anlık durum ve olaylara göre değişmeyen bir olgu olarak gösterilebilir.

“...Kayarım evin bütün borularından, memnun mesut homurdanırım bir yandan; karı kocalar sağa sola dönerler yatakta ve söylenip dururlar evin borularına. Kimi, lambayı yakıp not alır bir kâğıda, şikâyet etmeyi unutmamak için kapıcı zili çaldığında...” (BA, s.16, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Dürüst olmak, sağlıklı bir duygusal yaşam için ve toplumsal kabul açısından önemlidir. Arkadaşlık, kişisel ve duygusal ilişkiler açısından da kültürden bağımsız önemli bir değerdir.

“...Borularda gezemeyen yaratıkların odalarındaki karanlığa bakarım; onları öyle görünce, o denli kocaman ve sakar, içimi bir hüznün kaplar;

horlamalarını duyarım ve rüya görürken çıkardıkları sesleri; onlar nasıl da yalnızdırlar...” (BA, s.20, Dürüst Olmak).

Yardımseverlik, iyilikseverlik değer boyutunun en önemli bütünleyendir. BA’da bu biçimiyle sunulmuştur.

“... Sabahleyin yüzlerini yıkarken yanaklarını okşar, burunlarını yalarım; sonra yoluma devam ederim; biraz olsun rahattır içim güzel bir şey yaptığım için...” (BA, s.22, Yardımsever Olmak).

3.1.3.9 Geleneksellik

Alçakgönüllülük, ılımlılık ve hayattan payına düşeni kabul etme doyumlu ilişkiler ve bir yaşam anlayışı için önemli bir değer boyutudur. Bu anlamıyla değişime direnç gösterme gibi bir ilişkiden de insanlar kendini uzak tutabilir. Bu toplumca paylaşılan simge, inanç ve görüşler konusunda saygılı bir tutumu da temel alır.

“... Ara sıra, bir musluğun ağzından çıkarırım pençemi; gördü mü bunu, üçüncü kattaki kız “ yandım anam!” diye basar çığlığı; homurdanırım bazen, ikinci kattaki ocağın üzerinden, aşçı kadınsa yakını durur bacanın iyi çekmediğinden...” (BA, s.7, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

“...Kayarım evin bütün borularından, memnun mesut homurdanırım bir yandan; karı kocalar sağa sola dönerler yatakta ve söylenip dururlar evin borularına. Kimi, lambayı yakıp not alır bir kağıda, şikayet etmeyi unutmamak için kapıcı zili çaldığında...” (BA, s.16, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

3.1.3.10 Uyma

Kibarlık BA’da kendi iyilik hali için önemli bir değer olarak gösterilmiştir.

“... Sabahleyin yüzlerini yıkarken yanaklarını okşar, burunlarını yalarım; sonra yoluma devam ederim; biraz olsun rahattır içim güzel bir şey yaptığım için...” (BA, s.22, Kibarlık).

3.1.3.11 Güvenlik

Temiz olmak, sağlıklı olmayla ilişki bir güvenlik değeridir. BA’da temiz olmak sağlık ve kendilik değeri ile ilişkili sunulmuştur.

“... Sanırım, binada yaşayanlar sever beni; çünkü kürkümle pırıl pırıl yaparım boruların içini ve koşarım durmadan yorulmadan, bir kattan ötekine geçmeye bayılırım kayarak borulardan...” (BA, s.5, Temiz Olmak).

“...Uzun yaz günlerinin gecelerinde yıldızların suyu öptüğü sarnıçta yüzerim; yüzümü yıkar, temizlerim önce bir pençemle, sonra ötekiyle,

sonra da her ikisiyle ve işte o zaman, değmeyin keyfime...” (BA, s.12-14, Temiz Olmak).

3.1.4 Gümüş Eşek- Sonya Hartnett (Avustralya)

3.1.4.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Gümüş Eşek / The Silver Donkey

Yazar: Sonya Hartnett

Türkçe (Orijinal Dili: İngilizce)

Çeviren: Nurten Hatırnaz

Resimli Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.4.2 Schwartz değerler listesi’ne göre eserin çözümlenmesi

Çizelge 3.5: Gümüş Eşek Değer Çözümlemesi

Gümüş Eşek Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	59	8	13,55
Başarı	59	2	3,38
Hazcılık	59	3	5,08
Uyarılma	59	2	3,38
Öz-Denetim	59	8	13,55
Evrenselcilik	59	4	6,77
Yardımseverlik	59	11	18,64
Geleneksellik	59	9	15,25
Uyum	59	5	8,47
Güvenlik	59	7	11,86

Güç değeri 8 sıklıkla %13,55; başarı değeri 2 sıklıkla %3,38; hazcılık değeri 3 sıklıkla %5,08; uyarılma değeri 2 sıklıkla %3,38; öz-denetim değeri 8 sıklıkla %13,55; evrenselcilik değeri 4 sıklıkla %6,77; yardımseverlik değeri 11 sıklıkla %18,64; geleneksellik değeri 9 sıklıkla %15,25; uyum değeri 5 sıklıkla %8,47 ve güvenlik değeri 7 sıklıkla %11,86 oranla eserde yer almaktadır.

GE’de yardımseverlik değer sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değer boyutları geleneksellik, öz-denetim ve güçtür. Hazcılık ve başarı değerlerinin sıklığı ise en az olanlarıdır.

3.1.4.3 Güç

Coco ablasının bebeğinin kolunu kırdığını itiraf etmekte ve bu durum karşısında ablası da onu azarlamaktadır.

“Serin bir bahar sabahı denizin yakınındaki ormanda iki kız çocuğu, gölgede kıvrılmış yatan bir adam buldu. Adama yaklaştıklarında ölmüş olduğunu düşünüp birbirlerinin ellerine sıkı sıkı yapışarak çığlıklarla kaçtılar. Kaçarken bir yandan da birbirlerine bağıra bağıra bin bir türlü korkunç ve gizli saklı şey söylüyorlardı: "Galiba hayaleti peşimizden geliyor!" diye haykırıyordu büyük olan. Küçüğüse, "Bebeğinin kolunu kırdığım için özür dilerim!" diye bağırıyordu. Büyüğü durdu, kardeşini de çekip durdurdu. "Villet'in kolunu senin kırdığını biliyordum!" diye bağırdı. "Yalancı, bir de kırmamış gibi yapmıştın! Sana eşyalarımı dokunmamı söylemiştim!" Küçük kız ağzını sıkı sıkı kapattı, söylediğine bin pişman olmuştu..." (GE, s.7, Otorite Sahibi Olmak).

Coco ablasının sözünü dinlemektedir.

“...Herkesin Coco dediği küçük kız ablasının kendisini nereye götürdüğünü fark edince bir cayırtı kopardı. Ayakların yere sıkı sıkı basıp, "Yapma!" diye ağladı. "Korkuyorum!" Ablası, "Korkmuyorsun!" diye homurdanınca Coco bunun doğru olduğunu içten içe kabul etmek zorunda kaldı..." (GE, s.9, Otorite Sahibi Olmak).

Krak güç sahibidir.

“...Evvel zaman içinde bir gün, haşmetli bir kral, krallığındaki herkesi saymaya karar vermiş; böylece canı sıkıldığında, kendisinden fakir hakir kaç insan var hatırlayabilecekmiş..." (GE, s.39, Sosyal Güç Sahibi Olmak).

Kralın isteği üzerine Beytullahim'e gitmektedirler.

“...Biliyorum. Ama ona iyi bakacağım Ruth, sana söz veririm. Fındık benim tek umudum. Sayım için Beytullahim'e gitmezsem kral kim bilir neler yapar? Belki de beni hapse atar, o zaman Meryem'le bebeğe kim bakacak?"..." (GE, s.41, Otorite Sahibi Olmak).

Kral bir prensin gelip onu tahtından etmesinden tedirgin olup tüm bebekleri toplatmaktadır.

“...Bir prens gün gelir kralın tahtını ele geçirip kralı saraydan atabilirmiş; o zaman zavallı krala ne olurmuş? Sokaklara düşmüş, onca korkunç insanın arasına. Kral askerlerinin komutanını çağırmış. "Beytullahim'e git!" demiş komutana. "Son iki senede doğmuş bütün bebekleri toplat!" "Toplayıp ne yapalım, Majesteleri?" "Çuvallara koyup bana getirin!" diye cevap vermiş kral. "Çabuk olun!" Böylece komutan askerlerini alıp Beytullahim'e doğru dört nala yola çıkmış..." (GE, s.48, Otorite Sahibi Olmak).

Herkes ona cesur derken o saklanmaktadır.

“...Gerçi orada ona hiç değilse cesur biri diyorlardı, yaprakların ve gölgelerin arasında saklanırken korkak diyeceklerdi...” (GE, s.56, Toplumdaki Görünümünü Koruyabilmek).

Çocukların annesi geç kaldıkları için Madam Hugo’nun düşüncelerinden çekinmektedirler.

“...Çocuklar bütün sabah oyalanmış, şimdi de okula geç kalmışlardı. Anneleri, Madam Hugo'nun çocukları geç kalan aileler ile ilgili katı düşüncelerinden korktuğundan onları kapı dışarı edip yalvar yakar koşturttu...” (GE, s.108, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.4.4 Başarı

Adamın yattığı açıklığa varmışlardır.

“...Adamın yattığı açıklığa yaklaşp da onu otururken görünce üzüldüler. Belli ki ölmemişti...” (GE, s.11, Başarılı Olmak).

Pascal ormanda saklanan teğmenin savaştan kaçtığını anlamıştır.

“...Pascal adamın ordu botlarını anında fark etmişti. Teğmenin gerçek bir isim değil orduda bir rütbe olduğunu biliyordu. Pascal ormanda saklanan bir teğmenin savaştan kaçan biri olduğunu hemen anladı...”(GE, s.67, Zeki Olmak).

3.1.4.5 Hazcılık

Adam serin bir bahar sabahı gölgede yatmaktadır.

“Serin bir bahar sabahı denizin yakınındaki ormanda iki kız çocuğu, gölgede kıvrılmış yatan bir adam buldu. Adama yaklaştıklarında ölmüş olduğunu düşünüp birbirlerinin ellerine sıkı sıkı yapışarak çılgınlarla kaçtılar...” (GE, s.7,Zevk).

Asker ve çocuklar ağaçların altında leziz bir ikindi atıştırmasını paylaşmaktadırlar.

“...Pascal Gümüş Eşekle ilgilenmedi ama tüyler ürperten savaş hikayeleri çok ilgisini çekirdi. Bir taşın üzerine oturup üşüyen ellerini ovuşturdu. Coco da yanına oturup kollarını dizlerine doladı. Marcelle ekmekle peyniri dilimlemek için babasının tıraş bıçağını kullandı; asker hikayesini anlatırken dördü sular damlatan ağaçların altında leziz bir ikindi atıştırmasını paylaştı...” (GE,s.69, Zevk).

İnsanlar hünnap ağacının etrafında eğlenmektedirler.

“...İnsanlar, iğneli hünnap ağacının etrafında dans ediyorlarmış. Şakır şakır yağan yağmurda yıkanmış, ağızlarını açıp su damlalarını

yakalamışlar. Şarkılar söylüyor, bağıyor birbirlerini alkışlıyorlarmış...” (GE, s.84, Zevk).

3.1.4.6 Uyarılım

İki kız çocuğu ormanda gezinirken gölgede yatan adamın öldüğünü sanıp korkmaktadırlar.

“Serin bir bahar sabahı denizin yakınındaki ormanda iki kız çocuğu, gölgede kıvrılmış yatan bir adam buldu. Adama yaklaştıklarında ölmüş olduğunu düşünüp birbirlerinin ellerine sıkı sıkı yapışarak çılgınlıkla kaçtılar. Kaçarken bir yandan da birbirlerine bağırarak bin bir türlü korkunç ve gizli saklı şey söylüyorlardı: "Galiba hayaleti peşimizden geliyor!" diye haykırıyordu büyük olan...” (GE, s.7, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

Asker bir zamanlar kendinin cesur olduğuna inanmaktadır.

“...Bir zamanlar cesur olduğuna inanırdı, bunun gibi daha başka güzel şeylere de. Askere yazıldığında en iyisini yaptığından emindi. Herkes savaşa mümkün olduğunca çok asker gerektiğini biliyordu. Yaptığı şeyi onlara söylediğinde annesi, babası ve kız kardeşi perişan olmuştu. Savaşta yitip gideceğinden korkmuşlardı...” (GE, s.54, Cesur Olmak).

3.1.4.7 Öz-Denetim

Kızlar ormana geri dönüp yatan adamın ölü olup olmadığını merak etmektedirler.

“...Ormana geri dönüp daha yakından bakmaktan başka çare yoktu. Bu gizem çözülmeliydi. Gerçekler ortaya çıkmalıydı...” (GE, s.8, Merak Duyabilmek).

Kızlar ormandan annelerinin mantar istediğini unutup kendi istediklerini yapmaktadırlar.

“...Annelerinin keçilere vermek için bir önlük dolusu mantar istediğini tamamen unutmuşlardı. Kıkırdayıp tırmanabildikleri kadar hızla tırmandılar...” (GE, s.9, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Adam orada kimin olduğunu merak etmektedir.

“...“Kim var orada?” diye seslendi adam...” (GE, s.12, Merak Duyabilmek).

Kızlar askerin elindekinin ne olduğunu merak etmektedir.

“.... Aklını kurcalayan daha önemli bir şey vardır hem. "Elinizde ne var?" diye sordu. Asker kafasını sesinin geldiği yöne çevirdi. Hemen cevap vermedi, bazı şeyleri kendine saklamanın daha iyi olup olmadığını tartıyordu sanki...” (GE, s.19, Merak Duyabilmek).

Pascal pikniğe gitmek yerine motorsikletin yan tarafına binmeyi tercih etmektedir.

“...Pascal yüzünü buruşturup daha bir vahşice pofurdadı. "Saçma sapan bir pikniğe gitmek istemiyorum! Yürüyün gidin, işim gücüm var!" "İşi varmış! Ne yapıyorsun ki kapıyı kırmaktan başka?" Pascal tıpkı bir prens gibi dikleşti. "Fabrice'i bekliyorum. Rıhtıma kadar motosikletin yan tarafına binebileceğimi söyledi..." (GE, s.31, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Coco askerin uğurlu eşeğinin onları ormana getirttiğini düşünüp hayrete düşmüştür.

“..."Belediye başkanı bile daha iyisini yapamazdı, Marcelle. Şansıma beni siz buldunuz; yoksa bu reçelle sütü hayatta yiyip içemezdim. Eşeğin uğurlu olduğunu söylemiş miydin, Coco?" "Evet, söylemiştiniz." Coco hayrete düşmüştü. "Eşek biz bulalım diye mi sizi buraya getirdi?" "Öyle herhalde!" Asker biraz daha yiyecek bulmak için etrafı yokladı..." (GE,s.35, Merak Duyabilmek).

Pascal askerin askerlik hikayelerini merak etmektedir.

“...Pascal Gümüş Eşekle ilgilenmedi ama tüyler ürperten savaş hikayeleri çok ilgisini çekmişti. Bir taşın üzerine oturup üşüyen ellerini ovuşturdu. Coco da yanına oturup kollarını dizlerine doladı. Marcelle ekmekle peyniri dilimlemek için babasının tıraş bıçağını kullandı; asker hikayesini anlatırken dördü sular damlatan ağaçların altında leziz bir ikindi atıştırmasını paylaştı..." (GE,s.69,Merak Duyabilmek).

Pascal askere merak ettiklerini sormaktadır.

“...Pascal öne doğru eğildi. "Neler gördünüz? Neler yaptınız? Makineli tüfek kullandınız mı? Kimseyi vurdunuz mu? Çöle gittiniz mi? Madalyanız var mı? El bombası attınız mı?"..." (GE, s.87, Merak Duyabilmek).

3.1.4.8 Evrenselcilik

Teğmen askerin onunla alay ettiklerini bildiği halde onlara adil davranmaktadır.

“...Ordu onu teğmen yaptı. Otuz adamın başına verdi. Bu adamlar genç, bıçkın ve fakirdi. Onun, yani teğmenlerinin, sıska ve gülünç olduğunu düşünüyorlardı. Bazen arkasından güldüklerini duyardı. Yine de onlara iyi davranmaya çalışırdı. Adil, anlayışlı ve güler yüzlü olmaya uğraşırdı. Ve böyle olduğu için adamları onu takdir etmeye başladı, onun onları takdir ettiği gibi. Diğer askerlere teğmenlerinin ne kadar düzgün bir delikanlı olduğunu anlatıp böbürlenirlerdi. Arkasından gülmeyi bırakmışlardı; artık onu kağıt oyunlarına çağırıyor, mektuplarındaki yazım yanlışlarını ona düzelttiriyorlardı. o da onların aylarca tok, sağlıklı ve hayatta kalabilmeleri için elinden geleni yapmıştı..."(GE,s.55, Eşitlik).

Kıtlıktan bunalan insanlar doğaya haykırmaktadır.

“...İçecek, yiyecek olmayan yerde kıtlık vardır. Bezginlik ve bıkkınlık kaplamış her yanı. Canlılar ayakta duracak halleri kalmadığından boylu boyunca yatıyormuş. Çorak ülkenin insanları ve hayvanları artık kızgın değilmiş. Kızgınlık çok yorucuymuş. Mahzun ve mağluplarmış, o kadar. "Gökyüzü bizi umursamıyor diye homurdanıyormuş insanlar. Her bir canlının kemikleri sayılıyormuş. Yine de insanların hepsi susuz bir hayatı kabul etmeye razı değilmiş. Bir sabah küçük bir grup hünnap ağacının dikenli gölgesinde toplanmış. Gökyüzüne şöyle güzel bir nutuk çekmenin vakti geldi diye düşünüyorlarmış. Yaptıklarının yanlış olduğunu görsünmüş. İsteddiği zaman, istediğini yapabileceğini düşünmeye hakkı yokmuş...” (GE, s.73, Çevreyi Koruma).

Eşek dünyanın daha iyi olmasını dilemektedir.

“...Eşek, karman çorman kafasını sallamış' "Bu beni mutlu etmiyor gökyüzü. Ben başkalarının acı çekmesinden zevk almam. Benim adıma bütün dünya acı çekeceğine ben acı çekerim daha iyi!”...” (GE, s.82, Güzelliklerle Dolu Bir Dünya).

Gökyüzü insanların iyi oldukları sürece doğanın da iyi olacağını söylemektedir.

“...Onlar sıkıntıları sırtlarında taşıdığı sürece söz veriyorum dünya gözlerine hep güzel görünecek. Çimleri zümrüt yeşili yapacağım, nehirleri engin ve derin. Kelebekler havayı allayıp pullayacak, kuşlar neşeyle şakiyacak. Muson yağmurlarını bir daha asla durdurmayacağım...”(GE, s.83, Güzelliklerle Dolu Bir Dünya).

3.1.4.9 İyilikseverlik

Coco ablasına bebeğinin kolunu kırdığını itiraf etmektedir.

“Serin bir bahar sabahı denizin yakınındaki ormanda iki kız çocuğu, gölgede kıvrılmış yatan bir adam buldu. Adama yaklaştıklarında ölmüş olduğunu düşünüp birbirlerinin ellerine sıkı sıkı yapışarak çığlıklarla kaçtılar. Kaçarken bir yandan da birbirlerine bağıra bağıra bin bir türlü korkunç ve gizli saklı şey söylüyorlardı: "Galiba hayaleti peşimizden geliyor!" diye haykırıyordu büyük olan. Küçüğüyse, "Bebeğinin kolunu kırdığım için özür dilerim!" diye bağıırıyordu. Büyüğü durdu, kardeşini de çekip durdurdu. "Villet'in kolunu senin kırdığını biliyordum!" diye bağıırdı. "Yalancı, bir de kırmamış gibi yapmıştın! Sana eşyalarımı dokunmamamı söylemiştim!" Küçük kız ağzını sıkı sıkı kapattı, söylediğine bin pişman olmuştu...” (GE, s.7, Dürüst Olmak).

Kızlar ormanda tanıştıkları aç akere yiyecek getirebileceklerini söylemektedirler.

“...Mösyö! Size yiyecek ve içecek bir şeyler getiririz. Bugün okula gitmemiz gerek ama daha sonra bir şeyler getirebiliriz. Ekmek ve reçel, biraz da limonata ya da gazoz ister misiniz?" Son birkaç gündür askerin

boğazından geçen tek şey bir avuç bisküvi ve çiğ damlalarıydı; dili damağı kurumuş, kurt gibi acıkmıştı...” (GE, s.18, Yardımsever Olmak).

Marcelle ile Coco mantar toplamaları gerektiğini hatırlayıp hemen oradan ayrılmaktadırlar.

“...Marcelle ile Coco yerinde duramayan, şirin suratlı keçi için bir önlük dolusu mantar toplamaları gerektiğini hatırlayınca mümkün olan en kısa sürede geri döneceklerine dair bin bir vaatle tepeden aşağı koşuştururken, asker, Gümüş Eşeği cebine atıp battaniyesine sarındı...” (GE, s.21, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Yusuf Ruth’un eşeği Fındık’a iyi bakmaktadır.

“...Yusuf’un Ruth’a verdiği sözü unutmayıp Fındık’a iyi bakıyorlarmış...” (GE, s.42, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Hancı Meryem’in halini görüp onlara ahırda yatabileceklerini söylemektedir.

“...Hancı eşeğin yanında sessizce dikilen Meryem'e bakmış. Hancı iyi bir adammış. Yardım etmeye çalışması gerektiğinin farkındaymış. "Hanın arkasında bir ahır var." demiş. "Çekinmeden kalabilirsiniz. Üzerinde yatabileceğiniz bir sürü taze saman var; hem başınızın üzerinde bir çatı olur, rüzgârdan korunursunuz. Elimden bu kadarı geliyor...” (GE, s.45, Yardımsever Olmak).

Teğmen askerlerine yardım etmektedir.

“...Ordu onu teğmen yaptı. Otuz adamın başına verdi. Bu adamlar genç, bıçkın ve fakirdi. Onun, yani teğmenlerinin, sıska ve gülünç olduğunu düşünüyorlardı. Bazen arkasından güldüklerini duyardı. Yine de onlara iyi davranmaya çalışırdı. Adil, anlayışlı ve güler yüzlü olmaya uğraşırdı. Ve böyle olduğu için adamları onu takdir etmeye başladı, onun onları takdir ettiği gibi. Diğer askerlere teğmenlerinin ne kadar düzgün bir delikanlı olduğunu anlatıp böbürlenirlerdi. Arkasından gülmeyi bırakmışlardı; artık onu kağıt oyunlarına çağırıyor, mektuplarındaki yazım yanlışlarını ona düzelttiriyorlardı. o da onların aylarca tok, sağlıklı ve hayatta kalabilmeleri için elinden geleni yapmıştı...”(GE,s.55, Yardımsever Olmak).

Fil kendisine verilen görevi yerine getirmek için çok uğraşmış ancak başarılı olamamıştır.

“...Ağır hakarete uğrayan fil hortumunu göğe dolayıp suyunu sıkmaya yeltenmiş. Ama fil göğü görebilse de ona dokunamıyormuş. Gökyüzü havadan ibaretmiş ve bir filin akıl almaz kuvveti bile muson yağmurunu sıkıp çıkartamazmış. Fil gece gündüz uğraşıp didinmiş, çünkü kendisine verilen herhangi bir görevi yerine getirememek hoşuna gitmiyormuş. Derken en sonunda yenilgiyi kabullenip utanç içinde dağdan aşağı ayaklarını sürüye sürüye inmiş...” (GE, s.76,Sorumluluk Sahibi Olmak).

Gökyüzü köpeğin sadık olduğunu belirtmektedir.

“...“Köpek” deyip iç geçirmiş gökyüzü, “bilirsin seni çok Severim, bazen çok sevimli olabiliyorsun. Ama senin de kusurların yok değil. Aptallık derecesinde sadıksın. Kendi fikrin yok!” “Kendi fikrin ne demek?” diye sormuş köpek. “Yenir mi? Gömülür mü? Kovalanır mı?” “Git başımdan köpekçik” demiş gökyüzü bıkkınlıkla...”(GE, s.79, Sadık Olmak).

Eşeğin ricası üzerine gökyüzü insanları bağışlamaktadır.

“...Muson yağmurlarını getirmedim, çünkü güzel bir evi hak eden kimsenin olmadığını düşündüm. Bütün kalpler çoraklaşmış sandım, onun için de çorak bir dünyaya müstahak olduklarını düşündüm. Ama senin kalbin öyle değilmiş be eşek. Affedilmeyecek şeylere katlanıyor ama yine de affediyorsun. Ve eğer sıradan bir eşek olan sen, merhamet ediyorsan uçsuz bucaksız gökyüzü olan ben de merhamet ederim elbette...” (GE, s.83, Bağışlayıcı Olmak).

Kızlar akşam olduğunu farkedip eve gitmeleri gerektiğini belirtmektedirler.

“...Akşam oluyor. Eve gitsek iyi olur. Yarın mümkün olduğunca erkenden yine geliriz...”(GE, s.89, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Kızlar önce evdeki işlerini bitirip ormana, askerin yanına gelmişlerdir.

“...Daha erken gelemediğimiz için özür dileriz. Babam mandırayı yıkamasına yardım etmemizi istedi, Fabrice de işini bitirmeden gelemedi. Acıkmışsınızdır. Size biraz yiyecek getirdik...”(GE, s.112, Sorumluluk Sahibi Olmak).

3.1.4.10 Geleneksellik

Meryem’in inancına göre bir eşek bebeği öptüğünde o bebek yaratıkların en asili olmaktadır.

“...Meryem gülümsemiş; çünkü bir eşek bir bebeği öptüğünde bebek bir eşeği yaratıkların en asili yapan özellikleri almış: Sabırlı, hoşgörülü, mütevazı, bağışlayıcı, komik, kibar ve cesur olacaktı. Tıpkı eşek gibi dingin bir zarafetle kutsanacaktı...” (GE, s.47, Geleneklere Saygılı Olmak).

Ruth eşeğin bebeği öptüğünü duyunca bebeğin dünyaya iyilik getireceğini söylemektedir.

“...Ruth koşup onları karşılamış. Kollarını Fındık'ın boynuna dolamış. Yeni doğan bebeği sevmiş. “Fındık onu öptü.” demiş Yusuf gururla. “Ah!” demiş Ruth sevinçle. “O zaman bu dünyaya iyilik getirecek, görürsünüz!”...” (GE, s.50, Geleneklere Saygılı Olmak).

Ruth hiçbir şeyin sonsuza dek yaşayamayacağına inanmaktadır.

“...Yusuf sundurmaya gelip Ruth'un yanında durmuş. Üzgün üzgün eşeğe bakmış. “Ah Ruth.” demiş. “Başın sağ olsun.” “Hiçbir şey sonsuza

dek yaşamaz, Yusuf.” diye karşılık vermiş Ruth. "Şanslı olanlar, öldükten sonra da hatırlananlardır..." (GE,s.51, Dindar Olmak).

Coco Marcelle’e güvenebilmek için ondan yemin etmesini istemektedir.

“...Marcelle cam gözlü balığı süzüyordu. "Eğer bizimle gelersen." dedi birdenbire, "Gördüklerini sır olarak saklamaya yemin edeceksin!" Coco ona döndü, dehşete kapılmıştı. "Marcelle!" "Hayatın üzerine yemin etmen gerek Pascal. Bu çok önemli." "Marcelle!" diye bağırdı Coco. "Yapma!" Pascal omuzlarını silkip kaygısızca gülümsedi..." (GE, s.63, Dindar Olmak).

İnsanlar kıtlık ve çoraklığı kabullenmektedirler.

“...İçecek, yiyecek olmayan yerde kıtlık vardır. Bezginlik ve bıkkınlık kaplamış her yanı. Canlılar ayakta duracak halleri kalmadığından boylu boyunca yatıyormuş. Çorak ülkenin insanları ve hayvanları artık kızgın değilmiş. Kızgınlık çok yorucuymuş. Mahzun ve mağluplarmış, o kadar. "Gökyüzü bizi umursamıyor diye homurdanıyormuş insanlar. Her bir canlının kemikleri sayılıyormuş. Yine de insanların hepsi susuz bir hayatı kabul etmeye razı değilmiş. Bir sabah küçük bir grup hünnap ağacının dikenli gölgesinde toplanmış. Gökyüzüne şöyle güzel bir nutuk çekmenin vakti geldi diye düşünüyorlarmış. Yaptıklarının yanlış olduğunu görsünmüş. İstediği zaman, istediğini yapabileceğini düşünmeye hakkı yokmuş..." (GE, s.73, Hayatın Bana Verdiklerin Kabullenmek).

İnsanlar kuraklığın son bulması için gökyüzüne yalvarmakta ancak gökyüzü ikna olmamaktadır. Bunun üzerine insanlar yenilgiyi kabul etmektedir.

“...İnsanlar öfkeyle biraz daha tepinmiş, Sonra ağlanacak halde yalvarıp yakarmış, terbiyeli olacaklarına söz vermişler ama gökyüzü ikna olmamış. İnsanların sözlerinden döndüklerini görmüşlüğü varmış. En sonunda insanlara dağdan aşağı gerisingeri inmekten başka yapacak bir şey kalmamış..." (GE, s.75, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Fil tüm gücüyle yağmur yağdırmaya çalışmış fakat başarılı olamamış,pes etmiştir.

“...Ağır hakarete uğrayan fil hortumunu göğe dolayıp suyunu sıkmaya yeltenmiş. Ama fil göğü görebilse de ona dokunamıyormuş. Gökyüzü havadan ibaretmiş ve bir filin akıl almaz kuvveti bile muson yağmurunu sıkıp çıkartamazmış. Fil gece gündüz uğraşıp didinmiş, çünkü kendisine verilen herhangi bir görevi yerine getirememek hoşuna gitmiyormuş. Derken en sonunda yenilgiyi kabullenip utanç içinde dağdan aşağı ayaklarını sürüye sürüye inmiş..." (GE, s.76,Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Teğmen sonunun geldiğini düşününce dualar ve beddualar mırıldanmaktadır.

“...Teğmen öfkeli bir çılgılık duydu, kulaklarının yanından mermiler geçti. Can havliyle başını kollarıyla kapattı. Sonu gelmişti, geleceğini biliyordu zaten. Acı dolu dualar, beddualar mırıldandı; gözleri yaşlarla

doluydu. Ölmek istemiyordu, hiç ölmek istememişti...”(GE, s.103, Dindar Olmak).

Asker tek çaresinin dua etmek olduğunu düşünmektedir.

“...Onu rahatsız eden kaçış planıydı. Durum zorlu ve tehlikeliydi, ama plan oldukça basitti. Askerin planla ilgili heyecanının altında işe yaramayacağına dair derin bir korku yatıyordu -bir şekilde, basitliğinden dolayı başarısız olacaktı. Yanılıyor olmayı umdu ve bunun için dua etti: Ummak ve dua etmekten başka yapabileceği hiçbir şey yoktu...” (GE, s.134-135, Dindar Olmak).

3.1.4.11 Uyma

Coco ablasının uyarısı üzerine korkmadığını kabullenmektedir.

“...Herkesin Coco dediği küçük kız ablasının kendisini nereye götürdüğünü fark edince bir cayırtı kopardı. Ayakların yere sıkı sıkı basıp, "Yapma!" diye ağladı. "Korkuyorum!" Ablası, "Korkmuyorsun!" diye homurdanınca Coco bunun doğru olduğunu içten içe kabul etmek zorunda kaldı...” (GE, s.9, İtaatkar Olmak).

Kralın isteği üzerine son iki senede doğmuş erkek çocukları kralın huzuruna götürmektedirler.

“...Bir prens gün gelir kralın tahtını ele geçirip kralı saraydan atabilirmiş; o zaman zavallı krala ne olurmuş? Sokaklara düşermiş, onca korkunç insanın arasına. Kral askerlerinin komutanını çağırmış. "Beytüllahim'e git!" demiş komutana. "Son iki senede doğmuş bütün bebekleri topl!" "Toplayıp ne yapalım, Majesteleri?" "Çuvallara koyup bana getirin!" diye cevap vermiş kral. "Çabuk olun!" Böylece komutan askerlerini alıp Beytüllahim'e doğru dörtlü yola çıkmış...” (GE, s.48, İtaatkar Olmak).

Pascal askeri görünce kibarca selam vermektedir.

“...Battaniyeye sarılmış adamın ağaçların altına bağdaş kurup oturduğunu görünce şaşırmıştı şaşırmasına ama perileri görse daha çok şaşırdı. "Bonjour, Mösyö." dedi nazikçe...” (GE, s.66-67, Kibarlık).

Asker kardeşlere getirdikleri yiyecekler için teşekkür etmektedir.

“...Kardeşler birbirlerine dik dik baktı. Asker peynirin parmaklarında kalan tadını yaladı. "Piknik için teşekkür ederim, Marcelle" dedi. "Bunları getirmeniz büyük incelikti...” (GE, s.89, Kibarlık).

Kızlar evdeki işleri bittikten sonra askerin yanına gitmektedirler.

“...Daha erken gelemediğimiz için özür dileriz. Babam mandırayı yıkamasına yardım etmemizi istedi, Fabrice de işini bitirmeden gelemedi. Acıkmışsınızdır. Size biraz yiyecek getirdik...”(GE, s.112, Sorumluluk Sahibi Olmak).

3.1.4.12 Güvenlik

Asker denizde yüzüp temizlendiğini söylemektedir.

“...Uzun yaz günlerinin gecelerinde yıldızların suyu öptüğü sarnıçta yüzerim; yüzümü yıkar, temizlerim önce bir pençemle, sonra ötekiyle, sonra da her ikisiyle ve işte o zaman, değmeyin keyfime...” (BA, s.12-14, Temiz Olmak).

Asker evine gidip hasta kardeşine yardım etmek istemektedir.

“...Adamın yüzü şöyle bir asıldı. "Eve gitmeye çalışıyorum. Kardeşim çok hasta. Daha on bir yaşında. Adı John. Doktorlar fazla yaşamaz diyor. Annem geceleri ateşler içinde uyanıp adımı sayıkladığını yazmış. Hemen eve gitmeliymişim.”...” (GE,s.15, Aile Güvenliği).

Asker savaş ilan edilince ülkesini korumak için her genç gibi askere yazılmıştır.

“...Savaş ilan edilince bütün arkadaşları gibi o da hemencecik askere yazıldı...” (GE, s.26, Ulusal Güvenlik).

Yusuf hamile olan Meryem için endişelenmektedir.

“...Yusuf kendisi için taşı, kumu dert etmiyormuş, ama Meryem yakında doğuracakmış ve Yusuf Beytullahim'e yapacakları uzun yürüyüşün onun için imkansız olduğunu düşünüyormuş...” (GE, s.40, Aile Güvenliği).

Yusuf ve Meryem kralın emri üzerine Beytullahim'e gitmek zorundadır.

“...”Biliyorum. Ama ona iyi bakacağım Ruth, sana söz veririm. Fındık benim tek umudum. Sayım için Beytullahim'e gitmezsem kral kim bilir neler yapar? Belki de beni hapse atar, o zaman Meryem'le bebeğe kim bakacak?”...” (GE, s.41, Aile Güvenliği).

Asker ulusu için askerliğe yazılmakta ve ailesi bu duruma üzülmemektedir.

“...Bir zamanlar cesur olduğuna inanırdı, bunun gibi daha başka güzel şeylere de. Askere yazıldığında en iyisini yaptığından emindi. Herkes savaşa mümkün olduğunca çok asker gerektiğini biliyordu. Yaptığı şeyi onlara söylediğinde annesi, babası ve kız kardeşi perişan olmuştu. Savaşta yitip gideceğinden korkmuşlardı...” (GE, s.54, Ulusal Güvenlik/Aile Güvenliği).

İnsanlar kıtlıktan bitap düşmektedirler.

“...İçecek, yiyecek olmayan yerde kıtlık vardır. Bezginlik ve bıkkınlık kaplamış her yanı. Canlılar ayakta duracak halleri kalmadığından boylu boyunca yatıyormuş. Çorak ülkenin insanları ve hayvanları artık kızgın değilmiş. Kızgınlık çok yorucuymuş. Mahzun ve mağluplarmış, o kadar. "Gökyüzü bizi umursamıyor diye homurdanıyormuş insanlar. Her bir canlının kemikleri sayılıyormuş. Yine de insanların hepsi susuz bir hayatı kabul etmeye razı değilmiş. Bir sabah küçük bir grup hünnap ağacının dikenli gölgesinde toplanmış. Gökyüzüne şöyle güzel bir nutuk çekmenin vakti geldi diye düşünüyorlarmış. Yaptıklarının yanlış olduğunu

görsünmüş. İstediyi zaman, istediğini yapabileceğini düşünmeye hakkı yokmuş...” (GE, s.73, Ulusal Güvenlik).

3.1.5 Lollipop- Christine Nöstlinger (Avusturya)

3.1.5.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Lollipop / Lollipop

Yazar: Christine Nöstlinger

Türkçe (Orijinal Dili: Almanca)

Çeviren: Süheyla Kaya

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.5.2 Schwartz değerler listesi’ne göre eserin çözümlemesi

Çizelge 3.6: Lollipop Değer Çözümlemesi

Lollipop Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	51	3	5,88
Başarı	51	4	7,84
Hazcılık	51	2	3,92
Uyarılma	51	3	5,88
Öz-Denetim	51	17	33,3
Evrenselcilik	51	2	3,92
Yardımseverlik	51	8	15,68
Geleneksellik	51	3	5,88
Uyum	51	2	3,92
Güvenlik	51	7	13,72

Güç değeri 3 sıklıkla %5,88; başarı değeri 4 sıklıkla %7,84; hazcılık değeri 2 sıklıkla %3,92; uyarılma değeri 3 sıklıkla %5,88; öz-denetim değeri 17 sıklıkla %33,3; evrenselcilik değeri 2 sıklıkla %3,92; yardımseverlik değeri 8 sıklıkla %15,68; geleneksellik değeri 3 sıklıkla %5,88; uyum değeri 2 sıklıkla %3,92 ve güvenlik değeri 7 sıklıkla %13,72 oranla eserde yer almaktadır.

L’de öz-denetim değeri sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değeri boyutları güvenlik ve yardımseverliktir. Hazcılık, uyum ve evrenselcilik değerlerinin sıklığı ise en az olanlarıdır.

3.1.5.3 Güç

Otorite sahibi olan anne çocuklarını korkutarak onlardan gerçeği öğrenmeye çalışmaktadır.

“...Lollipop’un annesi akşam çöplerin arasında kaz boynunu görünce çok şaşırdı. Ablası da, Lollipop da kaz boynu hakkında hiçbir şey bilmediklerine yemin ettiler. “Saçma,” diye bağırdı annesi. “İkinizden biri bu şeyi eve getirmiş olmalı!”...” (L, s.23, Otorite Sahibi Olmak).

Çocuklarına karşı otoriter olan anneden de üstün olan anneanneninin sözü dinlenmektedir.

“...Ablasının yüzü daha da çok kızardı. “Ben yapmadım, gerçekten ben yapmadım, yemin ederim,” diye yalvarıyordu. Yüzü pancar gibi olmuştu. “Kesin artık! Saçma sapan bir kaz boynu yüzünden böyle gülünç olmayın,” dedi büyükanne. “En iyisi, kokmaya başlamadan şu kahrolası çöp kovasını boşaltsın birisi!” Lollipop çöp kovasını kaptığı gibi aşağı götürdü...” (L, s.24, Otorite Sahibi Olmak).

Lollipop toplumdaki görünümünü koruyabilmek için ağladığında kendini gülmeye zorlamaktadır.

“...Lollipop, patates çuvalının üstünde oturduğu anlarda Karışık Otto'ya hak verirdi. Ama okulda biri, üstüne mürekkep döküldüğü ya da sınavdan bir aldığı için ağladığında, arkadaşları ona aşağılayıcı bir şekilde, "Amma sulugöz!" diyorlardı. O zaman Lollipop da aynı şekilde, "Amma sulugöz!" diyebiliyordu. Lollipop ağlayacağını hissettiği zamanlarda gülmeye başladılar. Bu, çok tuhaf, tiz ve kesik kesik bir gülme biçimi olsa da, ağlamaya karşı işe yarıyordu. Ama gene de, gözünden yaşlar akar ve Lollipop bunların gülmekten olduğunu ileri sürerdi...” (L, s.73, Toplumdaki Görünümünü Koruyabilmek).

3.1.5.4 Başarı

Lollipop Karışık Otto’nun fikirlerini önemsemektedir.

“...Lollipop şekerini yalarken, alacağı yeni adı düşündü. Ne kadar düşünürse düşünsün, yine de bir İtalyan kralı olarak yaşamını sürdürmek zorunda kalacağı sonucuna varıyordu, çünkü kimsenin aklına ona uygun bir ad gelmiyordu. Tam bu işten vazgeçmek üzereyken, Karışık Otto rafa yaslandı, ellerini göbeğinin üstünde kavuşturdu ve gülümseyerek, bir şeker kutusuna, bir Lollipop'a baktı, sonra da, "Hey, Lollipop, ne düşünüyorsun böyle kara kara?" dedi. İşte, böyle! Artık adı "Lollipop" olmuştu...” (L, s.15, Sözü Geçen Biri Olmak).

Gerçek adı Emanuel iken öğretmenine bile kendi istediği isimle- Lollipop- hitap ettirmesini başarmaktadır.

“... Üçüncü hafta Perşembe günü, okuma dersinin olduğu ikinci saatte öğretmeni pes etti. Sınıfta masal okuyorlardı ve Lollipop burnunu karıştırarak pencereden dışarı bakıyordu. Camın ötesinde, mavi bir gökyüzü ve üç küçük bulut dışında özel bir şey yoktu' okudukları masal da pek bir şeye benzemiyordu. O sırada, "Lollipop, dışarı bakmaktan vazgeç, dersi dinle ve burnunu karıştırma!" dedi öğretmen birdenbire. İşte, o olaydan sonra Lollipop derste hiç burnunu karıştırmadı, dışarı bakmadı ve hep derse katıldı. Öğretmeni de onu hep, "Lollipop" diye çağırdı...” (L, s. 17, Başarılı Olmak).

Fabrikanın büyümesi, fabrikanın başarılı olduğunu göstermektedir.

“...Ama bir süre sonra, büyükannenin içinde bulunduğu bina küçük gelmeye başladı; çünkü fabrika sürekli büyüyordu...” (L, s.30, Başarılı Olmak).

Lazım olduğu zaman kullanılmak için evde bırakılan parayı keyfi bir ihtiyacı için harcayan Lollipop, durum anlaşılmaması diye fişlerle oynar ve büyükannesi de durumu farketmeyince Lollipop rahatlamaktadır.

“...Lollipop rahat bir soluk aldı. Diğer fişleri tezgâhın altındaki çöp sepetine attı. 14.30, 3.20 ve 6.50 yazılı pusulayı cebine soktu. Eve geldiğinde onu çıkardı. 14.30'un yanına resim defteri, 6.50'nin yanına silgi, silgi, 3.20'nin yanına da kurşunkalem yazdı. Sonra da fişi eski para çantasının içindeki göze yerleştirdi. Akşam büyükannesi parayı sayıp fişi toplarken, Lollipop onu gözledi. Ancak büyükanne Lollipop'un fişini ayrıntılı incelemeyen yerine koydu. Lollipop'un içi rahatlamıştı...” (L,s.49, Başarılı Olmak).

3.1.5.5 Hazcılık

Eveline Kup Melbayı çok sevmekte ve Lollipop ile konuşmadan hızlıca dondurmasını bitirmektedir.

“...Lollipop onu parçalamaya çalışırken, dondurma ve krema kaptan dışarı taşıyordu. "Kup melba süper," diye belirtti Eveline. Başka bir şey söylemedi. Dondurmayı öyle hızla kaşıklıyordu ki, konuşmaya zamanı yoktu. Sert şeftali de ona sorun çıkarmamıştı. Kup melba yemeğe alışık görünüyordu...” (L, s.45, Zevk).

Lollipop dondurma yemeyi ve cam gözlü adamın oynadığı polisiye filmini çok sevmektedir.

“...Derken, ablasının dondurmasını yiyişini duydu Lollipop. Dondurma kaşığının kaseyi sıyırışını duydu. Bu ses onu can evinden vuruyordu. Ardından da tabanca seslerini duydu. Bugün televizyonda onun en sevdiği polisiye film oynuyordu. Cam gözlü adamın filmi...” (L, s.62, Zevk).

Zevklerinden birini yerine getiremeyen Lollipop Karışık Otto ile vakit geçirmeye gitmektedir.

“... Yine böyle cam gözlü adamın filmini kaçırdığı bir günün ertesinde Lollipop, aşağıya Karışık Otto'ya indi...” (L, s.65, Zevk).

3.1.5.6 Uyarılım

Lollipop ve ailesinin sıradan geçen hayatlarında, bir gün yemeklerinden karınca çıkması onların hayatına heyecan katmaktadır.

“...Çünkü ayda bir kez öğleden sonra yaşadıkları şeyler çok can sıkıcı. Lollipop için, ablası için, hatta babası için bile can sıkıcı. Bir keresinde kafeteryada sandviçin içinden karınca çıkması, yaşadıkları en heyecan verici şeydi. Fırınlanmış ölü bir karınca tabii ki...” (L, s.12, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

Fişlerdeki yazıları değiştirip büyükannesini kandırmaya çalışan Lollipop hayatına heyecan katmaktadır.

“...Lollipop rahat bir soluk aldı. Diğer fişleri tezgahın altındaki çöp sepetine attı. 14.30,3.20 ve 6.50 yazılı pusulayı cebine soktu. Eve geldiğinde onu çıkardı. 14.30'un yanına resim defteri, 6.50'nin yanına silgi, silgi, 3.20'nin yanına da kurşunkalem yazdı. Sonra da fişi eski para çantasının içindeki göze yerleştirdi. Akşam büyükannesi parayı sayıp fişi toplarken, Lollipop onu gözledi. Ancak büyükanne Lollipop'un fişini ayrıntılı incelemeyen yerine koydu. Lollipop'un içi rahatlamıştı...” (L,s.49, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

Borcundan rahatsız olan Lollipop sürekli onu düşünerek kendini heyecanlandırmaktadır.

“...İyi bir matematikçi olan Lollipop son haftalarda büyükannesinin çantasından kaç para aldığını kuruşuna kadar biliyordu. Tam iki yüz altmış beş şilini tutuyordu! Lollipop sık sık iki yüz altmış beş şilini düşünmek zorunda kalıyordu ve bu hiç de hoş bir duygu değildi...” (L, s.51, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

3.1.5.7 Öz-Denetim

Lollipop aynada kendine bakıp isminin ona yakışmadığını düşünerek ismini değiştirmeye karar vermektedir.

“... O gün Lollipop eve gitmiş, aynanın karşısına geçip uzun süre kendine bakmış, sonra da, “ Yok canım, benim hiç de bir İtalyan kralına benzer yanı yok. O zaman adımın Victor-Emanuel olarak kalmasına daha fazla razı olamam,” demişti kendi kendine. Lollipop bu önemli kararı bir öğleden sonra evde yalnızken vermişti...” (L, s.11, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Lollipop ismini değiştirmeye karar verdiğinden beri yeni adını bulmak için meraklanmaktadır.

“...Lollipop řekerini yalarken, alacaęı yeni adı dūřündü. Ne kadar dūřünürse dūřünsün, yine de bir İtalyan kralı olarak yařamını sürdürmek zorunda kalacaęı sonucuna varıyordu, çünkü kimsenin aklına ona uygun bir ad gelmiyordu. Tam bu iřten vazgeçmek üzereyken, Karıřık Otto rafa yaslandı, ellerini göbeęinin üstünde kavuřturdu ve gülümseyerek, bir řeker kutusuna, bir Lollipop'a baktı, sonra da, "Hey, Lollipop, ne dūřünüyorsun böyle kara kara?" dedi. İřte, böyle! Artık adı "Lollipop" olmuřtu...” (L, s.15, Merak Duyabilmek).

Lollipop yeni ismini kendine koyduktan sonra gerçek isimiyle seslenen öğretmenini dikkate almamaktadır.

“...Öğretmeni hep "Victor-Emanuel" diyordu ona. Lollipop'un sabrı tükenene dek böyle sürdü bu. "Victor" diye çağırıldığında yerinden kalkmadı' "Victor-Emanuel"den bir şey istendiğinde hiç cevap vermedi. iki haftadan fazla sürdü bu mücadele. Öğretmen matematik dersinin ortasında, Victor-Emanuel, elimde senin için harika bir çıkartma var. Zor bulunur bir şey!" dediğinde bile kılını kıpırdatmadı Lollipop. Oysaki o sıralarda bu çıkartmalardan topluyordu büyük bir tutkuyla. Öğretmenin kaldırıp gösterdiği çıkartma onda yoktu...” (L, s.16, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Lollipop kendi arkadaşını kendi seçmektedir.

“... Karışık Otto onu her zaman haklı bulurdu. İşte bu yüzden, “ iyi dost” olacak bir erkek arkadaş aramaya başladı Lollipop. Arkadaşları arasında buna uygun bir sürü çocuk vardı; ama Lollipop bambaşka birini dūřünüyordu. Çok başka birini!...” (L, s.19, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Lollipop yeşil bir lollipopu yalayıp incecik hale getirdiğinde karşısındaki insana istediği herşeyi yaptırabileceğine inanmaktadır.

“...Sabah yedide henüz ayılmamış oluyordu. Hem konuşkan olmaz, hem de apartman görevlisi kadın gibi ağır işitirdi. Yani, Lollipop sabahın yedisinde kalkıp da, bir çocuğa kesinlikle arkadaşlık teklif edemezdi. Hele bir tavukçuda, asla. Lollipop'a, bJraz gizemli ama ara Sıra kullandığı bir yolu denemekten başka bir seçenek kalmamıştı: Yeşil şekerden bakmak. Lollipop bunu tesadüfen keşfetmişti. Bunun için, üstünde LOLLIPOP / MADE IN USA yazılı yeşil bir şekere ihtiyacı vardı. Onu iki yanında özenle yalaması gerekiyordu. Öyle yalamalıydı ki, küçülmeden incelmeliydi. Sonra da, Lollipop bu ince şeffaf Lollipop'u bir gözüne tutup ötekini kısarak şekerin içinden kime bakmışsa, o kişi, Lollipop'un her istediğini yapıyordu. Hem de Lollipop ağzını bile açmadığı halde...” (L, s.26, Yaratıcı Olmak).

Lollipop'un isteği üzerine Tommi onunla arkadaşlık kurmaktadır.

“...Lollipop, Lollipop'unu ağzına soktu ve tezgâhın arkasına dolandı. Beyaz adam arka odanın kapısını açtı. Bir kanepede Tommi oturuyordu ' Miki Fare okuyor ve bir yandan da burnunu karıştırıyordu. "Seninle arkadaş olmak istiyorum," dedi Lollipop. "Sen istiyorsan, ben de isterim," dedi Tommi. Sonra oturup birlikte domino oynadılar ve bir sürü Miki Fare okudular..." (L, s.27, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Büyükanne çalıştığı fabrikanın şartları değiştirdiği takdirde yeni bir iş bulacaktır.

“...Böylesine büyük bir bina bugünden yarına bitecek değildi. İki yıl sürdü yeni fabrika binasının yapımı. Bu iki yıl boyunca Lollipop da büyükannesinden şunları dinledi: "Eğer taşınırlarsa, bensiz giderler! Üç saat çalışacağım diye, bir saat gidip bir saat gelemem. Zaten kibar da davranmıyorlar." Sonra da ekliyordu: "Eğer taşınırlarsa, kendime yeni bir iş ararım..." (L, s.30, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Lollipop kendini iyi yalanmış bir lollipopun kurtaracağına inanmaktadır.

“...Lollipop bu durumda kendisine yalnızca iyi yalanmış, şeffaf yeşil bir Lollipop'un yardım edebileceğini düşündü. Lollipop'u özenle hazırladı. Bu onun o güne dek hazırladıkları arasında en şeffaf ve en açık yeşil Lollipop oldu..." (L, s.38, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Lollipop ilgi çekmek için öksürmektedir.

“... Bu işin olması için aslında bana bakmaları gerekir diye düşündü Lollipop. Birden öksürmeye başladı. Korkunç bir öksürüktü; derin derin soluk alıyor, öğürür gibi sesler çıkarıyordu. Lollipop küçükken uzun süren bir bronşit geçirmişti. Örgü örenlerin ve televizyon izleyenlerin ilgisini çekmek için nasıl öksürüleceğini biliyordu..." (L, s.39, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Eveline gitmek istediği yeri öneri sunarak Lollipop'a tercih ettirmektedir.

“...Eveline ana caddedeki İtalyan Pastanesi'nin dondurmasının çok güzel olduğunu söyledi. Bu durumda Lollipop, Eveline'le İtalyan Pastanesi'ne gitti..." (L, s.45, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Lollipop son parası olduğunu bilerek o parayı Eveline'e vermeyi tercih etmektedir.

“...İki kup melbayı ödedikten Sonra tam lir şilin kalmıştı Lollipop'un cebinde. Günlerden salıydı ve Lollipop dün iyi bir harçlık almıştı. Büyükannesinden de boyama kitabı için ayrıca para almıştı. Lollipop'un canı sıkıldı. Ama, ertesi gün okulda Eveline ona menekşe mavisi gözleriyle bakıp, "Tatlı Lollipop'cuğum, bir silgiye ihtiyacım var; bana üç şilin borç verir misin?" dediğinde, cebindeki son şilini ona verdiği gibi, Egon'dan borç aldığı iki şilini de verdi..." (L, s.46, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Büyükannesinden gizlice aldığı paralar belli olmasın diye Lollipop fişleri değiştirmektedir.

“...Lollipop rahat bir soluk aldı. Diğer fişleri tezgahın altındaki çöp sepetine attı. 14.30,3.20 ve 6.50 yazılı pusulayı cebine soktu. Eve geldiğinde onu çıkardı. 14.30’un yanına resim defteri, 6.50’nin yanına silgi, silgi, 3.20’nin yanına da kurşunkalem yazdı. Sonra da fişi eski para çantasının içindeki göze yerleştirdi. Akşam büyükannesi parayı sayıp fişi toplarken, Lollipop onu gözledi. Ancak büyükanne Lollipop’un fişini ayrıntılı incelemeden yerine koydu. Lollipop’un içi rahatlamıştı...” (L,s.49, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Lollipop büyükannesinden habersiz aldığı paralardan rahatsız olmaktadır.

“...İyi bir matematikçi olan Lollipop son haftalarda büyükannesinin çantasından kaç para aldığını kurşuna kadar biliyordu. Tam iki yüz altmış beş şilin tutuyordu! Lollipop sık sık iki yüz altmış beş şilini düşünmek zorunda kalıyordu ve bu hiç de hoş bir duygu değildi...” (L, Kendine Saygısı Olmak).

Lollipop Tommi’nin arkadaşlığından rahatsız olup Otto’nun yanına gitmektedir.

“...Lollipop her zamankinden daha erken ayrıldı. Tommi’nin kamyonu sürekli elinde tutup, "benim arabam" deyip durmasına katlanamamıştı. Karışık Otto’ya gitti ve olup biteni ona anlattı. Elbette, "Eveline için çok para harcadım ve sonra da..." diye değil, "Sınıfımızda bir çocuk Eveline için öyle çok para harcadı ki..." diye anlattı. Karışık Otto can kulağıyla dinledi ve arada bir, "Şu kadınlar, insanın aklını başından alırlar!" diye mırıldandı. Sonunda Lollipop, "Peki, bu çocuk iki yüz altmış beş şilini ne yapsın?" diye sordu. "Çocuk büyükannesine gitsin, her şeyi itiraf etsin, parayı ona versin ve özür dilesin," dedi Otto. "Olmaz!" diye bağırdı Lollipop. "Bu sorunun itiraf etmeden, özür dilemeden halledilmesi gerekiyor." "Peki," dedi Karışık otto. "Eğer arkadaşın daha önce kabarık fişler çıkarmışsa, şimdi de çok düşük hesaplar çıkarabilir.” “ Harika bir fikir!” diye bağırdı Lollipop ve dükkandan hızla çıktı...” (L, s.52, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Büyükanne Bay Muster’in yanlış yaptığını düşünerek yarın onunla bu durumu konuşup düzeltmek istemektedir.

“...Büyükanne, Bay Muster’in kesinlikle yanlış hesap yaptığını, yarın erkenden yaşlı adama gidip, yanlışını ona açıklayacağını söyledi. "gen dürüst bir kadınıym," dedi. “ Kimseyi aldatmam!” Büyükanneyi bu düşüncesinden caydırmak mümkün olmadı. Üstelik olay bu kadarla da kalmadı. Lollipop annesi için de yünlü bir kilotlu çorap almıştı; çünkü havalar giderek soğuyordu. Yüz şilin ödemişti bu çorap için. Karışık Otto’dan da, "Süper indirim!" yazılı bir etiket almıştı. Otto’nun dükkânındaki peynir paketine yapıştırılmış bir etiket. Oysa o şimdi çorabın üstündeydi ve annesi buna çok sevinmişti...” (L, s.53, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Lollipop kendi konuşmak istediği konulardan bahsetmektedir.

“...Lollipop şekerini çekti ve yine konuşmaya başladı. Hatta, çok fazla konuştu. Söyleyecek çok şeyi vardı. Okuldan, yapacakları tatilden, yüzme havuzundan söz etti. Tommi'den ve tavukçudan da. ve uçurtmadan. Sonra Hofstetter'leri sordu. Ancak, külotlu çoraptan ve etten hiç söz etmedi...” (L, s.56, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Lollipop yalanmış lollipopun herşeyi yapabileceğine olan inancıyla kendine yaratıcı fikirler sunmaktadır.

“...Lollipop, Lollipop'unu indirdi. Lollipop'unun çok etkili olduğunu biliyordu, ama burada işe yaramamıştı işte. Bir yıl boyunca Lollipop'unu gözünde tutarak ortalıkta dolaşamazdı. Lollipop'tan gözlük takamazdı. Ya da tek göze takılan bir Lollipop-gözlük. "Benim gitmem gerek" dedi...” (L, s.88, Yaratıcı Olmak).

3.1.5.8 Evrenselcilik

Lollipop köpeklerden korktuğu için köpekleri sevmemezlik yapmayarak bu durumu sorgulamaktadır.

“...Kimi insan köpekleri Sever, kimisi Sevmez. Lollipop köpeklerden korktuğu için hangi gruba dahil olduğunu bilmiyordu. Eğer biri bir şeyden korkuyorsa, korktuğu şeyi sevmediğine karar veremez. Bazen şöyle düşünürdü Lollipop: Eğer köpeklerden korkmasam, onların kulaklarını okşar ve biraz da kuyruklarından çekerdim. Bazen de şöyle düşünürdü: Diyelim ki, köpeklerden korkmuyorum, gene de kötü kokuyorlar ve havlıyorlar; ayrıca tüy döküyorlar. Lollipop yalnızca büyük, havlayan ya da küçük ama ısırın köpeklerden değil, tatlı bakışlı, ipek tüylü, yumuşacık kuyruğu sallanan köpeklerden de korkuyordu. Hatta, apartman görevlisinin titrek finosundan bile. Üstelik bu fino, fare kadar bir şeydi; tek farkı bacaklarının uzun olmasıydı...” (L, s.57, Açık Fikirli Olmak).

Apartmanda adaletli bir şekilde oylama yapılmıştır.

“...Apartmanda, Lollipop ve oylamaya katılmayan ailesi dışında, yirmi iki kişi yaşıyordu. Oylama yirmi bire bir sonuçlandı. Lollipop lehine elbette. Böylece, Bay Rusika açık farkla yenilmişti...” (L,s. 98, Toplumsal Adalet).

3.1.5.9 İyilikseverlik

Lollipop'u çok seven Karışık Otto, onun oyuncağının bir parçası kaybolduğunda bulmak için yorucu gezinler yapmaktadır.

“... Otto, ya hep konuşmak, konuşmak ya da hep dinlemek, dinlemek istiyordu. Bu da Lollipop'a çok yorucu geliyordu. Ama oyuncağı için bir parça lazım olduğunda, onu gidip hurdacıda arayıp bulan Karışık Otto'ydu. Çünkü oyuncak parçaları hurdacılar da daha ucuzdu. Öğlen arasında uzun uzun o hurdacıdan bu hurdacıya dolaşmak da emekliliği gelmiş biri için yorucuydu elbette...” (L, s.18, Yardımsever Olmak).

Kendi için başlıklar ören ablası kardeşi Lollipop'u da düşünüp ona da örmeyi teklif etmektedir.

“... Sonra ablası geldi ve onun için yeşil beyaz çizgili, mavi bir başlık örmesini isteyip istemediğini sordu. Çünkü son zamanlarda en büyük merakı başlık örmektir. Lollipop, sarı kırmızı çizgili, mavi bir başlık istedi. Ablası başlığı gerçekten ördü de. Başlık harikaydı...” (L, s.41-42, Yardımsever Olmak).

Lollipop ve ailesi sorumluluklarını bilerek harcama yapmaktadırlar.

“...Şöyle diyebiliyordu: "Bu hafta ne yazık ki, elektrik ve gaz faturası gelecek!" O zaman Lollipop ve ablası daha az harçlık alıyorlardı. Bir başka pazartesi ise şöyle diyebiliyordu: "Fazla mesai ücretimi aldım!" O zaman da Lollipop ve ablası daha çok harçlık alıyorlardı. Lollipop şu ana kadar harçlığıyla rahatça idare etmişti. Fazla parası olunca, dondurma, çıkartma ya da yeni kırmızı kalem alıyordu. Parası az olunca ablasının kalemini alıyor, onun dondurmasını paylaşıyor ve çıkartma da almıyordu...” (L,s.44, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Lollipop Eveline'e yardımcı olmak için son parasını ona vermektedir.

“...İki kup melbayı ödedikten sonra tam lir şilin kalmıştı Lollipop'un cebinde. Günlerden salıydı ve Lollipop dün iyi bir harçlık almıştı. Büyükannesinden de boyama kitabı için ayrıca para almıştı. Lollipop'un canı sıkıldı. Ama ertesi gün okulda Eveline ona menekşe mavisi gözleriyle bakıp, "Tatlı Lollipop'cuğum, bir bilgiye ihtiyacım var; bana üç şilin borç verir misin?" dediğinde, cebindeki son şilini ona verdiği gibi, Egon'dan borç aldığı iki şilini de verdi...” (L, s.46, Yardımsever Olmak).

Lollipop büyükannesinden habersiz aldığı paraları düşünerek rahatsız olmaktadır.

“...İyi bir matematikçi olan Lollipop son haftalarda büyükannesinin çantasından kaç para aldığını kuruşuna kadar biliyordu. Tam iki yüz altmış beş şilin tutuyordu! Lollipop sık sık iki yüz altmış beş şilini düşünmek zorunda kalıyordu ve bu hiç de hoş bir duygu değildi...” (L,s.51, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Lollipop büyük annesinden gizlice aldığı paraları yerine nasıl koyacağını Otto'nun yardımıyla bulmaktadır.

“...Lollipop her zamankinden daha erken ayrıldı. Tommi'nin kamyonu sürekli elinde tutup, "benim arabam" deyip durmasına katlanamamıştı. Karışık Otto'ya gitti ve olup biteni ona anlattı. Elbette, "Eveline için çok para harcadım ve sonra da..." diye değil, "Sınıfımızda bir çocuk Eveline için öyle çok para harcadı ki..." diye anlattı. Karışık Otto can kulağıyla dinledi ve arada bir, "Şu kadınlar, insanın aklını başından alırlar!" diye mırıldandı. Sonunda Lollipop, "Peki, bu çocuk iki yüz altmış beş şilini ne yapsın?" diye sordu. "Çocuk büyükannesine gitsin, her şeyi itiraf etsin,

parayı ona versin ve özür dilesin," dedi Otto. "Olmaz!" diye bağırdı Lollipop. "Bu sorunun itiraf etmeden, özür dilemeden halledilmesi gerekiyor." "Peki," dedi Karışık Otto. "Eğer arkadaşın daha önce kabarık fişler çıkarmışsa, şimdi de çok düşük hesaplar çıkarabilir." "Harika bir fikir!" diye bağırdı Lollipop ve dükkandan hızla çıktı..." (L, s.52, Yardımsever Olmak).

Büyük anne dürüst bir kadın olduğu için Bay Muster'a gidip yapılan yanlış düzeltmek istemektedir.

"...Büyükanne, Bay Muster'ın kesinlikle yanlış hesap yaptığını, yarın erkenden yaşlı adama gidip, yanlış ona açıklayacağını söyledi. "Ben dürüst bir kadını," dedi. "Kimseyi aldatmam!" Büyükanneyi bu düşüncesinden caydırmak mümkün olmadı. Üstelik olay bu kadarla da kalmadı. Lollipop annesi için de yünlü bir kilotlu çorap almıştı; çünkü havalar giderek soğuyordu. Yüz şilin ödemişti bu çorap için. Karışık Otto'dan da, "Süper indirim!" yazılı bir etiket almıştı. Otto'nun dükkânındaki peynir paketine yapıştırılmış bir etiket. Oysa o şimdi çorabın üstündeydi ve annesi buna çok sevinmişti..." (L, s.53, Dürüst Olmak).

Apartman sakinleri Bay Rustika'yı düşünüp onun için para toplayıp onu sinemaya göndermektedirler.

"...Eline bir kese kâğıdı alıp, önce bahçedeki büyüklere gitti, sonra da penceredekilere. "Küçük bir bağış istiyorum," dedi. Karışık Otto, büyükanne, Bayan Leitgeb, Bierbaum'lar ve diğer kiracılar küçük bağışlarda bulundular. Epeyce para toplandı Bay Rustika'yı sinemaya göndermeye yetecek kadar. Onu yakındaki bir sinemaya gönderdiler. Öğle seansında, "Susunluk Vadisi" adında bir film oynuyordu..." (L, s.99, Yardımsever Olmak).

3.1.5.10 Geleneksellik

Lollipop incecik hale yalanarak getirilmiş yeşil bir lollipop ile baktığı herkese istediğini yaptırabileceğine inanmaktadır.

"...Sabah yedide henüz ayılmamış oluyordu. Hem konuşkan olmaz, hem de apartman görevlisi kadın gibi ağır işitirdi. Yani, Lollipop sabahın yedisinde kalkıp da, bir çocuğa kesinlikle arkadaşlık teklif edemezdi. Hele bir tavukçuda, asla. Lollipop'a, biraz gizemli ama ara sıra kullandığı bir yolu denemekten başka bir seçenek kalmamıştı: Yeşil şekerden bakmak. Lollipop bunu tesadüfen keşfetmişti. Bunun için, üstünde LOLLIPOP / MADE IN USA yazılı yeşil bir şeker ihtiyacı vardı. Onu iki yanında özenle yalaması gerekiyordu. Öyle yalamalıydı ki, küçülmeden incelmeliydi. Sonra da, Lollipop bu ince şeffaf Lollipop'u bir gözüne tutup ötekini kısararak şekerin içinden kime bakmışsa, o kişi, Lollipop'un her istediğini yapıyordu. Hem de Lollipop ağzını bile açmadığı halde..." (L, s.26, Geleneklere Saygılı Olmak).

Egon ev işlerinin kadın işi olduğunu düşünmektedir.

“...Çamaşırları makineden çıkarmak ve banyoya asmak zorunda olduğu için, kompozisyon ödevini evde yazamayacağını söylediğinde, "Çok komik, Lollipop, bu iş yalnızca birkaç dakika sürer," dedi öğretmeni. Çamaşır asmaktı söylediği, kompozisyon yazmak değil. Onu yalnızca bir kişi anlıyordu. Sınıftaki sıra arkadaşı Egon. "Lollipop," dedi arkadaşı, "senin ablan yok mu? Şöyle uzun boylu, sarışın? Senden en az iki yaş büyük bir ablan?" "Var, ne olmuş?" dedi Lollipop. "Ben bütün bu olanları anlayamıyorum," dedi Egon. Lollipop'a kendinin de çalışan bir annesi olduğunu, evde bir büyükannesinin bulunmadığını anlattı. Ama onların evinde bütün işleri ablası yapardı. "Birincisi, daha büyük olduğu için," dedi Egon, "ve ikincisi, ev işi kadın işi olduğu için!"..." (L, s.33, Geleneklere Saygılı Olmak).

Lollipop yalanmış yeşil lollipopun her şeyi yapabileceğine inanmaktadır.

“...Lollipop bu durumda kendisine yalnızca iyi yalanmış, şeffaf yeşil bir Lollipop'un yardım edebileceğini düşündü. Lollipop'u özenle hazırladı. Bu onun o güne dek hazırladıkları arasında en şeffaf ve en açık yeşil Lollipop oldu..." (L, s.38, Geleneklere Saygılı Olmak).

3.1.5.11 Uyma

Lollipop Eveline'in tercihine uyum sağlamaktadır.

“...Sonra garson kız geldi, ona küçük birer porsiyon ahududulu dondurma ısmarlayacaklarını sanıyordu Lollipop. Ama Eveline garsona, "Bir kup melba, lütfen," dedi. o zaman Lollipop da kendine bir kup melba istedi..." (L, s.45, İtaatkar Olmak).

Lollipop Evelin'e dayanamayıp onun isteğini kırmayarak ona son bir şilini vermektedir.

“...İki kup melbayı ödedikten sonra tam bir şilin kalmıştı Lollipop'un cebinde. Günlerden salıydı ve Lollipop dün iyi bir harçlık almıştı. Büyükannesinden de boyama kitabı için ayrıca para almıştı. Lollipop'un canı sıkıldı. Ama, ertesi gün okulda Eveline ona menekşe mavisi gözleriyle bakıp, "Tatlı Lollipop'cuğum, bir silgiye ihtiyacım var; bana üç şilin borç verir misin?" dediğinde, cebindeki son şilini ona verdiği gibi, Egon'dan borç aldığı iki şilini de verdi..." (L, s.46, Kibarlık).

3.1.5.12 Güvenlik

Kızının çocukları üzerindeki baskısına dayanamayan büyükanne olaya müdahale etmektedir.

“...Ablasının yüzü daha da çok kızardı. "Ben yapmadım, gerçekten ben yapmadım, yemin ederim," diye yalvarıyordu. Yüzü pancar gibi olmuştu. "Kesin artık! Saçma sapan bir kaz boynu yüzünden böyle gülünç olmayın," dedi büyükanne. "En iyisi, kokmaya başlamadan şu kahrolası çöp kovasını boşaltsın birisi!" Lollipop çöp kovasını kaptığı gibi aşağı götürdü..." (L, s.24, Aile Güvenliği).

Büyükanne zor geçinen kızına maddi anlamda destek sağlamaktadır.

“...Lollipop'un büyükannesi, bir elektronik eşya fabrikasının bürosunda temizlikçi olarak çalışıyordu. Her gün -cumartesi ve pazar dışında- sabah beşten sekize kadar süren üç saatlik bir işti bu. Lollipop'un büyükannesi, haftada on beş saatlik temizlik işinden kazandığıyla geçimini sağlayamazdı elbette. Ama büyükanne'nin ölen büyükbabadan kalan emekli aylığı da vardı. Emekli aylığı ve temizlik işinden aldığı parayla rahatça geçinebiliyordu. Hatta kızına da sık sık para veriyordu; çünkü Lollipop'un annesi kazandığıyla zor idare edebiliyordu...” (L, s.29, Aile Güvenliği).

Şirketinin taşınacağını öğrenen büyükanne kızına olan desteğini devam ettirebilmek için sürekli iş ilanlarına bakmaktadır.

“...Büyükannesi, şirketin ertesi gün taşınacağını söylediğinde Lollipop hiç tepki göstermedi. Büyükannesinin sürekli gazete ilanlarına bakmasını da umursamadı...” (L, s.30, Aile Güvenliği).

Lollipop o gün kendi sorumluluğunda olan ev temizliğini yerine getirmektedir.

“...Ama artık çok geçti. Yeşil Lollipop etkisini göstermişti. Lollipop, lollipopunu bıraktı, derin bir iç çekti ve mutfığa gitti. Tezgahın üstünde akşam yemeğinden kalan bulaşıklar duruyordu. Lollipop tabakları aldı, lavaboya koydu ve suyla duruladı. Sonra, ocağın arkasındaki duvara Sıçramış olan salça lekelerini bezle sildi. Sonra da, mutfak masasında yığılı duran, kararmış patates kabuklarını topladı ve çöp tenekesine attı. Tabaklara limonlu bulaşık deterjanını sıktı ve hepsini tertemiz yıkadı. Hatta mutfağın yerini bile sildi...” (L, s.41, Temiz Olmak).

Lollipop ablasının ona ördüğü başlığı kimsede göremeyince ablasına daha fazla değer vermeye başlamaktadır.

“...Sınıfında, kız kardeşinin ördüğü bir başlığı olan hiç kimse yoktu. Lollipop o günden sonra ablasının bacağına tekme atmadı...” (L, s.42, İyiliğe Karşılık Vermek).

Hastalanan Lollipop için büyükannesi eve doktor çağırmaktadır.

“... Ama Lollipop uzun süre uyumadı ve altı yeşil Lollipop'un altısını da incecik ve şeffaf olana dek yaladı. Sabaha kadar oturdu. Sonra, bitkin ve solgun bir şekilde, tek kelime etmeden yatakta otururken doktor geldi. Büyükannesi telefonla arayıp doktoru çağırmişti...” (L,s.55, Aile Güvenliği).

Köpekten korkan Lollipop’u büyükannesi teselli etmektedir.

“...Daha odanın ortasına gelmemişi ki, Lehmann yerinden fırlayıp odaya girdi ve yeşil şeker uçuşturdu. Bu kez sapıyla birlikte... “ İmdat," diye bağırdı Lollipop. "İmdat!" Büyükannesi koşarak geldi. Ama Lollipop'un köpeklerden korktuğunu bilmiyordu. Üstelik Lehmann çoktan odadan çıkmıştı. Lollipop imdat diye bağırınca, hole fırlamıştı. Lehmann böyle

çığlıklara dayanamıyordu. Lollipop bir süre büyükannesinin göğsünde hıçkırarak ağladı...” (L, s.62, Aile Güvenliği).

3.1.6 Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece- Odile Kayser (Çin)

3.1.6.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece/La Nuit Ou Le Sauva La Rivière

Yazar: Odile Kayser, Marc Buléon, Akiko Fukata

Türkçe (Orijinal Dili: Fransızca)

Çeviren: Ali Nesin

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.6.2 Schwartz değerler listesi’ne göre eserin çözümlenmesi

Çizelge 3.7: Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece Değer Çözümlemesi

Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	28	1	3,57
Başarı	28	2	7,14
Hazcılık	28	3	10,71
Uyarılma	28	3	10,71
Öz-Denetim	28	5	17,85
Evrenselcilik	28	2	7,14
Yardımseverlik	28	3	10,71
Geleneksellik	28	6	21,42
Uyum	28	1	3,57
Güvenlik	28	2	7,14

Güç değeri 1 sıklıkla %3,57; başarı değeri 2 sıklıkla %7,14; hazcılık değeri 3 sıklıkla %10,71; uyarılma değeri 3 sıklıkla %10,72; öz-denetim değeri 5 sıklıkla %17,85; evrenselcilik değeri 2 sıklıkla %7,14; yardımseverlik değeri 3 sıklıkla %10,71; geleneksellik 6 sıklıkla %21,42; uyum değeri 1 sıklıkla %3,57 ve güvenlik değeri 2 sıklıkla %7,14 oranla eserde yer almaktadır.

Geleneksellik değer boyutu ile öz-denetim değer boyutları eserde birbirleriyle uyumlu ve bağdaşık şekilde sıklığı en yüksek değer boyutları ile yer almaktadır. Uyum değeri ise eserde sıklığı en düşük değer boyutudur. ADKG’te değerler ve bu değerler arasındaki ilişkilerin içerik ve yapısına incelendiğinde; kişinin kùltürünün getirdiğı görenek ve görùřlerin kabulù, onlara bağlanma ve onlara saygı gösterme ile öz-denetim değerlerinden olan kendi amaçlarını seçme arasındaki ilişki dikkat çekmektedir.

Eserdeki tüm değerler ve kullanım biçimleri aşağıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

3.1.6.3 Güç

Güç değer bileşeni olan insanlar tarafından beğenilmek ADKG’de toplumsal konum ile birlikte verilmiştir.

“...Biz ona Yangçoğ derdik. Ressamdı...” (ADKG, s.8, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

3.1.6.4 Başarı

Toplumsal standartlara göre yeterlik göstererek kişisel başarı sağlamak/başarılı olmak ve sözü geçen biri olmak ADKG’de yer alan başarı değer boyutlarındandır.

“...Fırçalarını al eline Koca Yang, hep, ama hep derenin resmini yap...” (ADKG,s.15, Sözü Geçen Biri Olmak).

“...Dere birdenbire kahkahalar atarak akmaya ve çağlamaya başladı. İçinde gümüş renkli balıklar fışır fışır sesler çıkararak yüzüyorlardı. Sonra da Yangrüzgarın eğdiğı pırıl pırıl sazları, kuşları resmetti. Sayfaları yine defterinden koparıp rüzgara savurdu. Binlerce kuş geri gelip sazların aralarına yuva yaptılar. Son olarak yaşlı Yang kaplumbağaları resmetti. Sonra fırçalarını yerine koydu. Akşam olmuştu. Toprağa uzandı. Uyumadan önce dereye baktı. Eski günlerdeki gibi çok güzeldi...” (ADKG, s.19,21, Başarılı Olmak).

3.1.6.5 Hazcılık

Kişinin kendisi için zevk ya da duyumsal doyum elde etmesi ADKG’de yer alan hazcılık değer boyutu bileşenleri olarak yer almaktadır.

“...Üstüne oturduğı kaplumbağanın kabuğundan dört pul koparıp rastgele savurdu. Arkasından uzanıp uyuyakaldı...” (ADKG, s.11, Zevk).

“...Sonra fırçalarını yerine koydu. Akşam olmuştu. Toprağa uzandı. Uyumadanönc dereye baktı. Eski günlerdeki gibi çok güzeldi...” (ADKG, s.22, Zevk).

“... Sonra da Yang rüzgârın eğdiği pırıl pırıl sazları, kuşları resmetti...”
(ADKG, s.19, Zevk).

3.1.6.6 Uyarılım

ADKG’de yer alan değişken bir hayat yaşamak uyarılım değeri, tehdit edici olmaktan çok, elverişli, olumlu bir etkinleşme düzeyini sürdürmek için organizmik değişiklik ve uyarılma gereksiniminden doğar. Bu gereksinim, kendini yönetme değerleri altında yatan gereksinimlerle ilişkilidir.

“...Her zaman aktığı için, hiç kurumayacak sanmıştık. Suyunu içmemiz, balıklarını yememiz ve içinde yüzmemiz için kendini bize sunardı. Ama günden güne kararıyordu. Yosunlar ve balıklar yavaş yavaş yok oldu. Kuşlar uçup kayboldu. Ve sonunda dere akmamaya başladı. İşte o zaman insanlar da gittiler...”(ADKG, s.4, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

“...Çok sevdiği dereyi bu halde görmekten büyük üzüntü duyuyordu. Artık hiç resim yapmıyor, eline fırça bile almıyordu...” (ADKG, s.9, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

“...Uzakta kendini akıntıya bırakmış bir kaplumbağa gördü. Kabuğu ateşten simsiyah olmuştu...” (ADKG, s.22, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

3.1.6.7 Öz-Denetim

ADKG’de yer alan Öz-Denetim değer bileşenleri etkileşimsel özerlik ve bağımsızlık koşulları içinde kendi amaçlarını seçmeyi içermektedir.

“...Çok sevdiği dereyi bu halde görmekten büyük üzüntü duyuyordu. Artık hiç resim yapmıyor, eline fırça bile almıyordu...” (ADKG, s.9, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

“...Bir akşam YangÇoğ ayağa kalktı. Su birikintisine eğilip biraz su çekti. Sonra bir kase dolusu siyah mürekkep hazırlayıp çamurun üstüne döktü. Üstüne oturduğu kaplumbağanın kabuğundan dört pul koparıp rastgele savurdu. Arkasından uzanıp uyuyakaldı...” (ADKG, s.11, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

“...Bir ateş yakıp pulları alevlerin içine attı. Pullar ateşte sertleşti, çatladı, çizikler oluştu, yarıldı. YangÇoğ bekledi. Ateş söndüğünde pulları topladı...” (ADKG, s.15, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

“... Sonra da Yangrüzgarın eğdiği pırıl pırıl sazları, kuşları resmetti...”
(ADKG, s.19, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

“... Dereyi hatırladığı o güzel haliyle resmediyordu. Hızlı akıp çağıladığı yerlerine, gümüş renkli balıklarına kadar tüm ayrıntılarını resmetti. Defterinin sayfalarını doldurdukça onları koparıp önündeki su birikintisine atıyordu...” (ADKG, s.18, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

3.1.6.8 Evrenselcilik

Bütün insanların ve doğanın iyiliği için anlayışı da içeren evrenselcilik değer boyutu ADKG’de çevreyi koruma kaygısı olarak yer almaktadır.

“...Çok sevdiği dereyi bu halde görmekten büyük üzüntü duyuyordu. Artık hiç resim yapmıyor, eline fırça bile almıyordu...” (ADKG, s.9, Çevreyi Koruma).

“...Sadece bir kuş kalmıştı geriye. Her akşam çamurda kendine yiyecek arayan, uzun, sivri gagalı bir turna. Yaşlı adam ona bakıyordu...” (ADKG, s.6, Çevreyi Koruma).

3.1.6.9 İyilikseverlik

ADKG’de iyilikseverlik destekleyici toplumsal ilişkileri özendirici niteliktedir ve yardımseverlik ve sorumluluk sahibi olmak boyutlarıyla yer almaktadır.

“...Sadece bir kuş kalmıştı geriye. Her akşam çamurda kendine yiyecek arayan, uzun, sivri gagalı bir turna. Yaşlı adam ona bakıyordu...” (ADKG, s.6, Yardımseverlik).

“...Hızlı akıp çağıladığı yerlerine, gümüş renkli balıklarına kadar tüm ayrıntılarını resmetti. Defterinin sayfalarını doldurdukça onları koparıp önündeki su birikintisine atıyordu. Dere birdenbire kahkahalar atarak akmaya ve çağlamaya başladı. İçinde gümüş renkli balıklar fışır fışır sesler çıkararak yüzüyorlardı...” (ADKG, s.18-19, Sorumluluk Sahibi Olmak).

“...Sonra da Yang rüzgârın eğdiği pırıl pırıl sazları, kuşları resmetti. Sayfaları yine defterinden koparıp rüzgâra savurdu. Binlerce kuş geri gelip sazların aralarına yuva yaptılar...” (ADKG, s.19, Sorumluluk Sahibi Olmak).

3.1.6.10 Geleneksellik

Kişinin kültürünün getirdiği görenek ve görüşlerin kabulü, onlara bağlanma ve onlara saygı göstermeyi içeren geleneksellik değerleri ADKG’de geleneklere saygılı olmak boyutu ile yer almaktadır.

“...Bir akşam YangÇoğ ayağa kalktı. Su birikintisine eğilip biraz su çekti. Sonra bir kase dolusu siyah mürekkep hazırlayıp çamurun üstüne döktü. Üstüne oturduğu kaplumbağanın kabuğundan dört pul koparıp rastgele savurdu. Arkasından uzanıp uyuyakaldı...” (ADKG, s.11, Geleneklere Saygılı Olmak).

“...Bir ateş yakıp pulları alevlerin içine attı. Pullar ateşte sertleşti, çatladı, çizikler oluştu, yarıldı. YangÇoğ bekledi. Ateş söndüğünde pulları topladı. Çatlaklar ve çizikler arasında kurumuş liflerde şu sözler okunuyordu: “Fırçalarını al eline Koca Yangi hep, ama hep derenin resmini yap...” (ADKG, s.15, Geleneklere Saygılı Olmak).

“...Hızlı akıp çağıladığı yerlerine, gümüş renkli balıklarına kadar tüm ayrıntılarını resmetti. Defterinin sayfalarını doldurdukça onları koparıp önündeki su birikintisine atıyordu. Dere birdenbire kahkahalar atarak akmaya ve çağlamaya başladı. İçinde gümüş renkli balıklar fışır fışır sesler çıkararak yüzüyorlardı...” (ADKG, s.18-19, Geleneklere Saygılı Olmak).

“...Sonra da Yangrüzgarın eğdiği pırıl pırıl sazları, kuşları resmetti. Sayfaları yine defterinden koparıp rüzgara savurdu. Binlerce kuş geri gelip sazların aralarına yuva yaptılar...”(ADKG, s.19, Geleneklere Saygılı Olmak).

“... Çin ressamı resimlere hayat vermeyi bilirlerdi: Kağıdın üstüne çizer çizmez atları kaçar gider, dükkanın duvarına çizdikleri turna uzaklara uçmak için kanat çırpmaya başlar ve ta uzakta yaşlı Vang- Fo daha yeni kurumuş bir tablonun denizinde kayığıyla süzülürdü...”(ADKG, s.24, Geleneklere Saygılı Olmak).

“...Çin yazıtları uzmanı VivianeAlleton şöyle der: “Din adamları sorularını bir kaplumbağanın pullarına yazarlardı ve bir ateş çubuğuyla pulu ısıtırlardı. Pulun yüzeyinde oluşsan çatlaklardan sorunun yanıtı okunmaya çalışılırdı. Oluşan harfler, yapıları bakımından bugün kullanılan Çin harfleridir...”(ADKG, s.24, Geleneklere Saygılı Olmak).

3.1.6.11 Uyma

Uyma değerleri genellikle yakın başkaları ile günlük etkileşimde kendini kısıtlamayı vurgulamaktadır ve ADKG’de itaatkâr olma boyutu ile yer almaktadır.

“...Yaşlı ressam ateşin yazdıklarını yaptı. Mürekkepleri hazırladı, fırçaları çıkardı ve durmaksızın resim yapmaya başladı...” (ADKG, s.17, İtaatkâr Olma).

3.1.6.12 Güvenlik

ADKG’de yer alan güvenlik değerleri bireysel çıkarlardan çok geniş grup çıkarlarına (ulusal güvenlik) işaret etmektedir.

“...Her zaman aktığı için, hiç kurumayacak sanmıştık. Suyunu içmemiz, balıklarını yememiz ve içinde yüzmemiz için kendini bize sunardı. Ama günden güne kararıyordu. Yosunlar ve balıklar yavaş yavaş yok oldu. Kuşlar uçup kayboldu. Ve sonunda dere akmamaya başladı. İşte o zaman insanlar da gittiler...”(ADKG, s.4, Ulusal Güvenlik).

“...Bir ateş yakıp pulları alevlerin içine attı. Pullar ateşte sertleşti, çatladı, çizikler oluştu, yarıldı. YangÇoğ bekledi. Ateş söndüğünde pulları topladı. Çatlaklar ve çizikler arasında kurumuş liflerde şu sözler okunuyordu: “Fırçalarını al eline Koca Yangi hep, ama hep derenin resmini yap...” (ADKG, s.15, Toplumsal Düzenin Sürmesini İstemek).

3.1.7 Büyücünün Şapkası- Tove Jansson (Finlandiya)

3.1.7.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Büyücünün Şapkası / Trollkarlens Hatt

Yazar: Tove Jansson

Türkçe (Orijinal Dili: İsveççe)

Çeviren: Yıldız Samer

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.7.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi

Çizelge 3.8: Büyücünün Şapkası Değer Çözümlemesi

Büyücünün Şapkası Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	67	5	7,46
Başarı	67	5	7,46
Hazcılık	67	11	16,41
Uyarılma	67	4	5,97
Öz-Denetim	67	18	26,86
Evrenselcilik	67	1	1,49
Yardımseverlik	67	4	5,97
Geleneksellik	67	3	4,47
Uyum	67	5	7,46
Güvenlik	67	10	14,92

Güç değeri 5 sıklıkla %7,46; başarı değeri 5 sıklıkla %7,46; hazcılık değeri 11 sıklıkla %16,41; uyarılma değeri 4 sıklıkla %5,97; öz-denetim değeri 18 sıklıkla %26,86; evrenselcilik değeri 1 sıklıkla %1,49; yardımseverlik değeri 4 sıklıkla %5,97; geleneksellik 3 sıklıkla %4,47; uyum değeri 5 sıklıkla %7,46 ve güvenlik değeri 10 sıklıkla %14,92 oranla eserde yer almaktadır.

BŞ’de öz-denetim değeri sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değeri boyutları güvenlik ve hazcılıktır. Gelenekselcilik ve evrenselcilik değerlerinin sıklığı ise en az olanlarıdır.

Eserdeki tüm değeri ve kullanım biçimleri aşağıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

3.1.7.3 Güç

Mumiş Snork’un sözünü dinleyip susmaktadır.

“...Mumiş coşmuştu. "Öyle mi?" dedi. "Bana göreyse tam bir pislik. " Snorki ağlamaya başladı. "Kapa çenenizi " dedi Snork tehditkar bir ifadeyle, "Yoksa ben kapatırım." "Tamam tamam" dedi Mumiş şaşkınlıkla. "Sadece şaka yaptım. Beni bu kadar sevdiğinizi bilmiyordum"... "(BŞ, s.30, Otorite Sahibi Olmak).

Mumi Anne ve Mumi Baba başlarına bela olan şapkadan kurtulmaları gerektiğine karar verdiler.

“...Bu ara kirpi gayet ciddi bir ifade ve acı dolu bir yüzle kapıyı açıp dışarı çıktı. Artık şapkadan sular akmiyordu, yalnız verandada küçük bir göl oluşmuştu. Her tarafta yabancı sözcükler vardı. Bütün bu olanlar Mumi Babayla anneye anlatıldığında, işin çok ciddi olduğunu anlayıp şapkanın yok edilmesine karar verdiler. Şapkayı dikkatle yuvarlayıp nehrin sularına attılar...” (BŞ, s.38, Otorite Sahibi Olmak).

Snif’in deniz kıyısına gelme durumlarından memnun olmayanları Mumi Baba susturmuştur.

“... “Yine mi deniz kıyısı?” diye mızırdandı Snif. “Başka bir yere gidemez miyiz?” “ Kapatın çenenizi” dedi baba sert bir sesle. “ Anne yüzecek...Hadi gidiyoruz.”Mumi Anne hemen yanlarına alacakları şeyleri toplamaya başladı...” (BŞ, s.48, Otorite Sahibi Olmak).

Mumik Baba havanın bozulması üzerine ne yapacaklarını düşünen çocuklara susmalarını söylemektedir.

“...Barometre şaka yapar gibi değildi. Havadaki hafif pusun yerini, gri-sarı bir sis almıştı. Ufukta da tuhaf bir karartı vardı. "Hemen eve dönmeliyiz" dedi Snork. "Hayır hemen dönmeyelim!" diye yalvardı Snorki. "Adanın öteki tarafını daha tam gezemedik! Yüzmedik bile!" “ Biraz daha kalıp ne olacak görelim.” Dedi Mumiş. "Adayı daha yeni keşfetmişken hemen eve dönersek yazık olur." “ Fırtına koparsa hiç gidemeyiz.” Dedi Snork. "Harika!" diye bağırdı Snif. “ Hep burada kalalım!" “ Susun çocuklar!" dedi Mumik Baba. “ Biraz düşünmeliyim.” Deniz kıyısına indi, burnunu kaldırıp havayı kokladı, başını dört bir yana çevirdi, alnını kırıştırdı...” (BŞ,s.61, Otorite Sahibi Olabilmek).

Mumi ailesi buldukları değerli eşyalarla zengin olmuşlardır.

“... Her biri, diğerrinin bulduğına hayran oldu! Mumi ailesi birdenbire zengin olmuştu. En çok da gemi başı süsü ve büyülu küreyi sevdiler...” (BŞ, s.79, Zengin Olmak).

3.1.7.4 Başarı

Snork şapkanın içine girmek isteyen Mumiş’e şapkaya girmesi için başkasını kandırmalarını önermektedir.

“...Şapkanın altında mı?” dedi Snork. "Evet! " Bir süre düşündükten sonra ikisi birden: "Evet ya, işte o..." diye bağırdılar. "Hadi!" dedi Snork. Veranda’ya çıktılar, dikkatle şapkaya yaklaştılar. “ Sıradan bir şapka gibi” dedi Snork. “ Yalnız çok büyük!” “ Peki, beni bunun değıştirdiğini nereden bileceğiz?” dedi Mumiş. “Ben bir daha onun içine girmem.” “O zaman kandırıp bir başkasını sokalım” dedi Snork...” (BŞ, s. 32, Zeki Olmak).

Mumiş Kum Aslanını yakalamıştır.

“...O kadar çok kızmıştı ki gerçekten de üç, belki de iki buçuk saniye sürmüştü gömülmesi. "Çabuk kapağı ver!" diye bağırdı Mumiş. Kumu eşeledi, kavanozun kapağını takıp var gücüyle kapadı. Daha sonra kavanozu kumdan çıkarıp, yuvarlayarak evin yolunu tuttular. Kum Aslanı deliler gibi bağıırıp çağırıyor ama sesi kavanozun içinde boğuluyordu. "Öfkelendiğinde ne de korkunç oluyor" dedi Snork. "Dışarı çıkarsa vay halimize!" "Çıkamazzz" dedi Mumiş sakince. "Umalım da çıktığında başka bir şeye dönüşmüş olsun!" Eve döndüklerinde Mumiş üç uzun ısıık çalarak arkadaşlarını çağırırdı (Üç uzun ısıık; inanılmaz bir şey oldu demekti). Değışik yönlerden koşarak gelip kavanozun başında toplandılar. "Ne var bunun içinde?" diye sordu Snif. "Kum Aslanı" dedi Mumiş gururla. "Öfkeli bir Kum Aslanı. Biz yakaladık." "Ne kadar da cesursunuz!" dedi Snorki hayranlıkla. "Onu şapkanın içine atacağız" dedi Snork. "Tıpkı benim dönüştüğüm gibi o da, hayalet bir hayvana dönüşecek" dedi Mumiş. "Senin amacın ne?" dedi Hemul. "Biraz daha açık anlatır mısın?" "Bu şapkanın içine saklandığım için başka bir şeye dönüştüm" dedi Mumiş. "Uzun uzun düşünüp bu sonuca vardık..." (BŞ, s.35, Başarılı Olmak).

Mumiş, Mumrik ve Snork herşeyi dönüştüren kırmızı suyu bulmuşlardır.

“... "Her şey yolunda mı?" diye bağırdı. "Yolunda" diye cevapladı Mumiş, sıgılıkta, kumsalın üzerinde yürümeye başladı. Şapkadan nehre karanlık bir su akıyordu. Bu her şeyi dönüştüren kırmızı suydı. Mumiş bir parmağını bu suya batırıp, dikkatle yaladı. "İşte bak" diye söylendi. "Bu şerbet! Demek ki bundan sonra, istediğimiz kadar şerbet elde edebiliriz, şapkaya su doldu, hop, al sana şerbet." “ Ee, aldın mı onu?” diye endişeyle bağırdı Mumrik. “ Geliyorum! Dedi Mumiş. Kuyruğına bağladığı Büyücünün Şapkası’yla birlikte sıgılıkta yürüdü...” (BŞ, s.40-41, Başarılı Olmak).

Kumsala güvenli bir sığınak yapmışlardır.

“...Macera’yı kumsala çektiler. Ormanın kenarında yelkenden ve battaniyelerden hızla bir sığınak yaptılar. Mumi anne bu sığınağın kenarlarını yosunla kapladı. Snork içini su basmasın diye etrafına bir ark kazdı...” (BŞ, s.62, Zeki Olmak).

Snork Memluk’u yakalama amacına ulaşp başarılı olmuştur.

“...Diğerleri de tempo tuttular. Memluk birden sırt üstü yattı, kocaman karnı suyun üstüne geldi. Dünya da bundan daha büyük bir karın olamazdı. “İşte bu kadar” dedi Snork. “Onu yakaladım!” “Evet!” dedi kız kardeşi gururla...” (BŞ, s.95, Başarılı Olmak).

3.1.7.5 Hazcılık

Mumrik’in mızık sesini duyan Mumiş, sese doğru koşmaya başlamıştır.

“...Mumiş pencere kenarına tırmandı, küçük ayaklarını bastığı yere dikkat ederek aşağı indi. Islak toprakta Mumrik'in bıraktığı izler açıkça görülüyordu. Mumrik bir ileri bir geri sıçrayarak ilerlemiş olduğundan bu izleri sürmek o kadar da kolay değildi. İzler bazen birbirleriyle kesişiyordu. "Çok neşeli olmalı" diye düşündü Mumiş," arada bir de takla atmış." Burnunu kaldırarak etrafı dinledi. Uzaktan bir yerden Mumrik'in ağız mızıkasının sesini duydu. En neşeli şarkısını çalıyordu: "Bütün küçük hayvanlar kuyruklarına fiyonk takarlar." Küçük Mumiş müzik sesinin geldiği yöne doğru koşmaya başladı...” (BŞ, s. 12, Zevk).

Mumiş, Mumrik ve Snork Büyücünün Şapkasının yaptıklarıyla eğlenmektedirler.

“...Aman ne harika bir şeydi. Cesaret edip ağaçların tepelerine kadar yükseldiler. Mumiş kendi bulutunu babasının çalışma odasının penceresine kadar alçalttı! "Kukeluki!" diye bağırdı (O kadar coşmuştu ki, bağırmak için daha zekice bir şey bulamamıştı). Mumi Baba anılarını yazmaya ara verip pencereye doğru koştu. "Kuyruğuma iyilik sağlık!" diye bir çılgılık attı. "Kuyruğuma iyilik sağlık!" Başka da bir şey diyemedi. “Anılarının bir bölümünü buna ayırırsın" dedi .Mumis. "Daha sonra bulutunu mutfak penceresine sürerek, annesine bağırdı. Yahni pişiren annesinin çok acelesi vardı. “Gene ne buldun, Mumişim benim?” dedi. “Dikkat et de yere düşme!” O ara, bahçede kalan Mumrik’le Snork yeni bir oyun bulmuşlardı. Bulut parçalarını son sürat birbirlerine doğru sürüyor, yumuşak birer yastık gibi puf diye çarpıştırıyorlardı. Bulutun üzerinden düşen kaybediyordu...” (BŞ, s.20, Zevk).

Misk Faresi mağarada olmaktan keyif almıştır.

“...Mağaraya giren Misk Faresinin keyfi yerine gelmişti. Battaniyesini yere serdi, üzerine oturdu, oturur oturmaz da düşünmeye başladı. Yaklaşık iki saat düşündü. Her taraf sessiz, sakindi. Mağaranın tavanındaki bir yarıktan üzerine güneş ışığı dökülüyordu. Arada bir ışığı takip ederek yer değiştirdi. "Bundan sonra hep burada kalacağım" diye düşündü. Etrafta dolaşıp konuşmak, ev yapmak, yemek pişirmek, mal sahibi olmak ne de saçmaydı. Hoşnut bir ifadeyle yeni evine bakınırken, mağaranın en

dip köşesindeki Büyücünün Şapkası gözüne ilişti. "Çöp kutusu" dedi kendi kendine. "Demek burada bir çöp kutusu var! Eh, bir işe yarar işte." Bir süre düşündükten sonra biraz uyumaya karar verdi..." (BŞ, s.45-46, Zevk).

Mumiş Ailesi yataklarını zevklerine göre düzenlemişlerdir.

"... " Orada mı uyuyacağız?" dedi Mumiş hevesle. " Tabii" dedi anne. " Neşeniz yerine gelmeden de eve dönmeyin." Mağaraya heyecanla yerleştiler. Tam ortaya gaz lambasını koydular. Her biri kendi yatma zevkine göre bir çukur kazıp yatağını içine yaptı. Yiyeceklerini altı parçaya böldüler; üzümlü kekler, balkabağı püresi, muzlar..." (BŞ, s.83, Zevk).

Mumi Baba çocukları balık tutmaya götürmektedir.

"... Sonra da çokbilmiş bir edayla: " Balığa çıkıyoruz" dedi. " Uyandır milleti, ben teneyi hazırlayacağım!" Islak kumların üzerinden geçerek Mumi Babanın yaptığı iskeleye çıktı. Bir süre denize bakarak kokladı. Deniz çarşaf gibiydi, yağmur damlaları üzerinde minik halkalar oluşturunuyordu. Snork içini çekerek, iskeledeki küçük kulübeden balık takımları kutusunu çıkardı. Islakla Mumrik'in av şarkısını çalarak av için hazırlık yaptı. Diğerleri geldiğinde her şeyi hazırlanmıştı. "Nihayet gelebildiniz" dedi Snork. "Hemul tekneye kürekleri yerleştir. " "Balığa çıkmak zorunda mıyız?" dedi kız kardeşi Snorki. "Balık tutarken hem heyecanlı bir şeyler olmuyor hem o küçük levreklerle çok yazık..." (BŞ, s.89, Zevk).

Mumi Anne çocukların evde olmamasını fırsat bilip evde keyifle işlerini halletmektedir.

"... Bu ara, evin içinde dolaşıp duran Mumi Annenin keyfi yerindeydi. Dışarıda ince bir yağmur çiseliyordu. Her yere huzur ve sessizlik hakimdi. "İşte bu ya!" dedi kendi kendine. "Oh! İyi ki mağaraya yollamışım onları!" Biraz temizlik yapacaktı. Çorapları, elma kabuklarını, tuhaf taşları, çam yapraklarını ve daha bu tür bir sürü şeyi toplamakla başladı işe..." (BŞ, s.90, Zevk).

Hemul bazen olağandışı şeyler yaşanması gerektiğini söylemektedir.

"... "Annem de bizi merak etmiştir" diye ekledi. "Yani eve mi gidelim demek istiyorsun?" dedi Snif. " Evet, hem balığı gösteririz" dedi Snork. " Eve gidiyoruz" diye karar verdi Hemul. "Bazen olağandışı şeyler yaşanmalı fakat fazla uzatmamak kaydıyla." ... (BŞ, s. 95, Hayattan Tat Almak).

Hemul Memluk'u yiyerek mutlu olmuştur.

"... Tam o sırada Mumi ailesi ve arkadaşları verandada açtıkları bir kapıdan dışarı çıktı. Çıkar çıkmaz da, Memluk'un yedide birini çoktan yemiş mutlu bir Hemul gördüler..." (BŞ, s.103, Zevk).

Mumiş ve Snif Büyücünün Şapkasının yarattıklarıyla eğlenmişlerdir.

“...Bir daha onu da, Büyücünün Şapkası'nı da Mumi Vadisi'nde gören olmadı. Garko bahçeyi terk eder etmez, renkler tekrar eski sıcaklığına kavuştu. Yazın kokularıyla birlikte arıların vızıltıları da geri döndü. "Nihayet su şapkadan kurtulabildik" dedi Mumi Anne. "Bir kez olsun, hayırlı bir işe yaradı." "Ama bulutlarımız çok güzeldi" dedi Snif. "Ormanda Tarzancılık oynamak da" dedi Mumiş..." (BŞ, s.118, Zevk).

Bütün vadi Mumi Baba'nın getirdiği içkileri tatmışlardır.

“...Mumi Baba kokteyl dolu fiçıyı yuvarlayarak bahçenin ortasına getirdi. Herkes bardağını, kasesini, matarasını, deniz kabuklarını alarak Mumi Babanın yanına koştu. Bütün vadi Hoflan ve Hiflan şerefine "Hurra! Hurra! Hurraa" sesleriyle çınladı. "Hize de Huyya!" dediler Hoflan ve Hiflan. Kadehlerini tokuşturdular..." (BŞ, s.131, Zevk).

Mumi Baba müzik kutusunu bahçeye getirerek herkesin eğlenmesine vesile olmuştur.

“...Mumi Baba müzik kutusunu bahçeye getirdi ve çalmaya başladı. Bir anda bütün vadi dansa kalktı. Sıçradı, hopladı, kanat çırpı..." (BŞ, s.132, Zevk).

3.1.7.6 Uyarılım

Mumiş Büyücünün Şapkasının içinde değişime uğramıştır.

“...Diğerleri başlarını iki yana sallayıp gözlerini Mumiş'e diktiler. Zavallı Mumişçik. Büyücünün Şapkasının içinde çok tuhaf bir yaratığa dönüşmüştü. Bedenindeki bütün büyük şeyler küçülmüş, küçük şeyler de büyümüştü. Ne hale gelemediğini gören tek kişi de kendisiydi. "Şaşırdınız değil mi?" dedi Mumis. Uzun, çarpık bacaklarıyla onlara doğru birkaç adım attı. "Nereye saklandığımı hayatta bilemezsiniz" dedi. "Senin nerede saklandığın bizi hiç ilgilendirmiyor" dedi Snork. "Şaşırmaya gelince, seninki kadar tuhaf birine şaşırmamak elde değil." "Bana niçin bu kadar kötü davranıyorsunuz" dedi Mumis üzüntülü bir sesle..."(BŞ, s.28, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Mumiş'in dış görünüşündeki değişimler kendi dahil gören herkesi şaşırtmaktadır.

“... "Sen Mumiş değilsin" dedi Snorki nefretle. "Onun minicik kulakları vardı, seninkiler tava gibi!" Mumiş ellerini şaşkınlıkla başına götürdü, kocaman buruşuk, iki çirkin kulak geldi ellerine. "Ben... Ben Mumiş'im diye şaşkınlıkla bağırdı. Bana inanmıyor musunuz?" "Mumiş'in küçük güzel bir kuyruğu vardı, seninki süpürge gibi" dedi Snork. Doğruydu da! Mumiş titreyen ellerini arkasına götürüp kuyruğunu yolladı. "Senin gözlerin patates gibi" dedi Snif. "Mumiş'inkiler küçük, sevecendi!" "Doğru" dedi Mumrik. "Sen bir sahtekarsın!" diye son noktayı koydu Hemul. "Hiçbiriniz mi bana inanmıyorsunuz?" diye hıçkırdı Mumiş..." (BŞ, s.31, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Mumiş değişeceğini bildiği halde şapkanın içine girmeye cesaret etmiştir.

“...O kadar çok kızmıştı ki gerçekten de üç, belki de iki buçuk saniye sürmüştü gömülmesi. "Çabuk kapağı ver!" diye bağırdı Mumiş. Kumu eşeledi, kavanozun kapağını takıp var gücüyle kapadı. Daha sonra kavanozu kumdan çıkarıp, yuvarlayarak evin yolunu tuttular. Kum Aslanı deliler gibi bağırp çağırıyor ama sesi kavanozun içinde boğuluyordu. "Öfkelendiğinde ne de korkunç oluyor" dedi Snork. "Dışarı çıkarsa vay halimize!" "Çıkamazzz" dedi Mumiş sakince. "Umalım da çıktığında başka bir şeye dönüşmüş olsun!" Eve döndüklerinde Mumiş üç uzun ıslık çalarak arkadaşlarını çağırdı (Üç uzun ıslık; inanılmaz bir şey oldu demekti). Değişik yönlerden koşarak gelip kavanozun başında toplandılar. "Ne var bunun içinde?" diye sordu Snif. "Kum Aslanı" dedi Mumiş gururla. "Öfkeli bir Kum Aslanı. Biz yakaladık." "Ne kadar da cesursunuz!" dedi Snorki hayranlıkla. "Onu şapkanın içine atacağız" dedi Snork. "Tıpkı benim dönüştüğüm gibi o da, hayalet bir hayvana dönüşecek" dedi Mumiş. "Senin amacın ne?" dedi Hemul. "Biraz daha açık anlatır mısın?" "Bu şapkanın içine saklandığım için başka bir şeye dönüştüm" dedi Mumiş. "Uzun uzun düşünüp bu sonuca vardık..." (BŞ, s.35, Cesur Olmak).

Adada gezerken karşılaşılanların heyecan verici olduğu belirtilmektedir.

“... Adanın öteki tarafında parlak sırtlarını denize dönmüş keskin kayalıklar vardı. Bunların arasında, küçük kumsallar, denizkızlarının gizli dans pistleri ya da dalgaların sanki demir bir kapıyı döver gibi gümbürdediği, gizem dolu yarıklarla karşılaşabilirdiniz. Bazen kayalıkların arasında karşınıza küçük bir mağara çıkar, bazen anaforsu küçük havuzlara rastlardınız. Tuhaf şeyler bulmaktan daha heyecanlı bir şey olamazdı. Bunları denizin ellerinden almak da hiç de kolay değildi...” (BŞ, s. 72, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

3.1.7.7 Öz-Denetim

Mumiş Snif horladığı için onunla uyumak yerine Mumrikle uyumayı tercih etmektedir.

“... Ama Snif felaket horluyor” dedi Mumiş, “Mumrik’le uyusam olmaz mı?”...” (BŞ, s. 9, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Snif’e merdivenden inmek zor geldiğinden evinin penceresinden ip sarkıtarak bu duruma çözüm bulmuştur.

“...Snif uykulu gözlerini ovuşturduktan sonra ip merdivenden aşağı indi (Evin taş merdivenlerinden inmek çok zahmetli olduğundan her pencereden bir ip merdiven sarkıyordu...)” (BŞ, s.13, Yaratıcı Olmak).

Mumiş, Mumrik ve Snif dağın tepesine çıkmaya karar vermişlerdir.

“...Baksana Mumiş, aklıma iyi bir fikir geldi" dedi Mumrik. "Dağın tepesine kadar tırmanıp oraya ilk çıkanın biz olduğumuzu gösteren bir işaret koymaya ne dersin?" "Harika!" diye bağırarak Snif, en öne geçmek için acele etti..." (BŞ, s.14, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Snif şapkanın ne yapılacağını merak etmektedir. Mumi Baba da çöp kutusu yapılabileceğini önermektedir.

“... “Peki, şimdi bu güzel şapkayı ne yapacağız?” diye sordu Snif. “Çöp kutusu yapın” dedi Mumi Baba ve anılarını yazmak için ikinci kattaki odasına çıktı...” (BŞ, s.18, Merak Duyabilmek/ Yaratıcı Olmak).

Mumiş ve Snork bulutun kime ait olduğunu merak etmekte ve annelerinden habersiz bir parçasını incelemektedirler.

“... “ Bu kimin bulutu?” dedi Snif. “ Verandaya nasıl geldi?” Mumiş başını iki yana salladı: “ Böyle tuhaf bir şeyi de ilk defa görüyorum” dedi. “ En iyisi anneme soralım.” “ Hayır, sormayalım” dedi Snork. “ Kendimiz araştıralım.” Bulut parçalarından birini yere indirip inceledi...” (BŞ, s.19, Merak Duyabilmek, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Mumrik ve Snork yeni bir oyun bulmuşlardır.

“...Aman ne harika bir şeydi. Cesaret edip ağaçların tepelerine kadar yükseldiler. Mumiş kendi bulutunu babasının çalışma odasının penceresine kadar alçalttı "Kukeluki!" diye bağırdı (O kadar coşmuştu ki, bağırarak için daha zekice bir şey bulamamıştı). Mumi Baba anılarını yazmaya ara verip pencereye doğru koştu. "Kuyruğuma iyilik sağlık!" diye bir çılgılık attı. "Kuyruğuma iyilik sağlık!" Başka da bir şey diyemedi. “Anılarının bir bölümünü buna ayırırsın” dedi .Mumis. "Daha sonra bulutunu mutfak penceresine sürerek, annesine bağırdı. Yahni pişiren annesinin çok acelesi vardı. “Gene ne buldun, Mumişim benim?” dedi. “Dikkat et de yere düşme!” O ara, bahçede kalan Mumrik’le Snork yeni bir oyun bulmuşlardı. Bulut parçalarını son sürat birbirlerine doğru sürüyor, yumuşak birer yastık gibi puf diye çarpıştırıyorlardı. Bulutun üzerinden düşen kaybediyordu...” (BŞ, s.20, Yaratıcı Olmak).

Snork Memul’a yeni bir şey biriktirmesi için fikirler sunmaktadır.

“...Durdu kederden kırışan yüzünü onlara çevirdi. Hemul'un omzuna şefkatle dokunan Snorki: "Sevgili Hemul, bak ne düşündüm" dedi. "Başka bir şey biriktirmeye ne dersin, yepyeni bir şey?" "Eh olabilir" dedi Hemul. Suratı höl6 asıktı; çünkü o kadar çok üzgünken birdenbire sevinmek uygun olmazdı. "Örneğin kelebek?" dedi Mumiş. “İmkansız” diye söylendi Hemul, “baba tarafından kuzenim kelebek koleksiyonu yapıyor. Onu hiç sevmem.” “İpek şerit biriktirsen?...” dedi Snorki. Hemul burnunu kıvırdı...” (BŞ, s.24-25, Yaratıcı Olmak).

Mumiş altın sarısı olan kelebeğin önemini merak etmektedir.

“... “Bunun anlamı ne ki? Dedi Mumiş. “ Daha önce hiç altın sarısı kelebek görmedim.” “Altın sarısı, sade sarıdan daha iyidir” dedi Snorki. “Bekle de gör!”...” (BŞ, s.26, Merak Duyabilmek).

Mumi Anne ve Mumi Baba şapkanın verdiği zararlardan ötürü onu nehrin sularına atmaktadır.

“...Bu ara kirpi gayet ciddi bir ifade ve acı dolu bir yüzle kapıyı açıp dışarı çıktı. Artık şapkadan sular akılmıyordu, yalnız verandada küçük bir göl oluşmuştu. Her tarafta yabancı sözcükler vardı. Bütün bu olanlar Mumi Babayla anneye anlatıldığında, işin çok ciddi olduğunu anlayıp şapkanın yok edilmesine karar verdiler. Şapkayı dikkatle yuvarlayıp nehrin sularına attılar...” (BŞ, s.38, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Mumi Ailesi Misk Faresinin uzaktan bağırarak gelip geçmesinin sebebini merak etmektedir.

“... En arkadan gelen Snif peşi sıra altı tane oyuncak bot sürüklüyordu. “Sence Misk Faresi bir halt karıştırmış mıdır?” diye fısıldadı Mumiş. “Umarım karıştırmamıştır” diye fısıldayarak cevap verdi Mumrik. “İçimde bir huzursuzluk var ya hadi bakalım!” Birdenbire durdular, Mumi Babanın oltasının sopası neredeyse Hemul’un gözüne giriyordu. “Bu çığlık da ne?” dedi Mumi Anne. Bütün bir orman vahşi bir çığlıkla sarsılıyordu. Onlara doğru son sürat koşan biri vardı, dehşet dolu çığlıklar atıyordu. “Saklanın!” diye bağırdı Mumi Baba. “Bir canavar geliyor!” Ama daha onlar saklanmaya fırsat bulamadan Misk Faresi görüldü, gözleri dışarı fırlamış, bıyıkları diken diken olmuştu. Kollarını sallıyor bağırarak anlaşılması imkansız bir şeyler söylüyordu. Çok öfkelenmişti ya da korktuğu ya da korktuğu için öfkelenmişti belliydi. Mumi Vadisi’ne doğru yuvarlanarak kayboldu...” (BŞ, s.49, Merak Duyabilmek).

Mumiş ve Mumrik kumların üzerindeki izlerin kime ait olduğunu merak etmektedir.

“... Ama kumların üzerinde sanki biri dans etmiş, hoplayıp zıplamış gibi tuhaf izler vardı. “Bütün bunlar Misk Faresinin ayak izleri mi?” dedi Mumiş hayretle. “ Ayak izleri olduğundan pek de emin değilim” dedi Mumrik...” (BŞ, s.50, Merak Duyabilmek).

Mumik Baba ve ailesi ufuktaki tuhaf karartıyı merak etmektedir.

“...Barometre şaka yapar gibi değildi. Havadaki hafif pusun yerini, gri-sarı bir sis almıştı. Ufukta da tuhaf bir karartı vardı. “Hemen eve dönmeliyiz” dedi Snork. “Hayır hemen dönmeyelim!” diye yalvardı Snorki. “Adanın öteki tarafını daha tam gezemedik! Yüzmedik bile!” “ Biraz daha kalıp ne olacak görelim.” Dedi Mumiş. “Adayı daha yeni keşfetmişken hemen eve dönersek yazık olur.” “ Fırtına koparsa hiç gidemeyiz.” Dedi Snork. “Harika!” diye bağırdı Snif. “ Hep burada kalalım!” “ Susun çocuklar!” dedi Mumik Baba. “ Biraz düşünmeliyim.” Deniz kıyısına indi, burnunu kaldırıp havayı kokladı, başını dört bir yana çevirdi, alnını kırıştırdı...” (BŞ,s.61, Merak Duyabilmek).

Mumiş, Hatifnatların Memul’un peşinde olup olmadıklarını merak etmektedir.

“...Hatifnatlar sanki bir şey arar gibiydi. Her yeri karıştırıyorlardı, yanık kokusu da gittikçe artıyordu. Birdenbire Hemul’un uyuduğu köşede toplandılar. “Sence Hemul’un mu peşindeler?” diye sordu Mumiş endişeyle...” (BŞ, s.67, Merak Duyabilmek).

Snif güvenliği gördüğü için yanyana oturan ailesinin ortasına oturmuştur.

“... “Faydası olmaz” dedi Mumi Baba. “Üzerimize o battaniyeleri alıp güneşin doğmasını bekleyelim.” Yan yana kumsala oturdular. Snif daha güvenli olduğunu düşündüğünden ortaya oturdu...” (BŞ, s.68, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Snorki herkesi kıskandıracak bir şeyi bulmanın peşindedir.

“...Snorki burundaki kayaların arasında dolaşıyordu. Yanık kâküllerini deniz zambaklarından yaptığı bir tacın altına gizlemişti. Herkesi kıskandıracak bir şey bulmanın peşindeydi. o şeyi, herkesi hayran bıraktıktan sonra Mumiş'e hediye edecekti (tabii bu kendi güzelliğine güzellik katacak bir şey değilse). Taşların ve kayaların arasında ilerlemeye çalışırken, bir yandan da rüzgarda uçmasın diye tacını tutuyordu. Hafif de olsa hala rüzgar vardı. Denizin o öfkeli yeşil rengi yerini sakın bir maviye bırakmıştı. Dalgalar tehditler savurarak değil, neşeyle köpürüyordu. Snorki kumların üzerinde emekleyerek dikkatle araştırmaya başladı. Ne yazık ki deniz yosunları, saz ve dal parçalarının dışında bir şey yoktu. Umut ettiği şeyi bulma konusunda karamsarlığa kapılsa da araştırmaya devam etti...” (BŞ, s.76, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Mumrik Snork'un altınlarının ne yapılacağını merak etmektedir.

“...Uzaktaki ıssız ada batan güneşin altında parlıyordu. “Snork'un altınlarını ne yapacaksınız çok merak ediyorum?” dedi Mumrik. “Çiçek tarhlarının etrafını süsleriz” dedi Mumi Anne. “Tabii büyük parçalarla, küçükleri de çöpe atarız.” Sonra herkes sustu...” (BŞ, s.81, Merak Duyabilmek).

Memluk'un boyu merak edilmektedir.

“...Mumi Vadisi'nin o güne kadar görmediği büyüklükte bir ateş yaktılar. Memluk bir güzel kızartıldı ve burnuna kadar yenildi. Uzun süre Memluk'un ne kadar büyük olduğu tartışıldı. Boyu merdivenlerden odunluğa kadar mıydı? Yoksa leylaklara kadar mı?...” (BŞ, s.104, Merak Duyabilmek).

Mumiş Snif'e diğerlerinin yalnız kalmak istediklerini söylemektedir.

“... “Bensiz mi?” dedi Snif. “Bazen yalnız kalmak istersin” dedi Mumiş. “Henüz bunları anlamayacak kadar küçüksün. Ötekiler nerede?” “Hemul mantar toplamaya gitti” dedi Snork. “Misk Faresi de hamağını içeri taşıyor, artık geceleri soğuk oluyormuş, annenin de bugün pek tadı yok.” “Üzgün mü? öfkeli mi?” diye sordu Mumiş. “Sanırım üzgün” dedi Snork...” (BŞ, s.125, Bağsız Olmak).

3.1.7.8 Evrenselcilik

Snork'i balığa çıkacaklarını söyleyen Mumi Baba'ya levreklere yazık olduğunu söylemiştir.

“... Sonra da çokbilmiş bir edayla: “ Balığa çıkıyoruz” dedi. “ Uyandır milleti, ben teneyi hazırlayacağım!” Islak kumların üzerinden geçerek Mumi Babanın yaptığı iskeleye çıktı. Bir süre denize bakarak kokladı. Deniz çarşaf gibiydi, yağmur damlaları üzerinde minik halkalar oluşturunuyordu. Snork içini çekerek, iskeledeki küçük kulübeden balık takımları kutusunu çıkardı. Islakla Mumrik’in av şarkısını çalarak av için hazırlık yaptı. Diğerleri geldiğinde her şeyi hazırlanmıştı. "Nihayet gelebildiniz" dedi Snork. "Hemul tekneye kürekleri yerleştir. " "Balığa çıkmak zorunda mıyız?" dedi kız kardeşi Snorki. "Balık tutarken hem heyecanlı bir şeyler olmuyor hem o küçük levreklerle çok yazık..." (BŞ, s.89, Çevreyi Koruma).

3.1.7.9 İyilikseverlik

Mumiş’in anne ve babası Mumi Vadisine yeni gelenleri dostça evlerinde ağırlamışlardır.

“...Bir zamanlar bu nehirde bir sürü maceraya yelken açmışlardı. Her seyahatlerinde yeni arkadaşlar edinmiş, Mumi Vadisi’ne onlarla birlikte dönmüşlerdi. Mumiş’in anne babası, bu yeni gelenleri dostça karşılamış, yatmaları için yatak sermiş, sofralarında yer açmışlardı...” (BŞ, s.12, Yardımsever Olmak).

Kanarya olarak gözüken balıklar, balık olduklarını dürüstçe ifade etmektedirler.

“...Mumrik bir süre düşündükten sonra, "Sanırım bir sakıncası yok... Yalnız böylesi büyük bir sırrı saklamak için daha çok küçük" dedi. "Evet" dedi Mumiş ciddi bir ifadeyle. "Biliyor musun, annemle babama anlatmayacağım bir şeyi ilk defa yapıyorum." Mumrik şapkayı kucağına aldı ve nehir boyunca eve doğru yürümeye başladı. Köprüye geldiğinde birden durdu. "Ne oldu?" diye endişeyle fısıldadı Mumiş. "Kanaryalar!" dedi Mumrik. "Köprünün korkuluğunda üç sarı kanarya var. Gecenin bu saatinde yuvalarından çıkmış olmaları çok tuhaf." "Ben kanarya değilim" diye öttü en baştaki" "Ben balığım." "Biz üç namuslu balığız" diye öttü diğeri. Mumrik basını salladı: "Gördün mü şu şapkanın marifetlerini?" dedi..." (BŞ, s.42, Dürüst Olmak).

Mumiş yakın arkadaşı Mumrik’in ne zaman döneceğini merak etmektedir.

“...Mumrik çadırını toplarken, Mumiş hüzünlü gözlerle onu izledi. "Gittiğin yerde uzun süre mi kalacaksın?" diye sordu. "Hayır" dedi Mumrik. "Baharın ilk günü dönüp pencerenin altında ısıklık çalacağım. Bir yıl dediğin ne ki, çabuk geçer." "Yaa" dedi Mumiş. "Güle güle..." (BŞ, s.121, Gerçek Arkadaşlık).

Ormandaki herkes çantayı aramaya yardım etmektedir.

“...Haber yayılır yayılmaz, vadide, ormanda, dağda, denizde hummalı bir faaliyet başladı. Ormandaki bütün canlılar çantayı aramaya koyuldu. Yalnızca çok yaşlılar ve hastalar evlerinde kaldı...” (BŞ, s.127, Yardımsever Olmak).

3.1.7.10 Geleneksellik

Balık kendini namuslu olarak tanıtmaktadır.

“...Mumrik bir süre düşündükten sonra, "Sanırım bir sakıncası yok... Yalnız böylesi büyük bir sırrı saklamak için daha çok küçük" dedi. "Evet" dedi Mumiş ciddi bir ifadeyle. "Biliyor musun, annemle babama anlatmayacağım bir şeyi ilk defa yapıyorum." Mumrik şapkayı kucağına aldı ve nehir boyunca eve doğru yürümeye başladı. Köprüye geldiğinde birden durdu. "Ne oldu?" diye endişeyle fısıldadı Mumiş. "Kanaryalar!" dedi Mumrik. "Köprünün korkuluğunda üç sarı kanarya var. Gecenin bu saatinde yuvalarından çıkmış olmaları çok tuhaf." "Ben kanarya değilim" diye öttü en baştaki "Ben balığım." "Biz üç namuslu balığız" diye öttü diğeri. Mumrik basını salladı: "Gördün mü şu şapkanın marifetlerini?" dedi..." (BŞ, s.42, Mahremiyet).

Misk Faresi herşeyden uzaklaşıp huzurlu bir hayat sürmek istemektedir.

“... “Biliyorum, biliyorum” diye sözünü kesti Mumi Baba. “Burası öyle sakın bir yer sayılmaz. Hamağın ipi de her geçen yıl biraz daha inceliyor...” “İncelmemeli” dedi Misk Faresi. “Hadi düştüğümde ölsem gene neyse ama ya düştüğümü başkaları gördüyse! Artık ıssız bir yere çekilip her şeyden uzak sakın, huzurlu bir hayat sürmek istiyorum. Bu benim kesin kararım.” “ Vay be” dedi Mumi baba hayranlıkla...”(BŞ, s. 45, Ilımlı Bir Hayat).

Misk Faresi sakın bir hayat yaşamayı tercih etmektedir.

“...Mağaraya giren Misk Faresinin keyfi yerine gelmişti. Battaniyesini yere serdi, üzerine oturdu, oturur oturmaz da düşünmeye başladı. Yaklaşık iki saat düşündü. Her taraf sessiz, sakindi. Mağaranın tavanındaki bir yarıktan üzerine güneş ışığı dökülüyordu. Arada bir ışığı takip ederek yer değiştirdi. "Bundan sonra hep burada kalacağım" diye düşündü. Etrafta dolaşıp konuşmak, ev yapmak, yemek pişirmek, mal sahibi olmak ne de saçmaydı. Hoşnut bir ifadeyle yeni evine bakınırken, mağaranın en dip köşesindeki Büyücünün Şapkası gözüne ilişti. "Çöp kutusu" dedi kendi kendine. "Demek burada bir çöp kutusu var! Eh, bir işe yarar işte."Bir süre düşündükten sonra biraz uyumaya karar verdi..." (BŞ, s.45-46, Ilımlı Bir Hayat).

3.1.7.11 Uyma

Snorki Mumiş'in ricasını geri çevirmemektedir.

“... “Biraz birlikte uçabilir miyiz?” diye sordu Mumiş, Snorki'ye. “ Memnuniyetle” dedi Snorki, bulutunu Mumiş'in bulutuna yanaştırdı...” (BŞ, s.21, Kibarlık).

Mumiş Snork'un ona kızması üzerine onun söylediklerini yapmaktadır.

“...Mumiş coşmuştu. "Öyle mi?" dedi. "Bana göreyse tam bir pislik. " Snorki ağlamaya başladı. “Kapa çeneni “ dedi Snork tehditkar bir ifadeyle, “Yoksa ben kapatırım.” "Tamam tamam" dedi Mumiş

şaşkınlıkla. "Sadece şaka yaptım. Beni bu kadar sevdiğinizi bilmiyordum"... "(BŞ, s.30, İtaatkar Olmak).

Kum Aslanı Mumış'ın İsteğini yerine getirmektedir.

"... "Çukurundan çıkıp şurada yap da, nasıl yaptığını daha iyi görelim" diye kavanozu gömdüğü yeri işaret etti Mumis. "Yok ya, sizin gibi veletler için gösteri mi yapacağım?" dedi Kum Aslanı alaycı bir ifadeyle. Dedi ama hırsını da yenemedi. Şu ukalalara ne kadar hızlı ve ne kadar güçlü olduğunu gösterecekti. Aşağılayıcı mimiklerle çukurundan çıktı, büyük bir cakayla, "Nereye demiştin?" dedi. "Buraya." diye işaret etti Mumış. Kum Aslanı omuzlarını şöyle bir doğrulttu, göğsünü şişirdi. "Açılın!" diye bağırdı..." (BŞ, s.34, İtaatkar Olmak).

Mumi Anne gelen misafirleri nasıl rahat ettireceğini düşünmektedir.

"...Mumi Anne iç çekti. "İşte şimdi ayvayı yedik" dedi. "Yaş günü pastalarını neli isterler ya da kaç yastıkla yatmaktan hoşlanırlar; nereden anlayacağım ben şimdi?"..." (BŞ, s.107, Kibarlık).

Hemul kibarca gelen kişiye hoş geldiniz demektedir.

"...Sniff kızardı, başını yana eğdi. "O kadar akıllıysan, git de sen konuş" dedi. Hemul kalktı. Kilerin kapısını açtı ve aşağı bağırdı, "Hoş geldiniz, hoş geldiniz" dedi..." (BŞ, s.107, Kibarlık).

3.1.7.12 Güvenlik

Şapkanın yaptıklarını öğrenen Mumi Baba ve Mumi Anne ailelerinin güvenliği için şapkayı nehre atmışlardır.

"...Bu ara kirpi gayet ciddi bir ifade ve acı dolu bir yüzle kapıyı açıp dışarı çıktı. Artık şapkadan sular akıyordu, yalnız verandada küçük bir göl oluşmuştu. Her tarafta yabancı sözcükler vardı. Bütün bu olanlar Mumi Babayla anneye anlatıldığında, işin çok ciddi olduğunu anlayıp şapkanın yok edilmesine karar verdiler. Şapkayı dikkatle yuvarlayıp nehrin sularına attılar..." (BŞ, s.38, Aile Güvenliği).

Ormanda duydukları çığlık üzerine Mumi Baba ailesini korumak için saklanmalarını söylemektedir.

"... En arkadan gelen Snif peşi sıra altı tane oyuncak bot sürüklüyordu. "Sence Misk Faresi bir halt karıştırmış mıdır?" diye fısıldadı Mumış. "Umarım karıştırmamıştır" diye fısıldayarak cevap verdi Mumrik. "İçimde bir huzursuzluk var ya hadi bakalım!" Birdenbire durdular, Mumi Babanın oltasının sopası neredeyse Hemul'un gözüne giriyordu. "Bu çığlık da ne?" dedi Mumi Anne. Bütün bir orman vahşi bir çığlıkla sarsılıyordu. Onlara doğru son sürat koşan biri vardı, dehşet dolu çığlıklar atıyordu. "Saklanın!" diye bağırdı Mumi Baba. "Bir canavar geliyor!" Ama daha onlar saklanmaya fırsat bulamadan Misk Faresi görüldü, gözleri dışarı fırlamış, bıyıkları diken diken olmuştu. Kollarını sallıyor bağırarak anlaşılması imkansız bir şeyler söylüyordu. Çok öfkelenmişti ya

da korktuğu ya da korktuğu için öfkelenildiği belliydi. Mumi Vadisi'ne doğru yuvarlanarak kayboldu..." (BŞ, s.49, Aile Güvenliği).

Mumi Baba havadaki değişim sebebiyle aile için endişelenmekte ve çözüm yolu aramaktadır.

"...Barometre şaka yapar gibi değildi. Havadaki hafif pusun yerini, gri-sarı bir sis almıştı. Ufukta da tuhaf bir karartı vardı. "Hemen eve dönmeliyiz" dedi Snork. "Hayır hemen dönmeyelim!" diye yalvardı Snorki. "Adanın öteki tarafını daha tam gezemedik! Yüzmedik bile!" " Biraz daha kalıp ne olacak görelim." Dedi Mumiş. "Adayı daha yeni keşfetmişken hemen eve dönersek yazık olur." " Fırtına koparsa hiç gidemeyiz." Dedi Snork. "Harika!" diye bağırды Snif. " Hep burada kalalım!" " Susun çocuklar!" dedi Mumik Baba. " Biraz düşünmeliyim." Deniz kıyısına indi, burnunu kaldırıp havayı kokladı, başını dört bir yana çevirdi, alnını kırıştırdı..." (BŞ,s.61, Aile Güvenliği).

Mumi Baba ailesi beklerken üşümesin diye onların battaniyelerini almalarını istemektedir.

"... " Faydası olmaz" dedi Mumi Baba. "Üzerimize o battaniyeleri alıp güneşin doğmasını bekleyelim." Yan yana kumsala oturdular. Snif daha güvenli olduğunu düşündüğünden ortaya oturdu..." (BŞ, s.68, Aile Güvenliği).

Mumi Anne evde çocuklar olmayınca rahatlıkla temizlik yapmaktadır.

"... Bu ara, evin içinde dolaşıp duran Mumi Annenin keyfi yerindeydi. Dışarıda ince bir yağmur çiseliyordu. Her yere huzur ve sessizlik hakimdi. "İşte bu ya!" dedi kendi kendine. "Oh! İyi ki mağaraya yollamışım onları!" Biraz temizlik yapacaktı. Çorapları, elma kabuklarını, tuhaf taşları, çam yapraklarını ve daha bu tür bir sürü şeyi toplamakla başladı işe..." (BŞ, s.90, Temiz Olmak).

Snork annesinin kendilerini merak etmemeleri için eve gitmek istemektedir.

"...“Annem de bizi merak etmiştir” diye ekledi. “Yani eve mi gidelim demek istiyorsun?” dedi Snif. “Evet, hem balığı gösteririz” dedi Snork. “Eve gidiyoruz” diye karar verdi Hemul. “Bazen olağandışı şeyler yaşanmalı fakat fazla uzatmamak kaydıyla.” ...” (BŞ, s. 95, Aile Güvenliği).

Mumiş Anne odasında kilitli kalan Mumiş Baba’yı kurtarmaya çalışmaktadır.

"...Birden tuhaf bir görüntüyle karşılaştılar. Misk Faresi bir dalın üzerine oturmuş, armut yiyordu. "Annem nerede?" diye sordu Mumiş. " Babanı odasından kurtarmakla meşgul" dedi Misk Faresi öfkeyle..."(BŞ, s.100, Aile Güvenliği).

Mumi Anne ve Mumi Baba Garko'nun getireceği tehlikelerden ailelerini korumaya çalışmaktadırlar.

“... Mumi Anne konuyu konuşmak üzere Mumi Babaya gitti. “Silahlanalım, mobilyaları kapının arkasına çekelim” dedi Mumi Baba. “Bu Garko, çok tehlikeli olabilir.”...”(BŞ, s.109, Aile Güvenliği).

Mumi Anne ve ailesi başlarına bela açan büyücünün şapkasından kurtulmuşlardır.

“...Bir daha onu da, Büyücünün Şapkası'nı da Mumi Vadisi'nde gören olmadı. Garko bahçeyi terk eder etmez, renkler tekrar eski sıcaklığına kavuştu. Yazın kokularıyla birlikte arların vızıltıları da geri döndü. "Nihayet su şapkadan kurtulabildik" dedi Mumi Anne. "Bir kez olsun, hayırlı bir işe yaradı." “Ama bulutlarımız çok güzeldi" dedi Snif. "Ormanda Tarzancılık oynamak da" dedi Mumiş...” (BŞ, s.118, Aile Güvenliği).

Snork, Mumi Annenin eşyalarını bulmada yardım etmekte, Mumi Anne ise onun bu iyiliğini karşılıksız bırakmamaktadır.

“...”İçinde çok şey var mıydı?" dedi Snork. “Yok” dedi Mumi Anne. "Yalnızca acil durum eşyası. Kuru çoraplar; şekerlemeler; çelik tel, mide ilacı, bunun gibi şeyler." "Eğer bulursak bize ne ödül vereceksin?" dedi Snif. "Ne isterseniz? dedi Mumi Anne...” (BŞ, s.126, İyiliğe Karşılık Vermek).

3.1.8 35 Kilo Tembel Teneke- Anna Gavalda (Fransa)

3.1.8.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: 35 Kilo Tembel Teneke/La princesaquebostezaba a todashoras

Yazar: Anna Gavalda

Türkçe (Orijinal Dili: İspanyolca)

Çeviren: Esin Güngör

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.8.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlemesi

Çizelge 3.9: 35 Kilo Tembeler Teneke Değer Çözümlemesi

35 Kilo Tembeler Teneke Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	82	7	8,53
Başarı	82	9	10,97
Hazcılık	82	8	9,75
Uyarılma	82	3	3,65
Öz-Denetim	82	12	14,63
Evrenselcilik	82	0	0
Yardımseverlik	82	10	12,19
Geleneksellik	82	6	7,31
Uyum	82	9	10,97
Güvenlik	82	18	21,95

Güç değeri 7 sıklıkla %8,53; başarı değeri 9 sıklıkla %10,97; hazcılık değeri 8 sıklıkla %9,75; uyarılma değeri 3 sıklıkla %3,65; öz-denetim değeri 12 sıklıkla %14,63; evrenselcilik değeri 0 sıklıkla %0; yardımseverlik değeri 10 sıklıkla %12,19; geleneksellik 6 sıklıkla %7,31; uyum değeri 9 sıklıkla %10,97 ve güvenlik değeri 18 sıklıkla %21,95 oranla eserde yer almaktadır.

Güvenlik ile öz-denetim değerleri eserde birbirleriyle uyumlu ve bağdaşık şekilde sıklığı en yüksek değer boyutları olarak yer almaktadır. Evrenselcilik değerleri ise eserde sıklığı en düşük değer boyutudur.

3.1.8.3 Güç

Gregoire üzerinde annesinin güç kullanarak oluşturduğu otorite görülmektedir.

"... "Haydi, geri dönüyoruz." dedi annem. "Nereye? " "E tabii ki, okula!" "Hayır." "Hayır ne?" "Bir daha oraya gitmeyeceğim." "Öyle mi? Neden peki?" "Çünkü yeter, nasıl bir yer olduğunu gördüm ve ilgimi çekmedi. Odamda yapacak bir sürü şeyim var. Grodoudou'ya, yatağımın altına gömdüğü bütün kemikleri bulmasına yardım etmek için özel bir alet yapacağımı söyledim; yani artık oraya gitmeye vaktim yok." Annem diz çöktü, bense başımı iki yana salladım. Israr etti, ağlamaya başladım. Beni

kaldırdı, bağırp çağırma başladı. Sonunda, o da bana tokadı patlattı. Bu hayatımda ilkti. İşte. Okul buydu...” (OBKTT, s.11, Otorite Sahibi Olmak).

Gregoire’un üzerinde anne ve babası otorite kurmuştur.

“...Tahmin edebileceğiniz gibi, okul her zaman bizim evin dramı olmuştur... Annem ağlar, babam beni paylar ya da tam tersi olur. Annem azarlar, babam hiçbir şey söylemez. Onlar böyle görmek beni üzüyor, ama ne yapabilirim ki? Bu durumda onlara ne diyebilirim? Hiçbir şey. Hiçbir şey diyemem, çünkü en kötüsü ağzımı açtığımda oluyor. Onlar papağan gibi aynı şeyi tekrarlayıp duruyor: "Çalış!" "Çalış! Çalış! Çalış!" "Çalış!" "..." (OBKTT, s.12, Otorite Sahibi Olmak).

Baba gücünü kullanarak otorite kullanmaktadır.

“...Anakin Skywalker için legolarımla yaptığım bir uzay mekiği, Meccano'mla yaptığım bir diş macunu sıkma makinesi ya da Kaplas'dan dev bir piramit. Derken, ödev işkencesi başlıyor. Eğer bana yardım eden annemse, en sonunda hep o ağlıyor. Yardım eden babamsa, sonunda ağlayan hep ben oluyorum...” (OBKTT, s.20, Otorite Sahibi Olmak).

Gregoire beden eğitimi dersinin soytarısı olmayı isteyerek sınıf arkadaşlarının ilgisini çekmiştir.

“...İlk feci taklamlı pabucumun tekinin fırlaması bir oldu. Diğerlerinin gülüşüklerini duydum; onlar daha da eğlendirmek için ikinci bir takla daha attım ve pabucun diğer tekini de tavana göndermeyi başardım. Ayağa kalktığımda, donum resmen ortadaydı, çünkü eşofman altım kaymıştı. Bayan Berluron kıpkırmızı kesilmişti, sınıftakiler de gülmekten ölüyordu. Bütün o kahkahaları duymak beni tetikledi; çünkü ilk kez, duyduklarım küçümseyici değil, süper kahkahalardı tıpkı sirkteki gibi ve işte, bu dersten itibaren, beden derslerinin soytarısı olmaya karar verdim. Bayan Berluron'un maskarası. Başkalarının gülmesini sağlamak insanın içini ısıtıyor. Bir tür uyuşturucu gibi. İnsanlar güldükçe, Onlar daha da çok güldürmek istiyorsunuz...” (OBKTT, s.23, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Gregoire beden eğitimi dersinde yaptığı maskaralıklardan ötürü arkadaşları onu takımına almak için tartışmaya başlamıştır.

“...Ortalığı acayip karıştırdığımı itiraf etmem gerek. Önceleri çok beceriksiz olduğum için kimse beni takımına almak istemezdi; ama sonra, beni alabilmek için kavga etmeye başladılar, çünkü maskaralıklarımla rakibi dağıtıyordum...” (OBKTT, s.24, Sosyal Güç Sahibi Olmak).

Gregoire ailesinin izniyle odasına gitmektedir.

“...En sonunda odama gitmeme izin verdiklerinde, kapımı kapayıp yere oturdum. Kendi kendime; "Ya yatağına girip ağlarsın ki ağlamakta da haklısın, çünkü hayatın beş para etmez ve sen kendin de beş para

etmezsin ve hemen şimdi ölsen hiç sorun olmaz ya da kalkar bir şeyler yaparsın," dedim.O akşam, şantiyenin birinden topladığım bir sürü ıvır zıvırla dev bir canavar yaptım; adını da "Kıllı Berlu" koydum.Çok zekice değildi, size katılıyorum, ama bana kendimi iyi hissettirdi ve o gece yastığımın ıslanmasını önledi..." (OBKTT,s.25-26, Otorite Sahibi Olmak).

Çocuğun fazla paraya ihtiyacı vardır.

"..."Hiç öyle sanma! Tabii ki, Varyemez Amca kadar zengin olman gerekmez, ama yine de düşündüğünden daha fazlasına ihtiyacın olacak..." (OBKTT,s.38, Zengin Olmak).

3.1.8.4 Başarı

Çocuk okumayı öğrenmiştir.

"...Bayan Daret'den nefret ediyordum. Sesinin tınısından, tavırlarından ve her zaman gözde öğrenciler seçmek gibi tuhaf bir merakı olmasından nefret ediyordum. Ama okumayı öğrendim, çünkü 124'üncü sayfadaki yumurta kutusundan suaygırını yapmak istiyordum..." (OBKTT, s.16-17, Başarılı Olmak).

Beden eğitimi dersinden sıfır almamak için arkadaşının abisinin giysisini ödünç almıştır.

"...Peş peşe taklada yine çuvalalayacağımı ve aptal durumuna düşeceğimi biliyordum. Tek merak ettiğim bütün bunların ne zaman biteceğiydi. Öne çıkmamla birlikte herkes kıkırdamaya başladı. Ama ilk kez aptallığımla değil, gülünç halimle dalga geçiyorlardı. Eşyamı evde unutmuştum ve bunu da bu dönem üçüncü kez yaptığımdan, sıfır almamak için Benjamin'in ağabeyinin giysisini ödünç almıştım. (Bir yıl içinde, sizin bütün hayatınız boyunca alabileceğinizden fazla sıfır almıştım bile.) Yalnız bilmediğim, Benjamin'in ağabeyinin Yeşil Dev'in bir kopyası olduğu ve boyunun 1.90 geldiğiydi... XXL giysilerim ve 45 numara spor pabuçlarımla sallanıp duruyordum. Bu halimle küçük bir sükse yaptığımı söylememe gerek yok herhalde..." (OBKTT, s.22, Zeki Olmak).

Gregoire rakibinin dikkatini maskaralık yaparak dağıtmaktadır.

"...Ortalığı acayip karıştırdığımı itiraf etmem gerek. Önceleri çok beceriksiz olduğum için kimse beni takımına almak istemezdi; ama sonra, beni alabilmek için kavga etmeye başladılar, çünkü maskaralıklarımla rakibi dağıtıyordum..." (OBKTT,s.24, Zeki Olmak).

Çocuk oluşturduğu canavara isim koymuştur.

"...En sonunda odama gitmeme izin verdiklerinde, kapımı kapayıp yere oturdum. Kendi kendime; "Ya yatağına girip ağlarsın ki ağlamakta da haklısın, çünkü hayatın beş para etmez ve sen kendin de beş para etmezsin ve hemen şimdi ölsen hiç sorun olmaz ya da kalkar bir şeyler yaparsın," dedim.O akşam, şantiyenin birinden topladığım bir sürü ıvır zıvırla dev bir canavar yaptım; adını da "Kıllı Berlu" koydum.Çok zekice

değildi, size katılıyorum, ama bana kendimi iyi hissettirdi ve o gece yastığımın ıslanmasını önledi...” (OBKTT,s.25-26, Zeki Olmak).

Koca Leon okul hayatında başarılıdır.

“...Koca Leon'um da benim gibi marangoz, ama o aynı zamanda zeki. Hep sınıfının ineği olmuş: Her derste hep birinciymiş. Üstelik bir gün bana, pazar günleri asla çalışmadığını itiraf etmişti. ("Neden? -Çünkü, Canım istemezdi, o kadar?") Matematikte, dilbilgisinde, Latince'de, İngilizce'de, tarihte, her şeyde birinciymiş! On yedi yaşında, Fransa'daki en zor üniversite olan Politeknik Yüksekokulu'na kabul edilmiş. Sonra da, devasa şeyler inşa etmiş: köprüler, viyadükler, tüneller, barajlar...” (OBKTT, s.28-29, Başarılı Olmak).

Kulübenin kötü kokusu üzerine Gregoire yeni bir parfüm icat etmeyi düşünmektedir.

“...Dedemin küçük kulübesi dünyada kendimi en mutlu hissettiğim yer. Oysaki çok bir şeyi de yok: Bahçenin dibinde, tahtalardan ve dalgalı sacdan yapılmış, kışın çok üşüyüp yazın çok terlediğimiz bir kulübecik. Oraya olabildiğince sık gitmeye çalışıyorum. Bir şeyler yapmak, aletler ya da tahta parçaları almak, Koca Leon'umu işbaşında görmek (Şu sıralar, bir lokantanın ısmarladığı mobilyaları yapıyor), ondan tavsiyeler almak ya da yalnızca öylesine, hiçbir şey için. Bana benzeyen bir yerde oturma zevki için. Az önce size bende kuma isteği uyandıran okul kokusundan söz etmiştim ya; işte, buradaki de onun tam tersi. Bu tıka basa dolu küçücük yere girdiğimde, mutluluğun kokusunu içime çekmek için burun deliklerimi kocaman açıyorum. Makineyağı, elektrikli radyatör, lehim aleti, tahta yapıştırıcı, tütün ve bir sürü başka şeyin kokusu. Nefis. Kendi kendime, bir gün bu kokuyu damıtıp, "Kulübecik Esansı" adını vereceğim bir parfüm icat edeceğime söz verdim. Hayat beni sefil ettikçe koklamak için...” (OBKTT,s.29-30, Zeki Olmak).

Gregoire, çim biçme makinesini tamir etmektedir.

“...Bütün gün evde takılıyordum. Sabahları 5. Kanal'ı ya da telemarketleri seyrediyordum (Bu televizyon programlarında hep inanılmaz şeyler oluyor), öğleden sonra da eski çizgi romanlarımı baştan okuyor ya da Fanny Teyze'min hediye ettiği beş bin parçalık yapbozumda ilerliyordum. Ancak, çok çabuk sıkıldım. Ellerimi meşgul edecek bir şeyler bulmam gerekiyordu... Bu yüzden, tamir edebileceğim bir şey bulur muyum diye bakmak için evi araştırmaya başladım. Annem sık sık ütünden şikâyet edip, hayalinin oturarak ütü yapabilmek olduğunu söylüyordu. Ben de bu soruna eğilmeye karar verdim. Ütü masasının ayağını söktüm, çünkü bacaklarımızı ütü tahtasının altına sokmayı engelliyordu. Yüksekliği hesapladım ve ütü dört tahta ayak üstüne oturttum. Sonra, önceki hafta karşı kaldırımda bulduğum eski bir döner masanın küçük tekerleklerini çıkardım ve artık kullanmadığımız bir sandalyenin ayaklarına taktım. Hatta ütü koyma yerini bile düzelttim; çünkü ütüyü daha yeni değiştirmiştik. Annem buharlı bir Moulinex almıştı ve ben de, ütü koyma yerinin bunun için yeterince sağlam olup olmadığından emin değildim. Bütün bu işler iki koca günümü aldı. Sonra,

çim biçme makinesinin motoruna saldırdım. Motoru tamamen söktüm, temizledim, sonra da parça parça geri taktım. İlk denemede çalıştı. Babam bana inanmak istememişti; oysa makineyi tamire götürmeye gerek olmadığını, sorunun yalnızca pislikten kaynaklandığını çok iyi biliyordum...” (OBKTT, s.36-37, Zeki Olmak).

Gregoire, Grandchamps okuluna kabul edilmiştir.

“...”Sana iki haberim var. Bir iyi, bir kötü. Hangisinden başlayayım? ""iyiden.""Dün Grandchamps'ın müdiresi telefon etti. Seni almayı kabul ediyor, ama önce bir tür sınavdan geçmen gerekiyormuş...""Üff! İyi haber de buysa... Sınavmış! Sınavla ne yapmamı bekliyorsun ki? Konfeti mi? Peki, ya kötü haber ne?""Deden hastanede."Emindim. Biliyordum. Hissediyordum...” (OBKTT, s.67, Başarılı Olmak).

Gregoire resim ve teknik dersinde başarılıdır.

“...Zaten, resim ve teknik derste bir numaraydım. Özellikle de teknikte. Öğretmenden bile daha fazlasını biliyordum. Öğrencilerden biri bir şeyi beceremediğinde, yardıma ilk giden bendim. Önceleri, Jouxleux buna içerliyordu; ama şimdi, o da diğerleri gibi yapıyor, sürekli benden tavsiye istiyor. Çok eğlenceli...” (OBKTT, s.84, Başarılı Olmak).

3.1.8.5 Hazcılık

Gregoire yalnız başına olmaktan keyif almaktadır.

“...Üç yaşına kadar mutlu olduğumu söyleyebilirim. Tam olarak hatırlayamıyorum amabence her şey yolundaydı. Oyunlar oynuyor, Küçük Boz Ayı kasetimi on kez üst üste izliyor, resimler çiziyor ve çok sevdiğim oyuncak köpeğin Grodoudou'ya binlerce öykü uyduruyordum. Annemin anlattığına göre küçükken odamda yalnız başıma saatlerce konuşup durmuşum. Bundan da, mutlu olduğum sonucuna varıyorum...” (OBKTT, s.9-10, Zevk).

Gregoire odada yapacaklarından daha çok zevk almaktadır.

“...”Haydi, geri dönüyoruz.” dedi annem.”Nereye? ” ”E tabii ki, okula!” ”Hayır.” ”Hayır ne?””Bir daha oraya gitmeyeceğim.””Öyle mi? Neden peki?””Çünkü yeter, nasıl bir yer olduğunu gördüm ve ilgimi çekmedi. Odamda yapacak bir sürü şeyim var. Grodoudou'ya, yatağımın altına gömdüğü bütün kemikleri bulmasına yardım etmek için özel bir alet yapacağımı söyledim; yani artık oraya gitmeye vaktim yok.”...” (OBKTT, s.11, Zevk).

Gregoire Marie Öğretmenin dersini çok sevmektedir.

“...Okulda yalnızca tek bir yılım mutlu geçti; o da, Marie adlı bir öğretmenle geçirdiğimiz anasınıfı yılıydı. Onu asla unutmayacağım. Marie'yi bugün yeniden düşündüğümde, o yalnızca hayatta yapmaktan zevk aldığı şeyi, yani bir şeyler yaratmayı ve üretmeyi sürdürmek için öğretmen olmuş diyorum.Onu hemen sevmiştim...” (OBKTT, s.13, Zevk).

Gregoire Benjamin'in abisinin kendine büyük gelen kıyafetlerini giyerek eğlenmektedir.

“...Peş peşe taklada yine çuvalalayacağımı ve aptal durumuna düşeceğimi biliyordum. Tek merak ettiğim bütün bunların ne zaman biteceğiydi. Öne çıkmamla birlikte herkes kıkırdamaya başladı. Ama ilk kez aptallığımla değil, gülünç halimle dalga geçiyorlardı. Eşyayı evde unutmuştum ve bunu da bu dönem üçüncü kez yaptığımdan, sıfır almamak için Benjamin'in ağabeyinin giysisini ödünç almıştım. (Bir yıl içinde, sizin bütün hayatınız boyunca alabileceğinizden fazla sıfır almıştım bile.) Yalnız bilmediğim, Benjamin'in ağabeyinin Yeşil Dev'in bir kopyası olduğu ve boyunun 1.90 geldiğiydi... XXL giysilerim ve 45 numara spor pabuçlarımla sallanıp duruyordum. Bu halimle küçük bir sükse yaptığımı söylememe gerek yok herhalde...” (OBKTT, s.22, Hayattan Tat Almak).

Gregoire beden eğitimi dersindeki komiklikleri tüm sınıf arkadaşlarını güldürmüştür.

“...İlk feci taklamla pabucumun tekinin fırlaması bir oldu. Diğerlerinin gülüşüklerini duydum; onlar daha da eğlendirmek için ikinci bir takla daha attım ve pabucun diğer tekini de tavana göndermeyi başardım.Ayağa kalktığımda, donum resmen ortadaydı, çünkü eşofman altım kaymıştı. Bayan Berluron kıpkırmızı kesilmişti, sınıftakiler de gülmekten ölüyordu. Bütün o kahkahaları duymak beni tetikledi; çünkü ilk kez, duyduklarım küçümseyici değil, süper kahkahalardı tıpkı sirkteki gibi ve işte, bu dersten itibaren, beden derslerinin soytarısı olmaya karar verdim. Bayan Berluron'un maskarası. Başkalarının gülmesini sağlamak insanın içini ısıtıyor. Bir tür uyuşturucu gibi. İnsanlar güldükçe, Onlar daha da çok güldürmek istiyorsunuz...”(OBKTT, s.23, Zevk).

Gregoire, dedesinin kulübesinde keyifli vakit geçirmektedir.

“...Dedemin küçük kulübesi dünyada kendimi en mutlu hissettiğim yer. Oysaki, çok bir şeyi de yok: Bahçenin dibinde, tahtalardan ve dalgalı sacdan yapılmış, kışın çok üşüyüp yazın çok terlediğimiz bir kulübecik. Oraya olabildiğince sık gitmeye çalışıyorum. Bir şeyler yapmak, aletler ya da tahta parçaları almak, Koca Leon'umu işbaşında görmek (Şu sıralar, bir lokantanın ısmarladığı mobilyaları yapıyor), ondan tavsiyeler almak ya da yalnızca öylesine, hiçbir şey için. Bana benzeyen bir yerde oturma zevki için. Az önce size bende kuma isteği uyandıran okul kokusundan söz etmişim ya; işte, buradaki de onun tam tersi. Bu tıka basa dolu küçücük yere girdiğimde, mutluluğun kokusunu içime çekmek için burun deliklerimi kocaman açıyorum. Makineyağı, elektrikli radyatör, lehim aleti, tahta yapıştırıcı, tütün ve bir sürü başka şeyin kokusu. Nefis. Kendi kendime, bir gün bu kokuyu damıtıp, "Kulübecik Esansı" adını vereceğim bir parfüm icat edeceğime söz verdim. Hayat beni sefil ettikçe koklamak için...” (OBKTT,s.29-30, Zevk).

Koca Leon sigaradan zevk almaktadır.

“...Bunun dışında beni tedirgin eden bir şey daha vardı: Koca Leon'un sağlığı. Gitgide daha sık ve uzun süre öksürür olmuştu ve iyice uysallaşmıştı. Anneannem Koca Leon'a sigara içmeyi bıraktıracığıma söz verdirdi bana, ama yapamıyordum."Bırak bu zevkim kalsın, Toto. Nasıl olsa öleceğim," diye karşılık veriyordu dedem hep..." (OBKTT, s.44, Zevk).

Gregoire resim ve teknik dersini eğlenceli bulmaktadır.

“...Zaten, resim ve teknik derste bir numaraydım. Özellikle de teknikte. Öğretmenden bile daha fazlasını biliyordum. Öğrencilerden biri bir şeyi beceremediğinde, yardıma ilk giden bendim. Önceleri, Jogleux buna içerliyordu; ama şimdi, o da diğerleri gibi yapıyor, sürekli benden tavsiye istiyor. Çok eğlenceli..." (OBKTT, s.84, Zevk).

3.1.8.6 Uyarılım

Gregoire okula gitmeme konusunda annesine karşı gelmektedir.

“..."Haydi, geri dönüyoruz." dedi annem."Nereye? " "E tabii ki, okula!" "Hayır." "Hayır ne?" "Bir daha oraya gitmeyeceğim." "Öyle mi? Neden peki?" "Çünkü yeter, nasıl bir yer olduğunu gördüm ve ilgimi çekmedi. Odamda yapacak bir sürü şeyim var. Grodoudou'ya, yatağımın altına gömdüğü bütün kemikleri bulmasına yardım etmek için özel bir alet yapacağımı söyledim; yani artık oraya gitmeye vaktim yok..." (OBKTT, s.11, Cesur Olmak).

Gregoire yaşı on üç olmasına rağmen altıncı sınıftadır.

“...Şimdi on üç yaşındayım ve altıncı sınıftayım. Evet, biliyorum, bunda garip bir şeyler var. Size hemen açıklayayım boşu boşuna parmak hesabı yapmanıza gerek yok. İki kez sınıfta kaldım: İkinci ve altıncı sınıflarda..." (OBKTT, s.12, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Koca Leon torununu cesur bulmaktadır.

“...İkinci sınıfı tekrar okuyacağımı öğrendiğinde, Koca Leon'um beni kucağına oturttu ve bana kaplumbağayla tavşanın hikâyesini anlattı. Kucağında nasıl büzüldüğümü ve sesinin ne kadar tatlı olduğunu hala çok iyi hatırlıyorum."Gördüğün gibi, koca adam, kimse bu ayvayı yemiş kaplumbağaya bir kuruş bile koymuyordu, çünkü hayvan çok yavaştı...Ama yine de kazanan o oldu... Neden kazandı, biliyor musun? Kazandı, çünkü o cesur ve gözü pek bir kızdı. Sen de, Gregoire, sen de cesursun... Bunu biliyorum, seni çalışırken gördüm. Bir parça tahtayı parlatmak ya da maketlerini boyamak için soğukta saatlerce kaldığını gördüm... Bence, sen de o kaplumbağa gibisin..." (OBKTT, s.30-31, Cesur Olmak).

3.1.8.7 Öz-Denetim

Gregoire, annesinin okula gitme konusundaki ricasını reddetmektedir.

“..."Haydi, geri dönüyoruz." dedi annem."Nereye? " "E tabii ki, okula!" "Hayır." "Hayır ne?" "Bir daha oraya gitmeyeceğim." "Öyle mi?"

Neden peki?""Çünkü yeter, nasıl bir yer olduğunu gördüm ve ilgimi çekmedi. Odamda yapacak bir sürü şeyim var. Grodoudou'ya, yatağımın altına gömdüğü bütün kemikleri bulmasına yardım etmek için özel bir alet yapacağımı söyledim; yani artık oraya gitmeye vaktim yok..." (OBKTT, s.11, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Gregoire okumayı, kitaplarının 124'üncü sayfasındaki suaygırını yapmak için öğrenmiştir.

"...Bayan Daret'den nefret ediyordum. Sesinin tınısından, tavırlarından ve her zaman gözde öğrenciler seçmek gibi tuhaf bir merakı olmasından nefret ediyordum. Ama okumayı öğrendim, çünkü 124'üncü sayfadaki yumurta kutusundan suaygırını yapmak istiyordum..." (OBKTT, s.16-17, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Gregoire, Benjamin'in abisinin kıyafetinin kendine büyük olduğunu herkesin bu haline güleceğini bilerek giyinmiştir.

"...Peş peşe taklada yine çuvalalayacağımı ve aptal durumuna düşeceğimi biliyordum. Tek merak ettiğim bütün bunların ne zaman biteceğiydi. Öne çıkmamla birlikte herkes kıkırdamaya başladı. Ama ilk kez aptallığımla değil, gülünç halimle dalga geçiyorlardı. Eşyayı evde unutmuştum ve bunu da bu dönem üçüncü kez yaptığımdan, sıfır almamak için Benjamin'in ağabeyinin giysisini ödünç almıştım. (Bir yıl içinde, sizin bütün hayatınız boyunca alabileceğinizden fazla sıfır almıştım bile.) Yalnız bilmediğim, Benjamin'in ağabeyinin Yeşil Dev'in bir kopyası olduğu ve boyunun 1.90 geldiğiydi... XXL giysilerim ve 45 numara spor pabuçlarımla sallanıp duruyordum. Bu halimle küçük bir sükse yaptığımı söylememe gerek yok herhalde..." (OBKTT, s.22, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Gregoire odasına gidip şantiyeden topladıklarıyla canavar yapmıştır.

"...En sonunda odama gitmeme izin verdiklerinde, kapımı kapayıp yere oturdum. Kendi kendime; "Ya yatağına girip ağlarsın ki ağlamakta da haklısın, çünkü hayatın beş para etmez ve sen kendin de beş para etmezsin ve hemen şimdi ölsen hiç sorun olmaz ya da kalkar bir şeyler yaparsın," dedim. O akşam, şantiyenin birinden topladığım bir sürü ıvır zıvırla dev bir canavar yaptım; adını da "Kıllı Berlu" koydum. Çok zekice değildi, size katılıyorum, ama bana kendimi iyi hissettirdi ve o gece yastığımın ıslanmasını önledi..." (OBKTT, s.25-26, Yaratıcı Olmak).

Gregoire, dedesinin kulübesinin kokusundan parfüm yapmayı hayal etmektedir.

"...Dedemin küçük kulübesi dünyada kendimi en mutlu hissettiğim yer. Oysa ki, çok bir şeyi de yok: Bahçenin dibinde, tahtalardan ve dalgalı sacdan yapılmış, kışın çok üşüyüp yazın çok terlediğimiz bir kulübecik. Oraya olabildiğince sık gitmeye çalışıyorum. Bir şeyler yapmak, aletler ya da tahta parçaları almak, Koca Leon'umu işbaşında görmek (Şu sıralar, bir lokantanın ısmarladığı mobilyaları yapıyor), ondan tavsiyeler almak ya da yalnızca öylesine, hiçbir şey için. Bana benzeyen bir yerde oturma zevki için. Az önce size bende kusma isteği

uyandıran okul kokusundan söz etmişim ya; işte, buradaki de onun tam tersi. Bu tıka basa dolu küçücük yere girdiğimde, mutluluğun kokusunu içime çekmek için burun deliklerimi kocaman açıyorum. Makineyağı, elektrikli radyatör, lehim aleti, tahta yapıştırıcı, tütün ve bir sürü başka şeyin kokusu. Nefis. Kendi kendime, bir gün bu kokuyu damıtıp, "Kulübecik Esansı" adını vereceğim bir parfüm icat edeceğime söz verdim, Hayat beni sefil ettikçe koklamak için..." (OBKTT,s.29-30, Yaratıcı Olmak).

Gregoire annesinin oturarak ütü yapabilme hayalini gerçekleştirmiştir.

"...Bütün gün evde takılıyordum. Sabahları 5. Kanal'ı ya da telemarketleri seyrediyordum (Bu televizyon programlarında hep inanılmaz şeyler oluyor), öğleden sonra da eski çizgi romanlarımı baştan okuyor ya da Fanny Teyze'min hediye ettiği beş bin parçalık yapbozumda ilerliyordum. Ancak, çok çabuk sıkıldım. Ellerimi meşgul edecek bir şeyler bulmam gerekiyordu... Bu yüzden, tamir edebileceğim bir şey bulur muyum diye bakmak için evi araştırmaya başladım. Annem sık sık ütiden şikâyet edip, hayalinin oturarak ütü yapabilmek olduğunu söylüyordu. Ben de bu soruna eğilmeye karar verdim. Ütü masasının ayağını söktüm, çünkü bacaklarımızı ütü tahtasının altına sokmayı engelliyordu. Yüksekliği hesapladım ve ütü dört tahta ayak üstüne oturttum. Sonra, önceki hafta karşı kaldırımda bulduğum eski bir döner masanın küçük tekerleklerini çıkardım ve artık kullanmadığımız bir sandalyenin ayaklarına taktım. Hatta ütü koyma yerini bile düzeltiltim; çünkü ütüyü daha yeni değiştirmiştik. Annem buharlı bir Moulinex almıştı ve ben de, ütü koyma yerinin bunun için yeterince sağlam olup olmadığından emin değildim. Bütün bu işler iki koca günümü aldı. Sonra, çim biçme makinesinin motoruna saldırdım. Motoru tamamen söktüm, temizledim, sonra da parça parça geri taktım. İlk denemede çalıştı. Babam bana inanmak istememişti; oysa makineyi tamire götürmeye gerek olmadığını, sorunun yalnızca pislikten kaynaklandığını çok iyi biliyordum..." (OBKTT, s.36-37, Yaratıcı Olmak).

Gregoire, dağda yürüyenler için özel pabuçlar tasarlamıştır.

"...Aslında icadım, dağda yürüyenler için özel tasarlanmış pabuçlar... Yerinden çıkarılabilir küçük bir topuğu olacak. Tırmanırken normal konumda takacaksın, düzlüğe gelince çıkaracaksın, inişe geçtiğinde yeniden takacaksın, ama ayrı yere değil, bu kez öne, ayak parmaklarının altına. Böylece, hep dengede kalacaksın..." (OBKTT,s.39, Yaratıcı Olmak).

Gregoire kendini komşularının bahçelerini düzenleyerek oyalamıştır.

"...Haziranın sonuna kadar kendimi bu şekilde oyaladım. Yeni komşularımızın bahçelerini düzenlemelerine yardım ettim. O kadar çok ayıkotu temizledim ki, parmaklarım şişti ve yeşilimsi bir renk aldı. Hulk'un elleri gibi..." (OBKTT, s.40, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Gregoire bir kırlangıçla arkadaş olup onunla uçmayı hayal etmektedir.

“...Uzaktaki kırmızı beyaz fenere kadar uçmanın düşünüyordum. Bir kırılganlıkla arkadaş olup, eylül ayında, mesela 4 Eylül'de -hani, şans bu ya, tam da okulun ilk günü! Onunla sıcak ülkelere doğru yola çıkmayı hayal ediyordum.Okyanusları geçtiğimi hayal ediyordum, onunla...” (OBKTT, s.48, Yaratıcı Olmak).

Gregoire paralarını Action Man'inin tüfeğine saklamıştır.

“...Annem şamdanlarına, ben de paralarıma tekrar kavuştuk. (Artık size söyleyebilirim: Kağıt paraları rulo yapıp, Action Man'imin tüfeğine tıkmıştım...)” (OBKTT,s. 51 ,Yaratıcı Olmak).

Gregoire yatılı okula giderek evden bağımsız yaşamaktadır.

“...”Gregoire, bana güvenmelisin; bu yatılı okul fikrini ortaya atan benim, bu fikri annenin kafasına sokan benim... Bana öyle bakma. Bir süre uzaklaşmanın, biraz nefes almanın, başka şeyler görmenin senin için iyi olacağını düşünüyorum.”Annenle baban arasında boğuluyorsun.Sen onların tek çocuğusun, sahip oldukları tek şey sensin ve her şeyi senin üzerinden görebiliyorlar. Bu kadar üstüne düşerek sana ne kadar zarar verdiklerinin farkında değiller. Hayır, fark etmiyorlar. Bence kötü olan şey, bundan daha derin... Bence senin durumuna telaşlanmadan önce kendi sorunlarını çözmekle işe başlamalılar. Ben... Ah, hayır, Gregoire, böyle surat asma. Hayır, koca çocuğum, sana acı çektirmek istemiyordum, yalnızca... off, kahretsin! Artık seni kucağıma bile alamıyorum! Çok büyümüşsün. Dur, şu kollarını çek biraz, ben senin kucağına oturacağım... Hayır, ağlama. Bu çok üzücü olur...” (OBKTT, s. 54-55, Bağımsız Olmak).

Gregoire, gideceği okulu kendi seçmektedir.

“...”Gitmek istediğim yer şurası,” dedim sözünü keserek.”Şurası' neresi? ””Şurası. ”İş tezgâhının arkasında çalışan öğrencilerin yer aldığı küçük broşürü gösterdim. Annem tekrar gözlüklerini taktı: “ Nerede bu? Valence’ın otuz metre kuzeyinde... Grandchamps Teknik Lisesi... Ama bu bir kolej değil.”Hayır, hayır, aynı zamanda bir kolej.”(OBKTT, s.59, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

3.1.8.8 Evrenselcilik

Eserde evrenselcilik değer boyutuna yer verilmemiştir.

3.1.8.9 İyilikseverlik

Çocuk, okulda yapılanların onun ilgisini çekmediğini dürüstçe anlatmaktadır.

“...Tamam, anladım. O kadar da aptal değilim yani. Ben de çalışmak isterdim; ama sorun bunu yapamamam. Okulda olup biten her şey bana anlaşılmaz geliyor. Her şey bir kulağımdan girip diğerinden çıkıyor. Yüzlerce doktora götürüldüm gözlerim, kulaklarım, hatta beynim için. Ve bütün bu boşa giden zamandan çıkarılan sonuç konsantrasyon sorunu olduğuydu. Hadi ya! Ben neyim olduğumu çok iyi biliyorum, bana sormanız yeterli. Hiçbir sorunu yok benim. Hiçbir sorunu.

Yalnız, bunların hiçbiri ilgimi çekmiyor, o kadar. İlgimi çekmiyor. Nokta..." (OBKTT, s.13, Dürüst Olmak).

Gregoire arkadaşına kendi hazırladığı hediye vermektedir.

".... Ona hediymi verdim: Kopçalar ve raptiyeler için ayrı ayrı çekmeceleri ve bir silgi koyma yeri falan olan süper bir kalemlik. Bunu tamamlamak ve süslemek için saatlerce uğraşmışım. Hoşuna gittiğini ve onun da benim kadar duygulanmış olduğunu görebiliyordum."Benim de sana bir hediyem var, Gregoire," dedi bana. Hediye, koca bir kitap. "Gelecek yıl Bayan Daret'in sınıfında büyüklerle olacaksın ve çok çalışman gerekecek..." diye ekledi. "Neden biliyor musun?"Başımı salladım."Bu kitabın içindeki her şeyi okuyabilmek için..." Eve varır varmaz annemden bana kitabın adını okumasını istedim..." (OBKTT, s.15, Olgun Sevgi).

Gregoire dürüstçe okulu sevmediğini anlatmaktadır.

"...Ne olursa olsun, ben bunu sevmeyen bir sürü başka insan da tanıyorum. Mesela size, "okulu sever misiniz?" diye sorsam, başınızı hayır anlamında iki yana sallarsınız, orası kesin. Yalnızca, süper gayretkeş tipler ya da her sabah yeteneklerini sınavarak eğlenmek için okula gelen, gerçekten başarılı çocuklar bu soruya evet der. Onun dışında... Kim bunu gerçekten sever? Hiç kimse. Peki, kim bundan gerçekten nefret eder? Çok fazla kişi değil. Hayır, hayır. Benim gibi olan, yani tembel tenekeler ve sürekli karın ağrıları çeken başkaları da var..." (OBKTT, s.17-18, Dürüst Olmak).

Gregoire okulu sevmese de sorumluluğu olan ödevlerini yapmaktadır.

"...Anakin Skywalker için Legolarımla yapabildiğim bir uzay mekiği, Meccano'la yaptığım bir diş macunu sıkma makinesi ya da Kaplas'dan dev bir piramit. Derken, ödev işkencesi başlıyor. Eğer bana yardım eden annemse, en sonunda hep o ağlıyor. Yardım eden babamsa, sonunda ağlayan hep ben oluyorum..." (OBKTT,s20, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Anneanesi ne zaman Gregoire ve Koca Leon2un canını sıkarsa Koca Leon Gregoire'u alıp kulübesine gitmektedir.

"...Koca Leon'cuğumun küçük kulübesi benim bütün hayatım. Orası benim sığınağım, Ali Baba'nın mağarası. Anneannem ne zaman biraz canımızı sıkarsa, Koca Leon'cuğum bana döner ve fısıldar: "Gregoire.,Leoland'de küçük bir gezintiye ne dersin?"Sonra da, anneannem söylenirken yavaşça sıvışırız:"İşte! Şimdi de git o küçücük çocuğu zehirle..."Koca Leon'cuğum omuz silkerek Cevap verir: "Lütfen, Charlotte, lütfen. Gregoire ve ben gidiyoruz, çünkü düşünmek için sessizliğe ihtiyacımız var" "Peki, neyi düşünmek için, öğrenebilir miyim acaba? ""Ben geçmiş yaşantımı düşüneceğim, Gregoire da gelecek yaşamını."Anneannem sırtını döner ve bunu duymaktansa sağır olmayı tercih edeceğini söyler. Buna da dedem her zaman şöyle yanıt verir:"Ama hayatım, Sen zaten sağırsın." (OBKTT, s.27-28, Yardımsever Olmak).

Gregoire annesinin oturarak ütü yapma isteğini gerçekleştirmiş ve babasının çim biçme makinesini tamir etmiştir.

“...Bütün gün evde takılıyordum. Sabahları 5. Kanal'ı ya da telemarketleri seyrediyordum (Bu televizyon programlarında hep inanılmaz şeyler oluyor), öğleden sonra da eski çizgi romanlarımı baştan okuyor ya da Fanny Teyze'min hediye ettiği beş bin parçalık yapbozumda ilerliyordum. Ancak, çok çabuk sıkıldım. Ellerimi meşgul edecek bir şeyler bulmam gerekiyordu... Bu yüzden, tamir edebileceğim bir şey bulur muyum diye bakmak için evi araştırmaya başladım. Annem sık sık ütünden şikâyet edip, hayalinin oturarak ütü yapabilmek olduğunu söylüyordu. Ben de bu soruna eğilmeye karar verdim. Ütü masasının ayağını söktüm, çünkü bacaklarımızı ütü tahtasının altına sokmayı engelliyordu. Yüksekliği hesapladım ve ütü dört tahta ayaküstüne oturttum. Sonra, önceki hafta karşı kaldırımda bulduğum eski bir döner masanın küçük tekerleklerini çıkardım ve artık kullanmadığımız bir sandalyenin ayaklarına taktım. Hatta ütü koyma yerini bile düzelttim; çünkü ütüyü daha yeni değiştirmiştik. Annem buharlı bir Moulinex almıştı ve ben de, ütü koyma yerinin bunun için yeterince sağlam olup olmadığından emin değildim. Bütün bu işler iki koca günümü aldı. Sonra, çim biçme makinesinin motoruna saldırdım. Motoru tamamen söktüm, temizledim, sonra da parça parça geri taktım. İlk denemede çalıştı. Babam bana inanmak istememişti; oysa makineyi tamire götürmeye gerek olmadığını, sorunun yalnızca pislikten kaynaklandığını çok iyi biliyordum...” (OBKTT, s.36-37, Yardımsever Olmak).

Koca Leon Gregoire’a okumasının faydalarından bahsetmektedir.

“...”Hiç öyle sanma! Tabii ki, Varyemez Amca kadar zengin olman gerekmez, ama yine de düşündüğünden daha fazlasına ihtiyacın olacak. Aletler, bir atölye, bir kamyon falan alman gerekecek... Ne bileyim? Neyse, şu an bu para meselesini bir yana bırakalım, benim derdim bu değil. Derslerinden söz edelim... Gregoire, böyle suratını buruşturma, yüzüme bak, lütfen. Belli bir bilgi birikimin olmadan hiçbir şey yapamazsın. Çok harika bir şey icat ettiğini düşünelim. Bir dilekçe vermen gerekecek, öyle değil mi? Yani, doğru yazmayı bilmen gerek... Hem sonra, bir icat öylesine yapılmaz; planlar, ölçekler çizmen, ciddiye alınmak için masrafları hesaplaman gerekir; yoksa, fikrini çaldırırsın...” (OBKTT, s. 38, Yardımsever Olmak).

Gregoire komşularının bahçelerini düzenlemelerine yardım etmiştir.

“...Haziranın sonuna kadar kendimi bu şekilde oyaladım. Yeni komşularımızın bahçelerini düzenlemelerine yardım ettim. O kadar çok ayıkotu temizledim ki, parmaklarım şişti ve yeşilimsi bir renk aldı. Hulk'un elleri gibi...” (OBKTT, s.40, Yardımsever Olmak).

Koca Leon, Gregoire’a okul seçme konusunda yardım etmektedir.

“...”Gregoire, bana güvenmelisin; bu yatılı okul fikrini ortaya atan benim, bu fikri annenin kafasına sokan benim... Bana öyle bakma. Bir süre uzaklaşmanın, biraz nefes almanın, başka şeyler görmenin senin için

iyi olacağını düşünüyorum."Annenle baban arasında boğuluyorsun.Sen onların tek çocuğusun, sahip oldukları tek şey sensin ve her şeyi senin üzerinden görebiliyorlar. Bu kadar üstüne düşerek sana ne kadar zarar verdiklerinin farkında değiller. Hayır, fark etmiyorlar. Bence kötü olan şey, bundan daha derin... Bence senin durumuna telaşlanmadan önce kendi sorunlarını çözmekle işe başlamalılar. Ben... Ah, hayır, Gregoire, böyle surat asma. Hayır, koca çocuğum, sana acı çektirmek istemiyordum, yalnızca... off, kahretsin! Artık seni kucağıma bile alamıyorum! Çok büyümüşsün. Dur, şu kollarımı çek biraz, ben senin kucağına oturacağım... Hayır, ağlama. Bu çok üzücü olur..." (OBKTT, s. 54-55, Yardımsever Olmak).

Toto Joseph'e söz verdiği gibi mobilyaları teslim yardım etmiştir.

"..."Eee? Peki ya Joseph? Mobilyaları teslim yardım edeceğine söz vermiştin." "Ayy... Tamamen unutmuştum. Hemen geliyorum. Özür dilerim!" "Önemli değil, Toto, önemli değil. Uçup gidecek değiller ya." Joseph bize teşekkür etmek için nefis bir yemek verdi..." (OBKTT, s.62, Sorumluluk Sahibi Olmak).

3.1.8.10 Geleneksellik

Koca Leon kadere inanmaktadır.

"...Çok sert konuşuyordu benimle." "Evet." "İşte, bu beni deli ediyor! Aptalım diye düşünüp hiçbir şey yapmamak tabii ki çok kolay! Tabii ki! Kader bu! Her şey lanetli olduğumuzu düşünmek kadar kolay! Eee? Şimdi planın nedir? Yedinci sınıfı, sonra da sekizinci sınıfı tekrarlamak ve biraz da şansın yardım ederse, otuz yaşında liseden mezun olmak mı?... " (OBKTT, s.32, Dindar Olmak).

Gregoire yaz tatilini her zamanki yerde ve her zamanki gibi ödev yaparak geçirmiştir.

"...Ağustos ayıyla ilgili size anlatabileceğim öyle olağanüstü bir şey yok. Çok uzun ve çok sıkıcı geçtiğini söyleyebilirim, o kadar. Benimkiler, her yıl olduğu gibi, Bretagne'da bir daire kiraladılar ve yine her yıl olduğu gibi, sayfalarca ama sayfalarca tatil ödevi yapmak zorunda kaldım..." (OBKTT, s.47, Geleneklere Saygılı Olmak).

Koca Leon, Gregoire'a anne ve babasının ilişkisinin kötü olmasının kendisiyle bir ilgisi olmadığını onları böyle kabul etmesini söylemektedir.

"...Söylemek istediğim, eğer annenle baban kavga ediyorsa, bu senin yüzünden değil. Kendileri, yalnızca kendileri yüzünden. Senin bununla hiçbir ilgin yok, senin hiç suçun yok, beni duyuyor musun? Hem de hiç. Hatta emin ol, hep sınıfının birincisi olsaydın, karnen dört ve beş dolu olsaydı bile, yine de kavga etmeye devam ederlerdi. Yalnızca başka bahaneler bulmak zorunda kalırlardı, o kadar." Hiçbir yanıt vermedim. Joseph'in mobilyasına ilk kat verniği sürdüm..." (OBKTT, s.56, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Gregoire, hangi okula gideceğini merak etmeyip olacakları kabullenmiştir.

“...Babam sözüne devam etti:"Nereye gideceğini öğrenmek istemiyor musun?" “...” “Hiç umurunda değil mi?”...” (OBKTT, s.58, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Gregoire, artık hiçbir şeyi önemsememektedir.

“...Yaşadığım şey tam da buydu. Kendi kendimi yiyip bitirmiştım. İçimde bir şeyler eriyip bitmişti ve artık hiçbir şeyi önemsemiyordum...” (OBKTT,s.60, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Gregoire, Grandchamps Okuluna kabul edilmek istemekte ancak dosyası kötü olduğu için kabul edilmesinin imkansız olduğunu düşünmektedir.

“...Sayın Grandchamps Okul Müdürü, okulunuza kabul edilmek istiyorum, ama dosyam çok kötü olduğu için bunun olanaksızlığını da biliyorum...” (OBKTT, s.64, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

3.1.8.11 Uyma

Gregoire,odasına gidip istediğini yapmaktadır.

“...En sonunda odama gitmeme izin verdiklerinde, kapımı kapayıp yere oturdum. Kendi kendime; "Ya yatağına girip ağlarsın ki ağlamakta da haklısın, çünkü hayatın beş para etmez ve sen kendin de beş para etmezsin ve hemen şimdi ölsem hiç sorun olmaz ya da kalkar bir şeyler yaparsın," dedim.O akşam, şantiyenin birinden topladığım bir sürü ıvır zıvırla dev bir canavar yaptım; adını da "Kıllı Berlu" koydum.Çok zekice değildi, size katılıyorum, ama bana kendimi iyi hissettirdi ve o gece yastığımın ıslanmasını önledi...” (OBKTT,s.25-26, Kendini Denetleyebilmek).

Gregoire dedi Koca Leon’a değer vermektedir.

“...Koca Leon'cuğumun küçük kulübesi benim bütün hayatım. Orası benim sığınağım, Ali Baba'nın mağarası. Anneannem ne zaman biraz canımızı sıkarsa, Koca Leon'cuğum bana döner ve fısıldar:"Gregoire.,Leoland'de küçük bir gezintiye ne dersin?"Sonra da, anneannem söylenirken yavaşça sıvışırız:"İşte! Şimdi de git o küçücük çocuğu zehirle..."Koca Leon'cuğum omuz silkerek Cevap verir:"Lütfen, Charlotte, lütfen. Gregoire ve ben gidiyoruz, çünkü düşünmek için sessizliğe ihtiyacımız var""Peki, neyi düşünmek için, öğrenebilir miyim acaba? ""Ben geçmiş yaşantımı düşüneceğim, Gregoire da gelecek yaşamını."Anneannem sırtını döner ve bunu duymaktansa sağır olmayı tercih edeceğini söyler. Buna da dedem her zaman şöyle yanıt verir:"Ama hayatım, Sen zaten sağırsın." (OBKTT, s.27-28, Anneye,Babaya Ve Yaşlılara Değer Vermek).

Annesi Gregoire’a teşekkür amaçlı sevdiği yemeği yapmıştır.

“...O akşam yemekte ortam daha sakindi. Annem bana teşekkür etmek için en sevdiğim yemeği yapmıştı...” (OBKTT, s.37, Kibarlık).

Eşinin isteği üzerine Koca Leon sigarayı bırakmıştır.

“...”Sigarayı bıraktım,” dedi. “Kendim için değil, biliyorsun, dırdırcı karım için...” (OBKTT, s.53, İtaatkar Olmak).

Dedesinin hastalığını öğrenen Gregoire, onun ölmemesini dilemektedir.

"...Trende konuları tekrarlamak için dilbilgisi kitabımı yanıma almıştım, ama kapağını bile açmadım. Çalışmış gibi yapmaya bile uğraşmadım. Aklımı başıma toplayıp başlayamıyordum bir türlü. Tren, kilometrelerce uzanan dev elektrik kablosunun doğrultusunda ilerliyordu. Her elektrik direğinde alçak sesle, "Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon..." diyor ve direkler arasında da tekrarlıyordum:" Ölme..." (OBKTT, s.69, Anneye, Babaya ve Yaşlılara Değer Vermek).

Dedesinin hastalığı sebebiyle Gregoire çok üzgündür.

“...Sessizce ağlıyordu. Kulübeye girdim. Oturdum. Kollarımı is tezgahının üstünde kavuşturdum ve sonunda ağlamaya başladım.Uzun zamandır içimde sakladığım bütün gözyaşlarını akıttım. Ne kadar süre böyle kaldım? Bir saat mi? İki mi? Yoksa üç mü?...” (OBKTT,s.80, Anneye, Babaya Ve Yaşlılara Değer Vermek).

Gregoire, dedisinin hastalığına üzülmemektedir.

“...İyiydim, ama mutlu değildim.,Koca Leon'cuğum için hiçbir şey yapamıyor olmaktan dolayı küplere biniyordum. Onun için dağları yerinden kaldırabilirdim, kendimi parça parça doğrayıp kısık ateşte kızartabilirdim. Onu kollarıma alıp bağrıma basarak bütün dünyayı dolaşabilirdim, onu kurtarmak için neye olsa göğüs gererdim; ama işte, yapacak hiçbir şey yoktu. Beklemekten başka...” (OBKTT,s.86, Anneye, Babaya Ve Yaşlılara Değer Vermek).

Gregoire söz verdiği gibi düğümleri atmayı bırakmamaktadır.

“...Daha üçüncü düğümde bütün gücüm tükenmişti bile, ama dışımı sıktım. Muhallebi kıvamındaki beyaz kollarıma asıldım. Dördüncü düğüm... Beşinci düğüm... Bırakmak üzereydim. Çok zordu. Hayır, yapamazdım, söz vermiştim...” (OBKTT, s.87, İtaatkar Olmak).

Gregoire dedesinin iyileşmesini dilemektedir.

“...Yalnız iki düğüm kalmıştı. Önce bir elime, sonra diğerine tükürdüm. "Koca Leon, buradayım, bak! Sana gücümü gönderiyorum.İsteğimi gönderiyorum. Al. Al! Buna ihtiyacın var. O gün, sen bana bilgini gönderdin, e işte, ben de sana neyim varsa gönderiyorum: Gençliğimi, cesaretimi, nefesimi, zayıf mızımız kaslarımı...” (OBKTT, s.88, Anneye, Babaya Ve Yaşlılara Değer Vermek).

3.1.8.12 Güvenlik

Ailesi Gregoire için endişelenmektedir.

“...Annemle babam bu hikâyeyi bin kez anlattılar. Arkadaşlarına, ilkokul öğretmenlerime, lise öğretmenlerime, psikologlara, diksiyon uzmanlarıma ve rehberlik öğretmenine. Ben de bu hikâyeyi her duyuşumda, hala Grodoudou'ya kemik tarayıcısını yapmadığımı hatırlıyorum...”(OBKTT, s.12, Aile Güvenliği).

Ailesi Gregoire'un iyiliğini düşünüp derslerine çalışmasını istemektedir.

“...Tahmin edebileceğiniz gibi, okul her zaman bizim evin dramı olmuştur... Annem ağlar, babam beni paylar ya da tam tersi olur. Annem azarlar, babam hiçbir şey söylemez. Onlar böyle görmek beni üzüyor, ama ne yapabilirim ki? Bu durumda onlara ne diyebilirim? Hiçbir şey. Hiçbir şey diyemem, çünkü en kötüsü ağzımı açtığımda oluyor. Onlar papağan gibi aynı şeyi tekrarlayıp duruyor:"Çalış!""Çalış! Çalış! Çalış!""Çalış!""Çalış!""..." (OBKTT,s.12, Aile Güvenliği).

Ailesi Gregoire'un niye derslerine önem vermediğini öğrenmek için doktorlara götürmüştür.

“...Tamam, anladım. O kadar da aptal değilim yani. Ben de çalışmak isterdim; ama sorun bunu yapamamam. Okulda olup biten her şey bana anlaşılmaz geliyor. Her şey bir kulağımdan girip diğerinden çıkıyor. Yüzlerce doktora götürüldüm gözlerim, kulaklarım, hatta beynim için. Ve bütün bu boşa giden zamandan çıkarılan sonuç konsantrasyon sorunun olduğuydu. Hadi ya! Ben neyim olduğunu çok iyi biliyorum, bana sormanız yeterli. Hiçbir sorunun yok benim. Hiçbir sorunun. Yalnız, bunların hiçbirisi ilgimi çekmiyor, o kadar. İlgimi çekmiyor. Nokta...” (OBKTT, s.13, Aile Güvenliği).

Gregoire arkadaşına kendi yaptığı hediyesini vermiş,bunun üzerine de arkadaşı ona bir hediye vermiştir.

“.... Ona hediyesi verdim: Kopçalar ve raptiyeler için ayrı ayrı çekmeceleri ve bir silgi koyma yeri falan olan süper bir kalemlik. Bunu tamamlamak ve süslemek için saatlerce uğraşmışım. Hoşuna gittiğini ve onun da benim kadar duygulanmış olduğunu görebiliyordum."Benim de sana bir hediye var, Gregoire," dedi bana. Hediye, koca bir kitap."Gelecek yıl Bayan Daret'in sınıfında büyüklerle olacaksın ve çok çalışman gerekecek..." diye ekledi. "Neden biliyor musun?"Başımı salladım."Bu kitabın içindeki her şeyi okuyabilmek için..." Eve varır varmaz annemden bana kitabın adını okumasını istedim...” (OBKTT, s.15, İyiliğe Karşılık Vermek).

Koca Leon'un öksürmesi üzerine endişelenen eşi yanına koşmuştur.

“...Bunun üzerine öksürmeye başladı. Anneannem koşup yetişti, ben de çıktım...” (OBKTT, s.33, Aile Güvenliği).

Annesi Gregoire'a teşekkür için ona en sevdiği yemeği yapmıştır.

“...O akşam yemekte ortam daha sakindi. Annem bana teşekkür etmek için en sevdiğim yemeği yapmıştı...” (OBKTT, s.37, İyiliğe Karşılık Vermek).

Babası, Gregoire’un yeteneklerinin boşa gitmemesi için ona okul konusunda yardım etmek istemektedir.

“...Babam da televizyonu açmamıştı. İlk konuşan o oldu."Sende insanı kızdıran şeyin ne olduğunu görüyorsun, değil mi, kerata, yeteneklisin işte... Peki, sana yardım etmek için ne yapabiliriz? Okulu sevmiyorsun bu bir gerçek. Ama on altı yaşına kadar okula gitmek zorunlu, bunu biliyorsun, değil mi?"Başımı salladım...” (OBKTT,s.37, Aile Güvenliği).

Koca Leon Gregoire’u okula gitmek için teşvik etmektedir.

“...Hiç öyle sanma! Tabii ki, Varyemez Amca kadar zengin olman gerekmez, ama yine de düşündüğünden daha fazlasına ihtiyacın olacak. Aletler, bir atölye, bir kamyon falan alman gerekecek... Ne bileyim? Neyse, şu an bu para meselesini bir yana bırakalım, benim derdim bu değil. Derslerinden söz edelim... Gregoire, böyle suratını buruşturma, yüzüme bak, lütfen. Belli bir bilgi birikimin olmadan hiçbir şey yapamazsın. Çok harika bir şey icat ettiğini düşünelim. Bir dilekçe vermen gerekecek, öyle değil mi? Yani, doğru yazmayı bilmen gerek... Hem sonra, bir icat öylesine yapılmaz; planlar, ölçekler çizmen, ciddiye alınmak için masrafları hesaplaman gerekir; yoksa, fikrini çaldırırsın...” (OBKTT, s. 38, Aile Güvenliği).

Gregoire, dedesi Koca Leon’un sağlığı için endişelenmektedir.

“...Bunun dışında beni tedirgin eden bir şey daha vardı: Koca Leon'un sağlığı. Gitgide daha sık ve uzun süre öksürür olmuştu ve iyice uysallaşmıştı. Anneannem Koca Leon'a sigara içmeyi bıraktıracığıma söz verdirdi bana, ama yapamıyordum."Bırak bu zevkim kalsın, Toto. Nasıl olsa öleceğim," diye karşılık veriyordu dedem hep...” (OBKTT, s.44, Aile Güvenliği).

Ailesi Gregoire’un okul hayatını önemseyip onun için daha iyi olacağını düşündükleri yatılı okula gitmemize karar vermektedir.

“...Ekimi yarıladığımızda, annemin tepesi attı. Erkek mi, kadın mı olduğunu hiçbir zaman öğrenemediğim dilbilgisi öğretmenimin derslere gelmeyişi bardağı taşıran son damla olmuştu. Kullandığım sözcüklere katlanamıyor, her geçen gün daha aptallaştığımı söylüyordu. Eşeğin tekiydim. Neden eve hiç not getirmediğimi anlayamıyordu; özellikle de, saat beşte beni okuldan almaya gelip de, yaşıtım çocukların çarşı geçidinin kemerleri altında esrar içtiğini görünce, sinir krizleri geçiriyordu. Yani, evde büyük kriz... Bağrış çağrış, gözyaşları ve istemediğiniz kadar sümük.Ve sonuç, yatılı okul...Fırtınalı bir akşamdan sonra annem Ve babam oybirliğiyle beni yatılı okula göndermeye karar verdiler...” (OBKTT, s.52-53, Aile Güvenliği).

Koca Leon eşinin isteği üzerine sigarayı bırakmıştır.

“...“Sigarayı bıraktım,” dedi. “Kendim için değil, biliyorsun, dırdırcı karım için...”” (OBKTT,s.53, Aile Güvenliği).

Koca Leon Gregoire için yatılı okulun en iyisi olduğunu düşünmektedir.

"..."Gregoire, bana güvenmelisin; bu yatılı okul fikrini ortaya atan benim, bu fikri annenin kafasına sokan benim... Bana öyle bakma.Bir süre uzaklaşmanın, biraz nefes almanın, başka şeyler görmenin senin için iyi olacağını düşünüyorum."Annenle baban arasında boğuluyorsun.Sen onların tek çocuğusun, sahip olduklarıtek şey sensin ve her şeyi senin üzerinden görebiliyorlar. Bu kadar üstüne düşerek sana ne kadar zarar verdiklerinin farkında değiller. Hayır, fark etmiyorlar. Bence kötü olan şey, bundan daha derin... Bence senin durumuna telaşlanmadan önce kendi sorunlarını çözmekle işe başlamalılar. Ben... Ah, hayır, Gregoire, böyle surat asma. Hayır, koca çocuğum, sana acı çektirmek istemiyordum, yalnızca... off, kahretsin! Artık seni kucağıma bile alamıyorum! Çok büyümüşsün. Dur, şu kollarını çek biraz, ben senin kucağına oturacağım... Hayır, ağlama. Bu çok üzücü olur..."..." (OBKTT, s. 54-55, Aile Güvenliği).

Joseph Toto'ya teşekkür için yemek vermiştir.

“...”Eee? Peki ya Joseph? Mobilyaları teslim etmeye yardım edeceğine söz vermiştin.”“Ayy... Tamamen unutmuştum. Hemen geliyorum. Özür dilerim!” “Önemli değil, Toto, önemli değil. Uçup gidecek değiller ya.”Joseph bize teşekkür etmek için nefis bir yemek verdi...” (OBKTT, s.62, İyiliğe Karşılık Vermek).

Gregoire dedesinin hasta olduğunu öğrenmiştir.

“...“Sana iki haberim var. Bir iyi, bir kötü.Hangisinden başlayayım? ””iyiden.””Dün Grandchamps'ın müdiresi telefon etti. Seni almayı kabul ediyor, ama önce bir tür sınavdan geçmen gerekiyormuş...””Üff! İyi haber de buysa... Sınavmış!Sınavla ne yapmamı bekliyorsun ki? Konfeti mi? Peki, ya kötü haber ne?””Deden hastanede.”Emindim. Biliyordum. Hissediyordum...” (OBKTT, s.67, Aile Güvenliği).

Gregoire dedesinin sağlığı için endişelenmektedir.

"...Trende konuları tekrarlamak için dilbilgisi kitabımı yanıma almıştım, ama kapağını bile açmadım. Çalışmış gibi yapmaya bile uğraşmadım. Aklımı başıma toplayıp başlayamıyordum bir türlü. Tren, kilometrelerce uzanan dev elektrik kablosunun doğrultusunda ilerliyordu. Her elektrik direğinde alçak sesle, "Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon... Koca Leon..." diye diyor ve direkler arasında da tekrarlıyordum:" Ölme..." (OBKTT, s.69, Aile Güvenliği).

Ailesi Koca Leon'un sağlığı için endişelenmektedir.

“...Garda, annemle babamın suratlarını gördüğümde, bir şeyler olduğunu hemen anladım."Öldü mü?" diye sordum. "Öldü, değil mi? ""Hayır" dedi annem, "komada"."Ne zamandan beri?""Bu sabahtan beri.""Uyanacak mı?"Babam yüzünü buruşturdu, annem de omuzumu yakalayıp üstüme yığıldı..." (OBKTT, s.78, Aile Güvenliği).

Gregoire dedesinin iyileşmesini istemektedir.

“...İyiydim, ama mutlu değildim.,Koca Leon'cuğum için hiçbir şey yapamıyor olmaktan dolayı küplere biniyordum. Onun için dağları yerinden kaldırabilirdim, kendimi parça parça doğrayıp kısık ateşte kızartabilirdim. Onu kollarıma alıp bağrıma basarak bütün dünyayı dolaşabilirdim, onu kurtarmak için neye olsa göğüs gererdim; ama işte, yapacak hiçbir şey yoktu. Beklemekten başka..." (OBKTT,s.86, Aile Güvenliği).

Gregoire dedesinin sağlığı için endişelenmektedir.

“...Yalnız iki düğüm kalmıştı. Önce bir elime, sonra diğerine tükürdüm. "Koca Leon, buradayım, bak! Sana gücümü gönderiyorum. İsteğimi gönderiyorum. Al. Al! Buna ihtiyacın var. O gün, sen bana bilgini gönderdin, e işte, ben de sana neyim varsa gönderiyorum: Gençliğimi, cesaretimi, nefesimi, zayıf mızımız kaslarımı..." (OBKTT, s.88, Aile Güvenliği).

3.1.9 Arkadaşım Bir Griskok- Malarie Blackman (İngiltere)

3.1.9.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Arkadaşım Bir Griskok/ My Friend's A Gris-Kwok

Yazar: Malorie Blackman

Türkçe (Orijinal Dili: İngilizce)

Çeviren: Bahadır Argönül

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.9.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi

Çizelge 3.10: Arkadaşım Bir Griskok Değer Çözümlemesi

Arkadaşım Bir Griskok Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	74	17	22,97
Başarı	74	6	8,1
Hazcılık	74	4	5,4
Uyarılma	74	11	14,86
Öz-Denetim	74	18	24,32
Evrenselcilik	74	0	0
Yardımseverlik	74	4	5,4
Geleneksellik	74	1	1,35
Uyum	74	11	14,86
Güvenlik	74	2	2,7

Güç değeri 17 sıklıkla %22,97; başarı değeri 6 sıklıkla %8,1; hazcılık değeri 4 sıklıkla %5,4; uyarılma değeri 11 sıklıkla %14,86; öz-denetim değeri 18 sıklıkla %24,32; yardımseverlik değeri 4 sıklıkla %5,4; geleneksellik 1 sıklıkla %1,35; uyum değeri 11 sıklıkla %14,86 ve güvenlik değeri 2 sıklıkla %2,7 oranla eserde yer almaktadır.

ABG'de öz-denetim değer sıklığı en yüksek olanıdır. İlişkili diğer yüksek değer boyutları güç, uyarılma ve uyumdur. Geleneksellik ve güvenlik değerlerinin sıklığı ise en az olanlarıdır. Evrenselcilik değeri ise eserde yer almamaktadır.

3.1.9.3 Güç

Kardeşinin Pola'ya tehditkar bir şekilde kapıyı aç demesi onun üzerinde otorite sahibi olduğunu göstermektedir.

“... “Pola! Hemen şimdi aç şu kapıyı!”...” (ABG, s.11, Otorite Sahibi Olmak).

Kardeşi Pola'yı kendileri üzerinde otorite sahibi olan anne ve babasına şikayet etmekle suçlamaktadır.

“...”Pola, seni uyarıyorum. Kapıyı hemen açmazsan anneme babama söyleyeceğim seni ve işte o zaman başın büyük derde girecek!”...” (ABG, s. 12, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks’in annesinin parfümünün pahalı olması güç göstergesidir.

“...”Her yanına annemin pahalı parfümünden sıkıyor,” dedi Aleks öfkeyle...” (ABG, s.13, Zengin Olmak).

Aleks’in Pola’ya bağırması onun üzerindeki otoritesini göstermektedir.

“... “Pola!” diye bağırdı Aleks aniden. “Pola, sakın cesaret edeyim deme!”...” (ABG, s. 14, Otorite Sahibi Olmak).

Mayk Aleks’e yapacaklarını söylemektedir.

“...Hepimizin başını gerçekten derde sokmadan, bir an önce onu yakalamak zorundayız. Şimdi yeleğimi tut ve sineğe dönüşünce, ikimiz de anahtar deliğinden sağ salım geçene dek, salan bana bir daha dokunma...” (ABG, s.30, Otorite Sahibi Olmak).

Mayk’in Aleks üzerinde otoritesi vardır.

“...”Tamam, Mayk,” dedi Aleks, cızırtılı ve yüksek bir sesle. “Anahtar deliğinin içinden geçeceğiz şimdi. Benden uzaklaşma, ama çok da yaklaşma ve dikkatli ol.”...” (ABG, s.35, Otorite Sahibi Olmak).

Mayk Aleks’e sesini yükselterek otorite kurmaktadır..

“...”Mayk! Sakın bana çok yaklaşma!” diye bağırdı Aleks...” (ABG, s.36, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks Mayk’ın sözlerini dinlemekte ve ona itaat etmektedir.

“...”Anahtar deliğinden geçerken bana dokunursan, yeniden eski haline dönersin, hem de kapının tam orta yerinde,” diye uyardı beni Aleks. Aman! Düşüncesi bile korkunçtu. Aleks, anahtar deliğini ortalayarak uçmaya başladı. Ben de, aramızdaki uzaklığı korumaya dikkat ederek onu izledim...” (ABG, s.36-37, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks Pola’yı tehdit etmektedir.

“...”Güzel. Şimdi haylaz kardeşimi bulalım. Pola... Pola, neredesin?” Aleks odanın ortasına yürüdü. “Seni elime geçirdiğimde görürsün!”...” (ABG, s. 41, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks’in yüksek sesle emir vermesi otoriter olduğunu göstermektedir.

“...” "Kapat kapıyı!" diye bağırdı Aleks. Kapıyı kapatmak için yatağın üstünden dalış yaptıysa da, çok geç kalmıştı. Fare odadan çıkıp, merdivenden inmişti bile...” (ABG, s. 50, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks Mayk’a söylemeden onu başka bir varlığa çevirebilmesi üzerinde söz sahibi olduğunu göstermektedir.

“...”Yeleğimi tut yine,” dedi Aleks. Hemen tuttum yeleğini. ”Bu kez ne olacağız?” diye sordum heyecanla. Aleks daha bir kelime söylemeden, bedenimin yine değişmeye başladığını hissettim. Küçülüyor, küçülüyordum...” (ABG, s.51, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks’in Mayk’ı yönlendirmesi, onun üzerinde kurmuş olduğu otoriteden kaynaklanmaktadır.

“...”Haydi, Mayk. Kardeşim uzaklaşıyor,” dedi Aleks. Basamaklardan aşağıya atıldık. Merdiveni yarılamıştım ki, durdum. Gerilip, merdiven korkuluğunun üstüne sıçradım. Kolay oldu. Aşağıya holün halısına baktım ve bir atlayışta üstüne kondum. İki kat kolay oldu...” (ABG, s.54, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks Mayk’ın üzerindeki hakimiyetiyle onu azarlayabilmektedir.

“...”Gösteriş yapmayı bırak, Mayk,” dedi Aleks. ”Pola’yı bulmalıyız. Sen oturma odasına bak, ben de mutfakı gözden geçireyim.” Doğruca oturma odasına koştum...” (ABG, s.55-56, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks Mayk’ı yönlendirmektedir.

“...”Pola, kalk! Bu kanepeyi kırarsan, senin değil, benim başım derde girecek.” Aleks soluk soluğa kalmıştı. ”Mayk, orada öyle durma. Gel, yardım et bana.” Korka korka kanepeye tırmandım. Bir file bu denli yakın durmamıştım hiç...” (ABG, s.65-66, Otorite Sahibi Olmak).

Pola ve Mayk, Aleks’i dinleyip onun öylediklerini yapmaktadır.

“...”Ben üçe kadar sayınca, bütün gücünle it. Tamam mı?” dedi Aleks soluk soluğa. Pola’nın sırtına dayanmıştık. ”Bir! iki!...” Aleks’in ”üç” demesini beklemeye o denli dalmıştım ki, Pola’ya dikkat etmiyordum. Bu benim için büyük hata oldu. Aleks ”iki” dediğinde, biz hala arkasına dayanmış durumdayken, Pola ayağa kalkıp yürüyüverdi. Düşmemek için Aleks’le birbirimize tutunmaya çalıştıysak da... KÜT! ...” (ABG, s.68-69, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks’in annesinin Aleks üzerinde otorite sahibidir.

“...”Onu bana ver,” dedi Aleks’in annesi. ”Uyku zamanı geldi.” ”Memnuniyetle.” Aleks kız kardeşini annesine devretti...” (ABG, s.79-80, Otorite Sahibi Olmak).

Aleks yaptığı yanlış sebebiyle annesinden çekinmekte ve ondan kaçmaya çalışmaktadır.

“...”Haydi, Mayk. Annem oturma odası halısının üstündeki meyveleri ve fıstıkları görüp bağırmadan önce sizin eve gidelim.” Son sözlerini öyle alçak sesle söylemişti ki, yalnızca ben duyabildim...” (ABG, s.80, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.9.4 Başarı

Mayk’ın Aleks’i dinlemesi Aleks’in sözü geçen biri olduğunu göstermektedir.

“...Hepimizin başını gerçekten derde sokmadan, bir an önce onu yakalamak zorundayız. Şimdi yeleğimi tut ve sineğe dönüşünce, ikimiz de anahtar deliğinden sağ salim geçene dek, salan bana bir daha dokunma. Tamam mı? Kafam tartışamayacak kadar karıştığı için Aleks’in dediğini yapıp yeleğini tuttum...” (ABG, s.30-31, Sözü Geçen Biri Olmak).

Aleks uçmayı başarmıştır.

“...Kanatlar! Kanatlarım çıkmıştı! Yaşasın! Geniş, ince ve güçlüydüler. Onları önce birlikte, sonra ayrı ayrı hareket ettirdim. Uçuyordum. Vay canına!...” (ABG, s.33, Başarılı Olmak).

Mayk Aleks’in sözünü dinlemektedir.

“...”Anahtar deliğinden geçerken bana dokunursan, yeniden eski haline dönersin, hem de kapının tam orta yerinde,” diye uyardı beni Aleks. Aman! Düşüncesi bile korkunçtu. Aleks, anahtar deliğini ortalayarak uçmaya başladı. Ben de, aramızdaki uzaklığı korumaya dikkat ederek onu izledim...” (ABG, s.36-37, Sözü Geçen Biri Olmak).

Aleks Pola’yı nasıl bulacaklarının yolunu bulmuştur.

“...”Kim olabilir?” dedi Aleks. ”Haydi, Mayk. Bir planım var. Pola'yı nasıl yakalayacağımızı biliyorum...”(ABG, s.50, Zeki Olmak).

Pola peşindekileri atlatmanın yolunu bulmuştur.

“...”Haydi, Mayk. Kardeşim uzaklaşıyor,” dedi Aleks. Basamaklardan aşağıya atıldık. Merdiveni yarılardım ki, durdum. Gerilip, merdiven korkuluğunun üstüne sıçradım. Kolay oldu. Aşağıya holün halısına baktım ve bir atlayışta üstüne kondum. İki kat kolay oldu...” (ABG, s.54, Zeki Olmak).

Aleks tekrar çocuğa dönüşmek için Mayk’a çarpmıştır.

“...Tam üstüne atılmak üzereydim ki, kanepenin arkasından çıkan Aleks dosdoğru gelip bana çarptı. Küt! Şimdi yine iki çocuk olmuştuk...” (ABG, s.61, Zeki Olmak).

3.1.9.5 Hazcılık

Pola zevkten katıla katıla gülmektedir.

“...Kapının ardında Pola'nın katıla katıla güldüğünü duyabiliyordum...” (ABG, s.11, Zevk Almak).

Pola uçuşunu görüp çok mutlu olmuştur.

“...Kanatlar! Kanatlarım çıkmıştı! Yaşasın! Geniş, ince ve güçlüydüler. Onları önce birlikte, sonra ayrı ayrı hareket ettirdim. Uçuyordum. Vay canına!...” (ABG, s.33, Hayattan Tat Almak).

Pola uçmaktan zevk almaktadır.

“...Mayk! Sakın bana çok yaklaşma!” diye bağırdı Aleks. Kanatlarıma hayranlık duymaya o denli dalmıştım ki, nereye gittiğime bakmayı unutmuştum...”(ABG, s. 36, Zevk).

Mayk uçmaktan zevk aldığı için gerçek hayata dönmek ona sıkıcı gelmektedir.

“...Pola'nın annesiyle birlikte yukarıya çıkmasını bekledikten sonra, "Bütün bu heyecanın ardından bizim ev çok sıkıcı gelecek," diye yanıtladım...” (ABG, s. 80, Zevk).

3.1.9.6 Uyarılım

Mayk sineğe dönüşmüştür.

“...Bedenime göz attım. Birdenbire bacaklarım geri gelmişti. Ayaklarım da. Ve pabuçlarım da! Çevreme bakındım, aklım karışmıştı. Şu sinek neredeydi? Ama daha önemlisi, Aleks neredeydi?...” (ABG, s. 24, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Aleks ve Mayk sineğe dönüşmüşlerdir.

“... "Anlamadım?" Aleks'in sözlerini yanlış duyduğumu düşündüm. "O bendim," diye ısrar etti Aleks. "Sineğe dönüşmüştüm. Ben değişirken bana dokunduğun için, sen de sinek oluverdin tabii." "Ben mi sinek oldum? Ben? Aman Aleks, bırak şakayı!"...” (ABG, s.27, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

Aleks ve Mayk sineğe dönüştüklerine inanmamaktadır.

“...Ellerimle ayaklarım kaybolmuş, yerlerinde pençeye benzer şeyler belirmişti. Ama en tuhafı, kürekkemiklerimde hissettiğim iğnelenme, gıdıklanma ve sallanma duygusuydu. Sanki sırtımın iki yanında bir şey vızıldıyordu. Daha sonra kürekkemiklerim uzayıp büyüyor gibi oldu. Sanki derim çekilip çimdikleniyordu; ama acımadı. Sırtımda çok tuhaf bir şeyler oluyordu...” (ABG, s.32, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

Aleks ve Mayk sineğe dönüştükleri için herşeyi farklı görmektedirler.

“...Kıymıktı bunlar. O kadar küçülmüştüm ki, ahşap kapının kıymıkları, parktaki yüksek ağaçlar gibi görünüyordu bana...” (ABG, s.37, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Aleks değişimden çok memnundur.

“...Aleks başını salladı. "Başka bir şeye dönüşmüş. Dönüşmeyi daha yeni öğrendi; her bulduğu fırsatta yapıyor bunu. Tam bir baş belası!"...” (ABG, s.42, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Pola ve Aleks yarı Griskok oldukları için günde sadece üç defa farklı bir şeye dönüşebilmektedir.

“... Pola ve ben Griskok'uz... Daha doğrusu, yarı Griskok. Çünkü annem Griskok'tur, babamsa normal biridir," diye açıkladı Aleks. Yorganı kaldırıp, yatağın altına baktı. "Mobilyaya falan dönüşemeyiz. Yalnızca

hayvana, kuşa, böceğe ya da balığa dönüşebiliriz. Hem de günde yalnızca üç kere. Annem istediği kadar dönüşebilir elbette. O, Pola ve benim gibi yarı insan değil."..." (ABG, s.45, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

Aleks ve Mayk başka bir canlıya dönüşmektedir.

"..."Yeleğimi tut yine," dedi Aleks. Hemen tuttum yeleğini. "Bu kez ne olacağız?" diye sordum heyecanla. Aleks daha bir kelime söylemeden, bedenimin yine değişmeye başladığını hissettim. Küçülüyor, küçülüyordum..." (ABG, s.51, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

Pola fareyken birden file dönüşmüştür.

"...Ve eğer Pola çok pis bir numara yapmasaydı, yerimden bile kıpırdamazdım. Tam, arka ayaklarımın üstüne oturmuş, fare Pola'ya atlamaya hazırlanıyordum ki, fare Pola yok oldu. Onun yerinde fil Pola belirdi!..." (ABG, s.60, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Pola ve Aleks başka canlılara dönüşerek heyecanlı bir hayat yaşamaktadır.

"...Pola kanepeye doğru yürüdü, döndü ve oturdu. Kanepede oturan bir fil gördünüz mü hiç? Çok sıra dışı bir görüntüydü. Kanepe korkunç seslerle gacırdayıp gacırdadı. Çöktü çökecek diye soluğumu tutup bekledim..." (ABG, s.64, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

Mayk Griskok olan arkadaşı sayesinde hayatına heyecan katmaktadır.

"..."Pola, kalk! Bu kanepeyi kırarsan, senin değil, benim başım derde girecek." Aleks soluk soluğa kalmıştı. "Mayk, orada öyle durma. Gel, yardım et bana." Korka korka kanepeye tırmandım. Bir file bu denli yakın durmamıştım hiç..." (ABG, s.65-66, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

Mayk Griskok olan arkadaşlarıyla yaşadığı heyecandansonra kendi evini sıkıcı bulmaktadır.

"...Pola'nın annesiyle birlikte yukarıya çıkmasını bekledikten sonra, "Bütün bu heyecanın ardından bizim ev çok sıkıcı gelecek," diye yanıtladım..." (ABG, s. 80, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

3.1.9.7 Öz-Denetim

Mayk Griskokun ne anlama geldiğini merak etmektedir.

"...Griskok ne midir? Doğrusu, Aleks'in sırrını rastlantı sonucu öğrenene dek, bunu ben de bilmiyordum..." (ABG, s.5, Merak Duyabilmek).

Aleks Pola'nın odasında ne yaptığını merak ettiği için anahtar deliğinden onu gözetlemektedir.

"...Aleks anahtar deliğinden bakmak için yeniden eğildi. "Ne yapıyor orada?" diye sordum..." (ABG, s.12, Merak Duyabilmek).

Mayk Pola'nın odasına anahtar deliğinden bakarken Aleks Pola'nın içeride ne yaptığını merak etmektedir.

“...Ne oldu? Şimdi ne yapıyor?” diye sordum...” (ABG, s. 14, Merak Duyabilmek).

Aleks Pola'nın kendini neye dönüştürdüğünü merak etmektedir.

“... “Ne dedin? Pola kendini neye dönüştürmüş, neye?” diye sordum...” (ABG, s.16, Merak Duyabilmek).

Mayk sineğin ve Aleks'in nerede olduğunu merak etmektedir.

“...Bedenime göz attım. Birdenbire bacaklarım geri gelmişti. Ayaklarım da. Ve pabuçlarım da! Çevreme bakındım, aklım karışmıştı. Şu sinek neredeydi? Ama daha önemlisi, Aleks neredeydi?...” (ABG, s. 24, Merak Duyabilmek).

Aleks kanatlarıyla bağımsızca uçmaktadır.

“...“Mayk! Sakın bana çok yaklaşma!” diye bağırdı Aleks. Kanatlarıma hayranlık duymaya o denli dalmıştım ki, nereye gittiğime bakmayı unutmuştum...”(ABG, s. 36, Bağımsız Olmak).

Aleks kardeşi Pola'nın nerede olduğunu merak etmektedir.

“...“Güzel. Şimdi haylaz kardeşimi bulalım. Pola... Pola, neredesin?” Aleks odanın ortasına yürüdü. “Seni elime geçirdiğimde görürsün!”...” (ABG, s. 41, Merak Duyabilmek).

Mayk Aleks ve Pola'nın nasıl biçim değiştirebildiklerini merak etmektedir.

“...“Giysi dolabının arkasına göz atarken, "Nasıl oluyor da sen ve kardeşin istediğiniz zaman biçim değiştirebiliyorsunuz? " diye sordum. "Sandalyeye, uçağa, çiklete falan da dönüşebilir misiniz?"...” (ABG, s. 44, Merak Duyabilmek).

Aleks Pola'nın nerede olduğunu merak etmektedir.

“...“Bizim yaptığımızı yapıp, anahtar deliğinden uçup gitmiş olmasın?” diye sordum.

Pola'nın dışarıya çıkıp çıkmadığına bakmak için kapıyı açtım...” (ABG, s. 48, Merak Duyabilmek).

Fare Pola Aleks'ten kurtulmuştur.

“...“ "Kapat kapıyı!" diye bağırdı Aleks. Kapıyı kapatmak için yatağın üstünden dalış yaptıysa da, çok geç kalmıştı. Fare odadan çıkıp, merdivenden inmişti bile...” (ABG, s. 50, Bağımsız Olmak).

Mayk bu kez neye dönüşeceklerini merak etmektedir.

“... "Yeleğimi tut yine," dedi Aleks. Hemen tuttum yeleğini. "Bu kez ne olacağız?" diye sordum heyecanla. Aleks daha bir kelime söylemeden, bedenimin yine değişmeye başladığını hissettim. Küçülüyor, küçülüyordum..." (ABG, s.51, Merak Duyabilmek).

Aleks kedi olup fareden korkmayacağını merak etmektedir.

“...Şimdi bir kedi olduğuma göre, küçük bir fareden mi korkacaktım?...” (ABG, s.60, Merak Duyabilmek).

Pola Aleks’in söylediğini yapmayıp kendi amacını seçebilmektedir.

“... "Ben üçe kadar sayınca, bütün gücünle it. Tamam mı?" dedi Aleks soluk soluğa. Pola'nın sırtına dayanmıştık. "Bir! iki!.." Aleks'in "üç" demesini beklemeye o denli dalmıştım ki, Pola'ya dikkat etmiyordum. Bu benim için büyük hata oldu. Aleks "iki" dediğinde, biz hala arkasına dayanmış durumdayken, Pola ayağa kalkıp yürüyüverdi. Düşmemek için Aleks'le birbirimize tutunmaya çalıştıysak da... KÜT! ...” (ABG, s.68-69, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Mayk Pola’nın fırlattığı fıstıklardan rahatsız olup saklanmaktadır.

“... Pola, fıstıkları ağabeyiyle bana doğru püskürtmeye başladı. Size bir şey söyleyeyim mi, fıstıklar fena patlıyordu. İğne gibi batıyor, can yakıyordu. Gerçekten acıtiyordu. Saklanmak için koştum, Aleks de hemen arkamdaydı...” (ABG, s.73, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Pola Aleks’in sözüne aldırış etmemektedir.

“... "Bir adım daha atayım deme! “diye uyardı Aleks Pola’yı. Ama Pola ona hiç aldırış etmedi...” (ABG, s.75, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Mayk Aleks’in onları neden başka bir şeye dönüştüremediğini merak etmektedir.

“... "Neden başka bir şeylere dönüşmüyorsun?" diye sordum Aleks'e. "Bizi fareye çevir. Filler fareden korkar." "Yapamam," de-di Aleks. "Günde yalnızca üç kez değişebilirim ve üç hakkımı da kullandım..." (ABG, s.75, Merak Duyabilmek).

Aleks ve Pola’nın annesi Pola’nın uslu durup durmadığını merak etmektedir.

“... "Herkes merhaba!" diyerek gülümsedi Aleks'in annesi. "Aleks, kardeşin uslu durdu mu?...” (ABG, s.79, Merak Duyabilmek).

Aleks, annesi oturma odasının dağınıklığını görmeden Mayklara gitmeyi teklif etmektedir.

“... "Haydi, Mayk. Annem oturma odası halısının üstündeki meyveleri ve fıstıkları görüp bağırmadan önce sizin eve gidelim." Son sözlerini öyle alçak sesle söylemişti ki, yalnızca ben duyabildim...” (ABG, s.80, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

3.1.9.8 Evrenselcilik

Kitapta Evrenselcilik değerine ait bölüm tespit edilememiştir.

3.1.9.9 İyilikseverlik

Aleks, annesinin emanet ettiği kardeşine sahip çıkmaya çalışmaktadır.

“... “Gözümü ondan hiç ayırmamalıydım. Bir an bile. Annem onu yalnız bırakmamam konusunda uyarmıştı beni.”...” (ABG, s. 13, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Aleks dürüstçe Pola’ya başlarına gelenleri anlatmaktadır.

“...Başımı salladım. Kısa bir an, ona inanır gibi olmuştum. "Doğru, yemin ederim," dedi Aleks "Sen de bir sineğe dönuştün. Uçuyordun, ama ben daha ne yaptığımı açıklayamadan hızla üstüme geldin. Bana yeniden dokunduğun için de eski haline döndün."...” (ABG, s. 28, Dürüst Olmak).

Aleks arkadaşı Mayk’in başına kötü bir şey gelmemesini istemektedir.

“... "Sakın hapşırma, Mayk. Ne olur! Dayan, yoksa şu kıymık ağaçlara çarparsın," dedi Aleks. (ABG, s. 39, Gerçek Arkadaşlık).

Aleks Mayk’a dürüstçe kardeşi ve kendinin Griskok olduğunu açıklamaktadır.

“... Pola ve ben Griskok'uz... Daha doğrusu, yarı Griskok. Çünkü annem Griskok'tur, babamsa normal biridir," diye açıkladı Aleks. Yorganı kaldırıp, yatağın altına baktı. "Mobilyaya falan dönüşemeyiz. Yalnızca hayvana, kuşa, böceğe ya da balığa dönüşebiliriz. Hem de günde yalnızca üç kere. Annem istediği kadar dönüşebilir elbette. O, Pola ve benim gibi yarı insan değil."...” (ABG, s.45, Dürüst Olmak).

3.1.9.10 Geleneksellik

Aleks’in günde üç kez değişme hakkı vardır. Bunu bildiği için dördüncü kez dönüşmeye çalışmamaktadır.

“... "Neden başka bir şeylere dönüşmüyorsun?" diye sordum Aleks'e. "Bizi fareye çevir. Filler fareden korkar." "Yapamam," de-di Aleks. "Günde yalnızca üç kez değişebilirim ve üç hakkımı da kullandım."...” (ABG, s.75, Hayatın Bana Verdiğini Kabullemek).

3.1.9.11 Uyma

Mayk Aleks’in söylediklerini yapmaktadır.

“...Hepimizin başını gerçekten derde sokmadan, bir an önce onu yakalamak zorundayız. Şimdi yeleğimi tut ve sineğe dönüşünce, ikimiz de anahtar deliğinden sağ salim geçene dek, salan bana bir daha dokunma. Tamam mı? Kafam tartışamayacak kadar karıştığı için Aleks’in dediğini yapıp yeleğini tuttum...” (ABG, s.30-31, İtaatkar Olmak).

Mayk Aleks’in söylediği gibi anahtar deliğine doğru uçuşunda onu izlemiştir.

“...”Tamam, Mayk," dedi Aleks, cızırtılı ve yüksek bir sesle. "Anahtar deliğinin içinden geçeceğiz şimdi. Benden uzaklaşma, ama çok da yaklaşma ve dikkatli ol." Aleks yavaş yavaş anahtar deliğine doğru uçtu. Ben de onu izledim...” (ABG, s.35, İtaatkar Olmak).

Mayk Aleks’in ikazlarını dinlemektedir.

“...”Anahtar deliğinden geçerken bana dokunursan, yeniden eski haline dönersin, hem de kapının tam orta yerinde," diye uyardı beni Aleks. Aman! Düşüncesi bile korkunçtu. Aleks, anahtar deliğini ortalayarak uçmaya başladı. Ben de, aramızdaki uzaklığı korumaya dikkat ederek onu izledim...” (ABG, s.36-37, İtaatkar Olmak).

Mayk Aleks’in bağırması üzerine kapıyı kapatmaya yönelmektedir.

“...” "Kapat kapıyı!" diye bağırdı Aleks. Kapıyı kapatmak için yatağın üstünden dalış yaptıysa da, çok geç kalmıştı. Fare odadan çıkıp, merdivenden inmişti bile...” (ABG, s. 50,İtaatkar Olmak).

Mayk neye dönüşeceğini bilmeden Aleks’e itaat etmektedir.

“...”Yeleğimi tut yine," dedi Aleks. Hemen tuttum yeleğini. "Bu kez ne olacağız?" diye sordum heyecanla. Aleks daha bir kelime söylemeden, bedenimin yine değişmeye başladığını hissettim. Küçülüyor, küçülüyordum...” (ABG, s.51, İtaatkar Olmak).

Mayk Aleks’i dinlemektedir.

“...”Haydi, Mayk. Kardeşim uzaklaşıyor," dedi Aleks. Basamaklardan aşağıya atıldık. Merdiveni yarılardım ki, durdum. Gerilip, merdiven korkuluğunun üstüne sıçradım. Kolay oldu. Aşağıya holün halısına baktım ve bir atlayışta üstüne kondum. İki kat kolay oldu...” (ABG, s.54, İtaatkar Olmak).

Mayk Aleks’in sözü üzerine doğruca oturma odasına koşmuştur.

“...”Gösteriş yapmayı bırak, Mayk," dedi Aleks. "Pola'yı bulmalıyız. Sen oturma odasına bak, ben de mutfığı gözden geçireyim." Doğruca oturma odasına koştum...” (ABG, s.55-56, İtaatkar Olmak).

Mayk filden korkmasına rağmen Aleks’i dinlemektedir.

“...”Pola, kalk! Bu kanepeyi kırarsan, senin değil, benim başım derde girecek." Aleks soluk soluğa kalmıştı. "Mayk, orada öyle durma. Gel, yardım et bana." Korka korka kanepeye tırmandım. Bir file bu denli yakın durmamıştım hiç...” (ABG, s.65-66, İtaatkar Olmak).

Mayk Aleks’in sözünden çıkmamaktadır.

“...”Ben üçe kadar sayınca, bütün gücünle it. Tamam mı?" dedi Aleks soluk soluğa. Pola'nın sırtına dayanmıştık. "Bir! iki!.." Aleks'in "üç" demesini beklemeye o denli dalmıştım ki, Pola'ya dikkat etmiyordum. Bu benim için büyük hata oldu. Aleks "iki" dediğinde, biz hala arkasına dayanmış durumdayken, Pola ayağa kalkıp yürüyüverdi. Düşmemek için Aleks'le

birbirimize tutunmaya çalıştıysak da... KÜT! ...” (ABG, s.68-69, İtaatkar Olmak).

Aleks’in annesi odaya girerek herkesi selamlamıştır.

“...”Herkese merhaba!" diyerek gülümsedi Aleks'in annesi. "Aleks, kardeşin uslu durdu mu?...” (ABG, s.79, Kibarlık).

Aleks annesinin sözünü dinlemektedir.

“...”Onu bana ver," dedi Aleks'in annesi. "Uyku zamanı geldi." "Memnuniyetle." Aleks kız kardeşini annesine devretti...” (ABG, s.79-80,İtaatkar Olmak).

3.1.9.12 Güvenlik

Aleks kardeşi Pola’nın kuşa dönüşmesi üzerine endişelenmektedir.

“... “ Eyvah! Kendini kuşa dönüştürdü ve tüh!” Aleks eliyle ağzını kapatıp, bana döndü. “ Hay aksi! Koca çenemi tutamadım!”...” (ABG, s.15, Aile Güvenliği).

Aleks kardeşinin kaybolması üzerine onu aramaya çıkmıştır.

“...”Güzel. Şimdi haylaz kardeşimi bulalım. Pola... Pola, neredesin?" Aleks odanın ortasına yürüdü. "Seni elime geçirdiğimde görürsün!”...” (ABG, s. 41, Aile Güvenliği).

3.1.10 Reçel Kavanozu- Houshang Moradi Kermani (İran)

3.1.10.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Reçel Kavanozu

Yazar: Houshang Moradi Kermani

Türkçe (Orijinal Dili: Farsça)

Çeviren: Nezahat Başçı

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.10.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi

Çizelge 3.11: Reçel Kavanozu Değer Çözümlemesi

Reçel Kavanozu Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	90	15	16,6
Başarı	90	6	6,6
Hazcılık	90	0	0
Uyarılma	90	0	0
Öz-Denetim	90	23	25,5
Evrenselcilik	90	1	1,1
Yardımseverlik	90	13	14,4
Geleneksellik	90	6	6,6
Uyum	90	13	14,4
Güvenlik	90	13	14,4

Güç değeri 15 sıklıkla %16,6; başarı değeri 6 sıklıkla %6,6; öz-denetim değeri 23 sıklıkla %25,5; evrenselcilik değeri 1 sıklıkla %1,1; yardımseverlik değeri 13 sıklıkla %14,4; geleneksellik 6 sıklıkla %6,6; uyum değeri 13 sıklıkla %14,4 ve güvenlik değeri 13 sıklıkla %14,4 oranla eserde yer almaktadır.

Güvenlik ile öz-denetim değerleri eserde birbirleriyle uyumlu ve bağdaşık şekilde sıklığı en yüksek değer boyutları olarak yer almaktadır. Evrenselcilik değerleri ise eserde sıklığı en düşük değer boyutudur. Hazcılık ve uyarılma değerleri ise eserde yer almamaktadır.

3.1.10.3 Güç

Bahadır'ın çocukları susturarak onlar üzerindeki otoritesini ortaya koymaktadır.

“...Bahadır çocuklara döndü: “Sessizlik. Herkes sussun. Bırakın da ne yapacağız ona bir bakalım.”...” (RK, s.10, Otorite Sahibi Olmak).

Hasan Bey gürültü yapan çocukları susturarak onlar üzerindeki otoritesini göstermektedir.

“...Hasan Bey tarih öğretmeniydi. “Oturun. Öğretmen birkaç dakika gecikti diye gürültü yapmanız gerekmez.”...” (RK, s.11, Otorite Sahibi Olmak).

Derste kavanozla uğraşan Celal Purzend'i öğretmeni uyarmakta ve kavanozu öğretmenler odasına bırakmasını istemektedir.

“... “Celal Purzend, kavanozu çantana koy ve dersi daha fazla kaynatma! Dersimize başlasak iyi olur.” Kavanoz, öğrenciler arasında elden ele dolaşıyordu. Herkes teker teker kapağı açmayı deniyordu. “Purzend! Kavanozu götürüp öğretmenler odasına bırak. Eve giderken geri alırsın. Artık bu tür şeyleri de sınıfa getirme. Kavanoz kapağının açılıp açılmamasının tarih dersiyle hiçbir ilgisi yok, tamam mı?” Celal kavanozu öğretmenler odasına götürdü ...” (RK, s.12, Otorite Sahibi Olmak).

Trafik polisinin tek bir anonsuyla kamyonet şoförü dışarı çıkmaktadır.

“...O hengâmede dışarıdan trafik polisinin anonsu duyuldu: “Kamyonet şoförü, aracınızı hemen bulunduğu yerden kaldırın!” Şoför, dükkândan dışarı fırladı. Polis: “Neredesin be adam? Şimdi ben de ceza kesiyordum.” “Memur Bey, kusura bakmayın, çok ilginç bir durumla karşılaştık da. Reçel kavanozlarının kapağı bir türlü açılmıyor. Sadece birinin değil, hiçbirinin kapağı açılmıyor.” Trafik polisi, motosikletinden aşağı indi ve "Ne olmuş bir görelim," diyerek dükkâna girdi. Ahmet Amca, reçel kavanozlarından birini kendisine uzattı...” (RK, s.20, Otorite Sahibi Olmak).

Polis insanları kavanozların başından dağıtarak herkesin üzerinde otorite sahibi olduğu görülmektedir.

“...Polis, kalabalığın artmasından endişe etmiş olacak ki sesini yükseltmeye başladı: “Herkes dağılsın! Kavanoz kapaklarının açılmaması, izlenilecek bir durum değil, hadi! Hadi... Hadi dağılın bakalım. Evlerinize...” (RK, s.21, Otorite Sahibi Olmak).

Çocuklar polisin izniyle karakola girebilmektedir.

“... “Çocukların karakola girmesi yasak.” “Biz çocuk değiliz, şikâyetimiz var. Komiser Amca bizim komşu sayılır. Kendisini görmek istiyoruz. Kendisinden bilgi alacağız da.” “Öyleyse sadece bir kişi içeri girsin.” Celal arkadaşlarına baktı, çantasını sınıf arkadaşı Gaffur'a verdi. Reçel kavanozunu da aılarak içeriye girdi. İyi-kötü, suçlu-suçsuz kalabalığının arasından geçerek ilk gördüğü polis memurunun yanında durdu...” (RK, s.22, Otorite Sahibi Olmak).

Polis halkın üzerindeki otoritesi ile oluşan kalabalığı dağıtmaktadır.

“... “Kamyonet, hareket et.” Devriyeler kalabalığı dağıttı. “Bir durum mu vardı Memur Bey?” “Ciddi bir durum yok. Hadi dağılın lütfen, zorluk çıkarmayın” Herkes birbirine bir şeyler anlatarak dağıldı...” (RK, s.26, Otorite Sahibi Olmak).

Satış sorumlusu Cafer üssü olan Şahin Bey'i arayıp kavanozların açılmamasıyla ilgili bili vermektedir.

“...Kamyon şoförü, kamyoneti yolun kenarındaki bir telefon kulübesinin önüne park etti. Satış sorumlusu Cafer, arabadan inerek telefon kulübesine yöneldi: “Alo, Sabahi Bey! Bugün çok ilginç bir şey oldu. Reçel kavanozlarının kapakları açılmıyor efendim. İlk bakkaldan başladı. Güya müşteriler şikayetçiymiş... Tabii, tüm kavanozları denedik; ama hiçbirinin kapağı açılmadı. Bugün getirdiğimiz kavanozlar bile açılmıyor. Biz hiçbirinin kapağını açamadık. Evet, evet, birkaç dükkana daha uğradık, kimseye çaktırmadan birkaç kavanozu denedik, onlar da açılmıyordu. Ne yapalım? Bu durumda ne yapmamızı istersiniz?”...” (s.27, RK, Otorite Sahibi Olmak).

Müdür Bey,kavanozların kapaklarıyla ilgili olarak bilgilendirme toplantısında neler yapmaları gerektiğini anlatmaktadır.

“...Bir diğeri de, ismini vermek istemiyorum, hepiniz tanırırsınız zaten, her gün işe geç gelir. Şu an sağ tarafta, köşede duran, üzerinde çizgili gömlek ve kahverengi ceket olan ve devamlı yanındakiyle konuşan şahıs işte! Anlayın. İsmi verip de kendisini utandırmak istemiyorum. Evet, şu an bize bakıp bıyıklarını kemiren bey, günde üç kez sessizce odama gelir ve boynunu bükerek ağlayıp hayatının zorluklarından, dertlerinden bahseder. Herkes, mesai, Zam ve avans peşinde koşuyor. Bunlar sadece benim bildiğim ve kimseye söylemediğim şeylerdir! Kimseyi utandırmak gibi bir niyetim yok! Ne olursa olsun arkadaşların yanında kimsenin ismini anmak istemiyorum; ama şunu iyi anlayın: Fabrika mühürlerir veya ceza alırsa, bundan hepimiz zarar görürüz, ona göre!” “Müdür Bey, durum düzelir ve insanlar reçel kavanozlarının kapaklarının açılmadığını unutursa, zararın karşılanması için reçel fiyatlarında bir değişiklik yapmayacak mısınız? Duyduğumuz kadarıyla diğer firmalar zam yapmayı düşünüyor.” “Bununla ilgili de bir değerlendirme toplantısı yapmamız gerekli. Fabrikanın durumu anlaşıldığına göre, şimdilik ilk iş olarak kavanoz kapaklarının neden açılmadığı konusuna yoğunlaşmalıyız. Hepinize çok teşekkürler, iyi çalışmalar...” (RK, s.40, Otorite Sahibi Olmak).

İnsanların alay edebileceklerini düşünüp dilekçeyi Zeynel Bey'e iletmemektedirler.

“... “Zeynel Bey'in yanına inip şikayet dilekçesini göstereceğim. O, bununla bir sonuç alamayacağımızı bilir.” “Hayır oğlum, insanlar bizimle alay eder.”...”(RK, s.44, Toplumsal Görünümünü Koruyabilmek).

Diğer insanların yaptıkları reçel stiklerini görünce dilekçe yazıp harekete geçmektedirler.

“... İyi o zaman, tüm personel toplanıp bir dilekçe yazın, altına imzanızı attıktan sonra verin dilekçeyi müdürünüze, size başka şeyler versinler. Bugün şu yakındaki hastanenin yardımlaşma ve dayanışma kurumunun önünden geçiyordum. Doktorlar, hemşireler ve sağlık memurları kuyruğa girmiş reçel alıyorlardı. Onca insan reçel alıp stok yapıyor. Biz ise

elimizi kolumuzu bağlamış hiçbir şey olmamış gibi bekliyoruz...”(RK, s.45, Toplumsal Görünümünü Koruyabilmek).

Annesi çocuğunun yapmasını istemediği şey için otoritesini kullanarak yaptırdığı görülmektedir.

“... “Anne yarın şikayete gidelim lütfen, ne olursun.” “ Ne kadar da bol vaktin varmış senin! Derslerini yap ödevlerini yap. Öbür gün sınavın var.” “ Gelmezsen, tek başıma giderim.” “ Gidersen sana yapacağımı bilirim ben. Şu evden bir dışarı çık da görelim...” (RK,s.46, Otorite Sahibi Olmak).

Cela’in duyarlılığı herkes tarafından kabul görmektedir.

“...Arabanın üzerinde bir reçel bidonu vardı ve isteyenlere tahta kepçeyle reçel dağıtıyordu. Kadınlar, evlerinden çıkarak yanlarında getirdikleri kaplarını bakkal Ahmet Amca'ya uzatıyorlardı. Bakkal Amca da kepçeyle reçel veriyor, parasını alıyordu. Celal'in daha önce yanma gittiği ve şikayet hakkında bilgi aldığı kadın da oradaydı. Başında bere, üzerinde beyaz önlük vardı ve durmadan bağırıyordu. Bütün sokak, onun başına toplanmıştı adeta. Bakkal Ahmet Amca, arabasını atların yanına kadar getirdi. Atlar yolu kapamıştı. Celal'in annesi gömleğinde reçel lekesi olduğu halde merdivenlerden indi. Celal de, kapağı açılmayan reçel kavanozunu alarak annesinin arkasından koştu. Bakkal Ahmet Amca arabasıyla atın ayağına vurdu. Atın yularını tutan adamlar, "Bu atlar devlet malıdır, şu anda kamu malına zarar verdiğini biliyor musun?" dedi. Sokağa çıkan Celal ve annesi atlara bindiler. Adamlar atların yularından çekerek sokaktan çıktılar. Kadın-erkek herkes pencereden bakıyordu. Celal sevinçliydi, başı dimdik, gururla komşularına bakıyordu. Atlar yoldan geçiyor, insanlar da onları izliyordu. Kocaman bir salon vardı. Salondaki sandalye ve koltuklarda kadınlar ve erkekler gelişigüzel oturuyordu. Celal ve annesi atlardan indiğinde, iki kişi getirip onları salona götürdü. Salonda canlı müzik çalınıyordu; Celal ve annesi salondakilerin arasından geçtiler. Bir set üstündeki koltukta beyaz takım elbise giyinmiş, yakasında bayrak rozeti olan birisi oturuyordu. Celal ve annesini işaret ederek öne doğru gelmelerini istedi. Celal ve annesi ona doğru ilerlediler. Adam: “Kavanozu bana verin,” dedi. Celal kavanozu uzattı. Orada bulunan herkes: “Bravo, bravo!” diye alkışlamaya başladı. Adam tek harekette kavanozun kapağını açtı. Adam Celal’e altın bir heykel verdi: “Bravo Celal, kutların seni, ülkemizde senin gibi duyarlı gençlerimizin olması beni çok mutlu etti...” (RK, s.61, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

Son model bir araba sosyal gücü simgelemektedir.

“... Bir sabah, lacivert renkli son model bir araba Celal'in evinin önünde durdu. O günlerde Celal, reçel reçel fabrikasından birileri gelir umuduyla pencerenin önünden ayrılmıyordu...” (RK, s.66 Sosyal Güç Sahibi Olmak).

Hüseyin Gafuri ve babası Okul Disiplin Kurulu Başkanının izniyle Celal ile tanışmak istemektedir.

“...Okul Disiplin Kurulu Başkanı yanlarına geldi: “Buyurun, ne işiniz vardı?” “Ben Hüseyin Gafuri'nin babasıyım, kendisiyle görüşmek istiyorum.” “Başkan, Celal ve annesine döndü: “Peki ya siz?” “Sabah telefon edip Celal'in okula gelmediğini haber vermiştiniz.” Fabrika işçisi hemen söze atıldı: “Biz beraber geldik, efendim. oğlumu bu delikanlı ve annesiyle tanıştırmak istiyorum.” Celal, Hüseyin Gafuri'yi tanıyordu. Sınıf arkadaşıydı. Celal'in arkasındaki sırada oturuyordu. Üzerinde devamlı çizgili gömlek olan, uzun boylu, zayıf biriydi Hüseyin Gafuri. Dersleri de çok iyi sayılmazdı. Disiplin Kurulu Başkanı şaşırmıştı. Reçel kavanozu, Celal, annesi ve Hüseyin Gafuri'nin babasının birbirleriyle ne gibi bir ilişkisi olabilirdi ki? ...”(RK,s.70, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.10.4 Başarı

Celal'in kavanozu açma isteği görülmektedir.

“...Bu yetmezmiş gibi, bir de dişleriyle dilini ısıırıyordu. Var gücüyle zorluyordu. Nasıl da kızarmıştı ama! Ne yapsa açılmıyordu, ne kadar çabalasa olmuyordu. Çok tuhaftı! "Eninde sonunda açacağım seni!" dedi...” (RK, s.5, Hırslı Olmak).

Celal'in kavanozu açana kadar uğraştığı görülmektedir.

“...Celal, reçel kavanozunu açmak için tekrar tüm gücünü kullanırken, "Bu reçeli yemek için aldım. Kapağını açıncaya kadar da vazgeçmeyeceğim." dedi...” (RK, s.5, Hırslı Olmak).

Celal reçel kavanozunun açılmaması durumunu ile ilgili şikayette bulunmuştur.

“...Celal, sokakta koşuyordu. Reçel kavanozu elindeydi. Şikayet dilekçesini de kitabının arasına koymuştu. Hızla koşarak okula vardı. “Nerelelerdeydin? Nereden geliyorsun?” İkinci katın penceresinden dışarıyı seyreden nöbetçi öğretmen onu görmüştü. “Yukarı gel.” Celal, reçel kavanozunu güç bela cebine koyduktan sonra ikinci kata çıktı. “Nereledeydin Celal?” “Öğretmenim, ilk dersimiz edebiyattı. Öğretmenimiz hasta olduğundan bugünkü derse gelmeyeceğini düşündük. Biz de idari işlerimize koşuşturuyorduk.” “Ne idaresi? Ne işi?” Celal'in şişkin cebini gören öğretmeni, eliyle cebine dokundu: Cebindeki ne Celal?” “Reçel kavanozu öğretmenim. Kapağı açılmadığından gidip. Şikâyetle bulunduk...” (RK, s.36, Hırslı Olmak).

Zeynel Bey'in yetkin biri olduğu görülmektedir.

“... “Zeynel Bey'in yanına inip şikayet dilekçesini göstereceğim. O, bununla bir sonuç alamayacağımızı bilir.” “Hayır oğlum, insanlar bizimle alay eder.”...”(RK, s.44, Yetkin Olmak).

Celal'in başarısı herkes tarafından takdir görmektedir.

“...Arabanın üzerinde bir reçel bidonu vardı ve isteyenlere tahta kepçeyle reçel dağıtıyordu. Kadınlar, evlerinden çıkarak yanlarında getirdikleri kaplarını bakkal Ahmet Amca'ya uzatıyorlardı. Bakkal Amca da

kepçeyle reçel veriyor, parasını alıyordu. Celal'in daha önce yanma gittiği ve şikayet hakkında bilgi aldığı kadın da oradaydı. Başında bere, üzerinde beyaz önlük vardı ve durmadan bağıırıyordu. Bütün sokak, onun başına toplanmıştı adeta. Bakkal Ahmet Amca, arabasını atların yanına kadar getirdi. Atlar yolu kapamıştı. Celal'in annesi gömleğinde reçel lekesi olduğu halde merdivenlerden indi. Celal de, kapağı açılmayan reçel kavanozunu alarak annesinin arkasından koştu. Bakkal Ahmet Amca arabasıyla atın ayağına vurdu. Atın yularını tutan adamlar, "Bu atlar devlet malıdır, şu anda kamu malına zarar verdiğini biliyor musun?" dedi. Sokağa çıkan Celal ve annesi atlara bindiler. Adamlar atların yularından çekerek sokaktan çıktılar. Kadın-erkek herkes pencereden bakıyordu. Celal sevinçliydi, başı dimdik, gururla komşularına bakıyordu. Atlar yoldan geçiyor, insanlar da onları izliyordu. Kocaman bir salon vardı. Salondaki sandalye ve koltuklarda kadınlar ve erkekler gelişigüzel oturuyordu. Celal ve annesi atlardan indiğinde, iki kişi getirip onları salona götürdü. Salonda canlı müzik çalınıyordu; Celal ve annesi salondakilerin arasından geçtiler. Bir set üstündeki koltukta beyaz takım elbise giyinmiş, yakasında bayrak rozeti olan birisi oturuyordu. Celal ve annesini işaret ederek öne doğru gelmelerini istedi. Celal ve annesi ona doğru ilerlediler. Adam: "Kavanozu bana verin," dedi. Celal kavanozu uzattı. Orada bulunan herkes: "Bravo, bravo!" diye alkışlamaya başladı. Adam tek harekette kavanozun kapağını açtı. Adam Celal'e altın bir heykel verdi: "Bravo Celal, kutların seni, ülkemizde senin gibi duyarlı gençlerimizin olması beni çok mutlu etti..." (RK, s.61, Başarılı Olmak).

Mühendis, reçel kavanozunun açılmamasının sebebini bulmaktadır.

"...Mühendis, Celal ve annesini görür görmez konuya girdi: "Öğle yemeği yerken, kavanoz kapaklarının neden açılmadığını düşünüyordum. O an gözüm, masada duran kola şişesine ilişti. Şişe eğik duruyordu. Önce şişenin altında bir şey var, onun için eğik duruyor sandım. Altındakileri temizleyerek tekrar masanın üzerine koydum. Şişe yine eğri duruyordu. Şişeyi elime alıp, bir gözümü kapadım, diğer gözümle uzaktan şişeye baktım. Evet, şişenin kendisi eğriydi. O zaman kapakları açılmayan kavanozlarımızdan birini elime aldım, masanın üzerine koydum ve sol gözümü kapayarak uzaktan dikkatle baktım. Evet, bizim kavanozlar da eğriydi. Kavanoz fabrikasında çalışan kalıpcının dalgınlığı olsa gerek, kalıpları bağlarken iki milimetre yanlış bağlamış. Bu yüzden de yaklaşık bir hafta boyunca eğri kavanoz üretilmiş. Kapakları kapatırken herhangi bir sorun yoktu, çünkü kapaklar makineler tarafından kapatılıyordu. Ama tüketiciler, açmaya çalışırken epey zorlanıyorlardı. Ne kadar zorlasalar da açılmıyordu, çünkü kavanozlar eğri olduğundan kapaklar yerlerine iyi oturmamış, içerde basınç yapmıştı..." (RK, s.68, Zeki Olmak).

3.1.10.5 Hazcılık

Hazcılık değerine ait bir bulgu yer almamaktadır.

3.1.10.6 Uyarılım

Uyarılım değerine ait bir bulgu yer almamaktadır.

3.1.10.7 Öz-Denetim

Celal kavanozu açabilmek için Zeynel Bey'in yanına gitmeyi tercih etmektedir.

“...Celal, reçel kavanozunu alarak alt kattaki komşuya indi. Zeynel Bey, işe gitmek üzere evden çıkmaya hazırlanıyordu. “Size zahmet şunun kapağını açabilir misiniz?”...” (RK, s.6, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Celal kavanozu sınıf arkadaşlarının açabileceğini düşünüp okula götürmektedir.

“... “Kavanozu nereye götürüyorsun oğlum?” “Sınıf arkadaşlarım çok güçlü, belki onlar açabilir.” “Kavanoz kırılır, elinizi keser oğlum. Sorun çıkarıp beni okula gelmeye mecbur etmeyin sonra. İkide bir okula gidip gelemem! Kavanozu götürme Celal!”...” (RK, s.8, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Celal kavanozun neden açılmadığını öğretmeninen sormaktadır.

“... Sonra güç kullanması gerekir çocuklar. Kavanozun kapağı neden açılmıyor diye oturup önce düşünmeniz lazımdı. İşin püf noktası burada, yani düşünmekte! “Peki, neden açılmıyor öğretmenim?”...” (RK,s.11, Merak Duyabilmek).

Çocuklar reçel kavanozunu açamayınca bakkalın nasıl açtığını merak etmişlerdir.

“...Arkadaşları istemeye istemeye dışarı çıktılar. Bakkalın reçel kavanozunu nasıl açacağını görmek için kaldırımda bekleyerek vitrin camından içeri baktılar...” (RK, s.14, Merak Duyabilmek).

Bakkal çocukların reçeli neden açmak istediklerini merak etmiştir.

“...Neyi var ki? Taptaze reçel. Daha dün getirdim. Tarihi de geçmemiş, ne diye kapağını açacakmışım?...” (RK, s.14, Merak Duyabilmek).

Ahmet Amcanın dalgın olmasını merak etmektedir.

“... “ Karadeniz’de gemilerin mi battı Ahmet Bey? Dalmışsın selam veriyoruz almıyorsun.” Satış sorumlusu biraz daha öne çıktı. Yerde dalgın dalgın oturan bakkal Ahmet Amca'yı omzundan hafifçe dürttü. “Selamünaleyküm Ahmet Amca !” Bakkal Ahmet aniden kendine geldi. Göz kapaklarını birkaç kez kırptıktan sonra etrafına bakındı...” (RK, s.18, Merak Duyabilmek).

Karışıklığı gören trafik polisi durumu anlamak istemektedir.

“...O hengâmede dışarıdan trafik polisinin anonsu duyuldu: “Kamyonet şoförü, aracınızı hemen bulunduğu yerden kaldırın!” Şoför, dükkândan dışarı fırladı. Polis: “Neredesin be adam? Şimdi ben de ceza kesiyordum.” “Memur Bey, kusura bakmayın, çok ilginç bir durumla karşılaştık da. Reçel kavanozlarının kapağı bir türlü açılmıyor. Sadece birinin değil, hiçbirinin kapağı açılmıyor.” Trafik polisi, motosikletinden aşağı indi ve “Ne olmuş bir görelim,” diyerek dükkâna girdi. Ahmet Amca, reçel kavanozlarından birini kendisine uzattı...” (RK, s.20, Merak Duyabilmek).

Celal ve arkadaşı polise onların görüşebilmeleri için ikna etmektedir.

“... “Çocukların karakola girmesi yasak.” “Biz çocuk değiliz, şikâyetimiz var. Komiser Amca bizim komşu sayılır. Kendisini görmek istiyoruz. Kendisinden bilgi alacağız da.” “Öyleyse sadece bir kişi içeri girsin.” Celal arkadaşlarına baktı, çantasını sınıf arkadaşı Gaffur'a verdi. Reçel kavanozunu da alarak içeriye girdi. İyi-kötü, suçlu-suçsuz kalabalığının arasından geçerek ilk gördüğü polis memurunun yanında durdu...” (RK, s.22, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

İnsanlar dükkanda olup biteni merak etmektedirler.

“...Dükkanın önündeki kaldırım kalabalıktan geçilmiyordu. İnsanlar, ne olup bittiğini öğrenmek için birbiriyle itişip kakışıyordu. Yol kapanmıştı. Sürücüler başlarını camdan çıkarmış bağırıyorlardı...” (RK, s.25, Merak Duyabilmek).

İnsanlar kavanozların neden açılmadığı ile ilgili yorumlar yapmaktadırlar.

“... “Kavanozların içinde zehirli madde varmış diyorlar.” “Fabrika atıkları gibi aynen... Kavanozların içinde bulaşıcı mikrop olduğunu söylüyorlar. Onun için topluyorlarmış. Şu ana kadar kaç kişi yaşamını yitirdi, Allah bilir.” “Hayır efendim, anlattığınız gibi değil.” “Neymiş öyleyse? Anlat da bilelim.” “Kavanozların kapakları açılmıyordu, gözlerimle gördüm.” “Bunlar sadece kandırmaca. Yoksa inandın mı? Fiyatını artırmak istiyorlar. önce bir bahaneyle topluyorlar, daha sonra millete daha pahalıya satıyorlar.” ...” (s.26, RK, Merak Duyabilmek).

Satış sorumluları reçel kavanozlarını toplamaları dükkan sahiplerini meraklandırmaktadır.

“...Satış sorumlusu, mal verdiği dükkanları teker teker dolaştı. “Merhaba, fabrikamıza ait ne kadar kavanoz varsa verin, götürelim.” “Sebebi? Neden topluyorsunuz? Bir sorun mu var?” Dükkan sahipleri bu durumdan şüphelendiler, şüphelenen telefona sarıldı. Şehirde o güne kadar eşi görülmemiş bir telefon trafiği başladı...” (s.27, RK, Merak Duyabilmek).

Celal kavanozunun açılmadığını bildirmek için ne yapması gerektiğini bilmek istemektedir.

“... Kısacası söylemek gerekirse, fabrikanın müdürü ve paketleme biriminden sorumlu kişi, tüketicinin zararını karşılamak zorundadır. “ Bu durumda tüketiciye ne verirler?” “ Zararını alırsın. Yani para.” Celal bu duruma çok sevindi ve devam etti: “ Ne kadar verirler?” “ Zarar belirlenir, ona göre bir para verirler.” Peki ne yapmam gerekiyor?” “ Tüketici olarak şikâyet dilekçesi yazıp kavanozla beraber Sağlık Gıda Maddelerini Kontrol Kurumu’na götüreceksin, onlar zararını karşılarlar. Tabii ki bir büyüğünle gitmen gerekiyor.” “Cevap vermezlerse ne olacak?” “ Cevap vermezlerse, reçelin bozuk veya hammaddesinde bir sorun olup olmadığını öğrenmek için örnek alınır...” (RK, s.31,32, Merak Duyabilmek).

Okuldan Celal'in gelmediğini öğrenen Purzerd Hanım Celal için meraklanmaktadır.

“... “Purzend Hanım, neden, ağlıyorsunuz? Bir sorun mu var?” “ Bizim Celal bugün okula gitmemiş de, nöbetçi öğretmen telefonla arayıp bildirdi. Daha önce kendisine bir durum olduğunda aramasını söylemiştim.” “Gidip baksanıza etrafa.” “Nereye gideyim? Reçel kavanozunun kapağı açılmıyordu; onu alıp nereye gittiğini de bilmiyorum.” Celal'in annesi, hıçkırıklar içinde hem konuşuyor hem de işini yapıyordu...” (RK, s.35, Merak Duyabilmek).

Celal'in okula geldiğini gören nöbetçi öğretmen onun nereden geldiğini öğrenmek istemektedir.

“...Celal, sokakta koşuyordu. Reçel kavanozu elindeydi. Şikayet dilekçesini de kitabının arasına koymuştu. Hızla koşarak okula vardı. “Nerelerdeydin? Nereden geliyorsun?” İkinci katın penceresinden dışarıyı seyreden nöbetçi öğretmen onu görmüştü. “Yukarı gel.” Celal, reçel kavanozunu güç bela cebine koyduktan sonra ikinci kata çıktı. “Nereyedeydin Celal?” “Öğretmenim, ilk dersimiz edebiyattı. Öğretmenimiz hasta olduğundan bugünkü derse gelmeyeceğini düşündük. Biz de idari işlerimize koşuşturuyorduk.” “Ne idaresi? Ne işi?” Celal'in şişkin cebini gören öğretmeni, eliyle cebine dokundu: Cebindeki ne Celal?” “Reçel kavanozu öğretmenim. Kapağı açılmadığından gidip. Şikâyetle bulunduk...” (RK, s.36, Merak Duyabilmek).

Reçel kavanozuyla birlikte verilen hediyelerin sebebi insanlar tarafından merak edilmektedir.

“... “Sonbaharda sinek ilacı, sebepsiz yere yara bandı. Bunları ne yapalım?” “Evlerimiz sinek ilacı, kulak temizleme çöpü Ve yara bantlarıyla doldu. Neden bu zulmün ve adaletsizliğin önünü almıyorlar?” Bunun üzerine, dayanışma dernekleri, reçelle birlikte halı şampuanı vermeye başladılar. İl, ilçe, kasaba ve köy bakkallarının önünde uzun kuyruklar oluşuyordu. Bu kuyrukları görenlerden bazıları, "Bunlar da reçelle kafayı bozmuş-" diye alay ediyordu...” (RK, s.42, Merak Duyabilmek).

Zeynel Bey'e danışarak kendi amacını belirlemektedir.

“... “Zeynel Bey'in yanına inip şikayet dilekçesini göstereceğim. O, bununla bir sonuç alamayacağımızı bilir.” “Hayır oğlum, insanlar bizimle alay eder.”...”(RK, s.44, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Reçel alması istenmediği halde reçel almaktadır.

“... Allah'a şükür sağlığım yerinde. Şimdilik yürüyebiliyorum. İstesem de istemesem de yarın reçel almaya kendim gideceğim. Şu rafları reçelle doldurmazsam, ne olayım...” (RK, s.45, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Celal annesi istemese de reçel kavanozunun açılmamasını yetkililere bildirmek istemektedir.

“... “Anne yarın şikayete gidelim lütfen, ne olursun.” “ Ne kadar da bol vaktin varmış senin! Derslerini yap ödevlerini yap. Öbür gün sınavın var.” “ Gelmezsen, tek başıma giderim.” “ Gidersen sana yapacağımı bilirim ben. Şu evden bir dışarı çık da görelim...” (RK,s.46, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Fabrika sahipleri Cela'nın şikayeti geri çekip çekemeyeceği konusunda meraklanmaktadır.

“... “Son bir soru daha. Anne-oğul çok mu inatçılar?” “Nasıl, anlamadım?” “Yani, kendileriyle anlaşılabilir miyiz?” “Orasını bilmem. Yalnızca şu kadarını biliyorum, çocuk şikayet etmekte ısrarcı.”...” (RK, s.51, Merak Duyabilmek).

Celal ve annesini atın üzerinde görenler meraklanmaktadır.

“...Arabanın üzerinde bir reçel bidonu vardı ve isteyenlere tahta kepçeyle reçel dağıtıyordu. Kadınlar, evlerinden çıkarak yanlarında getirdikleri kaplarını bakkal Ahmet Amca'ya uzatıyorlardı. Bakkal Amca da kepçeyle reçel veriyor, parasını alıyordu. Celal'in daha önce yanma gittiği ve şikayet hakkında bilgi aldığı kadın da oradaydı. Başında bere, üzerinde beyaz önlük vardı ve durmadan bağıırıyordu. Bütün sokak, onun başına toplanmıştı adeta. Bakkal Ahmet Amca, arabasını atların yanına kadar getirdi. Atlar yolu kapamıştı. Celal'in annesi gömleğinde reçel lekesi olduğu halde merdivenlerden indi. Celal de, kapağı açılmayan reçel kavanozunu alarak annesinin arkasından koştu. Bakkal Ahmet Amca arabasıyla atın ayağına vurdu. Atın yularını tutan adamlar, "Bu atlar devlet malıdır, şu anda kamu malına zarar verdiğini biliyor musun?" dedi. Sokağa çıkan Celal ve annesi atlara bindiler. Adamlar atların yularından çekerek sokaktan çıktılar. Kadın-erkek herkes pencereden bakıyordu. Celal sevinçliydi, başı dimdik, gururla komşularına bakıyordu. Atlar yoldan geçiyor, insanlar da onları izliyordu. Kocaman bir salon vardı. Salondaki sandalye ve koltuklarda kadınlar ve erkekler gelişigüzel oturuyordu. Celal ve annesi atlardan indiğinde, iki kişi getirip onları salona götürdü. Salonda canlı müzik çalınıyordu; Celal ve annesi salondakilerin arasından geçtiler. Bir set üstündeki koltukta beyaz takım elbise giyinmiş, yakasında bayrak rozeti olan birisi oturuyordu. Celal ve annesini işaret ederek öne doğru gelmelerini istedi. Celal ve annesi ona doğru ilerlediler. Adam: “Kavanozu bana verin,” dedi. Celal kavanozu uzattı. Orada bulunan herkes: “Bravo, bravo!” diye alkışlamaya başladı. Adam tek harekette kavanozun kapağını açtı. Adam Celal'e altın bir heykel verdi: “Bravo Celal, kutların seni, ülkemizde senin gibi duyarlı gençlerimizin olması beni çok mutlu etti...” (RK, s.61,Merak Duyabilmek).

Celal okula niçin geldiklerini merak etmektedir.

“... Reçel kavanozuyla okulun bahçesinde bulunan öğrenci kalabalığının içinden geçti. Celal ve annesi de onu takip etti. Merakla birbirlerine bakıyorlardı. Okula neden geldiklerine bir anlam verememişlerdi...” (RK, s.70, Merak Duyabilmek).

Okul Disiplin Kurulu Başkanı, Hüseyin Gafuri'nin babasının niçin geldiğini merak etmektedir.

“...Okul Disiplin Kurulu Başkanı yanlarına geldi: “Buyurun, ne işiniz vardı?” “Ben Hüseyin Gafuri'nin babasıyım, kendisiyle görüşmek istiyorum.” “Başkan, Celal ve annesine döndü: “Peki ya siz?” “Sabah telefon edip Celal'in okula gelmediğini haber vermiştiniz.” Fabrika işçisi hemen söze atıldı: “Biz beraber geldik, efendim. oğlumu bu delikanlı ve annesiyle tanıştırmak istiyorum.” Celal, Hüseyin Gafuri'yi tanıyordu. Sınıf arkadaşıydı. Celal'in arkasındaki sırada oturuyordu. Üzerinde devamlı çizgili gömlek olan, uzun boylu, zayıf biriydi Hüseyin Gafuri. Dersleri de çok iyi sayılmazdı. Disiplin Kurulu Başkanı şaşırmıştı. Reçel kavanozu, Celal, annesi ve Hüseyin Gafuri'nin babasının birbirleriyle ne gibi bir ilişkisi olabilirdi ki? ...”(RK,s.70, Merak Duyabilmek).

Hüseyin Gafuri'nin babası çok merak edilen kavanoz kapaklarının açılmamasının sebebini anlatmaktadır.

“... “Kapağı açılmayan şu kavanozu görüyor musun, Hüseyin? İşte bu kavanoz, saçın uzun diye okula alınmadığın ve kaçıp gittiğin günün sonucudur. o gün annen fabrikayı arayıp, "Bey, Hüseyin okuldan kaçmış," dediğinde dünyalar başıma yıkıldı, deliye döndüm ve dalgınlıktan kavanoz kalıbını yanlış bağladım.” Babasının sesi okul bahçesinde yankılanıyordu. Öğrenciler etraflarına toplanmıştı...” (RK, s.71, Merak Duyabilmek).

3.1.10.8 Evrenselcilik

Bahadır'ın arkadaşı onn iyi biri ve paylaşımcı olduğunu dile getirmektedir.

“... “Reçelin tümü senin olsun, bol bol yersin.” “Arkadaşlarından birisi şöyle dedi: “Bahadır iyi birisidir. Reçeli paylaştırır canım.”...” (RK, s.9, Eşitlik).

3.1.10.9 İyilikseverlik

Zeynel Bey Celal'e kavanozu açması için yardım etmektedir.

“...Tam o sırada sokaktan korna sesi duyuldu. Zeynel Bey, kavanozu ve bıçağı yere bıraktı, ardından ceketini ve ayakkabılarını giydi. “Kusura bakma, servis geldi. Bıçağın uç kısmını kapağın altına koyar sapma da vurursan açılır. Sanırım hava sıkışmış veya kapak fazla bekleyip paslanmış. Kimden aldın?” “ Köşedeki Ahmet Amca'dan.” Tekrar korna sesi geldi. Bu kez daha uzundu. Zeynel Bey alelacele çıktı evden. Merdivenlerden fırlayarak aşağıya indi...” (RK, s.7, Yardımsever Olmak).

Dükkan sahibi Ahmet Amca reçellerdeki sorunu görünce, reçel almaya gelen müşterilerine reçelin kalmadığını söylemektedir.

“...Bu da ne demekti? Reçel kavanozlarının kapağının açılmaması mümkün değildi! Dükkânda ne kadar reçel kavanozu varsa tek tek hepsinin kapağını açmaya çalıştı, olmadı. Dükkâna gelen müşteriler, Ahmet Amca'yı düşünceli ve dalgın görüyorlardı. İyi görünmüyordu. İskemlenin üzerine çıkarak raflardaki reçel kavanozlarını indiriyor ve kapaklarını açmayı deniyordu, ama bir türlü açamıyordu. Sessizce mırıldanarak bir şeyler söylüyordu. Müşteriler bir şey soracak olsa, "Kalmadı beyefendi, şu an elimizde yok hanımefendi, yok oğlum, yok kızım, düşün yakamdan, vazgeçin benden," diyordu..." (RK, s.17, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Polise giden Celal kavanozun açılmadığını şikayet edeceği yerin bilgilerini almaktadır.

“...”Bu bizim işimiz değil delikanlı. Fiyatla ilgi bir şikayetin varsa, Tüketiciyi Koruma Derneği'ne gitmen gerekir. Yok, bozulmuş diyorsan Gıda Kontrol İdaresi'ne gitmen gerekir. Oralarda sana ne yapman gerektiğini anlatırlar. Kavanozun üzerinde fabrikanın telefonu ve adresi de yazılı, oraya da müracaat edebilirsiniz." "Gıda Kontrol İdaresi'nin adresini biliyor musunuz?" "Yolun aşağısında. Dışarıya çıktığında sorarsan söylerler. Yarın erkenden git."..." (RK, s.23, Yardımsever Olmak).

Şebder firması reçel kavanozlarının açılmadığını duyunca piyasadaki tüm ürünlerini toplama kararı almıştır.

“... “Hasan Bey, iyi günler. Şebder piyasadaki mamullerini topluyor, haberiniz var mı?” “Asgar, Şebder firması var ya? Hani şu reçel, mayonez filan satan şirket? Mallarını piyasadan çekiyormuş.” “Şebder, piyasada ne kadar reçel varsa depoluyor diye duyduk.” “Aaaa! Ciddi misin?” Telefon konuşmaları; bakkal çıraklarını motorlarıyla ya da bisikletleriyle kaldırımlarda telaşlı hareketleri... "Şebder, piyasadaki ürünlerini, özellikle de reçelleri topluyor!" Bakkallarda bir koşturma başladı. Herkes raflardaki reçel kavanozlarını indiriyordu, bazıları da stokluyordu tabii. “Elimizde yok efendim.” “Kalmadı hanımefendi.”...” (RK, s.28, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Celal’e reçel kavanozlarıyla ilgili şikayetini nereye yapması gerektiği ile ilgili bilgi verilmektedir.

“... Kısacası söylemek gerekirse, fabrikanın müdürü ve paketleme biriminden sorumlu kişi, tüketicinin zararını karşılamak zorundadır. “ Bu durumda tüketiciye ne verirler?” “ Zararını alırsın. Yani para.” Celal bu duruma çok sevindi ve devam etti: “ Ne kadar verirler?” “ Zarar belirlenir, ona göre bir para verirler.” Peki ne yapmam gerekiyor?” “ Tüketici olarak şikayet dilekçesi yazıp kavanozla beraber Sağlık Gıda Maddelerini Kontrol Kurumu’na götüreceksin, onlar zararını karşılarlar. Tabii ki bir büyüğünle gitmen gerekiyor.” “Cevap vermezlerse ne olacak?” “ Cevap vermezlerse, reçelin bozuk veya hammaddesinde bir sorun olup olmadığını öğrenmek için örnek alınır...” (RK, s.31,32, Yardımsever Olmak).

Dilekçe yazmasını bilmeyen Celal'e kadın memurlardan biri yardım etmektedir.

“...Şikayet dilekçesine ne yazayım? "Ben tüketiciyim, kavanozun kapağı bozuk, bıçağın ucu kırılır da gözüme batabilir veya kör olma riskim var," şeklinde mi yazayım? Odadaki kadın memurlar, birbirlerine bakıp gülüştiler. Mikroskobun başındaki kadın, Celal'e kağıt uzatarak, söylediklerini yazmasını söyledi: GIDA VE SAĞLIK ÜRÜNLERİ KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE...” (RK, s.32,33, Yardımsever Olmak).

Dilekçeyi dersi olduğu için ertesi gün verecektir. Bu durum sorumluluğunun bilincinde olduğunu göstermektedir.

“... Şimdi dilekçeyi temize çek ve bir büyüğünle birlikte söylediğim kuruma git. “ Geç kalıyorum, derse yetişmem lazım. Yarım götürürüm.” (RK, s.33, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Purzerd hanım oğlunun okula gitmediğini öğrenince çaresizce işine devam etmektedir.

“... “Purzend Hanım, neden, ağlıyorsunuz? Bir sorun mu var?” “ Bizim Celal bugün okula gitmemiş de, nöbetçi öğretmen telefonla arayıp bildirdi. Daha önce kendisine bir durum olduğunda aramasını söylemişim.” “Gidip baksanıza etrafa.” “Nereye gideyim? Reçel kavanozunun kapağı açılmıyordu; onu alıp nereye gittiğini de bilmiyorum.” Celal'in annesi, hıçkırıklar içinde hem konuşuyor hem de işini yapıyordu...” (RK, s.35, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Nöbetçi öğretmen Celal'i görünce hemen onun nerede olduğunu, neden geç kaldığını sormaktadır.

“...Celal, sokakta koşuyordu. Reçel kavanozu elindeydi. Şikayet dilekçesini de kitabının arasına koymuştu. Hızla koşarak okula vardı. “Nereledeydin? Nereden geliyorsun?” İkinci katın penceresinden dışarıyı seyreden nöbetçi öğretmen onu görmüştü. “Yukarı gel.” Celal, reçel kavanozunu güç bela cebine koyduktan sonra ikinci kata çıktı. “Nereledeydin Celal?” “Öğretmenim, ilk dersimiz edebiyattı. Öğretmenimiz hasta olduğundan bugünkü derse gelmeyeceğini düşündük. Biz de idari işlerimize koşuşturuyorduk.” “Ne idaresi? Ne işi?” Celal'in şişkin cebini gören öğretmeni, eliyle cebine dokundu: Cebindeki ne Celal?” “Reçel kavanozu öğretmenim. Kapağı açılmadığından gidip. Şikâyetle bulunduk...” (RK, s.36, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Genel müdür reçel kavanozlarının kapaklarının açılmayışının sorumlusu olarak kendini ve tüm fabrika çalışanlarını görmektedir.

“... “Genel müdür, elinde reçel kavanozuyla ayakta durarak konuşuyordu. “İlginç! Hayret! Çok ilginç arkadaşlar. Yaklaşık iki aydır ürünlerimizi kusurlu olarak piyasaya sunmuşuz ve kimse şikayette bulunmamış. Kavanoz kapaklarının neden açılmadığını kimse

düşünmemiş mi? Kimse bu hatanın fabrika ve paketleme bölümünden kaynaklandığını akıl etmemiş mi? Zavallı müşteri kapağın açılmadığını fark edince aklına ilk gelen şey, kavanozu sıcak suyun altına tutup zorla açmak olmuştur herhalde. Çabasının Sonucunu görmeyince de bir kenara atıp günlük işlerine bakmaya devam etmiştir. Ya da müşteri çok pinti ve cimri olduğundan, harcadığı paraya acımış ve çiviyle, bıçakla, bir şekilde kapağı açmaya çalışmış ve bir yerlerini kesmiştir. Ya da bıçağın ucuyla açmaya çalıştığında, bıçağın ucu kırılarak gözüne kaçmış ve kör olmuştur. Kim bilir? Ama ne yazık ki, bir defalığına bile hatanın fabrikadan kaynaklandığını kimse düşünmemiş. Bu, sadece paketleme bölümü ve işçilerinin değil, hepimizin hatasıdır. Fabrikanın müdüründen, yani benden, kapıdaki bekçi İsmail'e kadar herkes hatalıdır burada. Arkadaşlar, bu ciddiye alınması gereken bir durumdur..." (RK, s.38, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Müdür Bey, reçel kavanozları ile ilgili sorunun tespit edilmesini istemektedir.

"... "Müdür Bey, küçük bir çocuğun satın aldığı reçel kavanozunu götürüp şikayette bulunacağını duyduunuz mu?" "Evet, haberim var. O meraklı yumurcak olmasaydı belki de yıllar boyu bu şekilde ürünlerimizi piyasaya sürecektik ve hepsi de öylece raflarda bekleyecekti, kimse de çıkıp şikayetçi olmayacaktı. Çocuğun bu davranışının bizim açımızdan olumsuz olduğu doğrudur, ama aynı zamanda bize bir uyan niteliğindedir. Şimdi ne yapmamız gerekiyor? Öncelikle kapakların neden açılmadığını araştıralım ki sorunu giderebilelim. Daha sonra hepimiz, el ele vererek geriye bir tek kavanoz kalmayacak şekil_ de piyasadaki tüm reçellerimizi toplayalım. En önemlisi de ne yapıp edip o çocuğun şikayetten vazgeçmesini sağlamak ve reçel kavanozunu kendisinden almaktır. Nasıl olacak bilmiyorum; ama o kavanozun mutlaka o çocuktan alınması gerekiyor. Artık ricayla mı olur yoksa yalvararak mı olur; onu bilmiyorum. Halkımızın bize olan güvenini koruyabilmemiz için çok dikkatli ve hesaplı şekilde tekrardan kaliteli reçel üretilip, kapakları rahatça açılabilen, göz alıcı kavanozlara koyarak piyasaya sürmemiz gerekiyor. Bu küçük hatadan dolayı rakiplerimize koz vermemeliyiz ve olayın başına yansımaları önlemeliyiz..." (RK, s.39, Sorumluluk Sahibi Olmak/Dürüst Olmak).

Fabrikanın mühendisleri reçel kavanozları ile ilgili sorunu araştırmaktadır.

"...Mühendislerimiz nedenini bulmak için inceleme yapıyorlar. Nedeni bulunur bulunmaz sizi bilgilendiririz..." (RK, s.47, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Adam kadının elindeki poşeti taşıyarak ona yardım etmektedir.

"... Sokakta ilerliyorlardı. Önde Zeynel Bey'in eşi, arkasında takım elbiseli iki adam, Celaller'in binasına doğru yürüyorlardı. Adamlardan biri, kadının elindeki poşetleri aldı ve kendisi taşıdı..." (RK, s.51, Yardımsever Olmak).

3.1.10.10 Geleneksellik

Fabrikanın kapatılmasını düşünmekte ancak tepki göstermemektedir.

“...Vatandaşa kalitesiz ve kötü mal satan şu fabrikaları, kapatılmaları ya da verdikleri zararı karşılamaları için şikayet etmek lazım aslında ya, neyse...” (RK, s.16, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Celal’in annesi aldığı birçok ürünün kusurlu olduğundan ancak hiçbirşey yapmadığını, kabullendiğini belirtmektedir.

“... Celal’in annesi söyleniyordu: “Kendini yiyip bitirsen de, şikayet için seninle oraya gelmeyeceğim. Ben şarlatan mıyım? Kocaman kadın reçel kavanozunun kapağı açılmıyor diye şunun bunun yanına mı gitsin bu yaştan sonra? Öyleyse herkes işini gücünü bıraksın, mahkemeye, oraya buraya gidip şikayette bulunsun. Al işte, dün meyve satın alırken kafamı çevirmemle birlikte, manav, aldığım portakalların içine çürüklerinden de atıverdi. Bulaşık deterjanı aldım, hangi malzemeden yapılmış bilmiyorum. onun yüzünden elimin derisi ' tahriş oldu. Bu sabah ekmeği sen aldın, görmedin mi, bir tarafı yanmış diğer tarafı hamur kalmıştı. Geçenlerde ayakkabı aldın. İki kez giydikten sonra yolda tabanı düşmedi mi? Geçen cuma hurma aldım. Üstteki hurmalar iyiydi; ama alttakiler ekşmişti. Bunların hepsi için şikayette bulunursak, ömrümüz mahkeme salonlarında geçecek. O zaman işimizi gücümüzü bırakalım, şimdiden mahkeme önlerine çadır kuralım...” (RK, s.43, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Celal annesini çağırarak Zeynel Bey’in eşiyle tartıştığını söylemektedir.

“...Celal pencereden dışarı baktı Zeynel Beyler ‘in misafir odasının elektriği açıldı. Yine eşiyle tartışıyorlardı, gölgeleri pencereden fark ediliyordu. Birbirlerine dış gösteriyorlardı. “Anne! Kavgı var.” “ Zaten hep öyle olur. Misafirleri her geldiğinde önce güzelce misafiri uğurlarlar, sonra da misafirin arkasından başlarlar konuşmaya. "Neden misafirlerin önünde böyle konuştun? Çayı neden geç getirdin?" diye tartışırılar. Misafirin önünde gülüp eğleniyorlar, arkalarından da...” (RK, s.44, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Celal’in annesi oğluna başka ailelerin mahremine saygı duyması gerektiğini belirtmektedir.

“...Oğlum insanların bu şekilde dinlemek, konuştuklarına kulak misafiri olmak kötü bir şeydir. Kendilerini dinlememizi istemiyor olabilirler. Hemen pencereyi kapat, buraya gel. Adam öksürse tüm komşular duyuyor zaten...” (RK, s.46, Mahremiyet).

Zeynel Bey ve eşi Celal ile annesinin seslerini duydukları için başka bir alana geçerek tartışmalarına devam etmektedirler.

“...Celal ve annesinin gölgesi perdeye vuruyordu. Gölgeleri, komşuları Zeynel Bey’in evinden de görünüyordu. Hem sesleri de bayağı bir yüksekti. Zeynel Bey, hanımına baktı: “Komşunun konuştuklarına kulak misafiri olmamız hiç hoş şey değil! Diğer odaya geçelim!”...” (RK, s.46, Mahremiyet).

Hastanedeki biri reçellerin durumu ile ilgili kendlerini yormalarındansa reçellerden kurtulmalarını önermektedir.

“... “O günlerde şeker ölçümü yaptırmak için hastanelere koşanların sayısı oldukça fazlaydı. Zeynel Bey’in eşi, anne ve babasıyla birlikte doktor sırasını beklerken, karşılarındaki koltukta oturan kişi öfkeyle bağırıyordu: “Allah aşkına, şu reçelleri insanların elinden alın. İnsanlar hastalanıyor, kör oluyorlar. Reçel yemeyin, dökün gitsin. Canınızdan ve kör olmanızdansa malınız gitsin efendim. Sabah akşam oram buram ağrıyor demektense, reçel yemeyin!” Hemen yanında oturan şişman bayan söze girdi: “Siz olsanız, döker misiniz? Saatlerce sırada beklemiş, zahmet çekmiş ve para ödeyerek satın almış olduğu reçeli kim çöpe döker? Ben çocuklarım için alıyorum beyefendi. Hem artık bizden yaş geçti, atın ölümü arpadan olsun demişler...” (RK, s.64, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullemek).

3.1.10.11 Uyma

Zeynel Bey reçel kavanozunu açmak yerine işe gideceği servise yetişmeye çalışmaktadır.

“...Tam o sırada sokaktan korna sesi duyuldu. Zeynel Bey, kavanozu ve bıçağı yere bıraktı, ardından ceketini ve ayakkabılarını giydi. “Kusura bakma, servis geldi. Bıçağın uç kısmını kapağın altına koyar sapma da vurursan açılır. Sanırım hava sıkışmış veya kapak fazla bekleyip paslanmış. Kimden aldın?” “ Köşedeki Ahmet Amca’dan.” Tekrar korna sesi geldi. Bu kez daha uzundu. Zeynel Bey alelacele çıktı evden. Merdivenlerden fırlayarak aşağıya indi...” (RK, s.7, Kendini Denetleyebilmek).

Celal dersine yetişebilmek için koşmaktadır.

“...Celal sokağa çıkmıştı bile, derse yetişmek için koşuyordu...” (RK, s.8, Kendini Denetleyebilmek).

Celal öğretmeninin sözünü dinleyerek kavanozu öğretmenler odasına götürmektedir.

“... “Celal Purzend, kavanozu çantana koy ve dersi daha fazla kaynatma! Dersimize başlasak iyi olur.” Kavanoz, öğrenciler arasında elden ele dolaşıyordu. Herkes teker teker kapağı açmayı deniyordu. “Purzend! Kavanozu götürüp öğretmenler odasına bırak. Eve giderken geri alırsın. Artık bu tür şeyleri de sınıfa getirme. Kavanoz kapağının açılıp açılmamasının tarih dersiyle hiçbir ilgisi yok, tamam mı?” Celal kavanozu öğretmenler odasına götürdü ...” (RK, s.12, İtaatkar Olmak).

Celal ve arkadaşları polisin sözünü dinleyip dediklerini yapmaktadırlar.

“... “Çocukların karakola girmesi yasak.” “Biz çocuk değiliz, şikâyetimiz var. Komiser Amca bizim komşu sayılır. Kendisini görmek istiyoruz. Kendisinden bilgi alacağız da.” “Öyleyse sadece bir kişi içeri girsin.” Celal arkadaşlarına baktı, çantasını sınıf arkadaşı Gaffur’a verdi. Reçel kavanozunu da alarak içeriye girdi. İyi-kötü, suçlu-suçsuz

kalabalığının arasından geçerek ilk gördüğü polis memurunun yanında durdu...” (RK, s.22, İtaatkar Olmak).

Kamyonet şoförü ve diğer siviller polisin sözü üzerine yaptıkları kalabalığı dağıtmaktadırlar.

“... “Kamyonet, hareket et.” Devriyeler kalabalığı dağıttı. “Bir durum mu vardı Memur Bey?” “Ciddi bir durum yok. Hadi dağılın lütfen, zorluk çıkarmayın” Herkes birbirine bir şeyler anlatarak dağıldı...” (RK, s.26, İtaatkar Olmak).

Kamyon şoförü satış sorumlusu Cafer Bey’in arayarak durumu bildirmekte ve söylediklerini yerine getirmektedir.

“...K,amyon şoförü, kamyoneti yolun kenarındaki bir telefon kulübesinin önüne park etti. Satış sorumlusu Cafer, arabadan inerek telefon kulübesine yöneldi: “Alo, Sabahi Bey! Bugün çok ilginç bir şey oldu. Reçel kavanozlarının kapakları açılmıyor efendim. İlk bakkaldan başladı. Güya müşteriler şikayetçiymiş... Tabii, tüm kavanozları denedik; ama hiçbirinin kapağı açılmadı. Bugün getirdiğimiz kavanozlar bile açılmıyor. Biz hiçbirinin kapağını açamadık. Evet, evet, birkaç dükkana daha uğradık, kimseye çaktırmadan birkaç kavanozu denedik, onlar da açılmıyordu. Ne yapalım? Bu durumda ne yapmamızı istersiniz?”...” (s.27, RK, İtaatkar Olmak).

Fabrika müdürünün isteği üzere çalışanlar reçel kavanozunun neden açılmadığı konusuna yoğunlaşmaktadır.

“...Bir diğeri de, ismini vermek istemiyorum, hepiniz tanırırsınız zaten, her gün işe geç gelir. Şu an sağ tarafta, köşede duran, üzerinde çizgili gömlek ve kahverengi ceket olan ve devamlı yanındakiyle konuşan şahıs işte! Anlayın. İsmi verip de kendisini utandırmak istemiyorum. Evet, şu an bize bakıp bıyıklarını kemiren bey, günde üç kez sessizce odama gelir ve boynunu bükerek ağlayıp hayatının zorluklarından, dertlerinden bahseder. Herkes, mesai, Zam ve avans peşinde koşuyor. Bunlar sadece benim bildiğim ve kimseye söylemediğim şeylerdir! Kimseyi utandırmak gibi bir niyetim yok! Ne olursa olsun arkadaşların yanında kimsenin ismini anmak istemiyorum; ama şunu iyi anlayın: Fabrika mühürlenir veya ceza alırsa, bundan hepimiz zarar görürüz, ona göre!” “Müdür Bey, durum düzelir ve insanlar reçel kavanozlarının kapaklarının açılmadığını unutursa, zararın karşılanması için reçel fiyatlarında bir değişiklik yapmayacak mısınız? Duyduğumuz kadarıyla diğer firmalar zam yapmayı düşünüyor.” “Bununla ilgili de bir değerlendirme toplantısı yapmamız gerekli. Fabrikanın durumu anlaşıldığına göre, şimdilik ilk iş olarak kavanoz kapaklarının neden açılmadığı konusuna yoğunlaşmalıyız. Hepinize çok teşekkürler, iyi çalışmalar...” (RK, s.40, İtaatkar Olmak).

Annesine ve babasına kıymet vererek onlara reçel ikram edemeyeceğine üzülmemektedir.

“... Bugün yarın annemle babam gelecek ve evimde sabah önlerine koyacağım bir kavanoz reçelim bile yok...” (RK, s.45, Anneye, Babaya ve Yaşlılara Değer Vermek).

Celal’in annesi kapıyı ısrarla çalan insanları içeriye almaktadır.

“... “Aşağıdaki adamlar reçel fabrikasından gelmişler, sabah da gelmişlerdi; ama evde yoktunuz.” Celal annesine döndü: “Kendilerini affettirmeye gelmişlerdir herhalde. Kapıyı açma. Bakkal Ahmet Amca, kapı kapı dolaşıp beni aradıklarını söyledi.” Zeynel Bey’in eşi lafa karıştı: “Sizin burada oturduğunuzu ben söyledim.” Kapının, zili tekrar çaldı. Celal’ i n annesi daha fazla dayanamadı: “Kapı tekrar çalıyor, adamları kapıda bekletmemiz doğru olmaz.” Anne oğul birbirlerine bakarak gülümsediler...” (RK, s.52, Kibarlık).

Celal’in annesi babasına sahip çıkmaktadır.

“... Aniden kadının sesi yükseldi: “Zıbarıp yatsana, şu yaşlı karı kocayla ne alıp veremediğin var senin?” “Yatamıyorum hanım, yatamıyorum. Sinirlerim altüst oldu. Musluk sesi, buzdolabının kapağının sesi, tuvalet kapısının açılıp kapanma sesi... Ne bu yahu? Şimdi birisi mutfığa gitti, sen duymadın; ama tencereye tekme attı. Yatamıyorum işte, bu gürültüde yatamıyorum.” “İki gün sabreder misun? Birkaç günlüğüne gelmişler zaten, yarın öbür gün çekip gidecekler. Sofranda bir parça ekmek bile yemiyor zavallılar, iki gün idare edemiyor musun?” “Gelmişler, başımın üstünde yerleri var; ama onlar da bu kadar reçel yemesinler canım. Durmadan reçel veriyorsun, öyle alıştırdın ki gece yarıları bile kalkıp reçel tıkınıyorlar. Öldüreceksin sen bu zavallıları. Şekerleri çıkmıştır şimdi.” “Ben vermiyorum ki, kendileri istiyor. Reçellerin bozulmasından korkuyorlar. Kendilerince fedakarlık ediyorlar işte. Reçel yiyince su içmeleri gerekiyor, su içtiklerinde de tuvalete gitmeleri gerekiyor. Ne yapsınlar?” ...” (RK, s.56, Anneye, Babaya ve Yaşlılara Değer Vermek).

Celal’in babası kayınpederinin ve kayınvalidesinin çok reçel yemesinden endişelenmektedir.

“... “Hayır, hanım, bu susuzlukla ilgili değil. Şekerleri yükselmiş 6ıuuuılr. Şeker hastalığı! Tahlillerini yaptırmak için doktora götür, bak bakalım geceleri neden yatamıyorlarmış. Kızlarısın ne de olsa! Neden onları düşünmüyorsun? Bu kadar reçel almasıydın, bu zavallılar da yemezlerdi ve şekere yakalanmazlardı.” “Hepsini kendimiz için almadım, birazını öğrencilerime götüreceğim.” “Allah göstermesin, hasta olurlar.”...” (RK, s.57, Anneye, Babaya ve Yaşlılara Değer Vermek).

Celal’in annesi kendi anne ve babasının şekerilerine dikkat etmeleri gerektiğini söylemektedir.

“...Kadın, adamın konuşmasından rahatsız oldu ve kalkıp gitti. “Zeynel Bey’in eşinin anne-babasinda şeker oranı yüksekti, göze vurmuştu. Babanın durumu, anneninkinden daha kötüydü. Dünya, gözleri önünde

kararıyordu git gide. Karısına dert yanıyordu. “Ne yapayım hanım, yani?” “Pisboğazlık edip o kadar reçel yemeseydin, bu duruma gelmezdin.” “Babacığım, üzmeyin kendinizi. “İlaçlarınızı aldığınız, reçel de yemediğiniz takdirde şekeriniz düşer,” dedi doktor. Babası üzüntülüydü...” (RK, s.64, Anneye, Babaya ve Yaşlılara Değer Vermek).

İşçi arabada Celal ve annesine sırtı dönük olduğu için özür dilemektedir.

“...İşçi, kavanozu eline alarak arabanın ön koltuğuna oturdu. Celal ve annesi de arkaya. İşçi, şoföre "Gidebiliriz," diye işaret ettikten sonra Celal ve annesine dönerek, "Arkam size donuk, kusura bakmayın," dedi. Araba ilerleyerek Celal'in okulunun önünde durdu...” (RK, s.69, Kibarlık).

3.1.10.12 Güvenlik

Annesi Celal'in ve arkadaşlarının kavanozu açarken kendilerine zarar vermelerinden endişelenmektedir.

“... “Kavanozu nereye götürüyorsun oğlum?” “Sınıf arkadaşlarım çok güçlü, belki onlar açabilir.” “Kavanoz kırılır, elinizi keser oğlum. Sorun çıkarıp beni okula gelmeye mecbur etmeyin sonra. İkide bir okula gidip gelemem! Kavanozu götürme Celal!”...” (RK, s.8, Aile Güvenliği).

Trafik polisi duran arabayı düzeni bozduğu için çekmek istemektedir.

“...O hengâmede dışarıdan trafik polisinin anonsu duyuldu: “Kamyonet şoförü, aracınızı hemen bulunduğu yerden kaldırın!” Şoför, dükkândan dışarı fırladı. Polis: “Neredesin be adam? Şimdi ben de ceza kesiyordum.” “Memur Bey, kusura bakmayın, çok ilginç bir durumla karşılaştık da. Reçel kavanozlarının kapağı bir türlü açılmıyor. Sadece birinin değil, hiçbirinin kapağı açılmıyor.” Trafik polisi, motosikletinden aşağı indi ve "Ne olmuş bir görelim," diyerek dükkâna girdi. Ahmet Amca, reçel kavanozlarından birini kendisine uzattı...” (RK, s.20, Toplumsal Düzenin Sürmesini İstemek).

Polis kalabalığın artmasından ve sorunların çıkmasından endişelenerek insanları dağıtmıştır.

“...Polis, kalabalığın artmasından endişe etmiş olacak ki sesini yükseltmeye başladı: “Herkes dağılsın! Kavanoz kapaklarının açılmaması, izlenilecek bir durum değil, hadi! Hadi... Hadi dağılın bakalım. Evlerinize...” (RK, s.21, Toplumsal Düzenin Sürmesini İstemek).

Polis çocuğa kurallar gereği bir büyüğü ile birlikte gelmesi gerektiğini belirtmektedir.

“...Polis memuru reçel kavanozunu aldı, etrafına bakındıktan sonra, "Bozuk mu? Fiyatı mı pahalı?" diye sordu ve kavanozu açmaya çalıştı. Ne yaptıysa o da kapağı açamadı. “Büyüğün nerede? Bir şikâyetin varsa

büyüğünle beraber gelmen lazım. Kapağı açılmıyor da ne demek?..." (RK, s.23, Toplumsal Düzenin Sürmesini İstemek).

Celal kavanoz tüketicilerini düşünerek şikayet dilekçesi yazmaktadır.

"...Şikayet dilekçesine ne yazayım? "Ben tüketiciyim, kavanozun kapağı bozuk, bıçağın ucu kırılır da gözüme batabilir veya kör olma riskim var," şeklinde mi yazayım? Odadaki kadın memurlar, birbirlerine bakıp gülüştiler. Mikroskobun başındaki kadın, Celal'e kağıt uzatarak, söylediklerini yazmasını söyledi: GIDA VE SAĞLIK ÜRÜNLERİ KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE..." (RK, s.32,33, Ulusal Güvenlik).

Purzerd Hanım Celal'in oğlunun okula gitmediğini duyunca endişelenmektedir.

"... "Purzend Hanım, neden, ağlıyorsunuz? Bir sorun mu var?" " Bizim Celal bugün okula gitmemiş de, nöbetçi öğretmen telefonla arayıp bildirdi. Daha önce kendisine bir durum olduğunda aramasını söylemiştim." "Gidip baksanıza etrafa." "Nereye gideyim? Reçel kavanozunun kapağı açılmıyordu; onu alıp nereye gittiğini de bilmiyorum." Celal'in annesi, hıçkırıklar içinde hem konuşuyor hem de işini yapıyordu..." (RK, s.35, Aile Güvenliği).

Fabrikanın genel müdürü kavanozların açılmasında insanların yaşaymış olabilecekleri durumları dile getirmektedir.

"... "Genel müdür, elinde reçel kavanozuyla ayakta durarak konuşuyordu. "ilginç! Hayret! Çok ilginç arkadaşlar. Yaklaşık iki aydır ürünlerimizi kusurlu olarak piyasaya sunmuşuz ve kimse şikayette bulunmamış. Kavanoz kapaklarının neden açılmadığını kimse düşünmemiş mi? Kimse bu hatanın fabrika ve paketleme bölümünden kaynaklandığını akıl etmemiş mi? Zavallı müşteri kapağın açılmadığını fark edince aklına ilk gelen şey, kavanozu sıcak suyun altına tutup zorla açmak olmuştur herhalde. Çabasının Sonucunu görmeyince de bir kenara atıp günlük işlerine bakmaya devam etmiştir. Ya da müşteri çok pinti ve cimri olduğundan, harcadığı paraya acımış ve çiviyle, bıçakla, bir şekilde kapağı açmaya çalışmış ve bir yerlerini kesmiştir. Ya da bıçağın ucuyla açmaya çalıştığında, bıçağın ucu kırılarak gözüne kaçmış ve kör olmuştur. Kim bilir? Ama ne yazık ki, bir defalığına bile hatanın fabrikadan kaynaklandığını kimse düşünememiş. Bu, sadece paketleme bölümü ve işçilerinin değil, hepimizin hatasıdır. Fabrikanın müdüründen, yani benden, kapıdaki bekçi İsmail'e kadar herkes hatalıdır burada. Arkadaşlar, bu ciddiye alınması gereken bir durumdur..." (RK, s.38, Ulusal Güvenlik).

Adamın kadınla ilgili düşünceleri ailelerini etkilemektedir.

"...Sen başından beri böyleydin zaten. Sen bana dua et, ben olmasaydım, ikimizi düşünmeseydim, bu iki eski halı, döküntü mobilyalar ve şu birkaç kap kacağımız da yoktu bugün biliyor musun? Ne kadar talihsizmişim ki senin gibi biriyle evlenmişim ben! Kadının gölgesi tüm perdeyi kaplamıştı. Durmadan ağlıyordu..." (RK, s.45, Aile Güvenliği).

Eşinin ailesinden dolayı uyuyamayan adama eşi yaşlıları idare etmesi gerektiğini söylemektedir.

“... Aniden kadının sesi yükseldi: “Zıbarıp yatsana, şu yaşlı karı kocayla ne alıp veremediğin var senin?” “Yatamıyorum hanım, yatamıyorum. Sinirlerim altüst oldu. Musluk sesi, buzdolabının kapağının sesi, tuvalet kapısının açılıp kapanma sesi... Ne bu yahu? Şimdi birisi mutfığa gitti, sen duymadın; ama tencereye tekme attı. Yatamıyorum işte, bu gürültüde yatamıyorum.” “İki gün sabredemiyor musun? Birkaç günlüğüne gelmişler zaten, yarın öbür gün çekip gidecekler. Sofranda bir parça ekmek bile yemiyor zavallılar, iki gün idare edemiyor musun?” “Gelmişler, başımın üstünde yerleri var; ama onlar da bu kadar reçel yemesinler canım. Durmadan reçel veriyorsun, öyle alıştırdın ki gece yarıları bile kalkıp reçel tıkınıyorlar. Öldüreceksin sen bu zavallıları. Şekerleri çıkmıştır şimdi.” “Ben vermiyorum ki, kendileri istiyor. Reçellerin bozulmasından korkuyorlar. Kendilerince fedakarlık ediyorlar işte. Reçel yiyince su içmeleri gerekiyor, su içtiklerinde de tuvalete gitmeleri gerekiyor. Ne yapsınlar?” ...” (RK, s.56, Aile Güvenliği).

Adam eşinin ailesinin şekerinden şüphelenip doktora gitmelerini önermektedir.

“... “Hayır, hanım, bu susuzlukla ilgili değil. Şekerleri yükselmiş 6ıuuuılr. Şeker hastalığı! Tahlillerini yaptırmak için doktora götür, bak bakalım geceleri neden yatamıyorlarmış. Kızlarısın ne de olsa! Neden onları düşünmüyorsun? Bu kadar reçel almasıydın, bu zavallılar da yemezlerdi ve şekere yakalanmazlardı.” “Hepsini kendimiz için almadım, birazını öğrencilerime götüreceğim.” “Allah göstermesin, hasta olurlar.”...” (RK, s.57, Aile Güvenliği).

Günlerdir şeker ölçümü yaptıranların sayısı artmış ve bu durum insanları tedirgin etmiştir.

“... “O günlerde şeker ölçümü yaptırmak için hastanelere koşanların sayısı oldukça fazlaydı. Zeynel Bey’in eşi, anne ve babasıyla birlikte doktor sırasını beklerken, karşılarındaki koltukta oturan kişi öfkeyle bağırıyordu: “Allah aşkına, şu reçelleri insanların elinden alın. İnsanlar hastalanıyor, kör oluyorlar. Reçel yemeyin, dökün gitsin. Canınızdan ve kör olmanızdansa malınız gitsin efendim. Sabah akşam oram buram ağrıyor demektense, reçel yemeyin!” Hemen yanında oturan şişman bayan söze girdi: “Siz olsanız, döker misiniz? Saatlerce sırada beklemiş, zahmet çekmiş ve para ödeyerek satın almış olduğu reçeli kim çöpe döker? Ben çocuklarım için alıyorum beyefendi. Hem artık bizden yaş geçti, atın ölümü arpadan olsun demişler...” (RK, s.64, Ulusal Güvenlik).

Zeynel Bey’in eşinin annesi ve babasının şekeri aileyi tedirgin etmektedir.

“...Kadın, adamın konuşmasından rahatsız oldu ve kalkıp gitti. “Zeynel Bey’in eşinin anne-babasinda şeker oranı yüksekti, göze vurmuştu. Babanın durumu, anneninkinden daha kötüydü. Dünya, gözleri önünde kararıyordu git gide. Karısına dert yanıyordu. “Ne yapayım hanım, yani?” “Pisboğazlık edip o kadar reçel yemeseydin, bu duruma

gelmezdin.” “Babacığım, üzmeyin kendinizi. "İlaçlarınızı aldığınız, reçel de yemediğiniz takdirde şekeriniz düşer," dedi doktor. Babası üzüntülüydü...” (RK, s.64, Aile Güvenliği).

Fabrika çalışanı oğlu için endişelendiği bir gün dalgınken kavanoz kalıbını yanlış dökmektedir.

“... “Kapağı açılmayan şu kavanozu görüyor musun, Hüseyin? İşte bu kavanoz, saçın uzun diye okula alınmadığın ve kaçıp gittiğin günün sonucudur. o gün annen fabrikayı arayıp, "Bey, Hüseyin okuldan kaçmış," dediğinde dünyalar başıma yıkıldı, deliye döndüm ve dalgınlıktan kavanoz kalıbını yanlış bağladım.” Babasının sesi okul bahçesinde yankılanıyordu. Öğrenciler etraflarına toplanmıştı...” (RK, s.71, Aile Güvenliği).

3.1.11 Kendini Aslan Sanan Şola- Bernardo Atxaga (İspanya)

3.1.11.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Kendini Aslan Sanan Şola/ Shola Y Los Leones

Yazar: Bernardo Atxaga

Türkçe (Orijinal Dili: İspanyolca)

Çeviren: İlknur Ayaşlı

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.11.2 Schwartz değerler listesi’ne göre eserin çözümlemesi

Çizelge 3.12: Kendini Aslan Sanan Şola Değer Çözümlemesi

Kendini Aslan Sanan Şola Değer Çözümlemesi

Değer Boyutu	N	F	%
Güç	36	2	5,5
Başarı	36	1	2,7
Hazcılık	36	1	2,7
Uyarılma	36	3	8,3
Öz-Denetim	36	13	36,11
Evrenselcilik	36	0	0

Çizelge 3.12: (Devamı) Kendini Aslan Sanan Şola Değer Çözümlemesi

Yardımseverlik	36	3	8,3
Geleneksellik	36	6	16,66
Uyum	36	4	11,1
Güvenlik	36	3	8,3

Güç değeri 2 sıklıkla %5,5; başarı değeri 1 sıklıkla %2,7; hazcılık değeri 1 sıklıkla %2,7; uyarılma değeri 3 sıklıkla %8,3; öz-denetim değeri 13 sıklıkla %36,11; yardımseverlik değeri 3 sıklıkla %8,3; geleneksellik 6 sıklıkla %16,66; uyum değeri 4 sıklıkla %11,1 ve güvenlik değeri 3 sıklıkla %8,3 oranla eserde yer almaktadır.

KASS’da öz-denetim değer sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değer boyutları geleneksellik ve uyumdur. Başarı ve hazcılık değerlerinin sıklığı ise en az olanlarıdır. Evrenselcilik değeri eserde yer almamaktadır.

Eserdeki tüm değerler ve kullanım biçimleri aşağıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

3.1.11.3 Güç

Sahip olduğu köpeğe kendi isteği doğrultusunda yöneten Bay Grego bu davranışıyla otorite olarak eserde yer almaktadır.

“...Bay Grego, ondaki bu garipliklerin düzelebilmesi için, sıkı bir disiplin uygulamaktan başka çare kalmadığına karar verdi. İstese de istemese de onu sokağa çıkarıp, dolaşmaya zorlayacaktı...” (KASS, s.23-24, Otorite Sahibi Olmak).

Karşısındaki ördeğe göre daha güçlü olan Şola, gücünün farkında olarak ördeği korkutmaktadır.

“...”Çabuk toz ol buradan, ördek!" diye cevap verdi Şola büyük bir cesaretle. “Yoksa son nefesimde bile parçalarım seni ben!”...” (KASS, s. 30-31, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.11.4 Başarı

Şola, kendinden korkulduğunda güçlü hissederek aslan olduğu düşüncesini ispatladığını düşünerek başarısını göstermektedir.

“... Ama o da ne, öteki köşede ağzına layık bir sürü “av” vardı! Bir grup güvercin, onlara ekmek kırıntıları atan yaşlı bir kadının çevresinde toplanmış karnını doyuruyordu. Şola, Grego'nun onu engelleyecek bir şeyler söylemesine fırsat vermeden, güvercinlerin bulunduğu yöne doğru fırladı. Güvercinler korkup, bir anda uçuştular; yaşlı kadın avazı çıktığı kadar haykırmaya, Şola da çatlak borazan gibi sesiyle, büyük bir zafer kazanmışçasına bağırmaya başladı...”(KASS, s.27-28, Başarılı Olmak).

3.1.11.5 Hazcılık

Beğenilerimizden söz ederken kullandığımız abartılı ifadeler onları ne derece sevdiğimizi gösterir. Şola'nın hatırladığı kavrulmuş kıyma buna örnektir.

“... Hani o nefis, tadı tuzu yerinde, nar gibi kızarmış, ufacık ufacık kemik parçalarıyla süslenmiş, leziz mi leziz, mis gibi kokan kavrulmuş kıymayı hatırladıkça ağzı sulanıyordu...” (KASS, s. 63, Zevk Almak).

3.1.11.6 Uyarılım

Şola'nın alışkanlıkları dışına çıkması etrafındaki insanları hayrete düşürmektedir.

“...Tam üç gün boyunca, dolaşmaya çıkmak istememesi üzerine, "Yine ne işler çeviriyorsun Şola?" diye sordu Grego...” (KASS, s. 20, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Şola'nın sıradışı davranışları Bay Grego tarafından kabul görmemekte ve eski haline dönüştürülmek için çabalanmaktadır.

“...Bay Grego, ondaki bu garipliklerin düzelebilmesi için, sıkı bir disiplin uygulamaktan başka çare kalmadığına karar verdi. İstese de istemese de onu sokağa çıkarıp, dolaşmaya zorlayacaktı...” (KASS, s.23-24, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Şola'nın daha önce hiç olmadığı kadar cesur olması ördeğe olan tavrıyla görülmektedir.

“...“Çabuk toz ol buradan, ördek!" diye cevap verdi Şola büyük bir cesaretle. “Yoksa son nefesimde bile parçalarım seni ben!”...” (KASS, s. 30-31, Cesur Olmak).

3.1.11.7 Öz-Denetim

Bay Grego Afrika'yı gezmiş olan arkadaşını deneyimlerini aktarması amacıyla evine davet edip merakını gidermek istemektedir.

“...Afrika'ya seyahat edip, anlatacak birçok ilginç deneyimle geri dönen arkadaşını evine davet etti...” (KASS, s.7, Merak Duyabilmek).

Şola'nın resmen kendine benzeyen aslanın özelliklerini merak etmektedir.

“... Koltukta uyuklayan Şola uyandı ve kulaklarını dikerek dikkatle dinlemeye koyuldu. Acaba ona benzeyen bu aslan nasıl bir hayvandı?...” (KASS, s.11, Merak Duyabilmek).

Tercihini arzusu doğrultusunda yapan Şola amacını belirlemiştir.

“...Sana evine kadar eşlik edeyim. Biraz yürüyüş bana da iyi gelecektir,” dedi Bay Grego arkadaşına. "Sen de gelir misin?" diye seslendi Şola'ya da. "Hayır," dedi Şola..." (KASS, s.13, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

“... Ardından da, “Bu kitabı iyice okumalıyım,” dedi kendi kendine...” (KASS, s.16, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Yakını olduğumuz kişilerin sıradışı davranışları merakımızı uyandırmaktadır.

“...Tam üç gün boyunca, dolaşmaya çıkmak istememesi üzerine, "Yine ne işler çeviriyorsun Şola?" diye sordu Grego...” (KASS, s. 20, Merak Duyabilmek).

Şola'nın bilmediği görmediği, duymadığı bir şeyi sorgulaması merak içermektedir.

“...Şola, onun gidişini endişeyle izledi. Acaba, dünyada hiç beyaz aslan bulunmadığı doğru muydu?...” (KASS, s.32, Merak Duyabilmek).

“...Şola uzun uzun düşündü. O, aslan ailesinin bir üyesiydi. Şimdiye kadar aslanlar hakkında okuduğu bütün özelliklere sahipti. Ama o zaman rengi neden değişmişti acaba? Kuşkusuz bunun bir sebebi olmalıydı...” (KASS, s.33, Merak Duyabilmek).

Kendini aslan sanan Şola fotoğrafta gördüğü aslana benzemek için çabalamaktadır.

“...Bu sıkıcı ve yorucu derin düşüncelerden sonra yerinden fırladı, banyoya doğru koşmaya başladı. Banyodaki dolabın kapağını açmak için uzun süre uğraştı. Sonunda başardı. Dolabın içini bir süre karıştırdıktan sonra aradığı şeyi bulabilmişti. Bu, sarı renk veren bir şişe saç boyasıydı. Şişeyi alıp, sırtından aşağı boşaltıverdi...” (KASS, s. 35, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Sevdiği öpeği için endişenen Grego ona neler olduğunu merak etmektedir.

“...Bütün gelişmeleri izleyen Grego, artık Şola için iyice endişeleniyordu. Ona neler oluyordu acaba? Ona neler olduğunu bilemiyordu; ama bildiği tek şey, Şola'yı parka götürdüğü zaman gözlerini dört atması gerektiği idi. En iyisi her şeyi zamana bırakmak, diye düşündü...” (KASS, s.39-41, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Aslan olduğuna inanan Şola evi terkederek yeni bir hayata adım atmıştır.

“...Hiçbir aslan bu kokuya kanmaz, diye geçirdi aklından Şola. Ben de kanmayacağım ve kesinlikle boyun eğmeyeceğim! "İnsanlar tarafından beslenmek çok aşağılayıcı," dedi en sonunda Grego'ya. "Ben avlanmaya gidiyorum. Ara sıra seni ziyarete gelirim...” (KASS, s.48-49, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Kendine ait olan bir şey için çabalaması gerektiğinin farkında olan Şola davranışını buna göre belirlemiştir.

“ ...Çöp bidonu ona aitti. Ne için tartışacaktı ki?...” (KASS, s.57, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Şola bilgi kaynağını amacına uygun seçmektedir.

“...Afrika'nın yeri hakkında hiçbir fikri yoktu; ama bunu kediye sormanın da pek iyi olmayacağına karar vermişti...” (KASS, s. 57, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Şola amaçlarına uygun eylemlerde bulunmaktadır.

“...Sonra koşmaya başladı, meydanı aştı, caddeye yöneldi, orman dediği parktan geçti. Bahçe merdivenlerden koşarak çıktı ve patileriyle evin kapısını tırmanmaya başladı...” (KASS, s. 66-67, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

3.1.11.8 Evrenselcilik

Evrenselcilik değeri eserde yer almamaktadır.

3.1.11.9 İyilikseverlik

Her şeyin nihayetinde gerçekler sunulmaktadır.

“...”Ben buradaki hiçbir şeyi yiyemem,” diye kendi kendine itiraf etti sonunda Şola...” (KASS, s. 63, Dürüst Olmak).

“...”Ben o kadar güçlü ve soylu da değilim,” diye sürdürdü. “Aslında ben çok küçüğüm; üstelik, çok da yalancıyım.”...” (KASS, s. 64, Dürüst Olmak).

“...” “Ben eskiden de yalancıydım. Hiçbir zaman sarı olduğumu hatırlamadım. Zaten, hiçbir zaman da sarı olmadım, her zaman beyazdım. Neden böyle yalan söylediğimi bilemiyorum.”...” (KASS, s. 65, Dürüst Olmak).

3.1.11.10 Geleneksellik

Şola olamayacağı, değiştiremeyeceği isteklerinden vaz geçerek kendini olduğu gibi kabul etmiştir.

“...”Ben hiçbir zaman gerçek bir aslan olamayacağım,” diye hayıflandı Şola. “Şu anda midemin bomboş olmasından başka şey düşünemiyorum. Karnımı doyurmak için de bir şey bulamadım henüz.”...” (KASS, s. 59, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Belirli bir gücü olan Şola hiç gücünün olmadığını belirterek mütevazı olmaktadır.

“...” Aslında ben hiç de güçlü değilim,” dedi kendi kendine, alçakgönüllülükle...” (KASS, s.64, Alçakgönüllü Olmak).

Şola kendini keşfederek hayatın ona verdiklerini kabullenmektedir.

“...”Ben o kadar güçlü ve soylu da değilim," diye sürdürdü. “Aslında ben çok küçüğüm; üstelik çok da yalancıyım.”...” (KASS, s. 64, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

“...”Ben aslan değilim! Ben bir kedi kılıklıyım! Beni aslanlara sucuk diye atarlar!” ...” (KASS, s. 66, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

Şola'nın alçakgönüllülüğü af dilemesiyle gösterilmektedir.

“...”Yaptığım bir hataydı!" diye özür diledi Şola. "Ne yani? Sen hiç yanılmaz mısın sanki?" “Elbette, ben de yanılırım,” dedi Grego...” (KASS, s.68, Alçakgönüllü Olmak).

Bazı durumlar kabul edilmese de elden gelen bir şeyin olmadığı düşünülerek hayatın verdikleri kabul görmektedir.

“...” Kesin olan şu ki, senin birçok kez hata yapmana karşın, ben çok az hata yaptım. Hayat böyle işte...” (KASS, s. Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

3.1.11.11 Uyma

Bay Grego köpeğinin yaşlı bir kadına yapmış olduğu saygısızlığı af dileyerek kendi düzeltmeye çalışmaktadır.

“...”Bay Grego, yaşlı kadından özür dilemek zorunda kaldı...” (KASS, s. 28, Anne-Babaya ve Yaşlılara Değer Vermek).

Otokontrol sayesinde yapılmak istenenin her durumda yapılamayacağı görülmektedir.

“...”Şola, son nefesinde bile onu parçalayabileceğini söylemek istediye de, susmayı yeğledi...” (KASS, s. 57, Kendini Denetleyebilmek).

Teşekkür etmek, özür dilemek kibarlığın, inceliğin bir göstergesidir.

“...” Tamam, oraya gideceğim. Teşekkürler, diyerek kediye veda etti Şola...”(KASS, s. 58, Kibarlık).

“...”Yaptığım bir hataydı!" diye özür diledi Şola...” (KASS, s.68, Kibarlık).

3.1.11.12 Güvenlik

Toplum içinde hayat süren herkesin ortak kullanım alanları ve bu alanları kullanım şekilleri, uymaları gereken bir takım kurallar bulunmaktadır. Bunlar olmadığı takdirde çatışma ortamı oluşmaktadır.

“...”Ancak bu mutluluğu, parktaki bir ördek, az önce yaşlı kadına ve güvercinlere yaptıklarının ne kadar kötü bir davranış olduğunu yüzüne

vurana kadar sürdü. "Yaptığın çok kötü bir hareketti. Parklar hepimizindir. Tabi, özellikle de biz ördeklerin. Hem, sen biliyor musun ki, biz bir araya geldiğimizde iki yüz taneden fazlayız..." (KASS, s.30, Toplumsal Düzenin Sürmesini İstemek).

Bay Grego köpeğinin farklı tutumları karşısında endişelenerek onun güvenliğinden şüphe etmektedir.

"...Bütün gelişmeleri izleyen Grego, artık Şola için iyice endişeleniyordu. Ona neler oluyordu acaba? Ona neler olduğunu biliyordu..." (KASS, s.39,Aile Güvenliği).

Kirlilik sağlığı tehdit ederek güvenli ortamı ortadan kaldırmaktadır.

"... Ama çöp bidonu çok iğrenç bir koku yayıyordu. İçinde pis kokulu izmaritler, çürümüş çiçekler ve başka çöpler vardı..." (KASS, s. 62, Temiz Olmak).

3.1.12 Kumkurdu- Asa Lind (İsveç)

3.1.12.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Kumkurdu/ Sardvargen

Yazar: Asa Lind

Türkçe (Orijinal Dili: İsveççe)

Çeviren: Ali Arda

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.12.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi

Çizelge 3.13: Kumkurdu Değer Çözümlemesi

Kumkurdu Değer Çözümlemesi

Değer Boyutu	N	F	%
Güç	57	4	7,01
Başarı	57	1	1,75
Hazcılık	57	8	14,03
Uyarılma	57	2	3,5
Öz-Denetim	57	22	38,59

Çizelge 3.13: (Devamı) Kumkurdu Değer Çözümlemesi

Evrenselcilik	57	1	1,75
Yardımseverlik	57	9	15,78
Geleneksellik	57	1	1,75
Uyum	57	5	8,77
Güvenlik	57	4	7,01

Güç değeri 4 sıklıkla %7,01; başarı değeri 1 sıklıkla %1,75; hazcılık değeri 8 sıklıkla %14,03; uyarılma değeri 2 sıklıkla %3,5; öz-denetim değeri 22 sıklıkla %38,59; evrenselcilik değeri 1 sıklıkla %1,75; yardımseverlik değeri 9 sıklıkla %15,78; geleneksellik 1 sıklıkla %1,75; uyum değeri 5 sıklıkla %8,77 ve güvenlik değeri 4 sıklıkla %7,01 oranla eserde yer almaktadır.

K'de öz-denetim değer sıklığı en yüksek olanıdır. İlişkili diğer yüksek değer boyutları yardımseverlik ve hazcılıktır. Başarı, gelenekselcilik ve evrenselcilik değerlerinin sıklığı ise en az olanlarıdır.

Eserdeki tüm değerler ve kullanım biçimleri aşağıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

3.1.12.3 Güç

Zackarina annesinin sözünü dinleyerek masanın bacağına tekmeleyi bırakmaktadır.

“...Aslına bakılırsa masanın bacağına tekmelemek gibi bir niyeti yoktu. Masanın bacağı onun önünde durmuştu. Zackarina bu gördüklerini anne babasına anlattı. "Masanın ayaklarının tam önümde durması benim suçum değil ki," dedi. "Zackarina!" dedi annesi. "Ayağını sallama!" ve Zackarina gerçekten ayağını oynatmamaya çalıştı. Garantiye almak için de bir eliyle ayağını tuttu ki tekmelemeye fırsat bulamasın..." (K,s.48, Otorite Sahibi Olmak).

Zackarina üzerinde annesinin ve babasının otorite kurduğu görülmektedir.

“... “Ama ben tekmelemiyorum ki,” dedi Zackarina. “Ayağım tekmiyor.” “ Öyleyse söyle de yapmasın,” dedi annesi. “ Tepinmesin,” dedi babası. “ Yemek yerken sakın olsun,” dedi annesi. “Yeter!” dedi babası. “Tamam tamam,”dedi Zackarina...” (K, s.49, Otorite Sahibi Olmak).

Zackarina'nın babası ona dondurma alacağını söyleyip daha sonra da almayacağını sert bir dille ona dile getirmektedir.

“... Gidip dondurma alacağız demiştin. Kulahta bile dedin.” “Çizmelerini çıkar ve şu lanet olası dondurma hakkında dırıldır etmeyi kes!” dedi babası...” (K, s.54, Otorite Sahibi Olmak).

Zackarina'nın çamurlu ayakkabılarıyla mutfığa girmesi babasını sinirlendirmekte ve onun sözünü dinleyip ayakkabılarını çıkarmaktadır.

“...Ama hayır gördüğü şey hazine değil, araba anahtarlarıydı. Zackarina babasının odun kırarken anahtarları düşürdüğünü hemen anladı. Anahtarları alıp hala mutfakta, oturan babasına koştu. Tabii çizmelerini çıkarmadan."Baaak, ne buldum," dedi. "odunlukta." Babası çok sevindi. Zackarina'yı koltuk altlarından tutup tavana kadar kaldırdı. "Sen bir harikasın," dedi. Ama sonra yerdeki ayak izlerini gördü. Çamurlu çizmelerin bıraktığı izleri.İç geçirdi. "Dır dır etmek istemiyorum," dedi. "Ama çizmeler! Çıkar onları!" "Ama neden?" diye sordu Zackarina. "Çünkü mutfığın çamur olması hiç hoş değil," dedi babası. "Yerde çirkin lekeler kalıyor Ama sadece bu da değil, toprakta bir sürü tehlikeli bakteri var onlar yiyeceklere bulaşabilir" "Tamam da niye bunu baştan söylemedin?" dedi Zackarina...”(K, s.58, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.12.4 Başarı

Zackarina anneanesi ile konuşmasından doğru çıkarımlar yapmaktadır.

“...Taşın üzerinde bir şey keşfetmişti. Bir resim. Bu bir hayvan resmiydi. Dört ayaklı, koca gözlü, uzun kuyruklu bir hayvan. "Kumkurdu!" dedi Zackarina. "Gördün mü? Brita, Kumkurdu'nun resmini çizmiş." "Kurt mu?" dedi anneanesi. "Daha çok bir köpeğe benziyor." Anneanesi, Zackarina'ya göz kırptı ve bastonunu sağlam bir şekilde yere bastırarak eve yöneldi. Zackarina kumsala, Kumkurdu'nun yanına koştu. Hala aynı yerde yatıyordu. "Brita diye birini tanıyor musun?" dedi. "Çok eskiden. Yani çok çok eskiden." "Elbette tanıyorum," dedi Kumkurdu. "Ama o kadar da eski değil." Benim anneannemin anneanesi," dedi Zackarina. "Biliyorum," dedi Kumkurdu...” (K, s.84-85, Zeki Olmak).

3.1.12.5 Hazcılık

Zackarina'yı zevk aldığı zamanlardaki düşüşler etkilememektedir.

“... Zackarina hala ağlıyordu. “Neyin var senin?” dedi babası. “Sen her gün defalarca düşerdin de ah bile demezdin!” “Aynı şey değil,” diye burnunu çekti Zackarina, “ daha önceleri düştüğümde eğlendiğim için hiçbir yerim ağrı mıyordu.” ...” (K, s.32, Zevk).

Zackarina tepinmekten zevk almaktadır.

“... “Tepinmek,” dedi Kumkurdu. “Ah ne harika bir şeydir! En az portakal susyu kadar faydalı ve onun kadar lezzetli.”...” (K, s. 49, Zevk).

Zackarina şarkıyı duyunca tepinmeye başlamakta ve kendini o kadar kaptırmakta ki anne ve babasının geldiğini bile farketmemektedir.

“...Şarkıyı dinleyen Zackarina’nın bacaklarına söz geçirmek imkansızdı. Hemen ayağı kalkarak Kumkurdu’yla birlikte tepinmeye başladılar. Eh, bu durumda Zackarina’nın oturup kalması olmazdı. Çaresiz, bacaklarının peşi sıra kalktı. Zıpladı, şarkı söyledi, o kadar kendinden geçmişti ki annesi ile babasının geldiğinden haberi olmadı. Anne ve babasını ancak on yedi defa zıplayıp iyice yorulduktan sonra gördü...” (K, s.51, Zevk).

Zackarina tepinerek ve şarkı söyleyerek hayattan zevk almaktadır.

“... Zackarina ellerini çırpıp çılgınlık atarak ikisinin arasına girdi ve üçü birlikte yorulana kadar hopladılar, kumları savurarak tepindiler ve şarkı söylediler. Tabii içlerinde en dayanıklı Zackarina çıktı...” (K, s.51, Hayattan Tat Almak).

Kumkurdu uykusunu bölen Zackarina’ya terslenmektedir.

“...Kumkurdu yatmış uyuyor ve çok ilginç bir rüya görüyordu. Ama Zackarina’nın bağırtısına uyandı, ayağı kalktı, gerinip esnerken, “Lütfen ya, of, ne, ben uyuyordum!” dedi. “ Bir fare kadar sessiz olacaktım, ayrıca uyuyacaktım, eğer bana böyle bağırmıyor olsaydın!” ...” (K, s.56, Zevk).

Kumkurdu keyif aldığı rüyasına geri dönmek istemektedir.

“... “ Gördün mü işte?” dedi Kumkurdu. “ O kadar bağırtırsan olacağı bu, hiç sesi kalmamış.” Kumkurdu tekrar kuma uzandı. Uykusuna devam etmek ve rüyasının sorunu görmek istiyordu...” (K, s.56, Zevk).

Kumkurduğunun zevkle gördüğü rüya anlatılmaktadır.

“...Kumkurdu, Zackarina uykusunu böldüğü için yarım kalan rüyasının ikinci yansını nihayet görüyordu. Şöyle bir rüyaydı: Ahududu ve bal. İkisini karıştır Bir parça güneşe bırak, "Sim sala bim" Ve işte sesi kısılan saksaganlar için mükemmel bir ilaç...” (K, s.59,Zevk).

Zackarina Kumkurdu’nun kumdan yapmaya çalıştığı şato inşa etme işini eğlenceli bulmaktadır.

“... “ Merhaba,” dedi Zackarina. Ama Kumkurdu duymadı. Kendini bütünüyle işine vermişti. Bir şato inşa ediyordu. Zackarina bunun çok eğlenceli olduğunu düşündü ve katılmak istedi. Ama Kumkurdu onun farkına bile varmadı. Yıldırım hızıyla çalışıyor, kumları kazıyor, bir araya topluyor, suyla karıyordu. Şatonun surları ve keleleri ana kapısı ve köprüsü açığa çıkmıştı bile. İnanılmaz güzel bir şato olmuştu. Her bir kum tanesi doğru yerleştirilmişti. Kumkurdu oturdu. Başını yana eğerek hayranlıkla şatosuna baktı. Yaptığı işten memnun kalmıştı...” (K, s.76, Zevk).

3.1.12.6 Uyarılım

Zackarina cesurca bisikletiyle kayanın tepesine tırmanmaktadır.

“...Gerçekten harika görünüyor” dedi Kumkurdu. “Başarabilir miyim sence?” diye sordu Zackarina. Kumkurdu oturdu ve bir müddet düşündü. “Hayır hiç sanmıyorum,” dedi. “Ama denemeden emin olamayız.” “O zaman deneyeceğim!” dedi Zackarina. Zackarina bisikletiyle kayanın tepesine doğru tırmanmaya başladı. Burası tırmanmayı en çok sevdiği yerdı ama daha önce hiç bisikletle tırmanmamıştı. Kaya sanki daha önce olduğundan daha dik ve kaygan gibiydi. Zackarina bisikletin üzerine binip derin bir soluk aldı. Midesine kramplar giriyordu. Yalnızca bırak, diye düşündü. Bırak ve vın. Frenleri bıraktı ve hızla yol almaya başladı...” (K, s.30, Cesur Olmak).

Kumkurdu da Zackarina kadar cesur gözükmek istemektedir.

“...Ve Kumkurdu kumsalda Zackarina'nın bisikletiyle yıldırım gibi dönüyordu. Kaydı, düştü, çarptı. O da cesaret işareti mor lekeleri olsun istiyordu. Ama bir türlü vücudunda o lekelerden oluşmuyordu. Zavallı Kumkurdu!...” (K, S.32, Cesur Olmak).

3.1.12.7 Öz-Denetim

Zackarina çukurun içinde hareket eden şeyi merak etmektedir.

“... Ama hak etti, diye düşündü ve biraz daha kazdı. O da ne! Çukurun içinde hareket eden bir şey vardı. Zackarina ona dokunmuş ve hemen elini çekmişti. Evet evet, çukurun içinde kesinlikle bir şey vardı! En dibinde. Kumun içinde hareket eden bir şey...” (K, s.6, Merak Duyabilmek).

Kumkurdu'nun herşeyi biliyor olması Zackarina'yı meraklandırmaktadır.

“... “ İnsanları mı? Bööğğ!” dedi Kumkurdu. “Ben daha çok güneş ve ay ışığı yerim. Ay ışığı süper akıllı yapar. Ben her şeyi bilirim.” “ Bu dünyadaki her şeyi mi?” diye sordu Zackarina. “Bütün dünyalardaki her şeyi, bütün soruların cevaplarını,” dedi Kumkurdu...” (K, s.10, Merak Duyabilmek).

Zackarina Kumkurdu'nu görebilmek için kumsala inmektedir.

“...Tam elma ağacının altına gelmişti ki bir şey hatırladı: Kumkurdu! Acaba hala kumsalda mıydı? Yalnızca o acil ve önemli olan sıkıcı işler yapmıyordu, bundan kesinlikle emindi. Zackarina ardıc ağaçları ve taşların arasından koşarak kumsala indi. Evet işte Kumkurdu oradaydı...” (K, s.14, Merak Duyabilmek/Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Zackarina ve Kumkurdu kumsalı süslemek için dağınık duran taşları taşımaktadırlar.

“...Zackarina ayağa kalktı. Dinlenirken ne yapacağını biliyordu. Kumsalı bir güzel süsleyecekti. Yoksa mobilyaların yerini mi değiştirseydi? Evet, işte bu harika bir fikirdi! Önce bütün taşlar taşınmalıydı! “Karmakarışık duruyorlar4 değil mi?” dedi. Kumkurdu da onun gibi düşünüyordu. Taşlar gerçekten de çok dağınık duruyordu. Bir parça çekidüzen vermek hiç de fena olmazdı. Böylece işe koyuldular. Büyük ve küçük taşları

yuvarlayarak, iterek, sürükleyerek taşımaya başladılar...” (K, s.16, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Zackarina annesi ve babasıyla oynamak yerine onlara bütün gün taşıdıkları taşları göstermek istemektedir.

“...Ama Zackarina ne saklambaç oynamak ne de balık tutmak istiyordu. O, babası ve annesine bütün gün yaptığı ağır işi göstermek istiyordu. Yeni taşıdığı taşlardan birinin üzerine oturarak hiçbir şey yapmaması işine başladı. Tabii annesiyle babası da yanına oturarak ona yardımcı oldular...” (K, s. 17, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Zackarina yaptığı resmi asacak bir yer bulamayınca çöpe atmaktadır.

“... Asacak bir yer bulamadığı için Zackarina yaptığı resmi buruşturup çöp kutusuna attı. Çizmelerini giyip dışarı çıktı ve sahile indi...” (K, s.21, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Zackarina tavandaki mavi resme bakarak kendini rüzgar olarak hayal etmektedir.

“... Zackarina ağır adımlarla dolaşarak tavandaki mavi resmine baktı. Ben rüzgardım, diye düşündü. Gökyüzünde yağmurları savuran bir rüzgar ve yağmur yağdı, yağdı, yüzlerce yıl, bütün şehir sıırıslıklam oldu ve öfkeleni. Ama çadırdaki yaşayan iki kişi yağmurdan mutlu oldu ve ben o zaman annemin oldum, annem de benim ve babam ikimizin...” (K, s.25, Yaratıcı Olmak).

Zackarina bisikletle ilgili birşeye bakması gerektiğini düşünüp sahile inmektedir.

“... “ Aşağı sahile inmem gerek,” dedi Zackarina, bir şeye bakacağım, bisikletle ilgili bir şey. Bisikletine binip sahile doğru sürdü. Frene basmakta ve dönekte çok iyi değildi ama bisiklete binmekle yokuş aşağı inmesine diyecek yoktu...” (K, s.28, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Zackarina Kumkurdu’nun başındaki mor lekeyi madalyaya benzetmektedir.

“... “Ya şu küçük olan?” diye sordu Kumkurdu. “ Ah, o mu?” dedi Zackarina. “ Uçan halıyla uçarken oldu.” Kumkurdu başını salladı. “Şimdi anlıyorum,” dedi. “Mor leke, tehlikeli bir şey yaptıktan sonra alınan bir çeşit madalya, öyle değil mi?” Madalya? Zackarina şöyle bir gerindi. “Evet, öyle bir çeşit kahramanlık madalyası,” dedi...” (K, s.31, Yaratıcı Olmak).

Zackarina’nın annesi ve babası Kumkurdu’nun kim olduğunu merak etmektedirler.

“... Annesi, Kumkurdu'nun kim olduğunu merak etmişti. Zackarina bir tanıdığı olduğunu söyledi, eşi benzeri olmayan biriydi. "Öyle mi?" dedi babası. "Nerede oturduğunu biliyor musun?" "Evet, biliyorum," dedi Zackarina...” (K, s.34, Merak Duyabilmek).

Kumkurdu kaşık yerine küçük dal parçalarını kullanmalarını önermektedir.

“... “ Off, çay kaşıklarını evde unuttum,” dedi Kumkurdu. “ Kaşık yerine şu küçük dal parçalarını kullanalım.” “ Sahi senin evin nerede?” dedi Zackarina...” (K,s.37, Yaratıcı Olmak).

Kumkurdu kurabiyeyi nereye koyduğunu merak etmektedir.

“... O kurabiyeyi nereye koymuştu peki? Akaşam yemek üzere ayırdığı kurabiyeyi. “ Of of,” diye iç geçirdi Kumkurdu. Niye şu fundalık, mağarasının önünde değildi ki?...” (K, s.40, Merak Duyabilmek).

Zackarina’nın kendine ait bir dili vardır.

“...“Ee, bugün neler anlatacağsın bakalım?” dedi. “Ben başka bir dil de konuşabilirim. Sen konuşabilir misin?” diye sordu Zackarina. “Elbette,” dedi Kumkurdu. “ Fırlıllızce, Holamanca, Rusanca ve sular seller gibi Denizce.” “Benim yalnızca bana ait bir dilim var” dedi Zackarina. “Çok mutlu olmalısın” dedi Kumkurdu. “Öyle herkesin kendi dili olmaz.” Zackarina gözlerini kırıştırarak parlayan denize baktı ve düşündü. Mutlu muydu? Belki de. Ama ne yazık ki kimse onun konuştuğu dili anlamıyordu. Babası bile anlamıyordu...” (K, s.42, Yaratıcı Olmak).

Kumkurdu uykusunun devamını görmek için tekrar uzanmaktadır.

“... “ Gördün mü işte?” dedi Kumkurdu. “ O kadar bağırtırsan olacağı bu, hiç sesi kalmamış.” Kumkurdu tekrar kuma uzandı. Uykusuna devam etmek ve rüyasının sorunu görmek istiyordu...” (K, s.56, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Babası yemeğe çağırmakta, Zackarina yemeğe vakit ayıramamaktadır.

“... Babası “ Yemek Hazır!” diye bağırdı ama Zackarina cevap vermedi. Yemek yiyecek vakti yoktu. Düşünmesi gerekiyordu. Günlerdir aynı şeyi düşünüyordu. Bu düşündüğü o kadar büyüktü ki neredeyse beyni çatlayacaktı...” (K, s.61, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Zackarina evreni merak etmektedir.

“...İşte böyle bir şeydi, başı sonu olmayan bir şey. Zackarina o zaman anladı. Aslında anlamadı. Sonsuz? Bitmeyen? O günden sonra neredeyse her gün evreni düşündü...” (K, s.62, Merak Duyabilmek).

Zackarina’nın annesi ve babası korna sesinin nereden geldiğini merak etmektedirler.

“... “ Yabancı şarkı söylüyordu. Şarkının tam ortasında bir araba kornası duyuldu. “ Bu da nesi? Dedi babası ayağı kalkıp pantolonundaki tozları silkelerken. “ Buraya geliyor herhalde,” dedi annesi saçlarını düzelterek...” (K, s.67, Merak Duyabilmek).

Zackarina ve Kumkurdu büyüklerinin her söylediğinin yapılmaması gerektiğini düşünmektedir.

“... Kumkurdu kumsala uzanmış güneşleniyor ve bir taşa sürterek pençelerini törpülüyordu. Zackarina yanına oturdu. “Büyüklerin söylediği her şey yapılmak zorunda mı?” diye sordu. “ Hayır,” dedi

Kumkurdu. “Yapılmak zorunda değil.” “ Ben de öyle düşünüyorum,” dedi Zackarina...” (K, s.70, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Zackarina bulaşıkları yıkamak istemeyen babasına bulaşıkları yıkayabileceklerini söylemekte ancak babası kendinin yıkamasının daha doğru olacağını söylemektedir.

“... “ Dağ gibi yığılmış!” dedi babası. “ Off off, canım hiç bulaşık yıkamak istemiyor!” “ Ben sana yardım edebilirim.” dedi Zackarina. “ Ben çok iyi bulaşık yıkarım.” Ama babası bu yardım teklifine pek sıcak bakmadı. “ Kendim yaparsam daha çabuk biter,” dedi. “ Sen yıkarken her şey dağılıyor. Hadi, sen dışarı çık da oyna.” Zackarina bir şey söylemeden dışarı çıktı...” (K, s.75, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Zackarina babasını yere uzanmış görünce onun ne yaptığını merak etmektedir.

“...Tabii her şey aynıydı. Mutfak tezgahı ve lavabo hala tepeleme bulaşık doluydu. Babası yere uzanmış, buzdolabının altına elini sokmaya çalışıyordu. "Ne yapıyorsun?" dedi Zackarina. "Tıkacı!" dedi babası. "Bulaşık lavabosunun tıkacı! Elimden düştü ve yuvarlandı. Buraya... Dolabın altına... Alamıyorum... Elim sığmıyor!" Zackanna yüzüstü yattı, elini buzdolabının altına soktu ve tıkacı aldı. "Senin ellerin çok büyük," dedi babasına tıkacı verirken. Babası defalarca teşekkür etti. Ve hala bulaşığa yardım etmek isteyip istemediğini sordu. "İstiyorum, istiyorum," dedi Zackarina. "Yardım etmezsem bitiremezsin ki!"...” (K,s.80, Merak Duyabilmek).

Zackarina’nın annesi ve babası ona bakıcı bulunca Zackarina evin kapısını çarparak dışarı çıkmaktadır.

“... Bir bekçi? Cezaevinde olmak gibi bir şeydi bu! Üzerine kapıyı da kilitleyecekler miydi? Pencerelerinde demir parmaklıklar olan bodruma! Onlar eğlenip pastalar yerken o bodrumda oturup açlıktan ölecekti. "Ben bekçi istemiyorum!" diye bağırıp dışarı fırladı. Kapıyı öyle bir çarptı ki bütün ev sallandı. Doğruca kumsala yöneldi. Kumkurdu'na anne ve babasının ne kadar zalim olduklarını anlatacaktı...”(K, s.88, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Zackarina’nın kapıyı çarpıp evden çıkmasına üzülen babası onu gidecekleri yere davet etmekte ancak Zackarina kabul etmemektedir.

“...Eve geldiğinde babası merdivenlere oturmuş onu bekliyordu. “ Çok istiyorsan bizimle gelebilirsin,” dedi. “Ama bana sorarsan orayı pek eğlenceli bulmazsın.” “ İhh, evde kalmak daha iyi,” dedi Zackarina. “Ama benim istediğim oyunları oynayacak bir bakıcı istiyorum...” (K, s.91, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

3.1.12.8 Evrenselcilik

Zackarina sosislerin de diğer herşey gibi bitmeyeceğini,sonsuz olduğunu düşünmektedir.

“...”Evet,” dedi Zackarina. Çatalını son sosise sapladı. “İnanılmaz ya!” “Sosisler ne çabuk bitti,” dedi babası. “Ben de çok fazla uzarttım diye düşünmüştüm.” Zackarina babasına acıyarak iç geçirdi. Hiçbir şeyin bitmeyeceğini hala öğrenememişti. “Ama baba,” dedi. “Sosis bitmedi, yalnızca başka bir şeye dönüştü.” Zackarina pencereden dışarı baktı. Güneş batmıştı. Gökyüzünün karanlığında yıldızlar plop plop yanmaya başlamıştı. İşte böyle, diye düşündü Zackarina. Sosis de sonsuz. O bile!...” (K, s.66, Açık Fikirli Olmak).

3.1.12.9 İyilikseverlik

Kumkurdu Zackarina’ya yardım etmektedir.

“... “ Sakin ol,” dedi Kumkurdu. “Ben onu kurtaracağım.” Kumkurdu kalktı ve bir ok gibi fırladı. Eve ve hamağa doğru tıpkı bir kum girdabı gibi gitti. Zackarina’nın babasının elindeki gazeteyi koparıncasına aldı...” (K, s.10, Yardımsever Olmak).

Zackarina’nın annesi işe geç kalmamak için kahvaltısını çok hızlı bir şekilde yapmaktadır.

“... Ertesi sabah Zackarina ve annesi mutfakta oturmuş kahvaltı ediyorlardı. Zackarina yavaş yavaş yerken, annesi sanki tabağını önünden alacaklarmış gibi çok hızlı yiyordu. Çünkü işe yetişmek zorundaydı...” (K, s.13, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Zackarina’nın babası çalışmak zorunda olduğu için Zackarina’nın balık tutma önerisini reddetmektedir.

“... “ Lütfen Zackarina, şimdi olmaz. Çalışmak zorundayım,” dedi babası. “ Çok önemli, anlıyorsun değil mi?” “ Balık tutmak da önemli,” dedi Zackarina...” (K, s.13, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Kumkurdu Zackarina’nın bisikletine bakabileceğini söylemektedir.

“... “Bisikletini burada bırakabilirsin,” dedi Kumkurdu. “Ben ona göz kulak olurum, tamir de ederim, hani belki bir parça bozulmuştur.” ...” (K, s.31, Yardımsever Olmak).

Zackarina’nın türettiği dili Kumkurdu anlamakta ve birlikte eğlenmektedirler.

“...Kendi kendine sessizce, “Maülli, ıslaklı, dalgallı, şlop, fişş, hışş hiss,” dedi. Kulaklarını dikmiş onu dinleyen Kumkurdu salladı. “Deniz,” dedi. “Söylediğin şeyin anlamı deniz. Tabii senin dilinde bu sözcüğün bu kadar uzun olması çok doğal. Deniz kocaman bir şey olduğuna göre deniz sözcüğü de büyük olmalı, mavilli ıslaklı.” Zackarina’nın kalbi neşeye çarpmaya başladı. Yeni bir sözcük denedi: “Sesseli, vuvelli, howeli, püfürş, füş.” Kumkurdu bir kez daha dinledikten sonra bunun rüzgar olduğunu anladı. Çalılıkta hışırdayıp kayaların üzerinden kayarak ve taşların üzerinden zıplayarak esen ve sazlıklarda fısıldayan rüzgar olduğunu anladı. Zackarina birden kuş gibi hafiflediğini hissetti. Kumkurdu her sözcüğü anlıyordu! Şimdi bu dili konuşan iki kişi olmuşlardı ve konuşmaya başladılar.

'Yuvarleli, topelli, rolle, rulle," dedi Zackarina. Kumkurdu havaya sıçrayıp "Tabii ya!" dedi. "Takla atmak! Harika bir düşünce." Hemen taklalar atmaya başladılar iki top yumak gibi görünüyorlardı. Başları dönüp yere yıkılana kadar takla atmaya devam ettiler Gökyüzü dönüyor dünya dönüyor ve onlar bu dünyanın ortasında kuma uzanmış birbirleriyle konuşuyorlardı..." (K, s.43, Gerçek Arkadaşlık).

Zackarina'nın babası onun sabah kahvaltı yapmadığını bildiği için Zackarina'ya krep hazırlamaktadır.

"... Zackarina eve döndüğünde babası krep yapmıştı. " Sabah kahvaltı etmediğin için acıkmışsındır diye düşündüm," dedi. Zackarina masayı hazırlayıp oturdu. Babası dikkatle ve çekinerek krepinin içine bir şey isteyip istemediğini sordu. " Elma püresi lütfen," dedi Zackarina..." (K, s.45, Yardımsever Olmak).

Zackarina babasının odun kırarken düşürdüğü anahtarları bulmaktadır.

"...Ama hayır gördüğü şey hazine değil, araba anahtarlarıydı. Zackarina babasının odun kırarken anahtarları düşürdüğünü hemen anladı. Anahtarları alıp hala mutfakta , oturan babasına koştu. Tabii çizmelerini çıkarmadan. "Baaak, ne buldum," dedi. "odunlukta." Babası çok sevindi. Zackarina'yı koltuk altlarından tutup tavana kadar kaldırdı. "Sen bir harikası," dedi. Ama sonra yerdeki ayak izlerini gördü. Çamurlu çizmelerin bıraktığı izleri. İç geçirdi. "Dır dır etmek istemiyorum," dedi. "Ama çizmeler! Çıkar onları!" "Ama neden?" diye sordu Zackarina. "Çünkü mutfağın çamur olması hiç hoş değil," dedi babası. 'Yerde çirkin lekeler kalıyor Ama sadece bu da değil, toprakta bir sürü tehlikeli bakteri va4 onlar yiyeceklere bulaşabilir" "Tamam da niye bunu baştan söylemedin?" dedi Zackarina..."(K, s.58, Yardımsever Olmak).

Zackarina bulaşıkları yıkayan babasına yardım etmek istemektedir.

"... " Dağ gibi yığılmış!" dedi babası. " Off off, canım hiç bulaşık yıkamak istemiyor!" " Ben sana yardım edebilirim," dedi Zackarina. " Ben çok iyi bulaşık yıkarım." Ama babası bu yardım teklifine pek sıcak bakmadı. " Kendim yaparsam daha çabuk biter," dedi. " Sen yıkarken her şey dağılıyor. Hadi, sen dışarı çık da oyna." Zackarina bir şey söylemeden dışarı çıktı..." (K, s.75, Yardımsever Olmak).

Zackarina babasının yerden almaya çalıştığı tıkaçı almaktadır.

"...Tabii her şey aynıydı. Mutfak tezgahı ve lavabo hala tepeleme bulaşık doluydu. Babası yere uzanmış, buzdolabının altına elini sokmaya çalışıyordu. "Ne yapıyorsun?" dedi Zackarina. "Tıkaç!" dedi babası. "Bulaşık lavabosunun tıkaçı! Elimden düştü ve yuvarlandı. Buraya... Dolabın altına... Alamıyorum... Elim sığmıyor!" Zackanna yüzüstü yattı, elini buzdolabının altına soktu ve tıkaçı aldı. "Senin ellerin çok büyük," dedi babasına tıkaçı verirken. Babası defalarca teşekkür etti. Ve hala bulaşığa yardım etmek isteyip istemediğini sordu. "İstiyorum, istiyorum," dedi Zackarina. 'Yardım etmezsem bitiremezsin ki!"..." (K,s.80, Yardımsever Olmak).

3.1.12.10 Geleneksellik

Zackarina hayaletlerin ve canavarların karanlıkta saklandığını düşünmektedir.

“...Kuyruğunu neşeyle sallayarak bir cevap bekledi. Zackarina iç geçirdi. Bazen şu Kumkurdu’nun bir parça budala olduğunu düşünüyordu. Karanlık hakkında hiç mi bilgisi yoktu? Bütün hayaletlerin ve canavarların karanlıkta saklandıklarını nasıl bilmezdi!...” (K, s.100, Geleneklere Saygılı Olmak).

3.1.12.11 .Uyma

Zackarina annesinin uyarısı üzerine ayağını oynatmamak için eliyle ayağını tutmaktadır.

“...Aslına bakılırsa masanın bacağı tekmelemek gibi bir niyeti yoktu. Masanın bacağı onun önünde durmuştu. Zackarina bu gördüklerini anne babasına anlattı. "Masanın ayaklarının tam önümde durması benim suçum değil ki," dedi. "Zackarina!" dedi annesi. "Ayağını sallama!" Ve Zackarina gerçekten ayağını oynatmamaya çalıştı. Garantiye almak için de bir eliyle ayağını tuttu ki tekmelemeye fırsat bulamasın..." (K,s.48, İtaatkar Olmak).

Zackarina annesinin ve babasının uyarılarını dinlemektedir.

“... “Ama ben tekmelemiyorum ki,” dedi Zackarina. “Ayağım tekmeliyor.” “ Öyleyse söyle de yapmasın,” dedi annesi. “ Tepinmesin,” dedi babası. “ Yemek yerken sakın olsun,” dedi annesi. “Yeter!” dedi babası. “Tamam tamam,”dedi Zackarina...” (K, s.49, İtaatkar Olmak).

Zackarina’nın babası onun eve çamurlu izmeleri ile girdiğini görerek çıkarmasını istemekte ve Zackarina da babasını dinlemektedir.

“...Ama hayır gördüğü şey hazine değil, araba anahtarlarıydı. Zackarina babasının odun kırarken anahtarları düşürdüğünü hemen anladı. Anahtarları alıp hala mutfakta , oturan babasına koştu. Tabii çizmelerini çıkarmadan. "Baaak, ne buldum," dedi. "odunlukta." Babası çok sevindi. Zackarina'yı koltuk altlarından tutup tavana kadar kaldırdı. "Sen bir harikasın," dedi. Ama sonra yerdeki ayak izlerini gördü. Çamurlu çizmelerin bıraktığı izleri. İç geçirdi. "Dır dır etmek istemiyorum," dedi. "Ama çizmeler! Çıkar onları!" "Ama neden?" diye sordu Zackarina. "Çünkü mutfağın çamur olması hiç hoş değil," dedi babası. "Yerde çirkin lekeler kalıyor Ama sadece bu da değil, toprakta bir sürü tehlikeli bakteri va4 onlar yiyeceklere bulaşabilir" "Tamam da niye bunu baştan söylemedin?" dedi Zackarina..."(K, s.58,İtaatkar Olmak).

Zackarina teyzenin isteği üzerine Küçük Kurbağa şarkısını söylemektedir.

“...Teyzeye acıyan Zackarina birlikte söylemeyi önerdi. "Evet, hangi şarkıyı söylememizi istersin?" diye sordu Zackarina. “ Şey... Kü... Küçük kurbağa! Ne dersin?” dedi teyze. Zackarina onayladı ve küçük

kurbağa şarkısını söylediler. Ama Zackarina'ya göre yabancı bir şarkı söyleseler çok daha iyi olurdu..."(K, s.73, Kibarlık).

Zackarina babasının sözünü dinleyerek dışarı çıkıp oynamaktadır.

"... " Dağ gibi yığılmış!" dedi babası. " Off off, canım hiç bulaşık yıkamak istemiyor!" " Ben sana yardım edebilirim." dedi Zackarina. " Ben çok iyi bulaşık yıkarım." Ama babası bu yardım teklifine pek sıcak bakmadı. " Kendim yaparsam daha çabuk biter," dedi. " Sen yıkarken her şey dağılıyor. Hadi, sen dışarı çık da oyna." Zackarina bir şey söylemeden dışarı çıktı..." (K, s.75, İtaatkar Olmak).

3.1.12.12 Güvenlik

Yere düşen Zackarina için babası endişelenmektedir.

"...Sahile inen patika çok engebeliydi. Birbirine dolanmış ağaç köklerinden oluşan yığınla tümsek ve patikanın tam ortasında büyük bir taş vardı. Zackarina frene basamadı ve bu taşa çarptı. Havalanıp pat diye yere düştü. Öyle hızlı çarpmıştı ki bu çarpmanın sesi ta yukarıdaki evden duyuldu. "Canın acıdı mı?" diye bağırdı babası..." (K, s.28, Aile Güvenliği).

Evin içinde Zackarina'nın çizmeleriyle olduğunu gören babası bu durumdan rahatsız olmaktadır.

"... " Birazdan arabayla alışverişe mi gideceğiz?" diye sordu. "Zackarina! Çizmelerin!" diye hırladı babası. (K, s.53, Temiz Olmak).

Zackarina'nın babası onun çamurlu çizmelerini çıkarmasını istemektedir.

"...Ama hayır gördüğü şey hazine değil, araba anahtarlarıydı. Zackarina babasının odun kırarken anahtarları düşürdüğünü hemen anladı. Anahtarları alıp hala mutfakta , oturan babasına koştu. Tabii çizmelerini çıkarmadan. "Baaak, ne buldum," dedi. "odunlukta." Babası çok sevindi. Zackarina'yı koltuk altlarından tutup tavana kadar kaldırdı. "Sen bir harikası," dedi. Ama sonra yerdeki ayak izlerini gördü. Çamurlu çizmelerin bıraktığı izleri. İç geçirdi. "Dır dır etmek istemiyorum," dedi. "Ama çizmeler! Çıkar onları!" "Ama neden?" diye sordu Zackarina. "Çünkü mutfağın çamur olması hiç hoş değil," dedi babası. "Yerde çirkin lekeler kalıyor Ama sadece bu da değil, toprakta bir sürü tehlikeli bakteri va4 onlar yiyeceklerle bulaşabilir" "Tamam da niye bunu baştan söylemedin?" dedi Zackarina..."(K, s.58, Temiz Olmak).

Kumkurdu rüyasında saksagañlara yardım etmektedir.

"...Kumkurdu, Zackarina uykusunu böldüğü için yarım kalan rüyasının ikinci yansını nihayet görüyordu. Şöyle bir rüyaydı: Ahududu ve bal. İkisini karıştır Bir parça güneşe bırak, "Sim sala bim" Ve işte sesi kısılan saksagañlar için mükemmel bir ilaç..." (K, s.59, İyiliğe Karşılı Vermek).

3.1.13 Cecü'nün Yer Cüceleri- Umberto Eco (İtalya)

3.1.13.1 eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Cecü'nün Yer Cüceleri

Yazar: Umberto Eco

Türkçe

Çeviren: Eren Yücesan Cendey

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.13.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi

Çizelge 3.14: Cecü'nün Yer Cüceleri Değer Çözümlemesi

Cecü'nün Yer Cüceleri Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	55	5	9,09
Başarı	55	3	5,45
Hazcılık	55	4	7,27
Uyarılma	55	3	5,45
Öz-Denetim	55	17	30,9
Evrenselcilik	55	11	20
Yardımseverlik	55	3	5,45
Geleneksellik	55	2	3,63
Uyum	55	3	5,45
Güvenlik	55	4	7,27

Güç değeri 5 sıklıkla %9,09; başarı değeri 3 sıklıkla %5,45; hazcılık değeri 4 sıklıkla %7,27; uyarılma değeri 3 sıklıkla %5,45; öz-denetim değeri 17 sıklıkla %30,9; evrenselcilik değeri 11 sıklıkla %20; yardımseverlik değeri 3 sıklıkla %5,45; geleneksellik 2 sıklıkla %3,63; uyum değeri 3 sıklıkla %5,45 ve güvenlik değeri 4 sıklıkla %7,27 oranla eserde yer almaktadır.

CYC’de öz-denetim değeri sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değeri boyutu evrenselciliktir. Gelenekselcilik değeri sıklığı ise en az olanlarıdır.

Eserdeki tüm değerler ve kullanım biçimleri aşağıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

3.1.13.3 Güç

Üniformalı general sosyal güç sahibidir.

“...Ve gene evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, üniforması yıldız dolu, kötü yürekli bir general varmış...” (CYC, s.10, Sosyal Güç Sahibi Olmak).

General beylerin düşüncesi ile hareket ederek onların otoritesi altında olduğunu göstermektedir.

“...Ertesi sabah, general, yanında başka beylerle birlikte tavan arasına çıktı. Bu beyler şöyle diyorlardı: “ Bütün bu bombaları yapmak için bir yığın para harcadık. Şimdi bunları burada çürümeye mi terk ettiniz? Neler yapıyorsunuz siz?” “Doğru” diye cevapladı general. “Bu savaşı bir an önce başlatmak gerek. Yoksa mesleğimde hiçbir zaman ilerleyemem. ”...” (CYC, s.26, Otorite Sahibi Olmak).

Güç sahibi olan imparator daha fazlasını azulayarak gücünü arttırmak istemektedir.

“...Bir zamanlar yeryüzünde yeni topraklar keşfetmek isteyen güçlü bir imparator varmış- belki hala vardır- "Gemilerim, altın, gümüş ve çayır dolu, uygarlığımı taşıyabileceğim yeni bir kıta keşfetmedikten sonra, neye yarar benim imparatorluğum!" diye bağıryormuş...” (CYC, s.80, Sosyal Güç Sahibi Olmak).

Yeni bir toprak arayışı içinde olan imparator çalışanlarına küçük de olsa bir gezegen emretmektedir.

“... "Ne yapalım yani?" diye cevaplamış inatçı imparator. "Benim için, üzerinde birilerinin yaşadığı, küçücük de olsa bir gezegen keşfedecek bir samanyolu kaşifi yollayın uzaya!"...” (CYC, s.82, Otorite Sahibi Olmak).

Kaşif dünyaya döndüğünde sorumlu olduğu imparatora ve bakanlara deneyimlerini anlatmaktadır.

“...Dünya'ya geri dönmüş ve başından geçenleri İmparator'a ve bakanlara anlatmış...” (CYC, s.108, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.13.4 Başarı

Generalin üniformasındaki yıldızlar onun başarılarını simgelemektedir.

“...Ve gene evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, üniforması yıldız dolu, kötü yürekli bir general varmış...” (CYC, s.10, Başarılı Olmak).

Kozmonotların hemen hemen aynanda Mars'a varmaları onların başarılı olduklarını göstermektedir.

“...Üçü de çok başarılı olduklarından, Mars'a neredeyse aynı anda varmışlar. Başlarında kaskları, üzerlerinde uzay giysileriyle uzay gemilerinden inmişler...” (CYC, s.56, Başarılı Olmak).

İmparator yeni toprak arayışındaki inatıyla ne kadar hıslı olduğunu göstermektedir.

“... "Ne yapalım yani?" diye cevaplamış inatçı imparator. "Benim için, üzerinde birilerinin yaşadığı, küçücük de olsa bir gezegen keşfedecek bir samanyolu kaşifi yollayın uzaya!"...” (CYC, s.82, Hırslı Olmak).

3.1.13.5 Hazcılık

Dünyalılardan Marşıyla anlaşmaları sonucu bu olayı kutlamak istemeleri hayattan tat aldıklarını göstermektedir.

“...Bu olayı kutlamak için ona Dünya'dan getirdikleri bir şişe su ikram etmişler. Marşlı, burnunu mutlulukla şişeye daldırmış Ve suyu çekmiş; sonra da bu içeceği çok sevdiğini ama biraz başını döndürdüğünü söylemiş. Ama artık Dünyalılar hiçbir şeye şaşırıyorlarmış...” (CYC, s.76, Hayattan Tat Almak).

Doğanın güzelliyle mutlu yaşayanların hayattan tat aldıklarını göstermektedir.

“...Daha da yaklaşınca bu vadilerde her türden hayvancığın hoplayıp zıpladığını, biraz komik görünümlü mini minnacık adamların sevimli edalarla ağaçları budadıklarını, kuşlara yem verdiklerini, ot biçtiklerini, ırmak ve derelerin billur sularında mutlu mutlu yüzdüklerini görmüş; suyun dibinde de çeşit çeşit rengarenk balıklar varmış...” (CYC, 86, Hayattan Tat Almak).

Cecülerin ortak mizah anlayışları hayattan zevk almalarını sağlamaktadır.

“... "Yani sizin denizlerinizin kaka dolu olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?" diye sormuş ikinci yer cücesi ve diğer yer cücelerini bir gülmedir almış çünkü birisi "kaka" deyince Cecü'deki bütün yer cüceleri gülermiş...” (CYC, s.96, Zevk).

Cecüler yaşadıkları alanı koruyarak, geliştiren hayatlarına tat katmaktadır.

“... “ Çünkü biz kırları ve bahçeleri tertemiz tutmakta, yeni ağaçlar dikmekte, devrilmek üzere olan yaşlı ağaçları korumakta çok başarılıyızdır. Hem bütün o plastikleri ve kavanozları toplarız, vadilerinize şöyle bir çekidüzen veririz. Bacalarınıza yapraklardan süzgeçler takarız, Dünya insanına bazen otomobile binmeden de gezmenin güzelliğini ve daha başka şeyleri anlatırız ve belki birkaç yıl sonra sizin Dünya'nız da Cecü gibi güzel bir yer haline gelir.”...” (CYC, s.106, Hayattan Tat Almak).

3.1.13.6 Uyarılım

Atomların üzerlerinde otorite sahibi olan generallerine karşı isyan etmeleri onların cesur olduklarını göstermektedir.

“...Ve bunun üzerine, atomlar generale isyan etmeye karar verdiler...”
(CYC, s.24, Cesur Olmak).

Kozmonotlar imparatorun verdiği görevi yerine getireceklerini söyleyerek cesaretlerini göstermişlerdir.

“... En sonunda kozmonot olmak isteyen yürekli adamlar bulmuşlar...”
(CYC, s.50, Cesur Olmak).

Farklı bir diyarda aynı görev için bulunan farklı ülkelerin üç kozmonotu birbirine benzer kelimeler söyleyerek aynı şeyi düşündüklerini görünce korkularını yenip, kenetlenip cesaretlenmişlerdir.

“...Kozmonotlar üzgünmüş ve kendilerini kaybolmuş hissediyorlarmış Amerikalı karanlıkta annesine seslenmiş: “ Mommy...” Rus: “Mama” Çinli: “ Ma-ma” demiş. Hemen birbirlerinin aynı şeyi söylemekte, aynı duyguya kapılmış olduklarını fark etmişler. Böylece gülümseyerek birbirlerine sokulmuşlar ve hep birlikte gizel bir ateş yakmışlar; her biri kendi ülkesinden şarkılar söylemiş. İşte o zaman cesaretlerini toplamışlar ve birbirlerini tanımayı öğrenerek sabahı beklemişler...” (CYC, s. 62, Cesur Olmak).

3.1.13.7 Öz-Denetim

General hedefi olan savaşa ulaşabilmek için tavan arasına bomba toplamaktadır.

“...Ve gülüyordu. General her gün tavan arasına çıkıyor ve oraya yeni bir bomba koyuyordu. "Tavan arası dolunca," diyordu, "şahane bir savaş patlatacağım!" ...” (CYC, s.18, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Beylerin sözünü dikkate aln general harekete geçmektedir.

“...Ertesi sabah, general, yanında başka beylerle birlikte tavan arasına çıktı. Bu beyler şöyle diyorlardı: “ Bütün bu bombaları yapmak için bir yığın para harcadık. Şimdi bunları burada çürümeye mi terk ettiniz? Neler yapıyorsunuz siz?” “Doğru” diye cevapladı general. “Bu savaşı bir an önce başlatmak gerek. Yoksa mesleğimde hiçbir zaman ilerleyemem. ”...” (CYC, s.26, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Kaçan insanların nereye sığınacakları merak konusudur.

“...Ama artık çok geçti. Herkes kentten kaçıyordu. İyi ama nereye sığınacaklardı ki?...” (CYC, s.30, Merak Duyabilmek).

İnsanlar hayatlarını tehdit eden bombayı çiçek saksısı olarak kullanmaktadırlar.

“...Ama bombaların içi boş olduğundan düştüklerinde hiç patlamadılar! Ve insanlar, tehlikeyi atlattıkları için sevinerek (bunun gerçek olduğuna inanamıyorlardı!), bombaları çiçek saksısı olarak kullandılar. Böylece herkes bombalar olmadan hayatın daha güzel olduğunu keşfetti...” (CYC, s.34, Yaratıcı Olmak).

İnsanlar başka bir gezegene ulaşmak için çalışmaktadırlar.

“...Dünyada bulunan insanlar Mars'a ve öteki gezegenlere ulaşmak istiyorlarmış: Ama hepsi o kadar uzakmış ki! Gene de çalışmalara başlamışlar...” (CYC, s.46, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Dünya kalabalıklaştığı için insanlar yeni bir gezegen arayışına içindelerdir.

“...Günün birinde herkes bir gezegenden ötekine yolculuk yapabilsin diye yıldızları fethetmek istiyorlarmış; çünkü dünya artık çok sıkışık bir yer haline gelmiş ve kalabalık gitgide artıyormuş...” (CYC, s.50, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Dünyalılar ulaştıkları yeni gezegendeki varlığı çirkin bulup onu öldürmek istemişlerdir.

“...Ama öteki öyle değilmiş. Bir kere çok çirkinmiş ve dünyalılar, çirkin olanın aynı zamanda kötü olduğunu düşünürmüş. Böylece parça parça eden atom tabancalarıyla onu öldürmeye karar vermişler...” (CYC, s.66, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Çinli diğer dünyalı arkadaşının fiziksel olarak onlara benzeme de duygusal özelliklerinin ortak olduğunu düşündüğü yarattığı öldürmek isteyip istemediklerini merak etmektedir.

“...Bunun üzerine Çinli iki Dünyalı arkadaşına dönmüş. "Anladınız mı?" demiş. "Biz bu canavarın bizden farklı olduğunu sanıyorduk, ama o da hayvanları seviyor, üzülmeyi biliyor, bir yüreği var ve kesinlikle bir beyni de olmalı! Hala onu öldürmeyi düşünüyor musunuz?" ...” (CYC,s72, Merak Duyabilmek).

İmparator yeni bir toprak keşfetmek istemektedir.

“...Bir zamanlar yeryüzünde yeni topraklar keşfetmek isteyen güçlü bir imparator varmış- belki hala vardır- "Gemilerim, altın, gümüş ve çayır dolu, uygarlığımı taşıyabileceğim yeni bir kıta keşfetmedikten sonra, neye yarar benim imparatorluğum!" diye bağııyormuş...” (CYC, s.80, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Kaşif ve cecüler karşılaştırlarında birbirlerini merak etmişlerdir.

“...SK gezegene konmuş, gemisinden inmiş ve o mini minnacık adamların kendine doğru gülümseyerek geldiklerini görmüş. Kendilerini tanıtıyorlarmış: "Günaydın Bay Yabancı, bizler adına Cecü denen gezegende yaşayan yer cüceleriyiz. Ya siz kimsiniz?" SK: "Ben" demiş, "Dünya'nın Büyük imparatorunun Samanyolu Kaşifiyim ve buraları keşfetmeye geldim!" "Bak şu rastlantıya" demiş yer cücelerinin

başı; "biz de sizi keşfettiğimizi sanmıştık!"..." (CYC, s.88, Merak Duyabilmek).

Teleskobu merak eden cüceler sırayla teleskoptan bakmaktadırlar.

"...Gelin kendi gözlerinizle görün. " Megagalaktik megateleskopu gören cüceler hayranlıkla: "Ne makine! Ne teknik!" demişler ve sırayla her biri teleskoptan Dünya'ya bakmış..." (CYC, s.92, Merak Duyabilmek).

Cüceler dünya üzerinde gödüklerini merak etmektedirler.

"..."Peki ama kıyıların yakınında kahverengi, daha derinlerde simsiyah olan şu su nedir?" diye sormuş. "Öh öh şey" demiş SK. "Teleskopu denize çevirmiş olmalıyım. Bilirsiniz, denizlerin ortasında petrol gemileri dolaşır..." (CYC, s.96, Merak Duyabilmek).

Cüceler dünya üzerinde gödüklerini merak etmektedirler.

"...Üçüncü yer cücesi: Peki şu, üzeri beyaz şeyler ve boş kutularla dolu, ağaçsız boz düzlük nedir?" diye sormuş. SK teleskoptan baktıktan sonra vermiş cevabını: "Bunlar, bizim kırlarımızdır..." (CYC,s.98, Merak Duyabilmek).

Cüceler dünya üzerinde gödüklerini merak etmektedirler.

"..."Peki' diye söz almış dördüncü yer cücesi, "yol boyunca sıra sıra dizilmiş şu metal kutular nedir?" "Onlar otomobildir. Bizim en güzel buluşlarımızdan biridir..." (CYC, s.100, Merak Duyabilmek).

Cüceler dünya üzerinde gödüklerini merak etmektedirler.

"... "Peki şu yolun kenarında yatan yaralıları kim?" diye sormuş. "Trafik tıkalı olduğunda otomobiller hızlı gitmişler ve bu sefer de kaza olmuş..." (CYC, s.100, Merak Duyabilmek).

Cüceler insanların neden hastalandıklarını merak etmektedirler.

"... "Peki insanlar neden hastalanır?" diye sormuş yer cücelerinin başı..." (CYC, s.102, Merak Duyabilmek).

İnsanlar cüceleri ileride görüp göremeyeceklerini ve onların yaptığı güzel şeyleri

Dünyada da yapılıp yapılmayacağını merak etmektedirler.

"...Kim bilir Cecü yer cücelerinin buraya gelmelerine günün birinde izin verecekler mi? Onlar gelme bile Cecü yer cücelerinin yapacağı işleri neden biz yapmaya başlamıyoruz ki?..." (CYC, s.112, Merak Duyabilmek).

3.1.13.8 Evrenselcilik

Üzgün atom içinde bulunduğu bombanın yapacağı kötülüğün farkındadır ve bu durumdan memnun değildir.

“...Her neyse, bizimki üzgün bir atomdu, çünkü bir atom bombasının içine konmuştu. Öteki atomlarla birlikte, bombanın atılacağı ve her birinin her şeyi yok ederek parçalanacakları günü bekliyorlardı...” (CYC, s.16, Dünyaya Barış İstemek).

Bombaların içinde bulunan atomlar güzelliklerle dolu olan dünyayı yok edecekleri için üzgündürler.

“...Bombaların içinde kapalı bulunan atomlar pek üzgündüler. Onlar yüzünden müthiş bir felaket yaşanacaktı: Pek çok çocuk, pek çok anne, pek çok kedi yavrusu, pek çok keçi yavrusu, pek çok minik kuş... Herkes ölüp gidecekti. Bir zamanlar, çevreleri yeşil ağaçlarla dolu, çatıları kırmızı kiremitli beyaz evlerin olduğu bütün ülkeler yerle bir olacaktı...” (CYC, s.20, Güzelliklerle Dolu Bir Dünya).

İnsanlar bombayı saksı haline getirip onu iyi bir amaç için kullanmışlardır.

“...Ama bombaların içi boş olduğundan düştüklerinde hiç patlamadılar! Ve insanlar, tehlikeyi atlattıkları için sevinerek (bunun gerçek olduğuna inanamıyorlardı!), bombaları çiçek saksısı olarak kullandılar. Böylece herkes bombalar olmadan hayatın daha güzel olduğunu keşfetti...” (CYC, s.34, Güzelliklerle Dolu Bir Dünya).

Güzelliklerle dolu bir dünya yaratmaya karar vermişlerdir.

“...Bunun üzerine bir daha hiç savaşmamaya karar verdiler. Anneler daha mutluydu. Babalar da öyle. Yani herkes çok mutluydu...” (CYC, s.36, Güzelliklerle Dolu Bir Dünya).

Dünyadaki kalabalığın artması yaşamı zorlaştırdığı için yeni bir yaşam alanı bulmak istemektedirler.

“...Günün birinde herkes bir gezegenden ötekine yolculuk yapabilsin diye yıldızları fethetmek istiyorlarmış; çünkü dünya artık çok sıkışık bir yer haline gelmiş ve kalabalık gitgide artıyormuş...” (CYC, s.50, Çevreyi Korumak).

Farklı ülkelerin kozmonotları birbirlerini tanımaya çalışmaktadırlar.

“...Kozmonotlar üzgünmüş ve kendilerini kaybolmuş hissediyorlarmış Amerikalı karanlıkta annesine seslenmiş: “ Mommy...” Rus: “Mama” Çinli: “ Ma-ma” demiş. Hemen birbirlerinin aynı şeyi söylemekte, aynı duyguya kapılmış olduklarını fark etmişler. Böylece gülümseyerek birbirlerine sokulmuşlar ve hep birlikte gizel bir ateş yakmışlar; her biri kendi ülkesinden şarkılar söylemiş. İşte o zaman cesaretlerini toplamışlar ve birbirlerini tanımayı öğrenerek sabahı beklemişler...” (CYC, s. 62, Açık Fikirli Olmak).

Çinli diğer arkadaşlarına ne kadar erdemli olduğunu göstermiştir.

“...Bunun üzerine Çinli iki Dünyalı arkadaşına dönmüş. "Anladınız mı?" demiş. "Biz bu canavarın bizden farklı olduğunu sanıyorduk, ama o da hayvanları seviyor, üzülmeği biliyor, bir yüreği var ve kesinlikle bir

beyni de olmalı! Hala onu öldürmeyi düşünüyor musunuz?" ...” (CYC,s72, Erdemli Olmak).

Marslı ve Dünyalıları birbirleriyle tokalaşıp selamlaşmışlardır.

“...”Biz bu canavarın bizden farklı olduğunu sanıyorduk, ama o da hayvanları seviyor, üzölmeyi biliyor, bir yüreğı var ve kesinlikle bir beyni de olmalı! Hala onu öldürmeyi düşünüyor musunuz?" Bu aslında Sormaya bile değmeyecek bir soruymuş. Dünyalıları derslerini almışlar: Birbirinden farklı olması, iki yaratığın düşmanlık gütmesine neden değilmiş. Bunun üzerine Marslıya yaklaşmışlar ve ona ellerini uzatmışlar. O da altı eli olduğu için bir kerede üçünün de elini sıkmış ve boş kalan elleriyle de onları selamlamış...” (CYC, s.74, Açık Fikirli Olmak).

Uzaylıları, dünyalıları anlaşıp tek bir uzay cumhuriyeti altında toplanmak istemektedirler.

“...Parnağıyla gökyüzünde duran Dünya'yı göstererek, oraya yolculuk etmek istediğini anlatmış; Dünya'da yaşayan öteki insanları tanımak, onlarla birlikte, herkesin anlaşıp birbirini seveceğı büyük bir uzay cumhuriyeti kurmak için neler yapılabileceğini görüşmek istiyormuş....” (CYC, s.76, Açık Fikirli Olmak).

Cüceler insanların onların diyarına geldiklerinde diyarlarını artık eskisi gibi olmayacağını öngörüp oraya gelmemelerini rica etmektedirler.

“...Bunun üzerine yer cücelerinin başı araya girmiş: "Bağışlayın bay keşfedici" demiş; "oraya biraz daha bakmaya gerek var mı bilmiyorum. Uygarlığımızın çok ilginç yönleri olabilir ama onu buraya getirirseniz bizim artık kırlarımız, ağaclarımız, ırmaklarımız olmayacak ve kendimizi kötü hissedeceğiz. Bizi keşfetmekten vazgeçebilir misiniz acaba?"...” (CYC, s.102, Çevreyi Koruma).

Cüceler kendi diyarlarını güzel olduğunu belirtip dünyanın da orası gibi güzelleşebileceğini ummaktadırlar.

“... “ Çünkü biz kırları ve bahçeleri tertemiz tutmakta, yeni ağaclar dikmekte, devrilmek üzere olan yaşlı ağacları korumakta çok başarılıyızdır. Hem bütün o plastikleri ve kavanozları toplarız, vadilerinize şöyle bir çekidüzen veririz. Bacalarınıza yapraklardan süzgeçler takarız, Dünya insanına bazen otomobile binmeden de gezmenin güzelliğini ve daha başka şeyleri anlatırız ve belki birkaç yıl sonra sizin Dünya'nız da Cecü gibi güzel bir yer haline gelir.”...” (CYC, s.106, Güzelliklerle Dolu Bir Dünya).

3.1.13.9 İyilikseverlik

Marslı yaralanan kuşa üölüp yardım etmeye çalışmaktadır.

“...Marslı da kuşa yaklaşmış, ona bakmış ve hortum burnundan iki öbek duman tütürmüş. Dünyalıları, kalplerinden vurulmuş bir halde,

Marslının ağladığını anlamışlar. O da kendince, Marslılar gibi ağlıyormuş işte. Sonra onun kuşun üzerine eğildiğini, altı kolu arasına alarak onu ısıtmaya çalıştığını görmüşler...” (CYC,s.70, Yardımsever Olmak).

Çinli Marslıyla aynı duygusal özelliklere sahip olduklarını diğer arkadaşlarına göstererek onun canını bağışlamalarını gerektiğini anlatmaktadır.

“...”Biz bu canavarın bizden farklı olduğunu sanıyorduk, ama o da hayvanları seviyor, üzülmeyi biliyor, bir yüreği var ve kesinlikle bir beyni de olmalı! Hala onu öldürmeyi düşünüyor musunuz?" Bu aslında Sormaya bile değmeyecek bir soruymuş. Dünyalılar derslerini almışlar: Birbirinden farklı olması, iki yaratığın düşmanlık gütmesine neden değilmiş. Bunun üzerine Marslıya yaklaşmışlar ve ona ellerini uzatmışlar. O da altı eli olduğu için bir kerede üçünün de elini sıkmış ve boş kalan elleriyle de onları selamlamış...” (CYC, s.74, Bağışlayıcı Olmak).

Cüceler dünyayı güzelleştirmek için dünyalılara yardım eli uzatmaktadır.

“... “ Çünkü biz kırları ve bahçeleri tertemiz tutmakta, yeni ağaçlar dikmekte, devrilmek üzere olan yaşlı ağaçları korumakta çok başarılıyızdır. Hem bütün o plastikleri ve kavanozları toplarız, vadilerinize şöyle bir çekidüzen veririz. Bacalarınıza yapraklardan süzgeçler takarız, Dünya insanına bazen otomobile binmeden de gezmenin güzelliğini ve daha başka şeyleri anlatırız ve belki birkaç yıl sonra sizin Dünya'nız da Cecü gibi güzel bir yer haline gelir.”...” (CYC, s.106, Yardımsever Olmak).

3.1.13.10 Geleneksellik

Üzgün atom yapabileceği hiçbir şey olmadığı için bombanın atılacağı günü beklemektedir.

“...Her neyse, bizimki üzgün bir atomdu, çünkü bir atom bombasının içine konmuştu. Öteki atomlarla birlikte, bombanın atılacağı ve her birinin her şeyi yok ederek parçalanacakları günü bekliyorlardı...” (CYC, s.16, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

General toplum üzerindeki önemini yitirdiği için susmaktadır.

“...Ve general kızarıp bozarıyor, sus pus oluyordu. Çünkü artık onun hiçbir önemi kalmamıştı...” (CYC, s.40, Hayatın Bana Verdiklerini Kabullenmek).

3.1.13.11 Uyma

Beyleri dinleyen general onlara itaat etmektedir.

“...Ertesi sabah, general, yanında başka beylerle birlikte tavan arasına çıktı. Bu beyler şöyle diyorlardı: “ Bütün bu bombaları yapmak için bir yığın para harcadık. Şimdi bunları burada çürümeye mi terk ettiniz? Neler yapıyorsunuz siz?" “Doğru” diye cevapladı general. “Bu savaşı bir an

önce başlatmak gerek. Yoksa mesleğimde hiçbir zaman ilerleyemem. "...” (CYC, s.26, İtaatkar Olmak).

General önemli bir kişiye kapısını açarak kibarlık yapmaktadır.

“...Onlar otele girip çıkarlarken general büyük camdan kapıyı açıyor ve önlerinde saygıyla eğilerek şöyle diyordu: “Günaydın beyefendi.” Ve onun kim olduğunu anlayanlar yüzlerini asarak şu cevabı veriyorlardı: “Utanın! Bu otelde hizmet berbat!”...” (CYC, s.38, Kibarlık).

Kozmonot dünyaya geri dönünce durumu kendi üsleriyle paylaşmaktadır.

“...Dünya'ya geri dönmüş ve başından geçenleri İmparator'a ve Bakanlara anlatmış...” (CYC, s.108, İtaatkar Olmak).

3.1.13.12 Güvenlik

General ulusal güvenliği tavan arasında biriktirdiği bombalarla tehdit etmektedir.

“...Ve gülüyordu. General her gün tavan arasına çıkıyor ve oraya yeni bir bomba koyuyordu. "Tavan arası dolunca,” diyordu, "şahane bir savaş patlatacağım!" ...” (CYC, s.18, Ulusal Güvenlik).

Bombaların içinde bulunan atomlar oluşacak felaketin farkındalardır.

“...Bombaların içinde kapalı bulunan atomlar pek üzgündüler. Onlar yüzünden müthiş bir felaket yaşanacaktı: Pek çok çocuk, pek çok anne, pek çok kedi yavrusu, pek çok keçi yavrusu, pek çok minik kuş... Herkes ölüp gidecekti. Bir zamanlar, çevreleri yeşil ağaçlarla dolu, çatıları kırmızı kiremitli beyaz evlerin olduğu bütün ülkeler yerle bir olacaktı...” (CYC, s.20, Ulusal Güvenlik).

Beyler ve generaller savaşı arzulararak ulusal güvenliği tehdit etmektedirler.

“...Ertesi sabah, general, yanında başka beylerle birlikte tavan arasına çıktı. Bu beyler şöyle diyorlardı: “Bütün bu bombaları yapmak için bir yığın para harcadık. Şimdi bunları burada çürümeye mi terk ettiniz? Neler yapıyorsunuz siz?” “Doğru” diye cevapladı general. “Bu savaşı bir an önce başlatmak gerek. Yoksa mesleğimde hiçbir zaman ilerleyemem. "...” (CYC, s.26, Ulusal Güvenlik).

Kaçan insanlar güvenli bir yer aramaktadırlar.

“...Ama artık çok geçti. Herkes kentten kaçıyordu. İyi ama nereye sığınacaklardı ki?...” (CYC, s.30, Ulusal Güvenlik).

3.1.14 Mor İnek- Zulema Clares (Küba)

3.1.14.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Mor İnek /

Yazar: Zulema Clares

Türkçe

Çeviren: Yaşmak Pusat Keskin

Resimli Çocuk Kitabı

3.1.14.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlemesi

Çizelge 3.15: Mor İnek Değer Çözümlemesi

Mor İnek Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	15	1	6,66
Başarı	15	2	13,33
Hazcılık	15	1	6,66
Uyarılma	15	4	26,66
Öz-Denetim	15	2	13,33
Evrenselcilik	15	1	6,66
Yardımseverlik	15	1	6,66
Geleneksellik	15	1	6,66
Uyum	15	1	6,66
Güvenlik	15	1	6,66

Güç değeri 1 sıklıkla %6,66; başarı değeri 2 sıklıkla %13,33; hazcılık değeri 1 sıklıkla %6,66; uyarılma değeri 4 sıklıkla %26,66; öz-denetim değeri 2 sıklıkla %13,33; evrenselcilik değeri 1 sıklıkla %6,66; yardımseverlik değeri 1 sıklıkla %6,66; geleneksellik 1 sıklıkla %6,66; uyum değeri 1 sıklıkla %6,66 ve güvenlik değeri 1 sıklıkla %6,66 oranla eserde yer almaktadır.

Mİ'de uyarılma değer sıklığı en yüksek olmaktadır.

Eserdeki tüm değerler ve kullanım biçimleri aşağıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

3.1.14.3 Güç

Eserde çocuğun herkesi kendine inandırarak hâkimiyet kurması, sözünü dinletmesi gücün işlevinin göstergesi olarak sunulmaktadır.

“... “İneği ben alacağım, ben alacağım,” diye atlamış herkes; ama çocuk demiş ki “ Artık çok geç.” Vermiş parayı Teresa’ya, sonra dönmüş kalabalığa: “ Herkes alabilir şimdi, çeşit çeşit sütlerden istediğini, ama önce durun da, sıraya girin şurada...” (Mİ, s. 23-24, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.14.4 Başarı

Mİ’de başarı değer boyutu çocuğun teyzesini çabuk ve kolay kavrayan biri olarak görmesine bağlı olarak “zeki olmak” üzerinden yer almaktadır.

“...Teyzem zeki olduğundan ineğinin kıpkırmızı dişlerini gördüğünde, anlamış bunun öfkeden olmadığını...” (Mİ, s.3, Zeki Olmak).

İneğin sahibi olan çocuğa güvenmesi sonucu sorunun üstesinden gelmesi ve başarılı olması durumu gösterilmiştir.

“... “Söyle bakalım mor inek, süt verebilir misin acaba içecek?” Haykırmış umutla bizim mor inek; cevaplamış hemen “ möö möö” diyerek. Herkes büyülenmişçesine onu izlerken, büyük bir sevgiyle hazırlanıvermiş ve ister inanin ister inanmayın, en lezzetli sütünü vermiş! Hem çilekli, böğürtlenli, üzümlü; hem de ahududulu, kavunlu, elmalı; hatta armutlu ve limonlu!...” (Mİ, s.20-22, Başarılı Olmak).

3.1.14.5 Hazcılık

Mİ’de ineğin, çocuğa güvenmesi ve çocukla olan ilişkisine bağlı olarak hayattan tat almasına yer verilmiştir.

“...İnek artık mor ve mutluymuş; (zaten ismi de öyle kalmış) çocuk büyük bir adam olana kadar süt vermeye devam etmiş...” (Mİ, s.25, Hayattan Tat Almak).

3.1.14.6 Uyarılım

Eserde uyarılım değer boyutu ineğin enteresan davranışı ile merak oluşturulması ile sunulmuştur.

“... Günlerden bir gün, Teresa Teyzenin ineği, çileklerin üzerine bir de üzüm yiyince başlamış morarmaya...” (Mİ, s.2, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

İnsanların mor inek karşısındaki hayreti sıradan olmayan bir durumu yaşadıklarını göstermiştir.

“... “ Amma da garip! Sanki bir mucize!” diye şaşırıyormuş görenler; “ Köyümüze kadar geldi, dünyanın en mor ineği.”...” (Mİ, s.14, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

İneğin sıradan olmadığını duyuran çocuk, ineğinin farklı bir yaşam sürmeye başladığını dile getirerek değişik bir hayat sürdürüklerini belirtmiştir.

“... “Söyle bakalım mor inek, süt verebilir misin acaba içecek?” Haykırmış umutla bizim mor inek; cevaplamış hemen “ möö möö” diyerek. Herkes büyülenmişçesine onu izlerken, büyük bir sevgiyle hazırlanmış ve ister inanın ister inanmayın, en lezzetli sütünü vermiş! Hem çilekli, böğürtlenli, üzümlü; hem de ahududulu, kavunlu, elmalı; hatta armutlu ve limonlu!...” (Mİ, s.20-22, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

“...Benim ineğim sütlü mü sütlüdür; ama hiç de sıradan değildir; bana meyveli süt verir. Ah benim tatlı ineğim, vah benim güzel ineğim!...” (Mİ, s.29, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

3.1.14.7 Öz-Denetim

Mİ’de merak ögesi çocuğun ineğe süt verip veremediği sorusu ile sunulmuştur.

“... “Söyle bakalım mor inek, süt verebilir misin acaba içecek?” Haykırmış umutla bizim mor inek; cevaplamış hemen “ möö möö” diyerek. Herkes büyülenmişçesine onu izlerken, büyük bir sevgiyle hazırlanmış ve ister inanın ister inanmayın, en lezzetli sütünü vermiş! Hem çilekli, böğürtlenli, üzümlü; hem de ahududulu, kavunlu, elmalı; hatta armutlu ve limonlu!...” (Mİ, s.20-22, Merak Duyabilmek).

Çocuğun herkes tarafından arzu edilen inek için karşılığını vererek sahip olması ve diğer insanlara arzularına farklı bir şekilde ulaşabileceklerini söyleyerek yönlendirmesi tercihlerini kendi istekleri üzerinden yaptığını göstermektedir.

“... “İneği ben alacağım, ben alacağım,” diye atlamış herkes; ama çocuk demiş ki “ Artık çok geç.” Vermiş parayı Teresa’ya, sonra dönmüş kalabalığa: “ Herkes alabilir şimdi, çeşit çeşit sütlerden istediğini, ama önce durun da, sıraya girin şurada...” (Mİ, s. 23-24, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

3.1.14.8 Evrenselcilik

Evrenselcilik değer boyutunda eşitlik vurgusu Mİ’de herkesin sahip olmak istediği inek için herkese eşit davranılmış, değerini verenin, ücreti ödeyenin ineğe sahip olduğu görülmüştür.

“... “İneği ben alacağım, ben alacağım,” diye atlamış herkes; ama çocuk demiş ki “ Artık çok geç.” Vermiş parayı Teresa’ya, sonra dönmüş kalabalığa: “ Herkes alabilir şimdi, çeşit çeşit sütlerden istediğini, ama önce durun da, sıraya girin şurada...” (Mİ, s. 23-24, Eşitlik).

3.1.14.9 İyilikseverlik

Teresa'nın sahip olduğu ineğindeki gözlediği farklılık onu tedirgin etmiş ve ineğinin iyiliği için onu bu durumdan kurtarmak için yıkamıştır.

“...Almış eline bir kovayı, bir de kocaman sabunu, saatlerce yıkamış ineğini, ama bir türlü çıkaramamış mor rengi...” (Mİ, s.5, Sorumluluk Sahibi Olmak).

3.1.14.10 Geleneksellik

Geleneksellik değer boyutu, Teresa'nın çok sevdiği ineğini kaybetmek pahasına hayattan payına düşeni kabul etmesi şeklinde görülmektedir.

“...Canım ineğim seni çok seviyorum, ama elimden bir şey gelmiyor; götüreceğim seni bir köye, satacağım orada birilerine...” (Mİ, s.11, Hayatın Bana Verdiklerini Kabul Etmek).

3.1.14.11 Uyma

Çocuğun herkesin sahip olmayı arzuladığı ineği parasıyla alması ile gücünü gösterip herkesin onun buyruğuna uymasını sağlamıştır.

“... “İneği ben alacağım, ben alacağım,” diye atlamış herkes; ama çocuk demiş ki “ Artık çok geç.” Vermiş parayı Teresa'ya, sonra dönmüş kalabalığa: “ Herkes alabilir şimdi, çeşit çeşit sütlerden istediğini, ama önce durun da, sıraya girin şurada...” (Mİ, s. 23-24, İtaat Etmek).

3.1.14.12 Güvenlik

Teresa'nın ineğinin iyiliğini gözeterek onun eski rengini kavuşmasını istemesi için saatlerce çabaladığı görülmektedir.

“...Almış eline bir kovayı, bir de kocaman sabunu, saatlerce yıkamış ineğini, ama bir türlü çıkaramamış mor rengi...” (Mİ, s.5, Aile Güvenliği).

3.1.15 Marangozun Köpeği Kaştanka- Anton Çehov (Rusya)

3.1.15.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Marangozun Köpeği Kaştanka/

Yazar: Anton Çehov

Türkçe

Çocuk Kitabı (Hikâye)

3.1.15.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlemesi

Çizelge 3.16: Marangozun Köpeği Kaştanka Değer Çözümlemesi

Marangozun Köpeği Kaştanka Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	47	12	25,53
Başarı	47	3	6,38
Hazcılık	47	6	12,76
Uyarılma	47	3	6,38
Öz-Denetim	47	7	14,89
Evrenselcilik	47	0	0
Yardımseverlik	47	5	10,63
Geleneksellik	47	0	0
Uyum	47	9	19,14
Güvenlik	47	2	4,25

Güç değeri 12 sıklıkla %25,53; başarı değeri 3 sıklıkla %6,38; hazcılık değeri 6 sıklıkla %12,76; uyarılma değeri 3 sıklıkla %6,38; öz-denetim değeri 7 sıklıkla %14,89; yardımseverlik değeri 5 sıklıkla %10,63; uyum değeri 9 sıklıkla %19,14 ve güvenlik değeri 2 sıklıkla %4,25 oranla eserde yer almaktadır.

MKK'de güç değer sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değer boyutları uyum ve öz-denetimdir. Güvenlik değer sıklığı ise en az olandır. Geleneksellik ve evrensellik değeri eserde yer almamaktadır.

Eserdeki tüm değerler ve kullanım biçimleri aşağıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

3.1.15.3 Güç

Marangoz sürekli gözden kaybolan Kaştanka'yı korkutarak otorite kurmaktadır.

“...Marangoz durmadan onu gözden kaybediyor, durup öfkeyle ona sesleniyordu. Hatta bir seferinde yüzünde müthiş bir öfkeyle Kaştanka'nın tilki kulağına benzeyen kulağına yapışmış, çekmiş, sesi kısıla kısıla şöyle demişti: "Se-ni... geberteceğim... seni... lanet... olası!..." (MKK, s. 9, Otorite Sahibi Olmak).

Askerin sivilden güçlü olduğu görülmektedir.

“...Sahibi köpekle böyle konuşurken birden bir müzik sesi duyulmuştu. Kaştanka çevresine bakınca sokakta dosdoğru üzerine gelen bir grup asker görmüştü. Müzik sinirlerini bozmuştu, buna katlanamıyordu, sokakta kendini yere atıp debelenmeye, havlamaya başladı. Ama marangozun korkacağına, cıyaklayıp havlayacağına sırtıttığını, hazırola geçip beş parmağıyla askerlere selam verdiğini görünce Kaştanka hayretler içinde kaldı...”(MKK, s. 10, Otorite Sahibi Olmak).

Kaştanka otoriteye karşı gelememektedir.

“...Adam ağzını şaplatıp bir işaret yaptı. Bu işaretin bir tek anlamı olabilirdi: "Gel bakalım!" Kaştanka da gitti...”(MKK, s. 16, Otorite Sahibi Olmak).

Hayvanların üzerindeki sahip otoritesi görülmektedir.

“...Neler oluyor?" diye biri öfkeyle bağırdı. Ve yabancı hızla odaya girdi; üzerinde sabahlığı vardı, dişlerinin arasında da bir puro. "Bu da ne demek oluyor! Çabuk yerlerinize!" Yabancı, kediye yaklaştı, kamburlaşmış sırtına hafifçe vurdu ve, "Fiyodor Timoviç," dedi, "ne demek oluyor bu? Kavgayı sen mi başlattın? Seni yaşlı serseri seni! Yat yerine!" Sonra kaza dönüp, "İvan İvaniç," diye bağırdı, "doğru yerine bakalım!"...” (MKK, s. 25, Otorite Sahibi Olmak).

Sahibinin otoritesi altında olan kaz onun her dediğini yapmaktadır.

“...Yabancı, H harfini odanın ortasına koydu, bir şeyleri çözüp bağladı, sonra kaza bakıp, "İvan İvaniç, rica etsem!" dedi. Kaz, onun yanına gitti ve durup bekledi. "Evet efendim," dedi yabancı. "En baştan başlayacağız. En önce eğil selam ver bakalım! Canlan biraz!..."(MKK, s. 28, Otorite Sahibi Olmak).

Yabancı korku ile hayvanlar üzerindeki otoritesini sağlamlaştırmaktadır.

“...Etkileyici olmayan böyle birkaç numara daha yaptıktan sonra yabancı ansızın başını ellerinin arasına aldı, yüzüne dehşet dolu bir ifade oturttu ve bağırırmaya başladı! "İmdat! İmdat! Yangın var!" İvan İvaniç bir anda çerçeveye koştu, ipin birini gagasına alıp çanı çaldı. Yabancı, kazın yaptığına bayılmıştı. Onun boynunu okşayıp, "Aferin oğlum İvan İvaniç," dedi...”(MKK, s. 30, Otorite Sahibi Olmak).

Yabancı arzu ettiği her şeyi sahibi olduğu hayvanlara yaptırabilmektedir.

“... Şimdi de altınlar, elmaslar satan bir kuyumcu olduğunu hayal et. Dükkanına geliyorsun ve içeride bir hırsız buluyorsun. Böyle bir durumda ne yapardın? Kaz, öteki ipi gagasına aldı ve çekti, bunun

üzerine kulakları sağır eden bir kuşun sesi duyuldu...” (MKK, s. 30, Otorite Sahibi Olmak).

Yabancınn emirleri onun otorite sahibi olduğunu güçlendirmektedir.

“... Haydi bakalım Mısır piramidine başlayalım!” dedi efendileri. Uzun uzun açıklamada bulunduktan sonra, “Bir, iki, üç!” diye emir verdi. “Üç” der demez, İvan İvaniç kanatlarını iki yana gerip domuzun sırtına atladı...”(MKK, s. 32, Otorite Sahibi Olmak).

Efendisinin emri üzerine Teyzecik odadan çıkamayacaktır.

“...Teyzecik de o gün nasıl da Fiyodor Timoviç'in önünden bir tavuk budunu kaptığını, onu oturma odasında, dolapla duvar arasında, örümcekli ve tozlu bir yere sakladığını düşünmeye başladı. O kemik hala orada mı diye gidip bakmak fena fikir değildi. Belki de efendisi kemiği bulup yemişti. Ama sabah olmadanTeyzecik'in odadan çıkmasına izin yoktu, bu bir kuraldı...” (MKK, s. 40-41, Otorite Sahibi Olmak).

Hayvanlar efendilerinin isteği üzerine görevlendirilmektedirler.

“... Biraz sonra geri dönen efendisi, “Bugün seni ve Fiyodor'u yanıma alacağım Teyzecik,” dedi. “Teyzecik, sen Mısır piramidinde, ölen İvan İvaniç'in yerini alacaksın...”(MKK, s. 49, Otorite Sahibi Olmak).

Efendilerinin emirlerini uygulamaktadırlar.

“...Teyzecik'in patilerinin altında kalan kedi incecik miyavladı, ama tam o sırada kürk paltonun önü açıldı ve efendisi, “Hopla!” dedi; bunun üzerine Fiyador ile Teyzecik yere atladılar...”(MKK, s. 52, Otorite Sahibi Olmak).

Teyzecik korkusundan efendisinin söylediğini hemen yapmaktadır.

“...Teyzecik lütfen oturur musun!” diye bağırdı efendisi. Bu sözlerin ne anlama geldiğini anımsayan Teyzecik bir iskemlenin üzerine sıçrayıp oturdu...”(MKK, s. 57, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.15.4 Başarı

Efendinin isteği üzerine Kaştanka da çeşitli hünler öğrenmeye başlamaktadır.

“...Keyif yeter. Artık bir şeyler yapmanı istiyorum. Sanatçı olmak ister misin?” Ve böylece Kaştanka'ya çeşitli hünler öğretmeye başladı...”(MKK, s. 37, Sözü Geçen Biri Olmak).

Çalışmalarının yeterli olmadığı düşünen Efendinin hırslı olduğu görülmektedir.

“.... Bir dakika sonra bir kızakla efendisinin ayaklarının dibinde oturuyor, soğuktan ve korkudan titreyen efendisinin kendi kendine homurdanmasını dinliyordu. " Rezil| olacağız! Tam anlamıyla çuvalalayacağız! "...” (MKK, s. 50, Hırslı Olmak).

Kaştankayı arayan esas sahipleri onu nihayet bulup yanlarına çağdırmaktadırlar.

“...Kulakları sağır eden bir kükremeye ısıklar ve avaz avaz, “Kaştanka! Kaştanka!” diye bağırın bir çocuğun sesi karıştı. Teyzecik parmaklığın üstünden atladı, birinin omzunun üstünden zıpladı ve kendini bir locada buldu; bir sonraki sıraya ulaşması için duvarın üzerinden kaydı. Sonra elden ele geçirildi, geçerken herkesin elini, yüzünü yaladı,yukarılara çıktı, sonunda balkona ulaştı...” (MKK, s.60, Başarılı Olmak).

3.1.15.5 Hazcılık

Kaştanka dışarıya çıkarıldığı için mutlu olmaktadır.

“...Gezintiye çıkarıldı diye öyle sevinmişti ki, sağa sola zıplamış. Koşmuş, atlı tramvaylara havlamış, evlerin arka avlularına dalıp başka köpekleri kovalamıştı...” (MKK, s.9, Zevk Almak).

Marangozun zevkine düşkün olduğu görülmektedir.

“...Müşterilerine yaptığı ziyaretler bitince Marangoz Luka, kız kardeşine ayaküstü uğramış, onunla birlikte bir şeyler yiyip içmişti; kız kardeşinin evinden çıkınca tanıdığı bir mücellite gitmişti, oradan bir meyhaneye, meyhaneden çıkıp karısının akrabalarından birine, filan falan. Kısacası, Kaştanka kendini bu yabancı olduğu kaldırımında bulunduğu akşam olmak üzereydi, marangoz fitil gibi sarhoştı...”(MKK, s.9, Zevk Almak).

Yabancı evinin Kaştankanın zevklerine uygun olduğu görülmektedir.

“...Yabancı evindeki eşyalar eski püskü ve çirkindiler.Evde koltuklardan, kanepeden, lambadan ve kilimlerden, başka bir şey yoktu, salon bomboş sayılırdı. Öte yandan marangozun evi tıka basa doluydu; masası vardı, bir bankı, bir öbek talaşı, rendeleri, kesikleri, testereleri, kuşuyla birlikte kafesi, bir küveti... Bu yabancı evinin ise özel bir kokusu yoktu, marangozun evinin içi her zaman puslu gibi olurdu ve orada harika bir tutkal, vernik ve talaş kokusu olurdu. Öte yandan, bu yabancı evinde çok önemli bir özellik vardı: bolca yemek...” (MKK, s.17, Zevk Almak).

Kaştankanın çalıştığı konuda başarılı olması sonucu zevk aldığı görülmektedir.

“... Bu yapılan işin sonunda Mısır piramidi dediği şey oluşmuştu.Kaştanka zevkle cıyakladı...” (MKK, s.34, Zevk Almak).

Kaştanka işini keyifle yapmaktadır.

“...Keyifle çalışıyor başarısından mutlu oluyordu; en hoşlandığı şeyler de uzun kayışın ucunda dili dışarda koşmak, çemberin içinden atlamak ve yaşlı Fiyodor Timoviç’in sırtına binmekti. Başardığı her numaradan sonra çın çın çınlayan coşkulu havlamalar duyuluyor, efendisi de ona bayılıyor, coşkuyla ellerini ovuşturuyordu...” (MKK, s.39, Zevk Almak).

Eski sahipleri Kaştankayı buldukları için mutlu hissetmektedirler.

“... “Baba!” diye bağıırıyordu bir çocuk. "Bu, Kaştanka!" "Sahiden de Kaştanka!" diye doğruladı boğuk, içkiden kısılmış bir erkek sesi..." (MKK, s.58, Zevk Almak).

3.1.15.6 Uyarılım

Kaştanka korkusunu belli etmemek için cesurca davranmaktadır.

“...Kaştanka epeyce korkmuştu; ama korkusunu belli etmek istemediği için yüksek sesle havlamaya başlayıp kedinin üstüne saldırdı..." (MKK, s.24, Cesur Olmak).

Kaştanka girdiği yeni ortamda sıradan yaşantısından farklı şeyler yaşamaktadır.

“... Dersler ve yemekler sayesinde günleri çok ilginç geçiyordu..."(MKK, s.37, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Efendisine rağmen eski sahibinin sesini duyunca ona doğru koşan Kaştanka çok cesur davranmaktadır.

“...Kulakları sağır eden bir kükremeye ısıklar ve avaz avaz, “Kaştanka! Kaştanka!” diye bağırın bir çocuğun sesi karıştı. Teyzecik parmaklığın üstünden atladı, birinin omzunun üstünden zıpladı ve kendini bir locada buldu; bir sonraki sıraya ulaşması için duvarın üzerinden kaydı. Sonra elden ele geçirildi, geçerken herkesin elini, yüzünü yaladı,yukarılara çıktı, sonunda balkona ulaştı..." (MKK, s.60, Cesur Olmak).

3.1.15.7 Öz-Denetim

Kaştanka kendi amaçlarını belirleyebilmektedir.

“...Kaştanka hayretler içinde kaldı. Sahibinin askerlere karşı çıkmadığını gören Kaştanka daha da yüksek sesle havladı, sonra iyice sinirlendi, koşarak karşı kaldırıma geçti..."(MKK, s.10, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Tercih hakkı birden çokken iki ihtimalden hangisinin daha iyi olduğu merak edilir.

“...Kaştanka da hem kuyruğunu salladı hem de şunu düşündü: Neresi daha iyiydi acaba? Burası, bu yabancınn evi mi, yoksa marangozun evi mi?..." (MKK, s.17, Merak Duyabilmek).

Kaştanka nerede olduğunu merak etmektedir.

“...Koridora açılan kapının yanında bir kapısı daha vardı odanın. Kaştanka bir an duraksadı, sonra iki patisiyle birden kapıyı tırmaladı, itip açtı ve o odaya girdi. Orada biri vardı, yatağa yatmış uyuyordu, üzerinde tüylü bir battaniye olan bu adam dün geceki yabancıydı..." (MKK, s.22, Merak Duyabilmek).

Efendisi Teyzecik’e ne olmak istediği konusunda tercih hakkı sunmaktadır.

“...Bir gün efendisi çalışmaya başlamadan önce sırtını okşayıp, “Artık işe girişmenin zamanı geldi Teyzecik,” dedi. “Keyif yeter. Artık bir şeyler yapmanı istiyorum. Sanatçı olmak ister misin?” ...” (MKK, s.37, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Teyzecik kemiğin nereye saklandığını merak etmektedir.

“...Teyzecik de o gün nasıl da Fyodor Timoviç'in önünden bir tavuk budunu kaptığını, onu oturma odasında, dolapla duvar arasında, örümcekli ve tozlu bir yere sakladığını düşünmeye başladı. O kemik hala orada mı diye gidip bakmak fena fikir değildi. Belki de efendisi kemiği bulup yemişti...” (MKK, s.40-41,Merak Duyabilmek).

Teyzecik yaşadığı korkudan dolayı olacıklara merak duymaktadır.

“...Teyzecik'in yüreğini ürpertiyle, korkuyla dolduruyordu; tıpkı İvan İvaniç'in çılgınlığını duyduğunda olduğu gibi. Her taraf tehlikeyle, korkuyla dolmuştu. Ama neden? Görünmeyen bu yabancı kimdi?...” (MKK, s.43,Merak Duyabilmek).

Kaşanka eski sahibinin sesini duyunca efendisine rağmen onların yanına gitmeyi tercih etmektedir.

“...Kulakları sağır eden bir kükremeye ısıklar ve avaz avaz, “Kaşanka! Kaşanka!” diye bağırان bir çocuğun sesi karıştı. Teyzecik parmaklığın üstünden atladı, birinin omzunun üstünden zıpladı ve kendini bir locada buldu; bir sonraki sıraya ulaşması için duvarın üzerinden kaydı. Sonra elden ele geçirildi, geçerken herkesin elini, yüzünü yaladı,yukarılara çıktı, sonunda balkona ulaştı...” (MKK, s.60, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

3.1.15.8 Evrenselcilik

MKK’de evrenselcilik değerine ait iletiye rastlanmamıştır.

3.1.15.9 İyilikseverlik

Sahibinin sözünü dinleyen Kaşanka ona ne kadar sadık olduğunu göstermektedir.

“...Hadi gel Kaşankal" diye seslenmişti. Adını duyunca, o çoban köpeği-fino kırması köpek, uyuduğu bankın altından, talaşların arasından çıkmış iyice bir gerinmiş ve sahibinin peşine takılmıştı...”(MKK, s. 7-9, Sadık Olmak).

Kaşanka sadık bir hayvan olduğu için sahibini kaybedince yılmadan aramaktadır.

“...Kaşanka boşuna bir çabayla efendisini arayarak oradan oraya koşarken hava kararmaya başladı...” (MKK, s. 13, Sadık Olmak).

Kaşankanın sahibini bulamadığını gören adam ona yardım etmektedir.

"Niye ağlıyorsun bakalım?" diye sordu adam, parmağıyla Kaşanka'nın sırtındaki karları temizlerken. "Sahibin nerede? Kayboldun, değil mi? Ah, zavallı küçük köpecik!Ne yapıcaz şimdi?" Yabancıнын sesinde bir

sıcaklık, bir sevgi hissedenden Kaştanka adamın elini yaladı ve daha da yüksek bir sesle inlemeye başladı. "Sen çok tatlı, komik, küçücük bir şeysin!" dedi yabancı,. "Tam bir küçük tilkisin! Peki n'apıcaz? Gel benimle bakalım. Belki de bir işe yararsın. Haydi bakalım, yürü!" (MKK, s.16, Yardımsever Olmak).

Yeni sahibinin yaptırdıklarından hoşnut olmayan Kaştanka eski sahibini hatırlamaktadır.

"...Tam bu havlamalara yanıt verecekti ki büyük bir hüznü duydu içinde. Aklına Marangoz Luka ve oğlu Fedyuşka gelmişti, bir de bankın altındaki sıcak kuytu köşe. Uzun kış gecelerinde, marangoz tahtaları rendelerken ya da gazetesini yüksek sesle okurken Fedyuşka'nın kendisiyle nasıl sık sık oynadığını da anımsadı. Fedyuşka, arka ayaklarından çekerek onu bankın altından çıkartır ve onunla öyle oyunlar oynardı ki Kaştanka'nın başı döner, bütün kemikleri ağrırdı. Fedyuşka onu arka ayakları üzerinde yürümeye zorlar, Kaştanka'yı çingirak yerine koyup kuyruğunu çeker, sonunda da Kaştanka havlayıp cıyaklardı. Kaştanka'nın burnunun dibine enfiye koyardı çocuk.. Özellikle şu numara Canını acıttı köpeğin: Fedyuşka bir ipin ucuna et bağlar ve Kaştanka'ya verirdi; köpek tam eti yutarken çocuk gülmekten yerlere yatarak ipin ucundaki eti onun midesinden geri çekerdi .Bu anılar zihninde canlandıkça Kaştanka da daha hızlı, acı acı inlemeye başladı..."(MKK, s.19-20, Sadık Olmak).

Kaştanka'nın esas sahipleri onu bulunca çok sevinmektedirler.

"... "Baba!" diye bağınyordu bir çocuk. "Bu, Kaştanka!" "Sahiden de Kaştankal" diye doğruladı boğuk, içkiden kısılmış bir erkek sesi. "Kaştankal Allah canımı alsın ki Kaştanka bu, Fedyuşkal Bu o! Yaşasın!" (MKK, s.58, Sadık Olmak).

3.1.15.10 Geleneksellik

MKK'de Geleneksellik değerine ilişkin bir iletiye rastlanmamıştır.

3.1.15.11 Uyma

Sadık Kaştanka sahibine itaat etmektedir.

"...Hadi gel Kaştankal" diye seslenmişti. Adını duyunca, o çoban köpeği-fino kırması köpek, uyuduğu bankın altından, talaşların arasından çıkmış iyice bir gerinmiş ve sahibinin peşine takılmıştı..."(MKK, s. 7-9, İtaatkar Olmak).

Kaştanka sahibinin sözünü dinlemektedir.

"...Adam ağzını şaplatıp bir işaret yaptı. Bu işaretin bir tek anlamı olabilirdi: "Gel bakalım!" Kaştanka da gitti..."(MKK, s. 16, İtaatkar Olmak).

Hayvanlar sahiplerinin otoriter yaklaşımından dolayı itatkar davranmaktadırlar.

“...Sonra kaza dönüp, “İvan İvaniç,” diye bağırdı, “doğru yerine bakalım!” Kedi usulca gidip küçük şiltesine uzandı ve gözlerini yumdu...” (MKK, s. 25, İtaatkar Olmak).

Hayvanlar sahiplerinden korktukları için onun söylediklerini ikiletmemektedirler.

“...Kaz, onun yanına gitti ve durup bekledi. “Evet efendim,” dedi yabancı. “En baştan başlayacağız. En önce eğil selam ver bakalım! Canlan biraz! İvan İvaniç boynunu uzattı, dört bir yana baş salladı ve ayağını selam verircesine yere sürttü...” (MKK, s. 28, İtaatkar Olmak).

Ivan Ivanaviç sahibinin söylediklerini yapmaktadır.

“...Etkileyici olmayan böyle birkaç numara daha yaptıktan sonra yabancı ansızın başını ellerinin arasına aldı, yüzüne dehşet dolu bir ifade oturttu ve bağırmaya başladı! “İmdat! İmdat! Yangın var!” İvan İvaniç bir anda çerçeveye koştu, ipin birini gagasına alıp çanı çaldı. Yabancı, kazın yaptığına bayılmıştı. Onun boynunu okşayıp, “ Aferin oğlum İvan İvaniç,” dedi...”(MKK, s. 30, İtaatkar Olmak).

Otoriter sahip hayvanlara sözünü geçirmektedir.

“... Şimdi de altınlar, elmaslar satan bir kuyumcu olduğunu hayal et. Dükkanına geliyorsun ve içeride bir hırsız buluyorsun. Böyle bir durumda ne yapardın? Kaz, öteki ipi gagasına aldı ve çekti, bunun üzerine kulakları sağır eden bir kuşun sesi duyuldu...”(MKK, s. 30, İtaatkar Olmak).

Sahip emirler yağdırarak isteklerini yerine getirtmektedir.

“... Haydi bakalım Mısır piramidine başlayalım!” dedi efendileri. Uzun uzun açıklamada bulunduktan sonra, “Bir, iki, üç!” diye emir verdi. “Üç” der demez, İvan İvaniç kanatlarını iki yana gerip domuzun sırtına atladı...”(MKK, s. 32,İtaarkar Olmak).

Hayvanlar efendilerinin sözünü dinlemektedirler.

“...Teyzecik’in patilerinin altında kalan kedi incecik miyavladı, ama tam o sırada kürk paltonun önü açıldı ve efendisi, “Hopla!” dedi; bunun üzerine Fiyador ile Teyzecik yere atladılar...”(MKK, s. 52,İtaarkar Olmak).

Efendisinin sözünü dinlemeyince neler olabileceğini bile Teyzecikhemen onun dediğini yapmaktadır.

“...Teyzecik lütfen oturur musun!” diye bağırdı efendisi. Bu sözlerin ne anlama geldiğini anımsayan Teyzecik bir iskemlenin üzerine sıçrayıp oturdu...”(MKK, s. 57, İtaatkar Olmak).

3.1.15.12 Güvenlik

Efendi hayvanlarına ne kadar iyi davranmasa da onlar güç durumdayken onlar için endişelenmektedir.

“...Kaz yerinden kımıldamadı. Sahibi onun önünde yere çömeldi, bir dakika kadar sessizce onu inceledi ve "İvan İvaniç!" dedi. "Neler oluyor? ölüyor musun yoksa!" Sonra, ansızın başını ellerinin arasına alıp bağırdı: "Ah, şimdi anımsadım. Ne olduğunu biliyorum. Bugün seni bir at çiğnemişti bu yüzden! Aman Allahım!..." (MKK, s. 45, Aile Güvenliği).

Efendi Ivan'ı kendine getirmek için ona su içirmektedir.

“... Efendisi bir kap aldı,içine mustuktan su doldurdu ve kazın yanına gitti. “Biraz su iç İvan İvaniç,” dedi ona, tatlı bir sesle kabı önüne koydu. “” Haydi biraz su iç yavrum!” ...” (MKK, s. 46, Aile Güvenliği).

3.1.16 Papağanın Diriliş Öyküsü- Eduardo Galeano (Uruguay)

3.1.16.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: Papağanın Diriliş Öyküsü

Yazar: Eduardo Galeano

Türkçe

Çeviren: Ayşe Nihal Akbulut

Resimli Çocuk Kitabı

3.1.16.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlemesi

Çizelge 3.17: Papağanın Diriliş Öyküsü Değer Çözümlemesi

Papağanın Diriliş Öyküsü Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	15	2	13,33
Başarı	15	1	6,66
Hazcılık	15	1	6,66
Uyarılma	15	2	13,33
Öz-Denetim	15	4	26,66

Çizelge 3.17: (Devamı) Papağanın Diriliş Öyküsü Değer Çözümlemesi

Evrenselcilik	15	0	0
Yardımseverlik	15	2	13,33

Geleneksellik	15	1	6,66
Uyum	15	1	6,66
Güvenlik	15	1	6,66

Güç değeri 2 sıklıkla %13,33; başarı değeri 1 sıklıkla %6,66; hazcılık değeri 1 sıklıkla %6,66; uyarılma değeri 2 sıklıkla %13,33; öz-denetim değeri 4 sıklıkla %26,66; evrenselcilik değeri 0 sıklıkla %0; yardımseverlik değeri 2 sıklıkla %13,33; geleneksellik 1 sıklıkla %6,66; uyum değeri 1 sıklıkla %6,66 ve güvenlik değeri 1 sıklıkla %6,66 oranla eserde yer almaktadır.

PDÖ’de öz-denetim değer sıklığı en yüksek olandır. İlişkili diğer yüksek değer boyutları güç, uyarılma ve yardımseverliktir. Evrenselcilik değeri sıklığına ise eserde rastlanılmamıştır.

3.1.16.3 Güç

Çömlekçinin olağanüstü becerisi gücün göstergesi olarak PDÖ’de yer almıştır.

“...Derken topladı olanca üzüntüyü çömlekçi. Derlediği bu gereçlerle, elleri ölüyü diriltebilirdi...”(PDÖ, s.20, Sosyal Güç Sahibi Olmak).

Üzüntüden meydana gelen papağan eserde gücü, insanlar tarafından beğenilip kabul görmeyi temsil etmiştir.

“...Üzüntüden doğan papağanın ateş kızılı tüyleri vardı ve ağacın yapraklarının yeşilinden tüyleri vardı ve taş gibi sert ve portakaldan altın bir gagası ve konuşacak insan sözcükleri ve içip serinleyecek gözyaşları ve kaçıp kurtulacağı açık bir penceresi vardı ve uçu yelin esintisine kapılıp...” (PDÖ, s.21, İnsanlar Tarafından Benimsenmek).

3.1.16.4 Başarı

Çömlekçinin olağanüstü becerisi, sorunun üstesinden gelme edimi olarak sunulmuştur.

“...Derken topladı olanca üzüntüyü çömlekçi. Derlediği bu gereçlerle, elleri ölüyü diriltebilirdi...”(PDÖ, s.20, Yetkin Olmak).

3.1.16.5 Hazcılık

Aldığı kokunun uyandırdığı merak ile çorba kazanına tüneler zevkine yenik düşmesi yer almaktadır.

“...Papağan dumanı tüten kazana düştü. Kazana tünemişti, başı döndü, düştü. Meraktan düştü, sıcak çorbanın içinde boğuldu gitti...” (PDÖ, s.2, Zevk).

3.1.16.6 Uyarılım

Çömlekçinin sahip olduğu olağanüstü güç ona ve çevresindekilere farklı bir yaşam sunmuştur.

“...Derken topladı olanca üzüntüyü çömlekçi. Derlediği bu gereçlerle, elleri ölüyü diriltebilirdi...”(PDÖ, s.20, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Eserde adamın dilinin çözülmesi ve bunun sonucunda papağanın başına gelenleri dile getirmesi heyecan ve merak uyandırmaktadır.

“...Sonunda adamın dili çözüldü ve anlattı papağanın boğulduğunu ve küçük kızın ağladığını ve portakalın kabuğundan sıyrıldığını ve ateşin kendiliğinden söndüğünü ve duvardan taşın kopup yittiğini ve ağacın yapraklarının dökülüp yittiğini ve penceresinin savrulup açıldığını ve göğün renksiz ve adamın sözcüksüz kaldığını...” (PDÖ, s.18, Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak).

3.1.16.7 Öz-Denetim

Öz-Denetim değeri, papağanın kazanın içindekini merak etmesi ile gösterilmiştir.

“...Papağan dumanı tüten kazana düştü. Kazana tünemişti, başı döndü, düştü. Meraktan düştü, sıcak çorbanın içinde boğuldu gitti...” (PDÖ, s.2, Merak Duyabilmek).

Hüzünlenen portakal, ateş, taş ve ağacın kendi istekleri üzerine eylemlerini gerçekleştirmeleri yer almaktadır.

“...Portakal sıyrıldı kabuğundan ve avunsun diye kendini sundu. Kazanın altında yanan ateş pişmanlık duyup söndü. Duvardan bir taş ayrıldı koptu. Taşı yitiren duvara yaslanan ağaç, üzüntüden irkildi, yitirdi olanca yaprağını yere döktü...” (PDÖ, s.5, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Rutin olarak yapılan eylemin, karşılaşılan yeni bir duruma karşın gösterilen tepki sonucu farklılaşması olarak sunulmuştur.

“...Her gün olduğu gibi yel esmeye başladı ağacın sık yapraklarını taramak için; ama baktı tek bir yaprak kalmış yalnızca. Anlayınca neler olup bittiğini, bir esinti koptu bağrından...” (PDÖ, s.8, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Papağanın kurtulma arzusu sonucu açık pencereden kaçması bağımsızlığına kavuşmasını simgelemektedir.

“...Üzüntüden doğan papağanın ateş kızılı tüyleri vardı ve ağacın yapraklarının yeşilinden tüyleri vardı ve taş gibi sert ve portakaldan altın bir gagası ve konuşacak insan sözcükleri ve içip serinleyecek gözyaşları ve kaçıp kurtulacağı açık bir penceresi vardı ve uçuşu yelin esintisine kapılıp...” (PDÖ, s.21, Özgür Olmak).

3.1.16.8 Evrenselcilik

Eserde evrenselcilik değerine yer verilmemiştir.

3.1.16.9 İyilikseverlik

Arkadaşının başına gelen olumsuzluk karşısında canının yanması gerçek arkadaşlığın göstergesi olarak eserde sunulmuştur.

“... Arkadaşı olan küçük kız, arkasından ağladı...” (PD, s.4, Gerçek Arkadaşlık).

İyilikseverlik değeri, çömlekçinin tüm gücüyle yardım etmesi olarak sunulmuştur.

“...Derken topladı olanca üzüntüyü mleki. Derlediği bu gereçlerle, elleri ölüyü diriltebilirdi...”(PD, s.20, Yardımsever Olmak).

3.1.16.10 Geleneksellik

Papağanın boğulması sonucu ağlayan arkadaşı, yakınını kaybeden birinin göstereceği geleneksel bir davranıştır.

“... Arkadaşı olan küçük kız, arkasından ağladı...” (PD, s.4, Geleneklere Saygılı Olmak).

3.1.16.11 Uyma

Ateşin süregelen eyleminin pişmanlıktan ötürü son bulması onun kendini denetleyebildiğinin göstergesidir.

“...Portakal sıyrıldı kabuğundan ve avunsun diye kendini sundu. Kazanın altında yanan ateş pişmanlık duyup söndü...” (PD, s.5, Kendini Denetleyebilmek).

3.1.16.12 Güvenlik

Aile fertlerinin başına gelen olumsuz durumlar ailenin güven içinde yaşam sürmelerini etkiler.

“...Papağan dumanı tüten kazana düştü. Kazana tünemişti, başı döndü, düştü. Meraktan düştü, sıcak çorbanın içinde boğuldu gitti...” (PD, s.2, Aile Güvenliği).

3.1.17 p Adada Küçük Bir Denizkızı- Vagelis İliopulos (Yunanistan)

3.1.17.1 Eserin künye bilgileri

Kitabın Adı: p Adada Küçük Bir Denizkızı

Yazar: Vagelis İliopulos

Çeviren: Ali Nesin

3.1.17.2 Schwartz değerler listesi'ne göre eserin çözümlenmesi

Çizelge 3.18: Çöp Adada Bir Denizkızı Değer Çözümlemesi

Çöp Adada Bir Denizkızı Değer Çözümlemesi			
Değer Boyutu	N	F	%
Güç	41	3	7,31
Başarı	41	3	7,31
Hazcılık	41	1	2,43
Uyarılma	41	3	7,31
Öz-Denetim	41	8	19,51
Evrenselcilik	41	8	19,51
Yardımseverlik	41	6	14,63
Geleneksellik	41	1	2,43
Uyum	41	2	4,87
Güvenlik	41	6	14,63

Güç değeri 3 sıklıkla %7,31; başarı değeri 3 sıklıkla %7,31; hazcılık değeri 1 sıklıkla %2,43; uyarılma değeri 3 sıklıkla %7,31; öz-denetim değeri 8 sıklıkla %19,51; evrenselcilik değeri 8 sıklıkla %19,51; yardımseverlik değeri 6 sıklıkla %14,63; geleneksellik 1 sıklıkla %2,43; uyum değeri 2 sıklıkla %4,87 ve güvenlik değeri 6 sıklıkla %14,63 oranla eserde yer almaktadır.

ÇABD'de öz-denetim ve evrenselcilik değer sıklığı en yüksek olanlardır. İlişkili diğer yüksek değer boyutu yardımseverliktir. Gelenekselcilik ve hazcılık değerlerinin sıklığı ise en az olanlarıdır.

Eserdeki tüm değerler ve kullanım biçimleri aşağıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

3.1.17.3 Güç

Deniz kızları kendileri gibi zengin olmayan Küçük Denizkızı ile alay etmektedirler.

“...Deniz altında yaşayan ve yaşları 300’ü geçen diğer deniz kızları, kıyıya yakın çorak bir adada yaşadığı için Küçük Denizkızı ile alay ediyorlardı. Çünkü, diğer deniz kızlarının adaları hem denizin derinliklerindeydi hem de deniz kabuklarıyla, kırmızı mercanlarla ve parlak sedeflerle doluydu...” (ÇAKBD, s.3, Zengin Olmak).

Kral otoritesini kullanarak kızları uyarmaktadır.

“... Denizkızı ülkesinin kralı, kaş göz işareti yaparak kızları uyarmaya çalıştı...” (ÇAKBD, s.7, Otorite Sahibi Olmak).

Kral otoritesiyle kızlara farkındalık kazandırmaya çalışmaktadır.

“...Kral, kızmıştı. “Gülmeyin! İnsanlar bu hızla çöp üretmeyi sürdürürlerse yakında tüm denizler çöple dolup taşacak. O zaman sizin adalarınız da çöp ada olacak. Bütün gezegen çöple dolacak!”...” (ÇAKBD, s.7, Otorite Sahibi Olmak).

3.1.17.4 Başarı

Küçük Denizkızı zekasını kullanarak, balık kuyruğunu feda etmeden, kendine alternatif üretmektedir.

“...Neyse ki Küçük Denizkızı, karaya çıkabilmek için muhteşem balık-kuyruğunu feda etmedi! Kocaman bir yengecin ve yaşlı bir ıstakozun üzerine oturdu, insanları aramaya koyuldu...”(ÇAKBD, s.10, Zeki Olmak).

Denizkızının idareli harcama yapmayan aileyi uyarması sonucu aile fertlerinden birinin ona hak verip annesinin de durumu fark etmesini sağlamaya çalışması Denizkızının başarısıdır.

“... Çocuğun annesi, “Küçük kız ne istiyormuş, oğlum?” diye arabadan seslendi. “İdareli harcayın, bu kadar tüketmeyin, diyor!” “Ama biz zenginiz! İstedığımızı alırız, istemediğimizi de atarız.” “Anne, nasıl böyle konuşursun? Eğer ihtiyaçlarımızdan fazlasını almazsak daha az çöp çıkarırız!”...” (ÇAKBD, s.13, Başarılı Olmak).

Denizkızı istediği farkındalığı genç çocuk üzerinden de kazanmıştır.

“...A! Şimdi anladım! Zaten teneke kutuların denizin dibinde ne işi var ki? Genç çocuk hemen denizkızının kuyruğundaki teneke kutuyu alıp üzerinde alüminyum işareti olan geri dönüşüm kutusuna attı!...” (ÇAKBD, s.20, Başarılı Olmak).

3.1.17.5 Hazcılık

Denizkızı Küçük Denizkızıyla alay ederek onun o güç durumundan zevk almaktadırlar.

“...Diğer denizkızları, Küçük Denizkızı’nı görür görmez kahkahalarla gülmeye başladılar! Denizkızı ülkesinin kralı, kaş göz işareti yaparak kızları uyardı ama kızlar alay etmeyi sürdürdüler: “Elbisen çöpten!” “Adan da çöpten!”...” (ÇAKBD, s.7, Zevk).

3.1.17.6 Uyarılım

Küçük Denizkızı tüketen insanlara cesurca bağırarak dikkat çekmektedir.

“... Küçük Denizkızı kendini tutamayıp bağırdı: “Daha fazla çöp istemiyoruz! Daha fazla tüketmeyin!”...” (ÇAKBD, s.13, Cesur Olmak).

İnsanlar Denizkızını görerek hayatlarında farklı bir an yaşamaktadırlar.

“...Arabadan çıkıp koştu, kendilerine bağırarak canlıyı yakından görmek istedi. “Sen...gerçek...yani gerçekten var... ama nasıl... Çocuk dilini yutmuştu sanki”...” (ÇAKBD, s.13, Değişken Bir Hayat Yaşamak).

Denizkızı cesurca insanlara çevreyle ilgili farkındalık oluşturmaya çalışmaktadır.

“...Denizkızı, o kadar tuhaf şeyler gördü ki şaşkınlığını gizleyemedi. İnsanların tek kullanımlık ürünler aldıklarını gördü! “Hanımefendi bakar mısınız? Neden cam şişe almadınız?” “Peki siz beyefendi, neden evden bez çantanızı getirmediniz de bu kadar fazla naylon poşet harcıyorsunuz? Kuyruğumu görmüyor musunuz, tüm bu çöplerin çözümleri için çok uzun yılların geçmesi gerekiyor”...”(ÇAKBD, s.16, Cesur Olmak).

3.1.17.7 Öz-Denetim

Yazar okuyucuyu Denizkızının giyeceği kostüm hakkında merak duymaya itmektedir.

“... Nasıl bir ada mı? Gün geçtikçe büyüyen tam bir Çöp Ada! Denizkızı, bu çöp yığını içinde kuyruğunu sürükleyecek bir şey bulabilecek miydi? Peki, nasıl bir kostüm hazırlayacaktı?... (ÇAKBD, s.3, Merak Duyabilmek).

Denizkızı amacına yönelik seçimleri kendi başına yapabilmektedir.

“... Aranızda en küçük benim ama yine de gidip insanlara durumu anlatacağım...” (ÇAKBD, s.7, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Denizkızı insanlara yanlışlarından dönmeleri için seçim hakkı sunmaktadır.

“...Ben öyle yapmayacağım. Gidip insanlarla konuşacağım, belki hatalarını görüp alışkanlıklarını değiştirirler...”(ÇAKBD, s.10, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Geç çocuğun annesi Denizkızıyla oğlunun konuşmasını merak etmektedir.

“...Çocuğun annesi, “Küçük kız ne istiyormuş, oğlum?” diye arabadan seslendi...”(ÇAKBD, s.13,Merak Duyabilmek).

Denizkızı ile ilgilenen Genç Çocuk kızın nereye gideceğini merak etmektedir.

“...Tam gidecekken genç çocuk kızı durdurdu. “Nereye gidiyorsun? Seni gideceğin yere götürmemi ister misin?”...” (ÇAKBD, s.14, Merak Duyabilmek).

Denizkızı insanların yanlış ürün tercihlerinin bilinçli olup olmadığını merak etmektedir.

“...İnsanların tek kullanımlık ürünler aldıklarını gördü! “Hanımefendi bakar mısınız? Neden cam şişe almadınız?”...” (ÇAKBD, s.16, Merak Duyabilmek).

Denizkızı insanları bilinçlendirmek için kendi bağımsız planını uygulamaktadır.

“...Sanırım artık anladılar! Geri dönüşümden de söz edelim mi?...” (ÇAKBD, s.20, Kendi Amaçlarını Seçebilmek).

Denizkızı Genç Oğlan hakkında bilgi edinmek istemektedir.

“...Yoksa sen prens misin?...” (ÇAKBD, s.24, Merak Duyabilmek).

3.1.17.8 Evrenselcilik

Denizkızı çevreyi korumaları için etrafındakilerin dikkatini şiirle çekmektedir.

“...Bir süt kutusu,
Bir kağıt peçete,
Bir tahta raket,
İki plastik şişe
Denizin dibi çöp dolu,
Umursayan kimse yok mu?
Çöpten elbisem, çöpten evim,
Çöple dolacak gezegenim...” (ÇAKBD, s.5, Çevreyi Koruma).

Denizkızı diğer deniz kızlarının durumun ciddiyetinin farkına varmalarını sağlamaktadır.

“...-Gülmeyin! İnsanlar bu hızla çöp üretmeyi sürdürürlerse yakında tüm denizler çöple dolup taşacak. O zaman sizin adalarınız da çöp ada olacak. Bütün gezegen çöple dolacak!...” (ÇAKBD, s.7, Çevreyi Korumak).

Denizkızının gezegenine olan sevgisi çevre kirliliğine karşı direnmesini sağlamaktadır.

“...Gezegenimizi çok seviyorum ve tek istediğim bu kirliliğin önüne geçmek...” (ÇAKBD, s.8, Çevreyi Korumak).

Denizkızı çevreyi koruma amacına ulaşmak için diğer insanlara nazik bir dil kullanmaktadır.

“... Adasını çöplüğe dönuştürdüğüüz denizkızı. Lütfen artık alışveriş yapmayı bırakın, ihtiyacınız olandan fazlasını almayın!...” (ÇAKBD, s.13, Çevreyi Korumak).

Denizkızı insanları çevreyle ilgili bilinçlendirmektedir.

“...Peki siz beyefendi, neden evden bez çantanızı getirmediniz de bu kadar fazla naylon poşet harcıyorsunuz? Kuyruğumu görmüyor musunuz, tüm bu çöplerin çözünmeleri için çok uzun yılların geçmesi gerekiyor...”(ÇAKBD, s.16, Çevreyi Korumak).

Denizkızı kullandığı dille insanların çevreyle ilgili farkındalık kazanmasını sağlamaktadır.

“...Alışkanlıklarınız değişmezse,

Yer, gök plastik dolacak.

Evrendeki çöp ada,

Gezegenimiz olacak.

Şimdi değişin, değişin,

Dünyayı artık kirletmeyin!

İyice dinleyin sözümü,

Çöp adaya dönüşmesin yeryüzü!

Çok geç olmadan bilinçlenin,

Bu kadar tüketmekten vazgeçin.

Sonra pişman olup da,

“Yeryüzünü çok kirlettik!”, demeyin!

Şimdi değişin, değiştirin,

Dünyayı artık kirletmeyin!

İyice dinleyin sözümü,

Çöp adaya dönüşmesin yeryüzü!...” (ÇAKBD, s.17, Çevreyi Korumak).

Genç Çocuk da Denizkızının çevreyi koruma hareketine katılmıştır.

“...Genç çocuk hemen denizkızının kuyruğundaki teneke kutuyu alıp üzerinde alüminyum işareti olan geri dönüşüm kutusuna attı!...” (ÇAKBD, s.20, Çevreyi Korumak).

Denizkızı çevreyi korumayı herşeyden üstün tutmaktadır.

“...Adanın bir daha çöp adaya dönüşmemesi için elimden ne geliyorsa yapacağım...”(ÇAKBD, s.24, Çevreyi Korumak).

3.1.17.9 İyilikseverlik

Denizkızı yaşadığı çevreyle ilgili sorumluluk sahibi olduğunu göstermektedir.

“...Bir süt kutusu,
Bir kağıt peçete,
Bir tahta raket,
İki plastik şişee
Denizin dibi çöp dolu,
Umursayan kimse yok mu?
Çöpten elbisem,çöpten evim,
Çöple dolacak gezegenim...” (ÇAKBD, s.5, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Denizkızı çevre kirliliğı ciddi boyutlara ulaşmadan çevreye karşı sorumluluğunu yerine getirmek istemektedir.

“...Gezegen, hepimizin evi. Eğer günün birinde çöp yığınınna dönüşüp yok olursa, ha denizkızı olmuş denizde yaşamışsın ha insan olmuş karada yaşamışsın bir önemi kalmayacak! Ben sorumluluğumu yerine getireceğim!...” (ÇAKBD, s.10, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Genç Çocuğun daha önceden çevreyi korumasa da şu an sorumluluğunun farkına vardığı görölmektedir.

“... “Bunları şimdi mi söylüyorsun? Küçükken durmadan plastik oyuncak aldığını, bir kere oynayıp attığını hatırlamıyorsun herhalde?” “Hatırlıyorum ve şimdi çok pişmanım!”...” (ÇAKBD, s.14,Dürüst Olmak).

Genç Çocuk Denizkızını arabasıyla evine bırakarak ona yardım etmek istemektedir.

“...Tam gidecekken genç çocuk kızı durdurdu. “Nereye gidiyorsun? Seni gideceğın yere götürmemi ister misin?”...” (ÇAKBD, s.14,Yardımsever Olmak).

Denizkızı çevreye karşı sorumluluğunu insanların dikkatini çekerek dile getirmektedir.

“...Alışkanlıklarınız değişmezse,
Yer, gök plastik dolacak.
Evrendeki çöp ada,
Gezegenimiz olacak.
Şimdi değişin, değişin,
Dünyayı artık kirlletmeyin!
İyice dinleyin sözümü,
Çöp adaya dönüşmesin yeryüzü!
Çok geç olmadan bilinçlenin,

Bu kadar tüketmekten vazgeçin.

Sonra pişman olup da,

“Yeryüzünü çok kirlettik!”, demeyin!

Şimdi değişin, değiştirin,

Dünyayı artık kirletmeyin!

İyice dinleyin sözümü,

Çöp adaya dönüşmesin yeryüzü!...” (ÇAKBD, s.17, Sorumluluk Sahibi Olmak).

Denizkızı çevreye karşı sorumluluğunu herşeyin üstünde tutmaktadır.

“...Adanın bir daha çöp adaya dönüşmemesi için elimden ne geliyorsa yapacağım...”(ÇAKBD, s.24, Sorumluluk Sahibi Olmak).

3.1.17.10 Geleneksellik

Her sene geleneksel olarak düzenlenen balo için yapılan hazırlıklar baloya verilen değeri göstermektedir.

“...Her on yılda bir yapılan büyük denizkızı balosunun hazırlıkları başlamıştı...” (ÇAKBD, s.1, Geleneklere Saygılı Olmak).

3.1.17.11 Uyma

Genç Çocuk Denizkızı kıbarca evine bırakmayı teklif etmektedir.

“... “Nereye gidiyorsun? Seni gideceğin yere götürmemi ister misin?”
“Evet”...”(ÇAKBD, s.14, Kıbarlık).

Denizkızı Genç Çocuğun davetini kırmayarak ona kıbarca yanıt vermektedir.

“... “Arada sırada beni görmeye gelir misin?” “Gelirim!”...” (ÇAKBD, s.24, Kıbarlık).

3.1.17.12 Güvenlik

Suyun temizliği en güzel varlıklara benzetilmektedir.

“... Açık denizlerde su, en güzel zambağın yaprakları kadar mavi, kristal kadar temizdir...” (ÇAKBD, s.1, Temiz Olmak).

Çevre kirliliği tüm canlıların yaşamın tehdit etmektedir.

“...Bir süt kutusu,

Bir kağıt peçete,

Bir tahta raket,

İki plastik şişe

Denizin dibi çöp dolu,

Umursayan kimse yok mu?

Çöpten elbisem, çöpten evim,

Çöple dolacak gezegenim...” (ÇAKBD, s.5, Ulusal Güvenlik).

Çevre kirliliği sadece olduğu yerdeki canlıları değil tüm canlıları etkilemektedir.

“...-Gülmeyin! İnsanlar bu hızla çöp üretmeyi sürdürürlerse yakında tüm denizler çöple dolup taşacak. O zaman sizin adalarınız da çöp ada olacak. Bütün gezegen çöple dolacak!...” (ÇAKBD, s.7, Ulusal Güvenlik).

Denizkızı çevre kirliliğinin tüm gezegeni etkilediğinin bilincindedir.

“...Gezegenimizi çok seviyorum ve tek istediğim bu kirliliğin önüne geçmek...” (ÇAKBD, s.8, Ulusal Güvenlik).

Denizkızının adasının kirlenmesi sonucunda insanları uyarması adasında yaşayan herkesi düşündüğünün göstergesidir.

“... Adasını çöplüğe dönüştürdüğünüz denizkızı. Lütfen artık alışveriş yapmayı bırakın, ihtiyacınız olandan fazlasını almayın!...” (ÇAKBD, s.13, Aile Güvenliği).

Denizkızı çevre kirliliğinin tüm canlıları etkilediğini vurgulamaktadır.

“...Alışkanlıklarınız değişmezse,

Yer, gök plastik dolacak.

Evrendeki çöp ada,

Gezegenimiz olacak.

Şimdi değişin, değişin,

Dünyayı artık kirletmeyin!

İyice dinleyin sözümü,

Çöp adaya dönüşmesin yeryüzü!

Çok geç olmadan bilinçlenin,

Bu kadar tüketmekten vazgeçin.

Sonra pişman olup da,

“Yeryüzünü çok kirlettik!”, demeyin!

Şimdi değişin, değiştirin,

Dünyayı artık kirletmeyin!

İyice dinleyin sözümü,

Çöp adaya dönüşmesin yeryüzü!...” (ÇAKBD, s.17, Ulusal Güvenlik).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 Sonuç

Bu araştırma kapsamında incelen 17 çeviri eserin Shwartz'ın Değer Sınıflamasına dayanarak genel çözümlenmesi yapılmıştır. 17 çeviri eserde yer alan toplam 869 adet değer tespit edilmiştir. Buna göre; Özdenetim 211 frekans ve 24, 28'lik yüzde ile incelenen eserlerin bütününde ilk sırada yer almaktadır. Devamında 102 frekans ve 13,8'lik yüzde ile yardımseverlik, 108 frekans ve 12,42'lik yüzde ile güç, 94 frekans ve 10,81'lik yüzde ile güvenlik, 83 frekans ve 9,55'lik yüzde ile uyum, 66 frekans ve 7,59'luk yüzde ile hazcılık, 55 frekans ve 6,32'lik yüzde ile başarı, 50 frekans ve 5,75 yüzde ile gelenekselcilik ve en sonda 45 frekans ve 5,17'lik yüzde ile evrenselcilik yer almaktadır.

Çizelge 3.19: İncelenen Tüm Eserlerin Değer Çözümlenmesi

Değer Boyutu	N	F	%
Güç	869	108	12,42
Başarı	869	55	6,32
Hazcılık	869	66	7,59
Uyarılma	869	55	6,32
Öz-Denetim	869	211	24,28
Evrenselcilik	869	45	5,17
Yardımseverlik	869	102	13,8
Geleneksellik	869	50	5,75
Uyum	869	83	9,55
Güvenlik	869	94	10,81

Eserlerde yer alan değerlerin 211 tanesi öz-denetim değer boyutunda yer almaktadır. Düşünce ve eylemde bağımsızlığı esas alan bu boyut toplamda beş alt değer türünden (yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak) oluşturmaktadır. 17 farklı ülkenin, çocuklarının bağımsızlığına fazlasıyla önem verdiği sonucuna varılabilir. Özellikle İsveç ülkesini temsil niteliğinde seçilen Asa Lind'in Kumkurdu kitabında öz-denetim değer boyutuna diğer eserlere oranla daha fazla yer verilmiştir. Kitapta tespit edilen değerlerin %38,59'u bu değere aittir.

Küba ülkesini temsil niteliğinde seçilen Zulema Clares'in Mor İnek kitabı ise öz-denetim değer boyutuna en az yer verendir. Kitapta tespit edilen değerlerin %13,33'ü bu değere aittir.

Dünyanın bütün ülkelerinin dâhil edildiği Dünya Özgürlüğü (Freedom in the World) isimli kapsamlı çalışmanın 2019 yılına ilişkin verilerine göre İsveç özgür ülkeler içerisinde yer almaktadır. Küba ise özgür olmayan ülkeler arasında yer almaktadır. Bu araştırma ile çalışmamızın sonuçları örtüşmektedir. (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019/map>)

Gümüş (2017) “Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal'ın Çocuk Romanlarının Analizi” isimli çalışmasında sekiz çocuk romanı 44 değere göre incelenmiştir. Çalışmada özgürlük (2) değerine çok az rastlanmıştır. Başka bir çalışma olan “Dede Korkut Hikâyelerinde Değerler Eğitimi” Susar (2015) on iki hikaye ve giriş bölümü 24 değere göre incelemiş, hikayelerde özgürlük(5) değerine az rastladığını belirtmiştir. Bu iki çalışma da değer aktarımı bakımından çalışmamızla tezatlık göstermektedir.

Öz-Denetim değerini 108 frekansla takip eden değer güç değeridir. Bu değer boyutu toplamda dört alt değer türünden (sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek) oluşmaktadır. Ülkelerin çocuklarına fazlasıyla kazandırmak istediği değerlerden biri de güç değeri olduğu görülmüştür. Özellikle Rusya ülkesini temsil niteliğinde seçilen Anton Çehov'un Marangozun Köpeği Kaştanka kitabında güç değer boyutuna diğer eserlere oranla daha fazla yer verilmiştir. Eserde tespit edilen değerlerin %25,53'ü güç değerine aittir.

Çin ülkesini temsil niteliğinde seçilen Odile Kayser'in Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece kitabı ise güç değer boyutuna en az yer verendir. Kitapta tespit edilen değerlerin %3,57'si bu değere aittir.

U.S. News 2019'un En Güçlü Ülkeleri (Most Powerful Countries) isimli çalışmasında en güçlü ilk beş ülke arasında Rusya ve Çin yer almaktadır. Rusya'nın güçlü ülkeler arasında yer alması çalışmamızla örtüşmektedir ancak çalışmamızdaki Çin örneğine ait eserde güç değerine az yer verilmesiyle U.S

News'in araştırması örtüşmemektedir. (<https://www.usnews.com/news/best-countries/power-rankings>)

Sırakaya (2018) "Muzaffer İzgü'nün 1970-80 Yılları Arasında Yayınladığı Yedi Öykü Kitabının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında yedi öykü kitabını Schwartz'ın on değerine göre incelemiş ve eserlerde güç(14) değerine fazlaca rastlamıştır. Bu sonuçla güç değeri aktarımı bakımından çalışmamız benzerlik göstermektedir.

Güç değerini takip eden değer boyutu 102 frekansla yardımseverlik değer boyutudur. Bu değer boyutu toplamda dokuz alt değer türünden(manevi bir yaşam, bağışlayıcı olmak, dürüst olmak, yardımsever olmak, sadık olmak, sorumlu olmak, anlamlı bir yaşam, gerçek dostluk, olgun sevgi) meydana gelmektedir. Ülkelerin çocuklarına fazlasıyla kazandırmak istediği değerlerden bir üçüncüsü de yardımseverlik değeri olduğu görülmüştür. Özellikle Avustralya ülkesini temsilen seçilen Sonya Hartnett'in Gümüş Eşek kitabında yardımseverlik değer boyutuna diğer eserlere nazaran daha fazla yer verildiği görülmüştür. Eserde tespit edilen değerlerin %18,64'ü yardımseverlik değerine aittir.

İngiltere ülkesini temsil niteliğinde seçilen Malarie Blackman'ın Arkadaşım Bir Griskok kitabı ise yardımseverlik değer boyutuna az yer verendir. Eserde tespit edilen değerlerin %5,4'ü bu değere aittir.

Gallup Araştırma Şirketinin 2018 yılında yaptığı Dünyanın En Yardımsever Ülkeleri (The Most Generous Countries in the World) adlı araştırmasında Avustralya ve İngiltere ilk sıralarda yer almaktadır. Avustralya ülkesine ait örneklemimiz bu çalışmayla örtüşmektedir (<https://news.gallup.com/opinion/gallup/245192/generous-countries-world.aspx>)

Topbaş (2015) "Sema Maraşlı'nın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında dört eserde yer alan seksen iki adet masalı, 32 adet değere göre incelemiş ve eserlerde yardımseverliğin en fazla yer alan değerlerden olduğunu belirtmiştir. Başka bir çalışma olan "Ayşe Yamaç'ın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi" Kuru(2016) yedi çocuk romanını on iki değere göre incelemiştir. Çalışmada en

fazla sevgi (93) değerine rastlanmış olup bu değeri yardımseverlik (92) değeri takip etmektedir. Yardımseverlik değerini aktarmada bu iki çalışmayla çalışmamızın benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Yardımseverlik değerini takip eden değer boyutu 94 frekansla güvenlik değer boyutudur. Bu değer boyutu toplamda yedi alt değer türünden (ulusal güvenlik, bağlılık duygusu, iyiliğe karşılık vermek, toplumsal düzen, aile güvenliği, sağlıklı olmak, temiz olmak) meydana gelmektedir. Araştırmada yer alan 17 ülkenin çocuklarına kazandırmak istediği değerlerden dördüncüsü de güvenlik değeri olduğu görülmüştür. Özellikle Fransa ülkesini temsilen seçilen Anna Gavalda'nın 35 Kilo Tembel Teneke kitabında güvenlik değer boyutuna diğer eserlere nazaran daha fazla yer verildiği görülmüştür. Eserde tespit edilen değerlerin %21,95'i' güvenlik değerine aittir.

İngiltere ülkesini temsil niteliğinde seçilen Malarie Blackman'ın Arkadaşım Bir Griskok kitabı ise Güvenlik değer boyutuna az yer verendir. Eserde tespit edilen değerlerin %2,7'si bu değere aittir.

Global Finance Dergisi 2019 yılında dünyanın en güvenli ülkeleri listesini açıklamıştır. 128 ülke arasında Fransa 36. iken İngiltere 38. Sırada yer almaktadır. Sonuçlar çalışmamızla tezatlık göstermektedir. (<https://www.gfmag.com/global-data/non-economic-data/worlds-safest-countries-2019>)

Akkaya (2014) “Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi” adlı çalışmasında 18 masalı Schwartz Değerler Ölçeğine göre incelemiş ve eserlerde güvenlik değerine 13 sıklıkla rastlandığını belirtmiştir. Değer dağılımına göre altıncı sırada yer almakta çalışmamız ise dördüncü sırada yer almaktadır.

Güvenlik değerini takip eden değer boyutu 83 frekansla uyum değer boyutudur. Bu değer boyutu toplamda dört alt değer türünden (itaatli olmak, ana babaya ve yaşlılara değer vermek, kibar olmak, kendini denetleyebilmek) meydana gelmektedir. Ülkelerin çocuklarına kazandırmak istedikleri değerlerin beşincisinin uyum olduğu görülmüştür. Özellikle Rusya ülkesini temsil niteliğinde seçilen Anton Çehov'un Marangozun Köpeği Kaştanka kitabında uyum değer boyutuna diğer eserlere oranla daha fazla yer verilmiştir. Eserde tespit edilen değerlerin %19,14'ü uyum değerine aittir.

Almanya ülkesini temsil niteliğinde seçilen ErichKastner'in Hayvanlar Toplantısı kitabı ise uyum değer boyutuna az yer verendir. Eserde tespit edilen değerlerin %2,05'i bu değere aittir.

Instute for Economics and Peace isimli sivil toplum örgütünün 2019 yılı Küresel Barış Endeksi (Global Peace Index) raporunda Almanya barışçıl ülkeler, Rusya ise az barışçıl ülkeler içerisinde yer almakta ve çalışmamızla tezatlık göstermektedir. (<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2019/06/GPI-2019-web003.pdf>)

Abacı (2018) "Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında yirmi dokuz çocuk kitabı 63 değere göre incelenmiştir. İncelenen çocuk kitaplarında en düşük oranda(1-30) olanlar arasında uyumlu olma(16) değerinin yer aldığını belirtmiştir. Bu çalışma uyum değerini aktarmada çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Uyum değerini takip eden değer boyutu 66 frekansla hazcılık değer boyutudur. Bu değer boyutu toplamda üç alt değer türünden (zevk, yaşamdan zevk almak, isteklerine düşkün olmak) meydana gelmektedir. Ülkelerin çocuklarına kazandırmak istedikleri değerlerin altıncısı hazcılık değeri olduğu görülmüştür. Özellikle Finlandiya ülkesini temsil niteliğinde seçilen ToveJansson 'ın Büyücünün Şapkası kitabında hazcılık değer boyutuna diğer eserlere oranla daha fazla yer verilmiştir. Eserde tespit edilen değerlerin %16,41'i hazcılık değerine aittir.

Almanya ülkesini temsil niteliğinde seçilen ErichKastner'in Hayvanlar Toplantısı ve İran ülkesini temsil niteliğinde seçilen Houshang Moradi Kermani'nin Reçel Kavanozu kitapları ise hazcılık değer boyutuna hiç yer vermemişlerdir.

Sırakaya (2018) "Muzaffer İzgü'nün 1970-80 Yılları Arasında Yayınladığı Yedi Öykü Kitabının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında yedi öykü kitabını Schwartz'ın on değerine göre incelemiş ve eserlerde hazcılık değerine bir kez rastlamıştır. Çalışmada hazcılık değerine az rastlanmasıyla değer aktarımı bakımından çalışmamızla örtüşmediği görülmektedir.

Hazcılık değerini takip eden değer boyutu 55 frekansla başarı değer boyutudur. Bu değer boyutu toplamda dört alt değer türünden (başarılı olmak, yetkin

olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak) meydana gelmektedir. Ülkelerin çocuklarına kazandırmak istedikleri değerlerin yedincisi başarı değeri olduğu görülmüştür. Özellikle Küba ülkesini temsil niteliğinde seçilen ZulemaClares'in Mor İnek kitabında başarı değer boyutuna diğer eserlere oranla daha fazla yer verilmiştir. Eserde tespit edilen değerlerin %13,33'ü başarı değerine aittir.

İsveç ülkesini temsil niteliğinde seçilen Asa Lind'in Kumkurdu kitabı ise başarı değer boyutuna az yer verendir. Eserde tespit edilen değerlerin %1,75'i bu değere aittir.

Özbay ve Tayşi (2011) "Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi" adlı çalışmalarında 12 hikâyeyi 20 değere göre incelemiş ve çalıklanlık(2) değerine çok az rastladıklarını belirtmişlerdir. Çalışmak başarıyı getirmektedir. Bu sebeple bu çalışmayla başarı değer aktarımı çalışmamız benzerlik göstermektedir.

Hazcılık değerini takip eden bir diğer değer boyutu 55 frekansla uyarılma değer boyutudur. Bu değer boyutu toplamda üç alt değer türünden (cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak) meydana gelmektedir. Ülkelerin çocuklarına kazandırmak istedikleri değerlerin yedincisi uyarılma değeri olduğu görülmüştür. Özellikle İngiltere ülkesini temsil niteliğinde seçilen Malarie Blackman'in Arkadaşım Bir Griskok kitabında uyarılma değer boyutuna diğer eserlere oranla daha fazla yer verilmiştir. Eserde tespit edilen değerlerin %14,86'sı uyarılma değerine aittir.

İran ülkesini temsil niteliğinde seçilen Houshang Moradi Kermani'nin Reçel Kavanozu kitabında ise uyarılma değer boyutuna hiç yer verilmemiştir.

Yılmaz (2018) "Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal'ın Çocuk Romanları" adlı çalışmasında 14 çocuk romanı 30 değere göre incelemiş ve eserlerde cesaret (3) değerine az rastlandığını belirtmiştir. Bu çalışma değer aktarımı bakımından çalışmamızla benzerlik göstermezken Kavaklı (2019) "Mavisel Yener'in Masal Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında 34 masal 19 değere göre inceleyerek cesaret (25) değerine fazlaca rastlandığını belirtmiş olup çalışmamızla değer aktarımı bakımından benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Başarı ve uyarılım değerlerini takip eden değer boyutu 50 frekansla geleneksellik değer boyutudur. Bu değer boyutu toplamda altı alt değer türünden (bana düşen hayatı kabullenmek, ılımlı olmak, dindar olmak, alçak gönüllü olmak, geleneklere saygılı, mahremiyete ve özel haklara saygı) meydana gelmektedir. Ülkelerin çocuklarına kazandırmak istedikleri değerlerin sekizincisi geleneksellik değeri olduğu görülmüştür. Özellikle Çin ülkesini temsil niteliğinde seçilen Odile Kayser'in Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece kitabında geleneksellik değer boyutuna diğer eserlere oranla daha fazla yer verilmiştir. Eserde tespit edilen değerlerin %21,42'si Geleneksellikdeğerine aittir.

Almanya ülkesini temsil niteliğinde seçilen Erich Kastner'in Hayvanlar Toplantısı kitabında ise geleneksellik değer boyutuna hiç yer verilmemiştir.

Akkaya (2014) "Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi" adlı çalışmasında 18 masalı Schwartz Değerler Ölçeğine göre incelemiş ve eserlerde en fazla geleneksellik (51) değerine rastlandığını belirtmiştir. Bu çalışma değer aktarımı bakımından çalışmamızla tezatlık göstermektedir.

Geleneksellik değerini takip eden değer boyutu 45 frekansla evrenselcilik değer boyutudur. Bu değer boyutu toplamda dokuz alt değer türünden (sosyal adalet,barış içinde bir dünya, erdemli olmak, güzel bir dünya, çevreyi korumak, açık fikirli olmak, eşitlik, doğayla bütünlük, iç huzuru.) meydana gelmektedir. Ülkelerin çocuklarına kazandırmak istedikleri değerlerin sonuncusu ise evrenselcilik değeri olduğu görülmüştür. Özellikle Almanya ülkesini temsil niteliğinde seçilen Erich Kastner'in Hayvanlar Toplantısı kitabında evrenselcilik değer boyutuna diğer eserlere oranla daha fazla yer verilmiştir. Eserde tespit edilen değerlerin %25'i evrenselcilik değerine aittir.

Rusya ülkesini temsil niteliğinde seçilen Anton Çehov'un Marangozun Köpeği Kaştanka, Fransa ülkesini temsil niteliğinde seçilen Anna Gavalda'nın 35 Kilo Tembel Teneke, İngiltere ülkesini temsil niteliğinde seçilen MalarieBlackman'ın Arkadaşım Bir Griskok, İspanya ülkesini temsil niteliğinde seçilen BernardoAtxaga'nın Kendini Aslan Sanan Şola ve Uruguay ülkesini temsil niteliğinde seçilen Eduardo Galeano'nun Papağanın Diriliş Öyküsü kitaplarında ise Evrenselcilik değer boyutuna hiç yer verilmemiştir.

Instute for Economics and Peace isimli sivil toplum örgütünün 2019 yılı Küresel Barış Endeksi (Global Peace Index) raporunda Almanya barışçıl ülkeler, Rusya ise az barışçıl ülkeler içerisinde yer almakta ve çalışmamızla örtüşmektedir. Ancak Fransa, İngiltere,İspanya ve Uruguay raporda barışçıl ülkeler olarak yer alırken çalışmamızda Evrensel değerlere yer vermedikleri tespit edilmiştir. (<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2019/06/GPI-2019-web003.pdf>)

Çalışkan (2016) “İlköğretim 100 Temel Eser İçerisinde Yer Alan Dünya Edebiyatına Ait Eserlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında 30 eser 25 değere göre incelenmiştir. Eserlerde en çok yer alan değerler arasında adalet, eşitlik ve barışın yer aldığını belirterek çalışmamızla evrenselcilik değer aktarımı bakımından tezatlık gösterdiği görülmüştür.

Bireyler Shwartz’ın Değer Sınıflamasında yer alan 10 değere yükledikleri önem açısından oldukça büyük farklılıklar gösterirler. Ancak, toplumsal düzeyde, değerlerin hiyerarşik düzenine ilişkin fikir birliği şaşırtıcı bir biçimde yüksektir. Araştırmada Shwartz’ın Değer Sınıflamasında yer alan on değer için önem değerlendirmeleri (sıralamaları) büyük ölçüde benzerdir. Öz-denetim, yardımseverlik ve güç değerleri en önemlileridir. Birbirinin farklı kutbu sayılabilecek evrenselcilik ve gelenekselcilik değerleri ise en az önemlileri olarak ortaya çıkmıştır. Bu sonuç oldukça beklenmediktir ve incelenen çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde değer öncelikleri üzerinde kültürlerarası bir uyum görülmektedir.

Araştırmada incelenen çeviri eserlerde görülen kültürlerarası uyum ya da fikir birliği büyük bir olasılıkla değerlerin toplumları sürdürmedeki uyumsal işlevlerinden ve paylaşılan insan doğasından kaynaklanmaktadır. Araştırmada incelenen çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde öz denetim değer boyutunun ilk sırada yer alması bu değerın eserlerin ortaya çıktığı kültürler, toplumsal düşünüş biçimleri ile açıklanabilir. Şöyle ki, öz denetim değer boyutu; bağımsız düşünce ve davranış, seçme, yaratma, araştırma, kendini yönetme, kontrol ve egemenlik ve etkileşimsel özerlik ve bağımsızlık koşulları) için organizmik gereksinimlerden doğar. Bu eserlerin ortaya çıktığı kültürlerde yaratıcılık, özgürlük, kendi amaçlarını seçme, meraklı, bağımsız olma, kendine saygı, zeki,

özel yaşam öne çıkan vurgular, davranış değerlerdir. Dolayısıyla öz denetim değer boyutu bu davranış, duygu ve düşüncelerle beslenmektedir.

İnsan doğasının istemleri ve toplumsal işlev görmenin gerekleri incelenen eserlerdeki değerler hiyerarşisini açıklamak için önemlidir. En önemlisi temel grupların üyeleri arasında işbirliği birliğini ve destekleyici ilişkileri desteklemek ve korumaktır. Değer aktarımının en yaşamsal odağı olumlu ilişkilere bağlanma, grupla özdeşleşme ve üyelerine bağlılık geliştirmektir.

Yardımseverlik değer boyunun kültürlerarası uyumun emaresi olarak ikinci yüksek frekansa sahip olması, çocukluktan itibaren süre giden değer kazanımında temel ortam olan ailede olumlu, işbirliği eğilimli toplumsal ilişkilerin merkeziliğinden kaynaklanabilir. İyilikseverlik değerleri böyle ilişkiler için içselleştirilmiş güdüsel temeli sağlar. Erken zamanda ve tekrar tekrar pekiştirilir ve modelleri sunulur.

İncelenen çeviri eserlerde karşılaşılabilen zorlanmalarla başa çıkmanın özendirildiği görülmektedir. Bu, değerler üzerine temellenmiş davranış içsel olarak güdülenmiştir. Bireylerin, başkalarına zarar vermeksizin bireysel gereksinimleri doyurmasının altı çizilmektedir. Bu toplumsal yaşam içinde barışçı ve olumlu bir izlek olarak görülebilir.

Güç değer boyutunda başkalarına zarar verip onları sömürme veya toplumsal ilişkiler için zarar verici yönlerden ziyade, bireyleri grup çıkarları için çalışmaya güdülemeye yardım etme işlevi öne çıkmaktadır.

Güvenlik değeri bileşenleri uyumlu toplumsal ilişkileri öne çıkarmakta ve desteklemektedir. Bunu değerın öne çıkması aynı zamanda, çatışmadan ve grup normlarını çiğnemedi kaçınmaya yardımcı düşünüş biçimlerinin zeminini hazırlar. Güvenlik değeri ve bileşenleri risklerden kaçınma, yasak içtepileri kontrol etme ve benliği kısıtlama yönündeki istem ve yaptırımlara karşılık olarak kazanılırlar. Bu değer toplumsal düzeni koruma üzerindeki vurguları da içermektedir.

Yardımseverlik, evrenselcilik, gelenek, uyma, güvenlik) değerleri temelde kişinin toplumsal olarak başkalarıyla nasıl ilişki kurup etkileşeceğini düzenler ve çıkarlarını etkiler. Bu değerler öncelikler başkalarının çıkarlarıyla ilgilidir fakat amaçları ayrıca kişinin kendi çıkarlarının peşinden gitmesini de düzenler.

Araştırmada görülmektedir ki, kültürler, insan yetiştirme düzenleri ve insanların yaşam koşulları bazı değerleri diğerlerinden daha kolay izlemeyi ya da ifade etmeyi sağlayan fırsatlar sunar. Toplumların siyasal, kültürel, tarihsel yapıları ve bellekleri değerleri de etkilemekte ve şekillendirmektedir. Başka bir açıdan bakıldığında, değerler engellendiğinde, önemleri artar; kolayca ulaşılabildiklerindeyse önemleri azalır. Böylece, ekonomik güçlük çeken ve toplumsal karmaşa yaşayan toplumlar ve insanlar güç ve güvenlik değerlerine görece rahat ve güvende olanlardan daha fazla önem yüklerler.

Günümüz dünyasının bölüşüm ilişkileri, neoliberal düzenlemeleri ve siyasal yerlemleri güç değerlerini, aile ve ulusal değerleri vurgulamaktadır. Böyle bir dünyanın niyetlenen sonuçları güç, güvenlik ve başarı değerleriyle uyushmaktadır. Fakat böyle sonuçlar, değerler dairesinde karşıt değerlere yani evrenselcilik ve belki de iyilikseverliğe zarar verebilirler. Evrenselcilik ve yardımseverlik değerleri, kişinin kendi iyiliği pahasına başkalarının iyiliğini artırmayı gerektirir. İncelenen eserlerde evrenselcilik ve hatta gelenekselcilik değer boyutlarının frekansının düşük çıkması küresel düzenlemeler bağlamında da düşünölmelidir.

4.2 Öneriler

Çeviri çocuk edebiyatı ürünleri ile çocuklar, yeni duygusal ve estetik deneyimlerle karşılaşılır. Bu eserler kültür aktarımında önemli öğelerden biri olarak kabul edilebilir. Çeviri kitaplar, özellikle çocukların kendi kültürlerinin yanında başka toplumları da tanımalarına olanak sağlamaktadır. Bu eserlerde çocuklar değerler setleri ile de karşılaşmaktadırlar. Aynı zamanda çocuklar, bu kitaplarda kültür öğeleri ile de karşılaşmaktadırlar. Toplumların gündelik yaşamları, kültür, inançlar, değerlerinden hareketle şekillendiği düşünölürse yeni ve farklı bir kültürü tanıma açısından önemlidir. Yani çocuklar bu eserlerde değerleri kültürel alan içinde görmekte ve farklı kültürler ile değerleri birbirleri ile bağıntılayabilmektedir. Bu süreçlere dair net yaklaşımların üretilmesi için ve aynı zamanda değerler eğitimine dair sağlıklı yönelimler ve uygulamalar için kültürlerarası çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Çocuk kitapları çevirilerinde öncelikli ve en önemli sorunun metin üretimindeki pedagojik bakış açısıdır. Çeviri çocuk kitaplarında çocuklara hangi dünya

görüşünün, değerlerin aktarıldığı, eserin mesajının ne olduğu çok önemlidir. Bu alanda Türkçe yazılan çocuk kitaplarının çok daha büyük sorunlar içerdiği, pedagojinin değil politikanın, çocuğa uygunluğun çok daha az gözetildiğini söylemek mümkündür. Çeviri metinlerde bire bir çeviri yerine geleneksel pedagojik yaklaşımların artık günümüzde geçerliliğinin yitirdiğini göz önüne alarak ve çocukların özgüvenini geliştiren, demokratik düşünmesini sağlayan ve eleştirel kişilikler geliştirmesine yardımcı olacak metinlerin tercih edilmesi gerekmektedir. Çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde çocuğun gelişimi ve duygu ve düşünce dünyası için iletilerin ne olduğu, içerdikleri değerler boyutları önemli hale gelmektedir.

Çeviri çocuk edebiyatı ürünleri kültürel karşıtlık üretmemeli, demokratik düşünce, farklı kültürleri ve yaşamları tanıma ve saygılı olma yaklaşımlarını barındırırken çocuğa yabancı, çocuğun dünyasına hitap etmeyen kültürel ve toplumsal karmaşıklıklar içermemelidir.

Çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde, eserin akışını ve iletisini bozmayacak biçimde “yerelleştirme” unsurları ile eserler çocuklar için daha cazip hale getirilebilir.

Çocuklar için tercih edilecek farklı kültürlere ait eserlerin seçiminde bilgi, bakış açısı, yaşam ve deneyim, estetik, dil ve kültürle birleştirilerek harmanlanmış olanlar tercih edilmelidir.

Anne babalar ve eğitimciler, yayımlanan kitap listelerini, çevirisi yapılan kitapları, diğer ülkelerden gelen kitapları okumaya dayalı bir şekilde incelemeli, kaliteli çocuk kitaplarıyla ilgili bilgilerini genişletmeli ve öğrenme deneyimlerini arttırmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aavik, T., & Allik, J.** (2002). The structure of Estonian personal values: A lexical approach. *European Journal of Personality*, 16, 221-235.
- Akbaba-Altun, S.** (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 7-18.
- Akbalık, H.** (2015). Değerler Eğitimi Bağlamında Hacı Bektaş-I Veli'nin Eserlerinde Yer Alan Eğitsel Unsurlar, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Akbaş, O.** (2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbaş, O.** (2007). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinde Gerçekleşme Derecesinin Belirlenmesi. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu. Edt: Recep Kaymakcan vd., İstanbul: DEM Yayınları, 673- 696.
- Akbaş, O.** (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6, 16, 9-27.
- Akbaş, O.** (2009). İlköğretim Okullarında Görevli Branş Öğretmenlerinin Değer Öğretimi Yaparken Kullandıkları Etkinlikler: 2004 ve 2007 Yıllarına İlişkin Bir Karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 403-414.
- Albayrak, G., Avşaroğlu, S., Bakalım, O., Bek, H., Çalışkan, H., vd.** (2015). Kişisel Gelişim ve İnsan İlişkileri, Avşaroğlu, S.(Ed.), Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Allport, C. W.; Vernon, P. E. and Lindzey, G.** (1960). A study of values. Boston: Houghton Mifflin.
- Alpöge, G.** (2011). Okul öncesi dönemde değer eğitimi. İstanbul, Bilgi Yayınevi.
- Aydın, M. Z., Akyol Gürler, Ş.** (2012). Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler - Etkinlikler - Kaynaklar, Nobel Yayınları, Ankara.
- Balat, G. U. & Beceren, B. Ö.** (2010). Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 18(6), 59-63.
- Balat, G. U. & Dağal, A. B.** (2006). Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Balcı, F. A. & Yelken-Yanpar, T.** (2010), "İlköğretim Öğretmenlerinin "Değer" Kavramına Yükledikleri Anlamlar " Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 39, s.81-90.
- Beill, B.** (2003). İyi Çocuk, Zor Çocuk "Doğru Davranışlar Çocuklara Nasıl Kazandırılır?" (Çev. Cuma Yorulmaz). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Bıçer, S.** (2013). Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif Ersoy'a Ait "Safahat" Adlı Eserin İncelenmesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Uşak

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2013.
- Can, G.** (2002). Kişilik gelişimi (Psikososyal ve ahlak gelişimi). B. Yeşilyaprak (Der.) Gelişim ve öğrenme psikolojisi (3.basım) (s.111-140). Ankara: PegemA.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Bandura, A., & Zimbardo, P. G.** (2000). Prosocial foundations of children's academic achievement. *Psychological Science*, 11(4), 302-306.
- Coşkun, D.** (2011). İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi, Denizli İli Örneği, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, Haziran 2011.
- Craig, M.** (2009). A study of the role of middle school administrators in the successful implementation of character education programs (Doctoral dissertation) Available ProQuest Dissertations Theses database. (UMI No: 3405439)
- Çapoğlu, E., Okur, A.** (2015). Ortaokul 8.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Yer Alan Değerler, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi/Sakarya University Journal of Education, 5/3, Aralık/December 2015, s. 90-104.
- Çiftçi, N.** (2003). Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak ve Demokrasi Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 43-77.
- Çubukçu, Z.** (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Karakter Eğitimi Sürecinde Örtük Programın Etkisi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, Değerler Eğitimi Sempozyumu Özel Sayısı, Cilt / Sayı - Vol / Issue: 12/2 Bahar 2012.
- Dereli-İman, E.** (2014). Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Gelişimine Etkisi: Sosyal Beceri, Psiko-sosyal Gelişim ve Sosyal Problem Çözme Becerisi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14(1), 249-268.
- Dilmaç, B. & Ulusoy, K.** (2014). Değerler Eğitimi, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Dilmaç, B.** (2007). Bir Grup Fen Lisesi Öğrencilerine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dilmaç, B.** (2012). İnsanca Değerler Eğitimi, Pegem Akademi, 2.Baskı, Ankara.
- Doğan Timur, Ö., Yuvacı, Z.** (2014). Okul Öncesi Değer Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 3(1), 122-149.
- Doğan, S., Uğurlu C.T., & Çetinkaya.** (2013). Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Üzerine Görüşleri (Nitel Bir Çalışma). VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, 10-11 Mayıs 2013, Sakarya.
- Doğanay, A.** (2009). Değerler Eğitimi. (Ed: Öztürk, C.). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğanay, A., Seggie, F. N., Caner, H. A.** (2012). Değerler Eğitiminde Örnek Bir Proje: Avrupa Değerler Eğitimi Projesi/A Sample Project on Values Education: European Values Education Project, Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi / 2012 Cilt: 2, Sayı: 3.

- Ekşi, H.** (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96.
- Erden, M. & Akman, Y.** (2001). *Gelişim ve öğrenme* (9. baskı), Arkadaş Yayınları., Ankara.
- Fichter, J.** (2009). *Sosyoloji nedir*, (Çev. Nilgün Çelebi). Ankara.
- Fischer, R. & Smith, P. B.** (2004). Values and organizational justice: Performance- and seniority-based allocation criteria in the United Kingdom and Germany. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(6), 669– 688.
- Graff, C. E.** (2012), "The Effectiveness of Character Education Programs in Middle and High Schools" . *Counselor Education Master's Theses*. Paper 127.
- Gunnar, M. R. & Barr, R.G.** (1998). Stress, early brain development and behavior. *Infants and Young Children*, 11(1), 1-14.
- Güder, S. ,Y. (Ed.).** (2015). *Okul Öncesi ve İlkokul Döneminde Değerler Eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Güngör, E.** (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Halstead, J. M. & Taylor, J. M.** (2000). Learning and Teaching about Values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, Vol. 30, No.2. (169-202).
- Hofstede, G.** (1980). *Culture's consequence*, Beverly Hills CA: Sage.
- Hooper, C.** (2003). *Values Education Definition*, Wilson B, Zibar, V. etc. (Ed.) "Values Education Study" Final Report (pp 33-37), Australia: Curriculum Corporation.
- Huitt, W.** (2004). *Values. Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University.
- Izgar, G.** (2013). *İlköğretim Okulu 8. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Demokratik Tutum Ve Davranışlarına Etkisi* Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları Ve Öğretimi Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- Karakuş, N.** (2015). *Okul Öncesi Döneme Hitap Eden Tema İçerikli Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimine Katkısı Yönünden Değerlendirilmesi* (Niloya Örneği), *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 12, No. 30, 251-277, Aralık 2015.
- Kasa, B., Kılınç, E., Kara, G., Tunca, N., Bayır, Ö., vd.** (2015). *Okul Öncesi ve İlkokul Döneminde Değerler Eğitimi*, Güder, S.Y. (Ed.), Eğiten Kitap, Ankara.
- Keskin, Y.** (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Kirschenbaum, H.** (1995). *Enhance Values and Morality in and Youth Settings*, Allyn & Bacon Company, Massachusetts
- Kinnier, R.T., Kernes, J.L. & Dautheribes, T.M.** (2000). A Short List Of Universal Moral Values, *Counseling & Values*, 45(1). 4-13.
- Kuçuradi, İ.** (2013). *İnsan ve Değerleri*. TFK, 5. Basım, Ankara: Anka Mat Matbaacılık.
- Kuşdil, E. & Kağıtçıbaşı, Ç.** (2000). "Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı", *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59-76.

- Lickona, T.** (1992). *EducatingforCharacter (How Our Schools Can TeachRespectandResponsibility)*, BantamBooks, New York.
- Maslow, A.** (1996). *Dinler, Değerler ve Doruk Deneyimler*, (Çev: SÖNMEZ, H.K.). Kuraldışı Yayınları, İstanbul.
- MEB** (2016). Milli Eğitim Temel Kanunu. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html (İndirilme tarihi:11.01.2016).
- Michaelis, U. John.** (1988). *SocialStudiesforChildren (A Guide to Basic Instruction)* (Ninth Edition) New Jersey: PrenticeHallİnc.
- Neslitürk, S.** (2013). *Anne Değerler Eğitimi Programının 5–6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- Ogelman, H.& Erten Sarıkaya, H.** (2015). *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri: Denizli İli Örneği*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (29): 81-100.
- Oğuzkan, Ş.& Oral, G.,** (2002). *Okul Öncesi Eğitimi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Onur, B.** (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, 4. baskı, , İmge Kitabevi, Ankara.
- Öcal, A.&Yiğittir, S.** (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24, 407-416.
- Özdaş, F.** (2013). *Ortaokullarda Değerler Eğitimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Fırat Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Elazığ.
- Özen, Y.** (2001). *Yarına kalmak adına sorumluluk eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Özlem, D.** (1990). *Günümüzde Felsefe Disiplinleri*. İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Piaget, J.** (2007). *Çocukta Dil ve Düşünme*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- QualificationsandCurriculumAuthority** (1998). *Educationforcitizenshipandteaching of democracy in schools. Final report of theadvisorygroup on citizenship*. http://www.qca.org.uk/libraryAssets/media/6123_crick_report_1998.pdf . 14.04.2016 tarihinde alınmıştır.
- Rokeach, M.** (1973). *Thenature of humanvalues*. New York: TheFree Pres.
- Samur, A. Ö.** (2011). *Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal ve Duygusal Gelişimlerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Samur, A. Ö.** (2011). *Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal ve Duygusal Gelişimlerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Schwartz, S.** (1996). *Valuespriortiesandbehavior: applying a theory of integratedvaluessystem*. <http://dspace.palermo.edu/dspace/bitstream/10226/368/1/2Psico%2007.pdf> (Alındığı Tarih: 17.05.2016).
- Schwartz, S. H. &Bilsky, W.** (1987). *Toward a universalpsychologicalstructure of humanvalues*. *Journal of PersonalityandSocialPsychology*, 53: 550-562.
- Schwartz, S. H.** (1994). *Arethereuniversalaspects in thestructureandcontents of humanvalues?* *Journal of SocialIssues*, 50 (4): 19–45.
- Şahin, T.** (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimi Öz-Yeterliliklerinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı, İstanbul.

- Tahiroğlu, M.** (2012). Değerler Eğitiminin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Trafik Kurallarına Yönelik Tutumlarına Etkisi, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, Nisan 2012, s.123 -136.
- Tepe, H.** (2009). Değer ve Anlam: Değerler Anlamlar mıdır?. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi. 7, 1-10. <http://www.flssdergisi.com/sayi7/1-10.pdf> (Alındığı tarih 04.01.2016).
- Thomas, R. S.** (1992). ValuesEducationDiscourse: A Classification of Exemplars. UnpublishedDoctor'sThesis, University of Maryland College Park, USA.
- Topsakal, C.** (2004). Avrupa Birliği'nde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Dergisi, 2(5), 125-148.
- Turan,S.&Aktan,D.** (2008). Okul Hayatında Var Olan Ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar 2008, 6(2), 227-259.
- Ulusoy, K.** (2007). Lise Tarih Programında Yer Alan Geleneksel Ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının Ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Ulusoy, K., Dilmaç, B.** (2014). Değerler Eğitimi, Pegem Akademi, 2.Baskı, Ankara.
- Uyanık-Balat, G., Yalçın, A., Yemenici, F., Sabancı, H., Kalaycı, K. K., Halisdemir, M., Bakülü, N., Hazar, R. G., Köse, S., & Ünsal, Y.** (2012). Okul öncesinde değerler eğitimi ve etkinlik örnekleri. Ankara, Pegem yayıncılık.
- Uzunkol, E.** (2014). Hayat Bilgisi Öğretiminde Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Özsaygı Düzeyleri, Sosyal Problem Çözme Becerileri ve Empati Düzeylerine Etkisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Walker, H. &Golly, A.M.** (1999). Developingbehavioralalternativeforantisocialchildren at thepoint of schoolentry. TheClearing House, 73 (2): 104-106.
- Yalçın, A., Yemenici, F., Sabancı, H., Kalaycı, K., vd.** (2012). Okul Öncesinde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri, Balat, G.U., (ed.), Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Yaman, E.** (2014). Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazar, T.& Erkuş, S.** (2013). The Evaluation theOpinions of Pre-schoolEducationTeachersAbouttheValuesEducation in Pre-schoolEducationProgramme. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 196-211.
- Yazar, T.&YanparYelken,T.** (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:4, Sayı:10 ss: (44-58)
- Yazıcı, K.** (2006), 'Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış', Türklük Bilimi Araştırmaları, 19, 499- 522.
- Yüksel, M.,Canel,N., Mutlu,N., Yılmaz,S., Çap;E.** (2015). Okul Öncesi Çağdaki Çocukların “İyi” ve “ Kötü” Kavram Algılarının Resim Analizi Yöntemiyle İncelenmesi, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt:13, No. 29, 271-303, Haziran 2015.

- Yüksel, S.** (2002). Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XV(1), 361-370.
- Yüksel, S.** (2004). Örtük Program: Eğitimde Saklı Uygulamalar, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad-Soyad: Yeliz BİROS

Doğum Tarihi: 19/02/1991

Eğitim Bilgileri:

Lisans: 2013, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği

Yüksek Lisans: 2019, İstanbul Aydın Üniversitesi, İlköğretim Sınıf Öğretmenliği

